

Sisällysluettelo

Raportin sisältö	2	Konsernin hiilidioksidipäästöt.....	53
Pääjohtajan katsaus.....	4	Materiaalien käyttö.....	53
Tärkeimmät saavutuksemme vuonna 2007	5	ätehuolto ja kierrätys	54
Perustietoja Kesko-konsernista	6	Kehitys tuotekaupassa.....	55
Yhteiskuntavastuun keskeiset		K-ympäristökaupat.....	56
tunnusluvut 2005–2007	8	Sidosryhmäyhteistyö ja -viestintä	57
Yhteiskuntavastuun visio.....	10	Ympäristöriskit, -vahingot ja -onnettomuudet	57
Riskit ja mahdollisuudet	11	CASE-esimerkit	58
Sidosryhmäanalyysi	14		
CASE-esimerkit	18	Sosiaaliset tulokset	62
Raportin tietojen olennaisuuden määrittäminen	22	Henkilöstöjohtaminen.....	63
Hallintoperiaatteet – Corporate Governance.....	23	Tavoitteet ja tulokset.....	65
Yhteiskuntavastuuta Keskossa ohjaavat politiikat,		Työsuhteet ja vaihtuvuus.....	65
periaatteet ja johtamisjärjestelmät.....	25	Keski-ikä ja työsuhteen pituus.....	65
Arvot.....	25	Rekrytointi ja työkierto	66
Vastuulliset toimintatapamme	25	Keskon kiinnostavuus työpaikkana	66
Yhteiskuntavastuun yleiset periaatteet.....	26	Johtaminen ja esimiestoiminta	67
Johtamisjärjestelmät.....	26	Työtyytyväisyys	68
Toimintamme tulokset vuonna 2007		Tasa-arvo	69
ja konsernin tavoitteet vuonna 2008.....	27	Osaamisen kehittäminen ja koulutus	69
Raportointi	28	Terveys ja turvallisuus	70
Verkkopohjainen tiedonkeruu-		Palkat ja muut edut.....	72
ja raportointijärjestelmä	29	Eläkkeet.....	72
		Toiminta työnantajajärjestöissä	72
Taloudellisen vastuun tulokset.....	30	Yhteistyö henkilöstön edustajien kanssa	73
Taloudellisen vastuun hallintajärjestelmät.....	31	CASE-esimerkit	74
Kesko pörssiyhtiönä	31	Vastuullinen hankinta	76
Investoinnit ja kauppaverkosto.....	35	Keskon riskimaatointi.....	77
Työpaikkojen kehitys	35	Vastuullisen hankinnan johtamiskäytännöt.....	77
Maksetut palkat, henkilösivukulut ja verot	36	Valvonnan työkalut.....	78
Työeläke- ja sairausvakuutusjärjestelmät	37	Valvonnan tulokset.....	79
Tavaroiden ja palvelujen toimittajat.....	37	Tavaratoimittajien koulutus ja tukeminen	81
Taloudellisen hyödyn jakautuminen.....	38	CASE-esimerkit	82
Taloudellisen hyödyn jakautuminen			
Suomessa maakunnittain	39	Muita vastuullisuuden osa-alueita	84
Taloudellinen tukeminen.....	41	Tuoteturvallisuus.....	84
CASE-esimerkit	42	Yksityisyyden suoja.....	85
Ympäristötulokset.....	44	Markkinointi- ja kilpailusäännökset.....	85
Ympäristöjärjestelmä	45	Suhteet politiikkaan.....	85
Tavoitteet ja saavutetut tulokset	46	Suhtautuminen lahjontaan	86
Kiinteistötoiminnot	47	CASE-esimerkit	87
Rakennuttaminen ja ylläpito.....	47	Raportin vertailu GRI-suositukseen.....	88
Maankäytön ympäristöriskit.....	47	Yhteiskuntavastuun yhteyshenkilöitä	93
Energian ja veden kulutuksen seuranta	47	Riippumaton varmennuslausunto, csrnetwork ltd	94
Energian ja veden kulutus 2007	48	Riippumaton varmennusraportti,	
Energian ympäristöprofiili	49	PricewaterhouseCoopers Oy.....	96
Kuljetukset	51	Termien selitykset.....	97
Kuljetusten päästöt	52		

Kesko on Global Reporting Initiative'n (GRI) rekisteröity yhteisöjäsen. Tuemme GRI:n työtä sen kehittäessä maailmanlaajuisesti hyväksyttyä kestävä kehityksen raportointisuositusta yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Raportin sisältö

Kesko on raportoinut vastuullisesta toiminnastaan jo vuosikymmenen ajan - aluksi ympäristöasioista ja vuodesta 2000 lähtien yhteiskuntavastuusta laaja-alaisemmin. Tämä on Keskon kahdeksas yhteiskuntavastuun raportti, ja se noudattaa aikaisempien raporttien tapaan Global Reporting Initiativen (GRI) laatimaa kestävä kehityksen raportointisuositusta. Nyt kuitenkin mukana on runsaasti esimerkkejä, jotka havainnollistavat Keskon käytännön tekoja kestävä kehityksen hyväksi. Keskon raportointi on aina ollut hyvin kattavaa ja kohdistettu pääasiassa alan asiantuntijoille. Esimerkkitapausten avulla haluamme esitellä toimintaamme ja saavutuksiamme lukijaystävällisemmässä muodossa ja tavoittaa entistä laajemman lukijakunnan.

Viime vuonna Kesko asetti työryhmän tunnistamaan kaikkein olennaisimmat aihealueet, joita painetussa raportissa tulisi käsitellä. Palautteen perusteella eräät vuosittain raportoidut aiheet ja muutama usean vuoden lukuja esittävä taulukko löytyvät nyt vain Keskon verkkosivuilta osoitteesta www.kesko.fi/Vastuullisuus. Näistä muutoksista mainitaan raportin tekstissä.

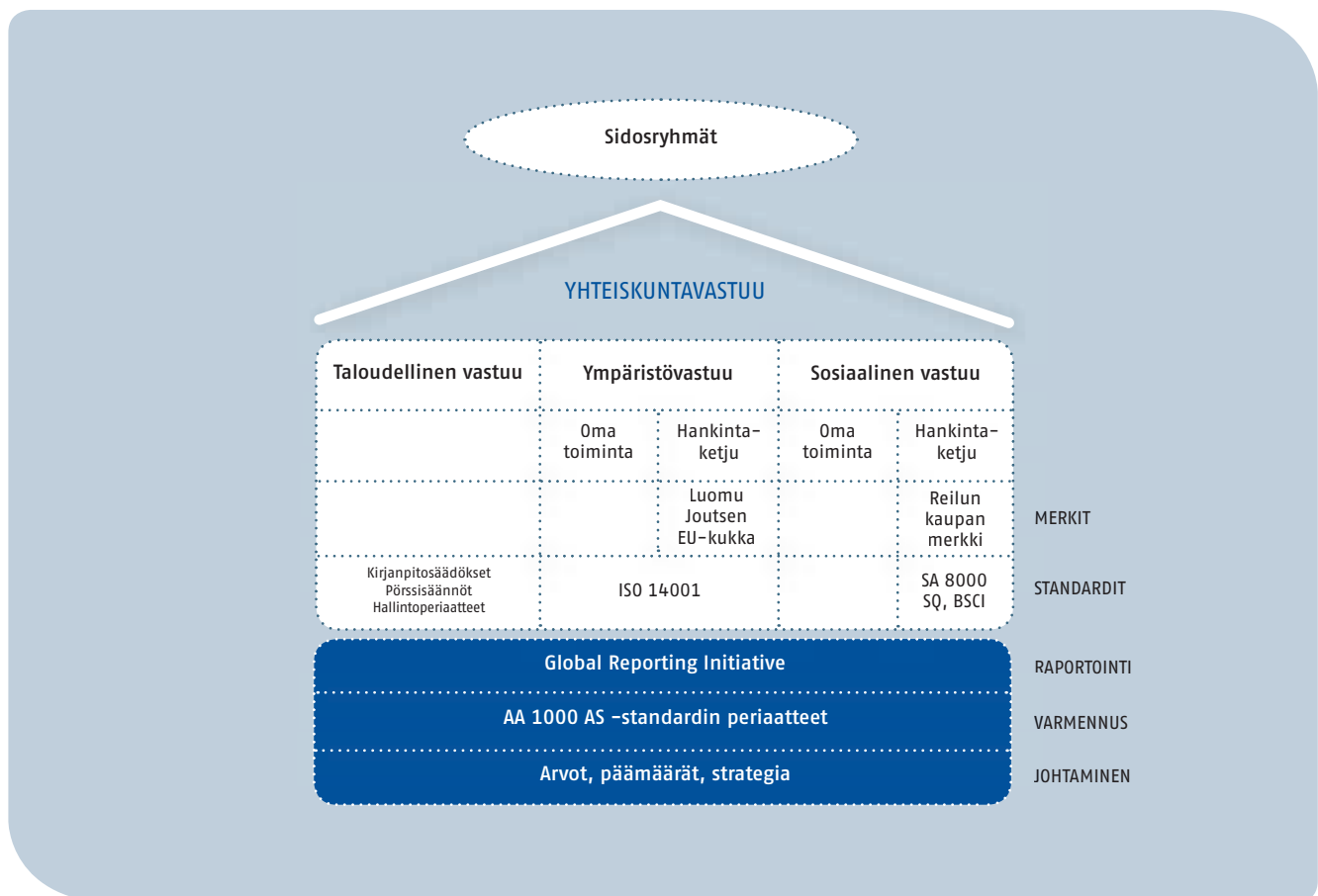
Tekstissä ei täysin noudateta GRI-suosituksen G3-version mukaista esitysjärjestystä eikä otsikointia. Poikkeamat GRI:n suosituksesta ja puutteet perustunnuslukujen esittämisessä mainitaan raportin lopussa julkaistavassa

vertailussa. GRI:n edellyttämä itsearviointimme siitä, miten täydellisesti olemme ohjeistusta noudattaneet, on sivulla 89. Varmentajamme csr network on lausunnossaan ilmaissut mielipiteensä arvioinnistamme verrattuna GRI:n suosituksen noudattamiskriteereihin.

Raportin rakenne

Raportin alussa esitellään perustiedot Keskosta, Keskon tärkeimmät tunnusluvut vuosilta 2005-2007 sekä lyhennetty versio Keskon yhteiskuntavastuun visiosta ja siihen liittyvästä strategiasta (koko teksti verkossa osoitteessa www.kesko.fi/Vastuullisuus). Sen jälkeen kerrotaan riskeistä ja mahdollisuuksista keskittyen vähittäiskaupan kannalta olennaisimpiin, sekä luodaan katsaus Keskon näkemykseen tulevista kehityssuunnista. Seuraavaksi esitetään analyysi Keskon sidosryhmistä täydennettynä havainnollisilla case-esimerkeillä. Tarkemat tiedot tärkeimmistä sidosryhmistä, niiden odotuksista ja Keskon toiminnasta odotusten täyttämiseksi on esitetty osoitteessa www.kesko.fi/Vastuullisuus, samoin kuin tiedot Keskon tärkeimmistä vaikuttamisalueista.

Raportissa selvitetään Keskon hallintoperiaatteet sekä Keskon yhteiskuntavastuun ohjausryhmän ja vastuullisuustyötämme johtavien ryhmien roolit. Lisäksi raportti esittelee sitoumukset, tulokset tavoiteasetantaan ver-

rattuna, yleiset johtamisjärjestelmät ja yhteiskuntavastuuta ohjaavat arvot, politiikat, periaatteet sekä hallintajärjestelmät.

Tänä vuonna GRI-suosituksen G3-version 49 perustunnusluvusta raportissa on mukana 40 ja 5 lisätunnuslukua. Tuloksemme esitetään tarkemmin raportin eri osioissa, joita ovat taloudellisen vastuun, ympäristövastuun ja sosiaalisen vastuun osiot. Raportti kuvaa myös muita vastuullisuuden osa-alueita, kuten tuoteturvallisuutta ja yksityisyydensuojaa edistävää toimintaamme. Raportin lopussa on tärkeimpien termien selitykset ja luettelo keskeisistä yhteyshenkilöistä.

Kansainvälisen toiminnan raportointi

Kesko noudattaa raportointikokonaisuuden ja raportoitavien tietojen määrittelyssä GRI:n Boundary Protocol -protokollan suosituksia. Ulkomaisten tytäryhtiöiden osalta tunnuslukujen kattavuus ei vielä ole kotimaan toimintojen tasolla. Ensimmäiset yhteiskuntavastuun tunnusluvut konsernin ulkomaisista tytäryhtiöistä raportointivuodelta 2002, ja kattavuus paranee jatkuvasti. Raportointivuonna 2007 saatiin energiankulutus, jäte- ja kuljetustilastoinnit lähes kaikista toiminnoista, lukuun ottamatta Rautakeskon Venäjän ja Valko-Venäjän toimintoja. Keskon 50 %:n omistusosuuden myynti Rimi Balticista ICA Baltic AB:lle toteutui 18. joulukuuta 2006. Tässä raportissa Rimi Balticin tiedot vuodelta 2006 eivät enää ole laskennassa mukana verrattaessa vuoden 2007 tuloksiamme vuoteen 2006. Vuoden 2005 tietoja ei ole laskettu uudelleen.

Suomessa tiedot vuonna 2005 ostetun Indoor Groupin sähkönkulutuksesta ovat nyt käytettävissä.

Tietoja K-kauppiaista

Kesko toimii tiiviissä, ketjusopimuksiin perustuvassa yhteistyössä K-kauppiaiden kanssa. Raportissa esitetään K-kauppoja koskevia tietoja silloin, kun ne olennaisesti liittyvät Keskon raportointiin ja täydentävät kokonaiskuvaa Keskon ja K-kauppiaiden suhteista yhteiskuntaan ja muihin sidosryhmiin.

Sidosryhmien näkemykset mukana

Selvittääkseen sidosryhmien mielipiteitä yhteiskuntavastuutoiminnastamme ja -raportoinnistamme sekä olennaisiksi määritellyistä aihealueistamme, Kesko tilasi selvityksen csrnetworkilta osana varmennusprosessia. Haastatellut sidosryhmät olivat: Suomen Kuluttajaliitto (kuluttajajaneelin jäsen), Reilun Kaupan Edistämisyhdistys ja Ympäristöministeriö. Yhteenveto haastatteluisista on sivulla 17.

Sekä painettu että verkkoraportti varmennettu

Painetusta raportista on laadittu Keskon Internet-sivuille sähköinen versio, joka joillakin osa-alueilla sisältää painotuotetta täydentävää tietoa. Verkkoraportit ovat siinä muodossa, missä ne on varmennettu, eikä tekstejä päivitetä jälkikäteen. Mahdolliset muutokset edellisen vuoden tietoihin esitetään seuraavan vuoden raportissa.

Sekä painetun että sähköisen raportin kummankin kieliversion (suomi ja englanti) asianmukaisuus on vuodesta 2002 alkaen varmennettu. Kuten aiemminkin, Kesko on käyttänyt kahta varmentajaa vuoden 2007 raportin varmentajina. Englantilainen konsultointiyritys csrnetwork on puolueettomasti varmentanut Keskon raportin lukuun ottamatta taloudellista informaatiota, jonka varmennustyön on tehnyt Keskon tilintarkastusyhtiön PricewaterhouseCoopers Oy:n Sustainable Business Solutions -yksikkö. Molemmat varmennuslausunnot on julkaistu raportin lopussa. Csrnetworkin varmennuslausunnon perustana on käytetty raportin englanninkielistä versiota, ja Kesko on kääntänyt lausunnon suomeksi.

Tämä raportti kertoo vuoden 2007 tuloksista. Se sisältää joitakin tietoja tammi-helmikuulta 2008. Vuoden 2006 raportti julkaistiin huhtikuussa 2007, ja vuoden 2008 raportti julkaistaan keväällä 2009.

Pääjohtajan katsaus

Keskon vahva kehitys jatkui vuonna 2007: konsernin liikevaihto kasvoi 9 %, ja saavutimme jälleen ennätysellisen tuloksen. Vuosien laskun jälkeen K-ruokakauppojen markkinaosuus kääntyi nousuun. Rautakaupamme vahva kansainvälistyminen jatkui.

Konsernistrategiassamme korostuvat terve fokusoitu kasvu, kuluttaja-asiakaskauppa ja palvelut sekä vastuulliset ja kustannustehokkaat toimintamallit. Vahva kasvu ja erinomainen taloudellinen tulos tulee saavuttaa vastuullisin keinoin. Tätä edellyttävät meiltä yhä painokkaammin myös kuluttaja-asiakkaamme ja muut sidosryhmämme. Vastuullisuuden painoarvo korostuu myös kaupan ja teollisuuden ammattilaisten näkemyksissä: CIES:n maaliskuussa 2008 julkaiseman ”Top of Mind” -tutkimuksen mukaan 400 vastaajaa 52 maasta nosti vastuullisuuden tärkeimmäksi päivittäistavarakauppaa ohjaavaksi tekijäksi.

Kesko on vakiinnuttanut asemansa kansainvälisissä pörssiyritysten vastuullisuutta mittaavissa vertailuissa. Syksyllä 2007 Kesko osallistui ensimmäisen kerran ilmastonmuutoksen aiheuttamia riskejä ja mahdollisuuksia kartoittavaan ”Carbon Disclosure Project” -tutkimukseen ja sijoittui pohjoismaisten pörssiyritysten arvioinnissa vähän hiilidioksidia päästävien yritysten sarjassa viidennelle sijalle. Kesko jatkaa World Economic Forumin julkaisemalla ”The Global 100 Most Sustainable Corporations” -listalla ja valittiin viidennen perättäisen kerran Dow Jonesin kestävä kehityksen indekseihin kaudelle 2007/2008. Lisäksi tammikuussa 2008 sveitsiläinen arviointilaitos SAM myönsi Keskon vastuullisuustyölle hopeamitalin päivittäistavarakaupan sarjassa.

Kesko on tehnyt tavoitteellista ja pitkäjänteistä työtä vastuullisuuden eteen jo lähes 20 vuotta. Olemme saavuttaneet paljon ja tunnemme ylpeyttä siitä arvostuksesta, jota vastuullisuuden kansainväliset puolueettomat asiantuntijat ja eri arviointilaitokset ovat työtämme kohtaan osoittaneet. Kesko ja K-kaupat ovat asiakkaitaan varten, ja olemme varmoja, että tulevaisuudessa asiakkaat suosivat yhä enemmän vastuullisia vähittäiskauppiaita. Uskon, että nyt käynnissä oleva brändistrategiatyö, jossa vastuullisuus on keskeinen osa, terävöittää vastuullisuuskuvamme asiakkaiden keskuudessa. Tekemämme työ ansaitsee tulla huomioiduksi.

Vuosi 2007 jää eurooppalaisten mieleen ilmastonmuutoksen vuotena. Maaliskuussa Eurooppa-neuvosto vahvisti EU:n ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteet. Maa-

kohtaiset tavoitteet uusiutuvan energian osuuden lisäämiseksi julkaistiin tammikuussa 2008. Suomelle asetettu tavoite nostaa uusiutuvan energian osuus 38 %:iin energian loppukulutuksesta on vaativa. Kauppa on paikallista palvelutoimintaa, jonka rakenteen ylläpito ja kehittäminen edellyttävät energiantuotannon turvaamista. Haluamme osaltamme olla mukana tukemassa kokonaisratkaisua, joka ohjaa tuotantoa hiilidioksidivapaalle sektorille, vähentää Suomen riippuvuutta tuontienergiasta ja parantaa sähkömarkkinoiden toimivuutta. Energiakustannusten nousua ja päällekkäisiä ohjaukskeinoja on kuitenkin rajoitettava, sillä kustannusten kohoaminen nostaa vääjäämättä tavaroiden hintatasoa.

Kesko on vuosikymmenen ajan tehnyt pitkäjänteistä työtä energiankulutuksen vähentämiseksi ja energiatehokkuuden lisäämiseksi. Liikevaihtoon suhteutettu energiankulutuksemme on Suomessa laskenut ja Keskon K-ryhmälle hankkiman sähkön päästöt ovat vuosien 2001-2007 aikana vähentyneet noin 40 %:lla. Vuoden 2008 alusta olemme siirtyneet ostamaan suurimmalta sähköntoimittajaltamme hiilivapaata sähköä. Uskomme, että maaperän ja veden käyttö lämmönlähteenä tulee teknisten ratkaisujen kehittyessä olemaan potentiaalinen vaihtoehto, samoin kuin jo nyt hyödynnettävä kaupan kylmälaitteiden lauhdelämpö. Olemme vahvasti mukana toteuttamassa EU:n tavoitetta vähäisten hiilidioksidipäästöjen taloudesta.

Vastuullisuus on meille strateginen mahdollisuus: monitoimialaisena yhtiönä pystymme tarjoamaan vastuullisia kulutusvaihtoehtoja ja palveluratkaisuja lähes kaikille kulutuksen osa-alueille ja rakentamaan osaamisestamme kilpailuetua. Vastuullisessa toiminnassa on keskeistä asiakaskommunikaatio viestinnässä ja markkinoinnissa. Uudistettu Pirkka-kanta-asiakaslehtemme tavoittaa kuukausittain 2,61 miljoonaa lukijaa - reilut 70 % Suomen aikuisväestöstä - ja on Suomen luetuin aikakauslehti. Uudistuksessa kuluttajalähtöinen vastuullisuus valittiin jokaisessa numerossa toistuvaksi teemaksi. Valitsemallamme viestillä on merkitystä.

Keskossa ja K-kaupoissa työskentelee yhteensä noin 50 000 kaupan ammattilaista kahdeksassa eri maassa. Kasvussa ja kansainvälistymisessä menestyäksemme vastuullisten toimintatapojemme ja periaatteidemme tulee kaikissa maissa olla yhtenevät ja perustua vahvaan yhteiseen arvopohjaan. Myös kilpailussa hyvistä työntekijöistä vaaditaan yritykseltä näyttöjä arvoista ja vastuullisuudesta. Loppuvuodesta julkaisimme uudistetun Vastuulliset toimintatapamme -oppaan, joka arvojen lisäksi kokoaa yhteen kaikki K-ryhmässä noudatettavat periaatteet. Keskon ja K-ryhmän kaupoissa käy päivittäin miljoona asiakasta. Uskon, että osaamisemme ja palvelusenteemme lisäksi myös noudattamamme vastuulliset toimintatavat auttavat meitä ylittämään asiakkaidemme toiveet. Olemme olemassa asiakkaittamme varten.

Tekemämme työ vastuullisuuden eteen jatkuu. Vuoden 2008 aikana valmistelemme laajan ympäristö-, taloudellisen ja sosiaalisen vastuun ohjelman. Haluamme olla edelläkävijöitä ja vastuullisuuden suunnannäyttäjiä myös tulevaisuudessa.

MATTI HALMESMÄKI
Pääjohtaja
Kesko Oyj

Tärkeimmät saavutuksemme vuonna 2007

Talousvastuu:

- Kesko-konsernin liikevaihto kasvoi 9,0 % ollen 9,5 miljardia euroa
- Keskon ostot maista, joissa Keskolla on toimintaa, kasvoivat 9,5 % ollen 6,4 miljardia euroa
- K-kauppiaiden suorat ostot Suomen maakunnista kasvoivat 14 % ylittäen puolen miljardin rajan
- Keskon ja K-kauppiaiden maksamat palkat kasvoivat 7,9 %
- Kesko valittiin viidennen kerran Dow Jonesin kestävän kehityksen indekseihin
- Kesko osallistui pohjoismaisten pörssiyritysten sarjassa "Carbon Disclosure Project" -tutkimukseen ja sijoittui "CDP Leader" -indeksissä vähän hiilidioksidia päästävien yritysten sarjassa viidenneksi
- "Liikuta K-Plussa-korttia, liikutat lapsia" -kampanjalla kerättiin 500 000 euroa lasten ja nuorten liikunnan ja terveellisten ruokailutottumusten edistämiseksi yhteistyössä Nuori Suomi -järjestön kanssa

Ympäristövastuu:

- Vuosien 2001-2007 aikana Keskon K-ryhmälle hankkiman sähkön hiilidioksidipäästöt ovat vähentyneet noin 40 %
- Vuoden 2008 alusta Kesko on siirtynyt ostamaan suurimmalta sähköntoimittajaltaan hiilivapaata sähköä
- Suhteellinen energiankäyttö Suomessa väheni: Keskon Suomessa omistamien ja hallinnoimien kiinteistöjen energiankäyttö kasvoi 1,7 % ja pinta-ala 3,5 %. Keskon liikevaihto Suomessa kasvoi vastaavasti 6 %
- Sähkön ominaiskulutus laski kaikissa isoimmissa Ruokakeskon kiinteistöissä
- Lämmönkulutus pysyi edellisvuoden tasolla Suomessa
- Keskon varastotoiminnoissa jätteiden kierrätysaste korkeat 89 %

Sosiaalinen vastuu:

- 250 henkilöä - mukaan lukien johto ja johtopotentiaali - koulutettiin vastuulliseen johtamiseen
- Henkilöstön työtyytyväisyys parani Suomessa kaikilla tutkituilla osa-alueilla: oma työ, esimiestoiminta, yksikön toiminta ja Keskon toiminta
- Keskon sijoitus ihannetyöntajien listalla parani merkittävästi sekä kaupallisten alojen opiskelijoiden että nuorten ammattilaisten keskuudessa.

Vastuullinen hankinta:

- Kesko mukana "Business Social Compliance Initiative" -aloitteessa, jonka painoarvo kasvoi, kun organisaatio rikkoi 100 jäsenyrityksen rajan
- UTZ-sertifioidun Pirkka Costa Rica -kahvin lanseerauksen jälkeen Ruokakeskon omien kahvi-merkkien myynnistä yli 90 % tulee puolueettomasti valvottujen sertifiointiohjelmien piiristä
- Reilun kaupan tuotteiden myynti kasvoi 300 %
- Hyvän maatalouskäytännön mukainen laatu- ja ympäristösertifikaatti "GlobalGAP" 91 %:lla heidelmien ja vihannesten tuontituottajista
- Anttila aloitti yhteistyön ekologisen ja eettisen muodin edelläkävijänä tunnetun Switcherin kanssa, tarjoten asiakkailleen mahdollisuuden jäljittää koko Switcher-tuotteiden tuotantoketju puuvillapellolta jälleenmyyjälle ainutlaatuisen "DNA"-koodin avulla

Perustietoja Kesko-konsernista

Kesko yrityksenä

Kesko on suomalainen vähittäiskaupan osaja, joka tarjoaa kuluttajien arvostamia tuotteita ja palveluita Pohjoismaissa, Baltiassa, Venäjällä ja Valko-Venäjällä. Tytäryhtiö Kauko-Telko Oy^a toimii lisäksi mm. Puolassa ja Kiinassa.

Konsernin toimialayhtiöt Ruokakesko Oy, Rautakesko Oy ja Maatalouskesko Oy johtavat K-kauppaketjuja ja yhdistävät niiden ostovoiman, järjestävät tehokkaan logistiikan, hankkivat kauppapaikat ja takaavat K-kaupoille vahvan markkinointi- ja kehitystuen. Keskolla on myös omia vähittäiskauppoja - katso www.kesko.fi (Kuluttajat). Tytäryhtiö VV-Auto Oy toimii autojen maahantuojana. Se harjoittaa myös autojen vähittäiskauppaa ja tarjoaa jälki-markkinointipalveluja pääkaupunkiseudulla ja Turussa.

Konsernin liikevaihdosta, joka vuonna 2007 oli 9,534 miljardia euroa, 40,6 % tuli ruokakaupasta. Ulkomaisten toimintojen osuus oli 22,8 % (20,6 % vuonna 2006).

Suomessa Kesko toimii tiiviissä ketjuyhteistyössä K-kauppioiden kanssa, joita oli vuoden 2007 lopussa 1 285. Lisäksi Keskolla oli noin 250 muuta kauppiasyhteistyökumppania Askon-, Sotkan-, Tähti Optikko-, Byggmakker- ja Senukai-ketjuissa. K-ryhmän vähittäiskauppoja oli Suomessa 1 846 ja muissa maissa 297, ja niiden myynti oli yhteensä 11,6 miljardia euroa (10,5 miljardia euroa vuonna 2005), josta ulkomailla 2,7 miljardia euroa.

Keskon omistajat

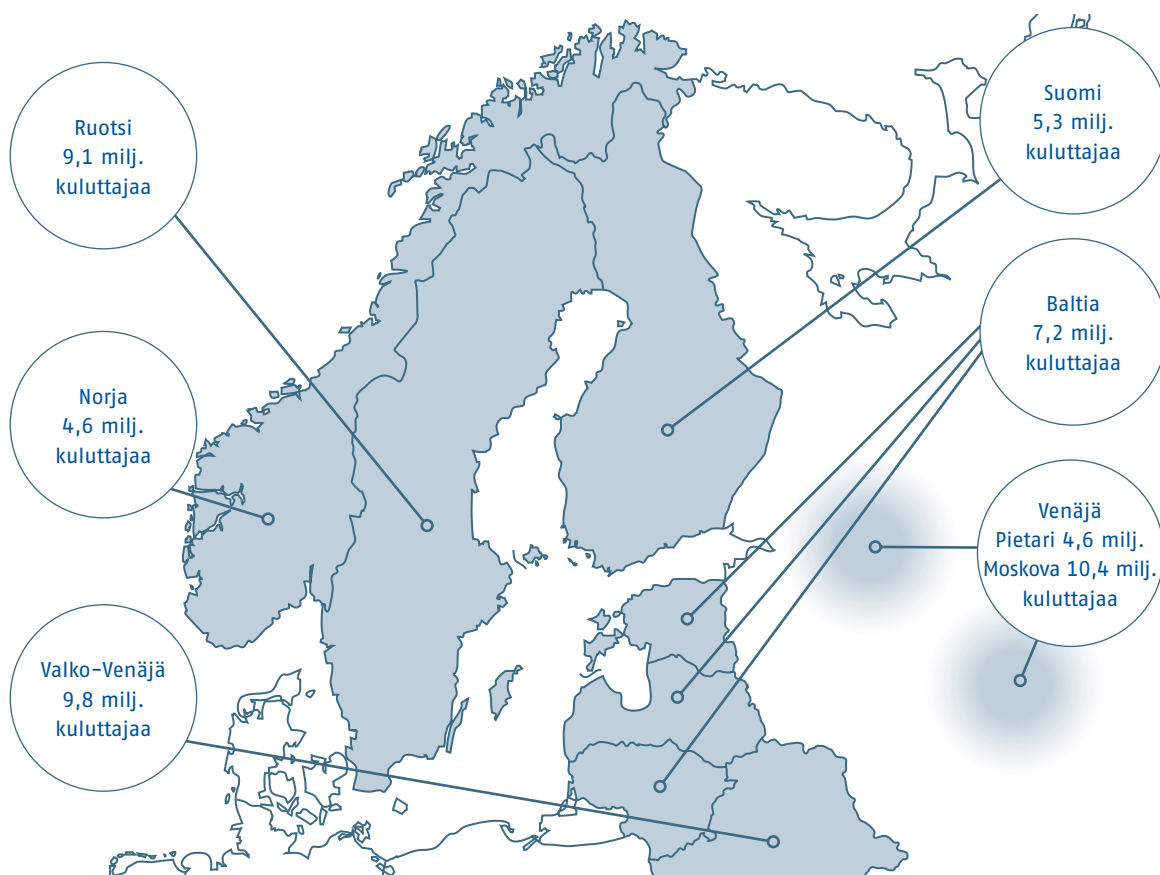
Kesko Oyj on pörssiyhtiö, jolla oli vuoden 2007 lopussa 28 925 omistajaa. A-osakkeiden osuus koko osakekannasta oli 32,5 % ja äänimäärästä 83,0 %, B-osakkeiden vastaavasti 67,5 % ja 17,0 %. Äänimäärän perusteella laskettuna 20 suurimman omistajan osuus oli äänimäärästä 37,31 % ja osakemäärästä 16,15 %. Ulkomaisten omistajien osuus nousi vuoden aikana 33 %:sta 34 %:iin, jonka tuottama äänimäärä oli 8,8 % koko äänimäärästä.

A-osakkeiden markkina-arvo oli vuoden 2007 lopussa 1,2 miljardia euroa ja B-osakkeiden 2,5 miljardia euroa, eli koko yhtiön markkina-arvo oli yhteensä 3,7 miljardia euroa.

Henkilökunta

Konsernin henkilökuntamäärä oli vuonna 2007 keskimäärin kokoaikaisiksi työntekijöiksi muutettuna 21 180 henkeä. Määrä vähenyi viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna Suomessa 244 henkilöllä ja Suomen ulkopuolella 2 343 henkilöllä. Henkilöstömäärän vähenyksestä valtaosa on seurausta Rimi-Baltic-yhteisyrityksen myynnistä joulukuussa 2006.

Vuoden lopussa työsuhteita oli 25 890 (23 755), joista Suomessa 14 192 (14 149) ja Suomen ulkopuolella 11 698 (9 606). Koko henkilökuntamäärästä työskenteli vähittäiskaupassa noin kolme neljäsosaa.

Kiinteistöt

Kesko-konsernin hallinnoimien kiinteistöjen ja osakehuoneistojen yhteinen huoneistoala oli vuoden 2007 lopussa 3 632 000 m² eli 3,6 % enemmän kuin vuotta aiemmin. Keskon omistuksessa oli Suomessa 807 000 m² ja muissa maissa 174 000 m². Neliömetreillä viitataan tässä huoneistopinta-alaan. Suurin osa huoneistoalasta on myymälätiloja ja alle viidennes varasto- ja toimistotiloja. Vuokrattuja tiloja - pääasiassa myymälöitä - oli Suomessa 2 091 000 m² ja muissa maissa 560 000 m². Valtaosa Suomessa omistetuista ja vuokratuista myymälätiloista on vuokrattu K-kauppiaille.

Tavaran- ja palveluntoimittajat

Kesko osti vuoden 2007 aikana tavaroita ja palveluja yhteensä noin 8,091 miljardilla eurolla.

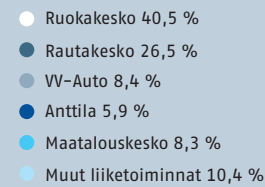
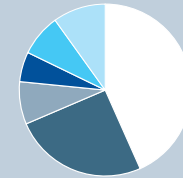
Aktiivisia tavarantoimittajia oli noin 25 600. Näistä Suomessa toimivia yrityksiä on noin 12 500, joiden osuus koko konsernin ostoista oli 64,6 %, ja konsernin muissa toimintamaissa toimivia yrityksiä yli 7 600 sekä konsernin toimintamaiden ulkopuolisissa maissa 5 500. Tärkeimmät tuontimaat Suomeen olivat Saksa, Kiina, Hollanti, Ranska ja Ruotsi.

Tärkeimpiä ostoyhteistyöliittymiä, joissa Kesko on mukana ovat AMS Sourcing B.V. päivittäistavara-kaupassa, EuroMat rautakaupassa, Intersport International Corporation urheilukaupassa ja Electronic Partner International kodintekniikkakaupassa.

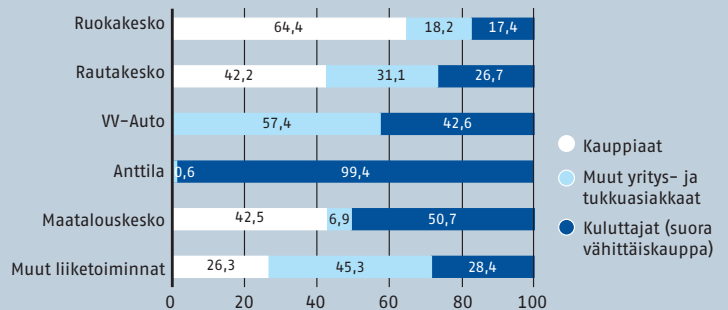
Asiakkaat

Kauppiat ostivat Keskon myynnistä 43 %. K-kauppiain ostokeskitysaste Keskkoon oli keskimäärin 88,0 % (87,9 % vuonna 2006) ja päivittäistavara-kaupassa 91,2 % (90,6 %). Yritysassiakaskaupan - asiakkaina suurkeittiöitä, rakennusliikkeitä, VV-Auton jälleenmyyjiä, maatalousyrittäjiä, teollisuutta jne. - osuus Keskon myynnistä oli 26 %. Suoran kuluttajamyynnin osuus omien vähittäiskauppojen kautta oli 31 %.

KESKON LIIKEVAIHDON, JAKAUMA 2007

KESKO-KONSERNIN MYNNIN JAKAUTUMINEN 2007, %

* Kesko Oyj ja Aspo Oyj allekirjoittivat 28. helmikuuta 2008 sopimuksen, jonka mukaan Aspo ostaa Keskon täysin omistaman tytäryhtiön Kauko-Telko Oyj:n koko osakekannan. Yrityskaupan toteutuminen edellyttää kilpailuviranomaisten hyväksyntää.

Yhteiskuntavastuun keskeiset tunnusluvut 2005–2007

TALOUDELLISEN VASTUUN MITTARIT

	2005	2006	2007
	IFRS	IFRS	IFRS
Liikevaihto (milj. €)	7 922 ¹⁾	8,749 ¹⁾	9 534
Voitto ennen veroja (milj. €)	236 ¹⁾	358 ¹⁾	369
Sijoitetun pääoman tuotto (%)	12,5	22,6	17,4
Maksetut osingot (milj. €)	95	107	146
Investoinnit (milj. €)	367 ¹⁾	251 ¹⁾	234
Omavaraisuusaste (%)	42,3	47,0	48,5
Maksetut palkat (milj.€)	400	460	501
Tuloverot (milj. €)	49	107	90
Henkilökunnan määrä (keskimäärin)	21 305	23 767	21 180
Ostot toimittajilta (milj. €)	7 103	7 347	8 091
Yleishyödyllisten yms. yhteisöjen tukeminen (milj. €)	2,2	2,3	2,3

¹⁾ luku kattaa vain jatkuvat toiminnot

YMPÄRISTÖVASTUUN MITTARIT

	2005 ¹⁾	2006 ¹⁾	2007
Kiinteistöjen sähköenergian kulutus (GWh) ¹⁾	919	798	825
Kiinteistöjen lämpöenergian kulutus (GWh) ¹⁾	299	309	299
Kiinteistöjen veden kulutus (1 000 m ³) ²⁾	650	682	727
Käytetyn sähkö- ja lämpöenergian tuotannon päästöt			
- ilmaston muutos (tn CO ₂ -ekv) ¹⁾	254 367	191 663 ^{**)}	216 963
- happamoituminen (tn SO ₂ -ekv) ¹⁾	1 353	615 ^{**)}	644
- ostosähkön tuotannon radioaktiivinen jäte	0,79	0,66 ^{**)}	0,65
Jakelukuljetukset			
- kuormia ³⁾	117 571	115 300	125 200
- kilometrejä (1 000 km) ⁴⁾	16 149	17 020	36 300
- tonneja ³⁾	579 800	586 600	644 600
- hiilidioksidipäästöt (tn) ⁵⁾	25 360	22 210	41 990
Lentomatkustamisen hiilidioksidipäästöt (tn)			2 000
Materiaalien käyttö/jätteet (tn)			
- maahantuotujen pakkausten materiaali	29 331	30 812	***)
- jakeluvaretojen jätteet Suomessa	8 916	8 545	8 163
- joista hyötykäyttöön (%) ⁶⁾	89,8	89,2	88,6
- jakeluvaretojen jätteet ulkomaisissa yhtiöissä	18 358	6 802	8 581

¹⁾ Kaikissa ulkomaisissa kiinteistöissä ei ole voitu erotella sähkön ja lämmön kulutusta, jolloin kaukolämpö ja oman lämmön tuotanto on kirjattu lämpöön ja kaikki muu sähköön.

²⁾ Kaikista ulkomaisista kiinteistöistä ei ole veden kulutustietoja.

³⁾ Kuorma- ja tonnitilastoja ei ole ulkomaisista eikä Suomessa ulkoistetuista kuljetuksista. Luku kattaa vain Keslogin tiedot.

⁴⁾ Kuljetustilastointia laajennettiin vuonna 2007. Luku kattaa Keslogin ja Anttilan jakelukuljetukset, sekä kaikki kotimaan ulkoistetut kuljetukset. Lisäksi raportoinnissa on nyt mukana kotimaan kaukojakelu sekä runkokuljetukset. Kilometritiedot on myös saatu Latvian Rautakeskolta ja Viron Kesko Agrolta.

⁵⁾ Laskennassa vuosina 2005–2007 mukana olevat yhtiöt on eritelty taulukossa "Jakelukuljetusten CO₂-päästöt" raportin sivulla 53. Tässä vuosi 2005 sisältää Rimi Baltic AB:n kuljetusten hiilidioksidipäästöt.

⁶⁾ Biojäte laskettu mukaan hyötykäyttöön.

⁷⁾ Luvut vuodelle 2006 eivät sisällä Rimi Baltic AB:n lukuja. Vuotta 2005 ei ole korjattu vastaavasti.

^{**)} Energian tuotannon ympäristöprofiili päivitetty vastaamaan vuoden 2006 todellisia tuotantoprofiileja. Vuosien 2006–2007 profiili julkaistu kokonaisuudessaan osoitussa www.kesko.fi (vastuullisuus).

^{***)} Tietoa ei ole tai se on epätarkka.

SOSIAALISEN VASTUUN MITTARIT

	2005	2006	2007
Työtyytyväisyys Suomessa (skaala 1-5)			
- oma työ	3,82	3,82	3,85
- esimiestoiminta	3,84	3,81	3,85
- yksikön toiminta	3,78	3,76	3,80
- Keskon toiminta	3,58	3,58	3,62
Työntekijöiden vaihtuvuus			
- uusia	8 568	10 790	14 148
- lähteneitä	7 055	8 050	9 804
- eläkkeelle siirtyneitä	177	140	164
Työntekijöiden keski-ikä (vuotta)			
- Suomessa	x)	35,8	35,1
- ulkomaisissa toimipaikoissa	x)	x)	x)
Sairauspoissaolot (työpäiviä/henkilö)			
- Suomessa	9,7	9,7	9,3
- ulkomaisissa toimipaikoissa	8,0	8,6 *)	7,7
Terveystieteiden käytetyt varat/henkilö (€) ¹⁾	427	420	484
Keskimääräinen vuosiansio (/henkilö, €)			
- Suomessa	28 944	29 383	31 589
- ulkomaisissa toimipaikoissa	9 081 **)	13 964	15 219
Koulutuspäiviä/henkilö			
- Suomessa	1,8	1,5	1,4
- ulkomaisissa toimipaikoissa	1,0	0,5 ***)	0,7 ****)
Sijoitus koulutukseen/henkilö (€)	370	254 ****)	371 *****)
Vastuullinen hankinta			
- SA8000-sertifioituja tavarantoimittajia	24	28	16 *****)
- BSCI-auditoituja tavarantoimittajia	2	6	23

¹⁾ Tieto koskee vain Keskon omaa työterveyshuoltoa.

*) Bygghemmet (Norja) tiedot puutteelliset.

***) Sisältää Rimi Balticin tiedot.

****) Ei sisällä Rautakesko AS:n (Viro), K-rauta AB:n (Ruotsi) eikä Bygghemmet (Norja) tietoja.

*****) Ei sisällä Bygghemmet (Norja) tietoja.

*****) Ei sisällä Bygghemmet (Norja), Senekain (Liettua) eikä Rautakeskon (Venäjä) tietoja.

*****) Ei sisällä sertifioituja Chiquita-plantaaseja.

x) Tietoa ei ole kerätty.

Taulukko ei sisällä OMA:n (Valko-Venäjä) tietoja.

Yhteiskuntavastuun visio

Keskossa yhteiskuntavastuu on vapaaehtoista, mitattavissa olevaa työtä, jonka perustana ovat konsernin arvot, periaatteet, tavoitteet ja strategia. Toimintaa taloudellisen vastuun, sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun alueilla kehitetään pääsidosryhmien odotusten mukaisesti.

Alla oleva Keskon vision yhteenvedo on laadittu Suomen markkinoiden näkökulmasta ja se on hyväksytty maaliskuussa 2005. Konsernijohtoryhmä käsittelee visiota noin kahden vuoden välein. Yhteiskuntavastuun tarkistettu visio, jossa huomioidaan nykyinen markkina-tilanne ja Keskon nopea kansainvälistyminen, viimeistellään kevään 2008 aikana osana konsernin strategiakerrosta. Keskon tämänhetkinen visio on kokonaisuudessaan nähtävissä Internet-sivuilla www.kesko.fi (Vastuullisuus).

Omistajat/sijoittajat

Keskon yhteiskuntavastuun yleisten periaatteiden mukaan hyvä taloudellinen tulos tulee saavuttaa vastuullisin keinoin. Kesko tavoittelee listausta merkittävässä kestävässä kehityksen indekseissä, jotka ovat tärkeitä puoleettomia todistuksia vastuullisesta toiminnasta. Listaukset näissä indekseissä vahvistavat nykyisten omistajien näkemystä Keskosta ja helpottavat vastuullisuutta arvostavien sijoittajien päätöksentekoa. Korkeat sijoitukset antavat myös meille luottamusta siihen, että vastuullisuustyömme painopiste on oikea ja toimintamme vähittäiskaupan alalla on maailmanluokkaa.

Henkilökunta

Ne yritykset, joissa työtyytyväisyys on hyvä ja jotka tarjoavat monipuolisia työtehtäviä ja uralla etenemisen mahdollisuuksia, onnistuvat todennäköisimmin houkuttelemaan ja pitämään parhaat työntekijät. Keskon maine vastuullisena yrityksenä helpottaa rekrytointia niin Suomessa kuin sen lähialueilla.

Tavarán- ja palveluntoimittajat

Monimuotoinen verkostoituminen niin tavarán- ja palveluntoimittajien kuin K-kauppiaiden kanssa edellyttää kaikilta osapuolilta yhteisten arvojen, päämäärien ja toimintatapojen hyväksymistä. Keskon tavoitteena on, että vastuullisuus näkyy vahvasti K-ryhmán kuluttajabrändeissä.

Kuluttajat

Kuluttajien kiinnostus yritysten vastuunkantoon jatkaa kasvuaan, vaikka ostopäätöksiä ohjaa edelleen vahvasti hinta. Vastuuseen liitetään laadukkaat tuotteet, palvelujen säilyttäminen, henkilökunnasta huolehtiminen, ympäristönsuojelun korkeat standardit, tasa-arvon edistäminen ja tuotteiden valmistuksessa toimivien työntekijöiden työolojen parantaminen.

Keskolla on merkittävä rooli perheiden terveellisten elämäntapojen ja yleisen elämänlaadun muokkaajana. Keskolla on hyvät mahdollisuudet tarjota kestävän kuluksen vaihtoehtoja ja oikeaoppista ravintoa sekä opastaa kuluttajia näissä asioissa. Uskomme, että tuoteturvallisuus, luotettavuus ja eettisyys nousevat viestinnässä ja markkinoinnissa vähitellen hintakuvan rinnalle. Tutkijat, kansalaisjärjestöt ja tiedotusvälineet kiinnittävät entistä enemmän huomiota tuotantoketjun puutteisiin ja auttavat kuluttajia erottamaan vastuullisen ja vastuuttoman kaupankäynnin toisistaan.

Viranomais- ja järjestöyhteistyö

Kesko seuraa ja ennakoii aktiivisesti yhteiskunnan muutoksia läheisessä yhteistyössä sidosryhmiensä kanssa. Tämä on tärkeää, jotta voimme varautua esiin tuleviin asioihin. Pidämme jatkuvaa yhteyttä ja keskustelemme avoimesti kansalaisjärjestöjen, viranomaisten ja muiden päättäjien kanssa. Asiantuntijamme osallistuvat laajasti oman toimialansa ja koko elinkeinoelämän kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen toimintaan.

Riskit ja mahdollisuudet

Riskit ja mahdollisuudet

Kesko-konsernin riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa konsernin asiakaslupauksen täyttämistä, osakasarvoa, tuloskehitystä, osingonmaksukykyä ja liiketoiminnan jatkuvuutta. Tehokas riskienhallinta on Keskolle kilpailuetu.

Hallituksen hyväksymä riskienhallintapolitiikka ohjaa riskienhallintaa Kesko-konsernissa. Poliittikka pohjautuu COSO ERM - viitekehikseen* ja Helsingin Pörssin suositukseen listayhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmistä. Poliittikka määrittelee riskienhallinnan tavoitteet, periaatteet, organisaation, vastuut sekä riskienhallintaan liittyvät tärkeimmät toimintatavat.

Konsernin riskienhallintapolitiikka on luettavissa osoitteessa www.kesko.fi (Sijoittajat). Lyhennelmä riskienhallintapolitiikasta sisältyy myös Vastuulliset toimintatapamme -oppaaseen, joka jaetaan kaikille K-ryhmän työntekijöille.

Vastuullinen johtaminen, jonka tavoitteena on suorituskyvyn parantaminen, on Keskolle mahdollisuus. Keväällä 2007 koko ylin johto sekä johtopotentiaali osallistuivat yhden päivän seminaariin, jonka aiheena olivat Keskon vastuullisuusnäkökulman sisältö, vähittäiskaupan vastuullisuuden kansainväliset suuntaukset sekä vastuullinen johtamistapa.

Terveellisten elämäntapojen ja ruokailutottumusten edistäminen on yksi Ruokakeskon tunnistetuista keskeisistä mahdollisuuksista. Suomessa on Ruokakeskon asiakkaalle suunniteltu sarja ravintoterapeutti Hanna Partasen luentoja, joiden aiheena on ”Päivän parhaat valinnat” (ks. s. 20-21). Muita Ruokakeskon toimia, mm. viitteellisen päiväsaantimerkinnän (GDA) lisäämistä Pirkka-tuotteisiin sekä suolan, rasvan ja sokerin vähentämistä osasta Pirkka-tuotteita esitellään sivulla 87.

Ilmastonmuutokseen liittyviin haasteisiin vastaaminen, ekotehokas rakentaminen sekä energiansäästö tuovat mahdollisuuksia erityisesti Rautakeskolle. Kestävä asuminen sekä siihen liittyvät palvelut on tunnistettu keskeiseksi mahdollisuudeksi. Rautakesko julkaisee keväällä 2008 oppaan, jossa annetaan ohjeita ja vinkkejä kestäväan asumiseen (ks. sivu 58).

Riskienhallinnan periaatteet

Riskienhallinta on olennainen osa johtamista ja jokapäiväistä toimintaa. Riskienhallintaprosessi tuottaa tietoa riskeistä, niiden muutoksista sekä hallintatoimenpiteiden edistymisestä. Sen pohjalta tehdään tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä tai harkitaan muutoksia strategiaan.

Kesko-konsernin riskienhallinta perustuu seuraaville periaatteille:

- Strategiavalinnoissa otetaan tietoisia ja arvioituja riskejä esim. liiketoiminnan laajentamisessa, markkina-aseman ja -voiman kasvattamisessa sekä uuden liiketoiminnan luomisessa.
- Taloudellisia, operatiivisia ja vahinkoriskejä vältetään tai pienennetään.
- Asiakkaiden asiointin turvallisuudesta ja tuoteturvallisuudesta huolehditaan.
- Työntekijöille luodaan turvallinen työympäristö.
- Riskeistä ja riskienhallinnasta tiedotetaan sidosryhmille.
- Epäterveiden ilmiöiden, rikosten tai väärinkäytösten mahdollisuudet minimoidaan toimintaperiaatteilla, kontrolleilla ja valvonnalla.
- Kriittiset toiminnot ja niiden tarvitsemat resurssit varmistetaan jatkuvuuden turvaamiseksi.
- Riskien realisoitumiseen varaudutaan kriisi-, toipumis- ja jatkuvuus suunnitelmin.
- Riskienhallintaan käytettävät kustannukset ja resurssit ovat oikeassa suhteessa saavutettavissa oleviin hyötyihin.

Riskit ja niiden hallinnointi

Konsernin riskienhallinnan johtamisen organisaatio sekä riskien analysointiprosessi raportointivastuineen on kuvattu johtamisjärjestelmäosiossa sivulla 26. Yksityiskohtainen esitys riskienhallinnasta löytyy Keskon vuoden 2007 vuosikertomuksesta sivuilta 62-65. Vuonna 2007 konsernin riskien analysointiprosessissa on käsitelty mm. seuraavia riskejä ja niiden hallinnointitoimenpiteitä:

Asiakaslupauksen toteuttamiseen liittyviä riskejä

Hinta-laatusuhde on keskeinen kilpailutekijä. Mikäli tässä kilpailussa ei menestyä, jäävät myyntitavoitteet saavuttamatta. Yleisen kustannustason muutokset voivat myös vaikeuttaa tavoitteiden saavuttamista. Hintakilpailukyvyn parantaminen edellyttää toiminnan tehostamista koko toimitusketjussa tavarantoimittajalta kaupan hyllyyn asti. Toimintaketjun kustannustehokkuuden ja kokonaisohjauksen tehostamiseksi on meneillään useita ohjelmia, joilla parannetaan hintakilpailukykyä ja kuluttaja-asiakkaiden tyytyväisyyttä vähittäiskaupan tarjontaan ja palveluun.

* COSO ERM viittaa syyskuussa 2004 julkaistun kokonaisvaltaisen riskienhallinnan viitekehikseen: Enterprise Risk Management - Integrated Framework, jonka COSO organisaatio (The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) toteutti. Kehikossa määritellään olennaisia elementtejä, yhteistä kieltä ja siinä tuotetaan selventävää ohjeistusta kokonaisvaltaiseen riskienhallintaan.

Tuoteturvallisuus ja toimitusketjun laatu

Keskon lähtökohta on tarjota turvallisia tuotteita asiakkailleen. Mikäli toimitusketjun laadun varmistus pettää tai tuotevalvonta epäonnistuu, voi seurauksena olla taloudellisia tappioita, asiakkaiden luottamuksen menettäminen tai pahimmassa tapauksessa terveyden vaarantuminen. Riskiä hallitaan mm. niin, että tuotetutkimusyksikkö valvoo Ruokakeskon ja Anttilan myymien tuotteiden laatua sekä Ruokakeskon osalta lisäksi valmistajayrityksiä.

Kaupan omavalvonnalla on keskeinen rooli myytävien elintarvikkeiden laadun varmistamisessa ja elintarvikkeita koskevien määräysten noudattamisessa. Tuotteiden takaisinvetomenettelyllä varmistetaan virheellisten tuotteiden nopea myynnistä poistaminen. Tuotteiden eettisestä laadusta huolehditaan ostotoiminnan eettisillä periaatteilla ja niitä tukevalla ohjeistuksella (tuoteturvallisuusyksikön toiminnasta kerrotaan lisää sivulla 84 ja toimittajien sosiaalisen laadun valvonnasta sivuilla 77-81).

Kauppapaikat

Kauppapaikat ovat strateginen kilpailutekijä. Kauppa-kiinteistöihin sitoutuu huomattavia pääomia vuosikymmeniksi. Paikallinen kilpailutilanne saattaa muuttua nopeasti. Tällöin riskinä on, että toiminta kauppapaikassa muuttuu kannattamattomaksi. Riskiä hallitaan pitkäjänteisellä myymäläverkostosuunnittelulla, jokaisen kauppapaikkainvestointipäätöksen huolellisella valmistelulla ja myynti-takaisinvuokraustoimintamallilla. Keskon toimiessa rakennuttajana pyritään siihen, että kauppapaikan käyttötarkoitusta voidaan tarvittaessa muuttaa joustavasti. Keskon elinkaarilähtöisistä rakentamis- ja ylläpitotoiminnoista sekä Keskon käyttämästä ”kasetti ja kuori”-mallista kerrotaan sivulla 47.

Vuokrakohteissa joustavuus otetaan huomioon vuokrasopimuksissa. Uusien kauppapaikkojen hankintaa voi hidastaa tonttipula, kaavoittamis- ja lupamenettelyt sekä tonttien ja rakentamisen hintakehitys. Eri toimintamaisissa on lisäksi omat erityispiirteensä. Kaupankäynti verkossa lisääntyy ja se vaikuttaa kauppaverkoston. Verkko-kaupassa menestyminen edellyttää aivan uudenlaista liiketoimintaosaamista, logistiikkaa ja tietoturvatkaisuja.

Tavarantoimittajat ja jakelukanavat

Yksittäisistä päämiehistä ja tavarantoimittajista voimakkaasti riippuvaisilla toimialoilla voivat päämiehen tai tavarantoimittajan strategiamuutokset tuotevalikoimissa, tuotteiden hinnoittelussa ja jakelukanavaratkaisuissa merkitä kilpailukyvyn heikkenemistä, myynnin vähenemistä tai liiketoiminnan menetystä. Hyvät markkinaosuudet, kasvava myynti ja toimintojen kehittäminen luovat pohjan pitkäjänteiselle yhteistyölle.

Hävikki

Hävikki on merkittävä riski vähittäiskaupassa. Hävikkiä aiheuttavat mm. tavarantoimittajien pilaantuminen tai rikkoutuminen, varkaudet ja muut väärinkäytökset sekä epäonnistuminen ostotoiminnassa. Tärkeimpiä toimenpiteitä hävikin hallinnassa ovat hävikin yhdenmukainen mitta-

minen ja seuranta, sekä niiden perusteella uusien hallintamenetelmien kehittäminen ja käyttöönotto. Epäonnistuneen ostotoiminnan aiheuttamaa hävikkiä hallitaan asiakastarpeiden kartoittamisella, huolellisella valikoidun suunnittelulla ja seurannalla. Jäte- ja erityisesti biojätetilastot antavat luotettavaa tietoa hävikin syiden hallitsemistoimenpiteiden onnistumisesta (lue lisää sivulta 54).

Kansainvälistyminen

Kansainvälistymisellä tavoitellaan kasvua joko yritysostoin tai laajentamalla olemassa olevaa kauppapaikkaverkostoa. Kansainvälisessä kasvussa on onnistumisen edellytyksenä yritysostojen ja laajentumishankkeiden huolellinen suunnittelu, resursointi ja riskienhallinta. Omat haasteensa tuovat erilaiset kulttuurit, paikalliset liiketoimintatavat, viranomaistoiminta sekä nopeasti muuttuva toimintaympäristö. Suomalaisia vähittäiskaupan toimintaprosesseja ja kontrollimenettelyjä ei voida aina sellaisenaan ottaa käyttöön ulkomailla. Toiminnan tehokas ohjaus ja synergiaetujen saavuttaminen edellyttävät maa- ja organisaatioarajat ylittävien yhteisten toimintatapojen ja tietojärjestelmien käyttöönottoa.

Henkilöstö

Kilpailu työmarkkinoilla osaavasta henkilöstöstä on kasvanut. Erityisesti Baltian maissa ja Venäjällä osaavan henkilöstön rekrytointi ja sitouttaminen on haasteellista. Tästä kertoo suhteellisen korkea henkilöstön vaihtuvuus konsernin näiden maiden toiminnoissa (ks. sivu 64).

Riskinä on, ettei kaupan ala houkuttele parhaita osaajia. Erikoistuminen lisää riippuvuutta yksittäisten henkilöiden osaamisesta. Strategioiden toteuttaminen taas edellyttää osaavaa ja motivoitunutta henkilöstöä. Strategiayhteydessä tunnistetaan strategian toteuttamiseksi tarvittava osaaminen ja laaditaan siltä pohjalta henkilöstösuunnitelmat. Työtyytyväisyystutkimuksilla on keskeinen rooli johtamisen ja esimiestoiminnan kehittämisessä. Keskon työnantajakuva kehittetään suunnitelmallisella sisäisellä ja ulkoisella viestinnällä sekä sidosryhmäyhteistyöllä. Henkilöstöhallintoon liittyvistä asioista kerrotaan enemmän sivuilla 63-73.

Toiminnan jatkuvuus ja tietoturvallisuus

Kaupan alalle on ominaista toimitusketjun monimutkaisuus, pidentyminen sekä lisääntynyt riippuvuus tietojärjestelmistä, tietoliikenteestä ja ulkoisista palveluntoimittajista. Toimitusketjun häiriöt voivat aiheuttaa merkittäviä myynnin ja tuoton menetyksiä. Asiakkaalle nämä ongelmat voivat näkyä siten, ettei tuotteita ole kaupassa saatavilla tai kauppa on kiinni. Keskon on meillä jatkuvuuden hallinnan projekteja, joiden tavoitteena on turvata kriittisten toimintojen häiriöttömyys ja riittävän nopea toipuminen vakavan häiriön jälkeen.

Tiedon merkitys liiketoiminnassa kasvaa koko ajan. Sidosryhmien ja lainsäädännön vaatimukset tiedon käsittelyn turvaamiseksi vahinkojen ja väärinkäytösten varalta ovat kasvaneet. Asiakas- ja henkilöstötietojen luotamuksellisuutta varmistetaan ajanmukaisilla tietoturvatkaisuilla. Liikesalaisuuksien turvaamisessa on kes-

keistä lisäksi asianmukainen ohjeistus. Kriittisiä liiketapahtumia, kuten maksutapahtumia turvataan toimenkuvilla, hyväksymisrajoilla, käyttöoikeuksilla ja järjestelmäkontrolleilla.

Lait, sopimukset ja vastuulliset toimintaperiaatteet

Lakien, sopimusten ja Keskon vastuullisten toimintaperiaatteiden noudattaminen on tärkeä perusarvo. Noudattamatta jättämisestä voi seurata sakkoja, vahingonkorvauksia ja muita taloudellisia menetyksiä sekä luottamuksen tai maineen menetystä. Lakien noudattamisen varmistamiseksi konsernissa toteutetaan Compliance-ohjelmia. Kilpailuoikeudellisissa asioissa tehdään itsearviointeja.

Sopimusriskejä hallitaan yhtenäistämällä sopimuksia ja sopimustentekoprosesseja. Keskon ja kauppiaiden välisissä ketjusopimuksissa on keskeistä löytää ratkaisut asiakaslupauksen laadukkaaseen toteuttamiseen ja ketjuliiketoimintaan sitoutumiseen. Tehokasta ketjutoiminnan ohjausta vaikeuttavat osin kilpailuoikeudelliset tulokset.

Keskossa on tarkennettu Vastuulliset toimintatavat -ohjeistusta, jonka viestintä ja läpivienti on aloitettu. Oppaan keskeinen sisältö käydään esimiesten johdolla vuorovaikutteisesti läpi koko henkilökunnan kanssa.

Keskon viestinnän yhtenä tavoitteena on tuottaa ja julkaista luotettavaa tietoa oikea-aikaisesti. Mikäli Keskon julkistama tieto osoittautuisi vääräksi tai tiedottaminen ei täyttäisi säännöksiä, seurauksena voisi olla sijoittajien ja muiden sidosryhmien luottamuksen menettäminen ja mahdolliset sanktiot. Vaateita taloustiedon oikeellisuudelle tuo tiedottamisaikataulujen kiristyminen ja riippuvuus tietojärjestelmistä. Riskiä pyritään pienentämään aikatauluttamalla ja ohjeistamalla prosessi huolellisesti sekä varmistamalla oikeat resurssit ja riittävä osaaminen.

Muita riskejä

Vahinkoja, onnettomuuksia ja rikoksia ennaltaehkäistään yhdenmukaisilla menettelytavoilla ja kustannustehokkailla turvallisuustoimenpiteillä. Taloudellisia menetyksiä ja toiminnan keskeytymisiä katetaan konsernillaajuisilla ja tarkoituksenmukaisilla vakuutuksilla, joita tarkistetaan säännöllisesti.

Rahoitusriskit

Rahoitusriskien osalta konsernissa noudatetaan Keskon hallituksen hyväksymää yhtenäistä rahoituspolitiikkaa. Konsernirahoitus vastaa keskitetysti konsernin rahoituksen hankinnasta, likviditeetin hallinnasta, rahoittajasuhteista ja rahoitusriskien hallinnasta. Rahoitusriskit sisältävät valuuttariskin, korkoriskin, likviditeettiriskin, luottoriskin ja hyödykeriskit. Näistä on lisätietoa Keskon vuoden 2007 vuosikertomuksen tilinpäätösosan liitteessä 44 sivulla 120.

Sidosryhmäanalyysi

Keskon yhteiskuntavastuun visiota tarkastellaan tässä raportissa eri sidosryhmien kannalta. Koska Keskon toiminta on erittäin monipuolista, sidosryhmiä on runsaasti ja kullakin on omat odotuksensa, jotka voivat olla keskenään ristiriitaisia. Jotta sidosryhmät kokisivat Keskoon kohdistuvien odotustensa täyttyvän ja jotta Kesko voisi hyödyntää yhteistyötä toimintansa kehittämisessä, keskinäisen vuorovaikutuksen tulisi olla säännöllistä, suunnitelmallista ja mitattavaa.

Sidosryhmäprosessi

Sidosryhmäanalyysin tekeminen sisältyy Keskon johtamismallin vuosisuunnitteluun, ja se on oleellinen osa laatuarviointia ja riskianalyysiä. Yhteiskuntavastuun kehitysyksikkö on laatinut sidosryhmäyhteistyön prosessikuvauksen (oheinen kaavio), jonka tarkoituksena on helpottaa yhteistyön jäsentämistä ja suunnittelua. Sidosryhmäyhteistyön tulosten mittaaminen, dokumentointi ja raportointi on haasteellinen tehtävä, jossa riittää kehittämistä.

Sidosryhmien odotusten analyysi koskien Keskon vastuullisuutta, Keskon toiminta odotusten täyttämiseksi, sekä konsernin tulosten arvioinnissa käytetyt tunnusluvut ovat luettavissa osoitteessa www.kesko.fi/Vastuullisuus. Tämä raportti keskittyy vuoden 2007 sidosryhmätoimintapiteisiin, case-esimerkkeihin (ks. s. 18-21) ja sidosryhmien

edustajien mielipiteisiin Keskon toiminnasta kestävästä kehityksen edistämiseksi. Haastattelut teki Keskon varmentajayritys csrnetwork, ja haastatellut ovat antaneet suostumuksensa niiden julkaisemiselle.

Verkko-osoitteessa www.kesko.fi (Vastuullisuus) esitellään myös Keskon osallistuminen kansalliseen ja kansainväliseen järjestötoimintaan. Mukanaolo kauppaa ja koko talouselämää kehittävässä toiminnassa on osa Keskon yhteiskuntavastuullisuutta. Kesko on ollut mukana tällaisessa toiminnassa kymmeniä vuosia.

Mainetutka mittaa sidosryhmien käsityksiä Keskoista

Kesko selvittää vuosittain mainetutkatyökalun avulla, miten eri sidosryhmät arvottavat Keskon maineen. Työkalulla mitataan Keskon maineen nykytaso eri sidosryhmien näkökulmista katsottuna, maineen heikkoudet ja vahvuudet sekä se, miten erilaiset yrityskuvatekijät vaikuttavat Keskon maineeseen.

Viimeisin mainetutkimus tehtiin marraskuussa 2007. Tutkimukseen osallistui 63 yhteiskunnallista vaikuttajaa, 588 potentiaalista työntekijää, 35 toimittajaa, 514 henkilösijoittajaa sekä 12 ammattisijoittajaa. Myös kulluttajia, K-kauppiaita ja Keskon henkilökuntaa haastateltiin. Arvioitavia maineen osatekijöitä oli yhteensä 19 kappaletta.

KESKON SIDOSRYHMÄPROSESSI

Sidosryhmävuorovaikutus

Suunnittelu

Tiedonkeruu

Varmennus
Raportointi

- Sidosryhmien tunnistaminen
- Suhde sidosryhmään
- Sidosryhmän odotukset
- Sidosryhmään liittyvät keskeiset arvot ja toimintaperiaatteet

- Näkökulma ja sen tärkeys yritykselle
- Näkökulmaan liittyvät mittarit
- Prosessin laajuus, kohde, aikataulutus
- Tiedonkeruun muoto
- Tiedon audiotointi ja analysointi, vertailu tavoitteisiin & mittareihin

- Saavutettujen tulosten raportointi verrattuna tavoiteasetantaan
- Raportointi kriteeriä vastaan (GRI, AA1000)
- Varmennus
- Sidosryhmäpalaute

Jalkautus, politiikat, toimintaohjeet, menetelmät

Dokumentointi

Edellisvuoteen verrattuna Keskon mainetutkassa esitettyjen indeksien keskiarvo nousi 54,25 pisteestä 56,25 pisteeseen. Erityisesti yhteiskunnallisten päättäjien ja vaikuttajien, ammattisijoittajien sekä taloustoimittajien käsitys Keskon maineesta parani merkittävästi. Sen sijaan potentiaalisten työntekijöiden käsitys Keskon maineesta laski. Paras maine Keskolla on K-kauppiaiden keskuudessa.

Maineen osatekijöistä yhteiskunnalliset vaikuttajat arvottivat Keskon yhteiskuntavastuun, toiminnan eettisyyden sekä ympäristönäkökohtien huomioimisen ylläpidettäväksi vahvuudeksi. Muissa sidosryhmissä vahvuuksina painottuivat asiakassuuntautuneisuus, korkealaatuiset palvelut, ammattitaito sekä kattava kauppaverkosto. Kehittämisalueiksi mainittiin mm. toiminnan dynaamisuus sekä vastuun kantaminen työntekijöistä.

Asiakkaiden ääni kuuluviin

Koska asiakkaat ovat yksi Keskon tärkeimmistä sidosryhmistä, asiakkaiden tyytyväisyyttä konsernin toimintaan mitataan säännöllisesti. Keskon suurimmat kaupapaketjut asettavat itselleen vuosittain numeeriset asiakastyytyväisyysoavoitteet, jotka perustuvat tutkimuslaitosten tekemiin yleisiin asiakastutkimuksiin. Tyytyväisyyttä K-Plussa-kanta-asiakasohjelmaan mitataan keran vuodessa. Kauppatasolla toimintaa ja asiakaspalve-

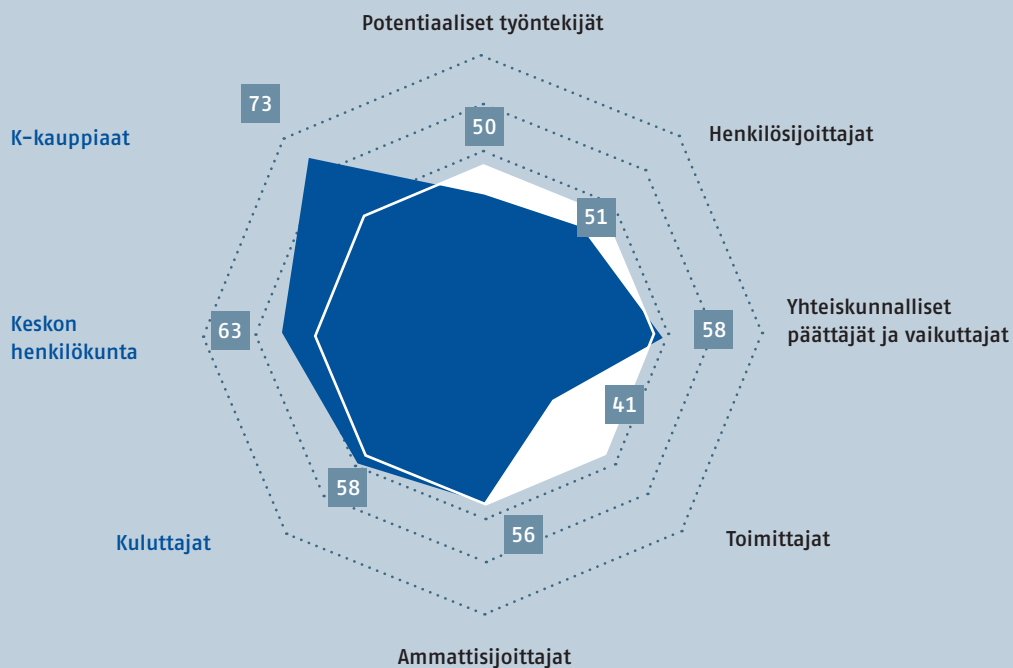
lua mitataan ”mystery shopping” -menetelmällä. Tytäryhtiöillä on omat ns. suorat linjat asiakaspalautteen keräämiseksi. Kommentteja ja toiveita voi myös lähettää suoraan konsernin viestintä- ja yhteiskuntavastuuyksikön sähköpostiosoitteeseen. Kaikkiin yhteydenottoihin vastataan ja Kesko noudattaa kahden tunnin sääntöä medialta tuleviin tiedusteluihin. Konsernin verkkosivuilla kommentoidaan aiheita, jotka herättävät erityistä mielenkiintoa asiakkaissa, kuten esimerkiksi väitteitä lapsityövoiman käytöstä.

Case-esimerkki asiakkaiden mielipiteiden systemaattisesta huomioonottamisesta uutta K-ruokakauppaa rakennettaessa esitetään sivulla 19.

Kesko avainasemassa tiedonjakajana

Merkittävänä vähittäiskaupparytyksenä Kesko tunnistaa tärkeän roolinsa kestävän tuotannon ja kulutuksen edistäjänä ja tarjoaa kuluttajille vastuullisia vaihtoehtoja. Samanaikaisesti Kesko on kuitenkin sen tosiasian edessä, ettei vastuullisuus useinkaan ole keskivertokuluttajan kohdalla merkittävin ostopäätöstä ohjaava tekijä. Tästä huolimatta Kesko pyrkii tarjoamaan vastuullisempia vaihtoehtoja monessa eri tuoteryhmässä. Yhteistyö tiedeyhteisön sekä erilaisten ympäristö- ja kansalaisjärjestöjen kanssa on tässä mielessä elintärkeää innovoinnin ja yhteisymmärryksen edistäjänä.

MAINEEN TASON INDEKSI PÄÄSIDOSRYHMISSÄ

□ Keskiarvo vuonna 2006

■ Taso vuonna 2007

Keskon edustajat olivat aktiivisesti mukana vastuullisuusteemaa koskevassa yleisessä keskustelussa esimerkiksi osallistumalla kahteen valtakunnan verkossa lähetettyyn radio-ohjelmaan, johon kuuntelijoilla oli suora linja. Kumpaakin lähetystä seurasi noin 250 000 ihmistä.

Elokuusta joulukuuhun Kesko sponsoroii kahdesti viikossa viikko TV:ssä esitettyä ympäristöuutisohjelmaa ”Ympäristöpoinitti”, joka lähetettiin osana ”Huomenta Suomi” -ohjelmaa. Siinä annettiin yksinkertaisia ohjeita kestävämpien elämäntapojen edistämiseksi. Keskon asiantuntijat osallistuivat kunkin ohjelman teeman ja sisällön suunnitteluun (ks. s. 60).

Ruokakeskon vastuullistyössä terveellisten elämäntapojen edistäminen on keskeisessä roolissa. TV-ohjelma terveellisistä ruokailutottumuksista - ”Mitä tänään syötäisiin?” - käynnistettiin syyskuussa 2007 osana ”Huomenta Suomi” -ohjelmaa. Siinä esiteltiin ravitsemuksellisesti tasapainoisia ruokareseptejä, joissa käytettiin Keskon omia Pirkka-merkkituotteita. Lue lisää sivulta 19.

Yhdessä ravitsemusterapeutti Hanna Partasen kanssa, joka Suomessa tunnetaan terveellisen ruokavalion puolestapuhujana, Ruokakesko järjestää K-ruokakauppojen asiakkaille sarjan luentotilaisuuksia otsikolla ”Päivän parhaat valinnat”. Partasen sydäntä lähinnä ovat lapset, joiden mahdollisuus syödä terveellisesti riippuu täysin vanhempien ostopäätöksistä. Kiertue käsittää kaikkiaan noin 100 luentoa eri puolilla Suomea (ks. s. 20).

Vastuullisuus kiinnostaa sidosryhmiä

Vastuullisuuteen liittyvät asiat saivat runsaasti huomiota tiedotusvälineissä syksyllä 2007. Erityisesti vastuulliset ostoperäätteet sekä tuoteturvallisuus olivat tarkastelun kohteena. Greenpeacen suomalaisedustajat kävivät 18 kaupungin rautakaupoissa - myös Rautakeskon kaupoissa - ja merkitsivät punaisilla tarroilla kaikki sade-metsäpuusta olevat lattiamateriaalit. Rautakeskon lattiapäällysteistä noin 90 % on pohjoista alkuperää, kun taas materiaalien, joiden päällimmäinen kerros on trooppista alkuperää, osuus on noin 7 %. Yhdessä tavarantoimittajansa Karelia-Upofloor Oy:n kanssa Rautakesko kehittää aktiivisesti vaihtoehtoja trooppiselle puulle. Vaihtoehtoiset materiaalit ovat saavuttaneet asiakkaiden hyväksynnän ja nykyisin niitä myydään kaksi kertaa niin paljon kuin lattiamateriaaleja, joiden ylin kerros on sade-metsäpuuta.

WWF Suomi ja Greenpeace ovat kiinnittäneet runsaasti huomiota ja vauhdittaneet yleistä keskustelua palmuöljyn käytöstä elintarviketeollisuudessa ja erityisesti biopoltoaineen tuotannossa varsinkin sen jälkeen, kun EU julkisti kunnianhimoisen tavoitteensa vähentää kasvihuonepäästöjä 20 %:lla ja 10 %:n tavoitteensa biopoltoaineiden osuudelle vuoteen 2020 mennessä. Kesko osallistui WWF Suomen lokakuussa 2007 teettämään palmuöljyn käyttöä elintarviketeollisuudessa koskevaan selvitykseen. Tällä hetkellä Keskon omia merkkituotteita valmistavia yrityksiä ei ole velvoitettu käyttämään tuotannossaan kestävästä palmuöljystä. Ruokakeskon hotelleille ja ravintoloille myymän puhtaan palmuöljyn valmistuksessa noudatetaan Roundtable on Sustainable Palm Oilin (RSPO) periaatteita.

Kesko on mukana Fennovoima-hankkeessa, jonka tarkoitus on rakentaa Suomeen uusi ydinvoimalaitos. Hankkeeseen osallistuu kymmeniä alueellisia suomalaisia sähköyhtiöitä ja palveluyrityksiä. Kesko haluaa tukea kokonaisratkaisua, joka ohjaa tuotantoa hiilidioksidivapalle sektorille ja sitä kautta vähentää Suomen riippuvuutta tuontienergiasta ja samalla parantaa sähkömarkkinoiden toimivuutta. Fennovoima-hankkeen esiselvitysvaiheen jälkeen valtioneuvosto ja eduskunta päättävät rakennusluvasta. Jos lupa myönnetään, voimalaitos on toimintavalmis aikaisintaan vuonna 2016. Marraskuussa Luonto-Liitto antoi Keskolle Siilin piikki -palkinnon vastusta Keskon osallistumista Fennovoima-hankkeeseen.

Marraskuussa Suomen tiedotusvälineet esittivät epäilyjä lapsityövoiman käytöstä virolaisen tekstiilitehdas Krenholmin alihankkijaketjussa, joka valmisti noin 20 % Anno-lakanoista ja froteetuotteista, sekä hieman yli 10 % Anttilan verhojen kankaista. Epäilykset kohdistuivat Uzbekistanista peräisin olevaan puuvillaan, joka edusti 8 % kaikista tehtaan ostamasta puuvillasta. Alihankkijoilta saatujen sertifiointien mukaan tehtaan ostaman puuvillan valmistuksessa ei ollut käytetty lapsityövoimaa. Krenholm kuitenkin lopetti puuvillan tuonnin Uzbekistanista.

Kun julkisuudessa esitetään epäilyksiä lapsityövoiman käytöstä, on ensiarvoisen tärkeää ensin varmistaa faktat tavarantoimittajalta ja sen alihankintaketjulta. Jos syytökset osoittautuvat oikeiksi, seuraava suositeltava toimenpide on yhdessä laatia toimintasuunnitelma, jolla varmistetaan lasten koulunkäynti ja perheen toimeentulo. Tavoitteena on estää tilanne, jossa lapsityövoiman käytön äkillinen loppuminen heikentää perheen tilannetta.

Kesko kuuluu Business Social Compliance Initiativeen (BSCI), joka on eurooppalaisten kauppaketjujen perustama sosiaalisia auditointeja edistävä organisaatio. Kansainvälisten toimintaperiaatteiden, BSCI-järjestelmän ja Keskon lähtökohdista on lapsen etu ja se, että ongelmille etsitään ratkaisuja. Tässä tapauksessa Kesko ei tehnyt päätöstä lopettaa yhteistyötä tavarantoimittajan kanssa välittömästi eikä vetää tuotteita myynnistä, koska kumpikaan toimenpide ei olisi perustunut tosiasioille eikä olisi ratkaissut väitettyjä ongelmia alihankintaketjussa. Sen sijaan Kesko on edistänyt tavarantoimittajien BSCI-auditointeja; tavarantoimittajan Suomen agentti osallistui Keskon järjestämään BSCI-koulutukseen tammikuussa 2008. Myös Krenholm on julkaissut eettisen ostamisen ohjeistonsa.

Sekä Fennovoima-hankkeesta että vastuullisuudesta Keskon hankintaketjussa kerrotaan verkko-osoitteessa www.kesko.fi/Vastuullisuus.

Helmikuussa 2008 Finnwatch julkaisi tutkimuksen suomalaisyritysten vastuullisuudesta urheilukaupassa. Kesko oli mukana tutkimuksessa ja sai tunnustusta avoimesta ja perusteellisesta vastauksestaan sekä aihetta käsittelevistä verkkosivustaan.

Sidosryhmien näkemykset kiinnostavat meitä

Osana yhteiskuntavastuuraportin varmennusprosessia Kesko teetti varmentajallaan csrnetworkillä tutkimuksen sidosryhmien näkemyksistä. Seitsemän sidosryhmiä edustajaa kutsuttiin mukaan prosessiin ja kolme otti kutsun vastaan. Haastatellut sidosryhmien edustajat olivat Suomen Kuluttajaliitto (kuluttajajaneelin jäsen), Reilun Kaupan edistämisyhdistys (toimitusjohtaja) ja Ympäristöministeriö (ylitarkastaja). Haastattelut tehtiin puhelimitse ja niissä käytettiin sovittua kysymyssarjaa, jonka aiheena oli Keskon yhteiskuntavastuutyö ja -raportointi sekä matriisissa sivulla 22 olennaisiksi määriteltyjä aiheita.

Haastatellut pitivät Keskoa avoimena ja ennakoivana keskustelun avaajana ja esille nouseviin puheenaiheisiin osallistujana. Saimme tunnustusta myös osallistumisesta erilaisiin tutkimushankkeisiin. Tulosten raportoinnissa yhteiskuntavastuuraporttia pidettiin perusteellisena ja yksityiskohtaisena välineenä. Merkillä pantiin kuitenkin se, ettei valtaosa kuluttajista välttämättä tiedä Keskon raportoinnista, mikä tarjoaa tilaisuuden - ja tarpeen - lisätä kuluttajien tietoisuutta Keskon vastuullisuustyötä suoran tiedottamisen keinoin kaupoissa, lehdissä ja omien merkkituotteiden pakkauksissa. Jo pelkkä teksti ”lue lisää” viittaamassa Keskon verkkosivuille voisi toimia. Kuluttajien tietoisuuden lisäämiseksi tarvitaan myös tiedottamista kertomaan siitä, että heidän valintansa vaikuttavat. Vastuullisten vaihtoehtojen näkyvämpi esillepano kaupoissa ja eettisten kulutusvaihtoehtojen korostaminen nähtiin alueena, jota Kesko voisi kehittää. Kulutuskäyttäytymistä voisi ohjata markkinointikampanjoilla ja antamalla vastuullisista valinnoista Plussapisteitä K-Plussakortin haltijoille.

Muita haastatteluissa esille tulleita Keskon roolia koskevia aiheita olivat yhdyskuntasuunnittelu, erityisesti kauppapaikkojen valinta ja miten sillä voidaan vaikuttaa liikenteeseen. Lue lisää Keskon toiminnasta s. 57. Lisäksi mainittiin toive Keskon voimakkaammasta elinkaariajattelusta tuotteiden ja energiavaihtoehtojen suhteen sekä selkeiden energiansäästötavoitteiden julkaisemisesta ja uusiutuvien energialähteiden käyttämisestä. Lue lisää Keskon tavoitteista s. 27.

Case

VUOROVAIKUTTEISET TYÖPAJAT POHTIMASSA VASTUULLISEN ELINTARVIKKEEN KRITEREJÄ

Vastuullisesti tuotettu ruoka kiinnostaa suomalaisia kuluttajia. Vastuullisen toimintatavan vahvistaminen elintarvikeketjussa on myös yksi Suomen elintarviketalouden laatustrategian pääpainopisteistä. Vastuullisen tuotannon tai elintarvikkeen käsite ei kuitenkaan ole yksiselitteinen vaan vaihtelee sen mukaisesti, miten eri sidosryhmät painottavat toiminnan ympäristövaikutuksia tai sen taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia.

Kesko on mukana Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) ja Kuluttajatutkimuskeskuksen kolmivuotisessa hankkeessa, jonka tavoitteena on tuottaa yhteistyössä elintarvikealan yritysten, kuluttajien ja muiden sidosryhmien edustajien sekä asiantuntijoiden kanssa kriteerit vastuulliselle elintarviketuotannolle. Tavoitteena on myös selvittää, miten vastuullisuus voitaisiin tuotteistaa osaksi elintarvikkeen brändiä. Hanke on osa ympäristöklusterin tutkimusohjelmaa ja sitä rahoittavat tutkimuslaitosten ja yritysten ohella maa- ja metsätalousministeriö. Keskon lisäksi hankkeeseen osallistuu neljä muuta suomalaisyritystä. Tutkittavina tuotteina Keskon osalta ovat Pirkka-margariini (rasvapitoisuus 60 %) ja Pirkka-kevytmargariini (rasvapitoisuus 25 %). Tuotteista toinen on valmistettu Suomessa ja toinen Puolassa.

Vuorovaikutteiset sidosryhmätyöpajat ovat tiedon tuottamisen ja eri näkemysten jakamisen kannalta hankkeen keskeinen osa. Työpajoja varten tutkijat tuottivat esimerkkituotteista laajan tausta-aineiston, joihin tietoa kerättiin taloudellisen ja sosiaalisen sekä ympäristövastuun osalta tuotantoketjun kaikista vaiheista, mukaan lukien raaka-aineiden alkuperä. Ensimmäinen työpaja järjestettiin syyskuussa 2007, ja toinen on tavoitteena järjestää keväällä 2008. Syksyn työpajaan osallistui 31 henkilöä: kuluttajia sekä yritysten, hallinnon, tutkimuksen ja eri järjestöjen edustajia. Työpajassa pohdittiin Pirkka-margariinin vastuullisuutta raaka-aineiden ja tuotannon näkökulmista sekä Pirkka-margariiniketjun kokonaisvastuullisuutta. Keskusteluissa korostuivat tyytyväisen kuluttajan merkitys, tuoteturvallisuus, terveellisyys, tuotteen jäljitettävyyden, ketjun ympäristövaikutukset ja toiminnan pitkäjänteisyys. Myös pakkauksen roolista informaation jakajana keskusteltiin.

Työpajan muistio on luettavissa suomeksi kokonaisuudessaan osoitteessa www.ktkblog.kuluttajatutkimus.fi/vastuu. Samassa osoitteessa on hankkeen blogi-sivusto, jossa on mahdollisuus käydä avointa keskustelua ja esittää näkemyksiä vastuullisesta elintarviketuotannosta. Myös asiantuntijat osallistuvat keskusteluun mm. kirjoittamalla kuukauden kolumneja.

"MITÄ TÄNÄÄN SYÖTÄISIIN?" TARJOAA IDEOITA ARJEN RUOKAILUUN

K-ruokakauppojen yhteinen "Mitä tänään syötäisiin?" -toimintamalli tarjoaa ruokaidoita ja opastaa ruoanlaiton käytäntöihin.

Viikoittain ilmestyvä, K-ruokakaupoissa ilmaiseksi saatavilla oleva K-RuokaPirkka-lehti sisältää Ruokakeskon oman K-kokeittion suunnittelemaa ja testaamia reseptejä. Kaikki reseptit tallennetaan Pirkka.fi-sivuille reseptipankkiin, joka sisältää jo yli 3 000 ruokareseptiä.

Syyskuun alussa Ruokakesko aloitti uudentyypisen yhteistyön MTV3-kanavan kanssa. Arkipäivisin klo 17.55 lähetettävä ruokaohjelma "Mitä tänään syötäisiin?" perustuu kyseisen viikon K-RuokaPirkka-lehden resepteihin. Ohjelma uusitaan aina seuraavana aamuna. Suomalaisen kokin Aki Wahlmannin isännöimässä ohjelmassa valmistetaan yhden K-RuokaPirkka-lehden resepti noin kolmen minuutin aikana.

Ohjelman kaksi esityskertaa keräävät keskimäärin yli 400 000 katsojaa. Ohjelmat tallennetaan myös internetiin, josta ne ovat ladattavissa yhdessä reseptin ja ostoslistan kanssa. Ohjelman reseptit löytyvät osoitteesta www.mtv3.fi/mitatanaansyotaisiin sekä osoitteesta www.pirkka.fi. Lataaminen verkon kautta kasvoi nopeasti syksyn aikana. Loppuvuodesta ohjelma ladattiin internetistä jo yli 20 000 kertaa viikossa.

LÄHIKAUPPA RAKENNETTIIN YHDESSÄ ASUKKAIDEN KANSSA

Helsingin Vuosaareen avattiin joulukuussa 2007 uuden konseptin mukainen K-market, jonka suunnitteluun otettiin jo hyvissä ajoin mukaan lähialueen asukkaat. Kauppias Johanna Alastalo oli suunnitteluvaiheessa yhteydessä paikalliseen asukasjärjestöön kuullakseen alueen asukkaiden toiveita. Aurinkolahti-Seuran kanssa järjestettiin yhteinen tiedotustilaisuus, jossa vaihdettiin ajatuksia ja kuulosteltiin odotuksia. Ennen kaupan avajaisia kauppias kutsui seuran jäsenet tutustumiskäynnille ja vieraili itse syksyn aikana seuran kokouksessa. K-market Aurinkolahden tuotevalikoimaa täydennettiin asiakkaiden toiveiden pohjalta ja varmistettiin, että asukkaat saavat lähikaupastaan monipuoliset palvelut. Muissa lähikaupoissa testatut ja hyviksi havaitut palvelut, kuten kotinkuljetuspalvelu, pizzanpaistopiste, salaattibaari, pankkiautomaatti ja lasinkeräys, löytyvät myös K-market Aurinkolahdesta.

- Pienen kaupan vahvuus on siinä, että asiakaskunnan oppii tuntemaan nopeasti ja kauppias voi reagoida paikallisten asukkaiden tarpeisiin ja toiveisiin joustavasti, sanoo kauppias Johanna Alastalo.

Aurinkolahti-Seuran puheenjohtaja Mauno Pihlaja ja kauppias Johanna Alastalo arvostavat omaa lähikauppaa.

- Erityisesti senioreille palveleva lähikauppa on tärkeä asia, Pihlaja sanoo.

Case

Terveellinen syöminen ei tarkoita elämän pienistä iloista luopumista. – Noudattamalla lautasmallia saa myös herkutella, mutta maltillisesti, Hanna Partanen muistuttaa. Luentotilaisuuksissa asiakkaat saavat mukaansa Päivän parhaat valinnat -oppaan, jonka Hanna ja K-koekeittiö ovat yhdessä toteuttaneet.

ALUEELLISET VAIKUTTAJAT TAPASIVAT KESKON PÄIVILLÄ

Keskon päivä on vuosittain järjestettävä alueellinen tilaisuus, jossa keskustellaan ajankohtaisista, maakuntia ja kauppaa koskevista kysymyksistä.

Vuonna 2007 Keskon päivän seminaareja järjestettiin viidellä paikkakunnalla. Turussa, Tampereella ja Kuopiossa tilaisuudet järjestettiin kaupunginteattereissa, joista oli varattu koko näytös Keskon vieraille. Näytökset täyttyivät viimeistä paikkaa myöten. Lahdessa ja Rovaniemellä yhteistyökumppaneille järjestettiin pienemmät tilaisuudet. Tilaisuuksiin osallistui yhteensä 1700 vierasta.

Pääjohtaja Matti Halmesmäki esiintyi kaikissa tilaisuuksissa peilaten Keskon historiaa tähän päivään. Teemana tilaisuuksissa oli 60-vuotias K-tunnus. Pääjohtaja ja aluejohtajat jakoivat jokaisella paikkakunnalla viisi 500 euron stipendiiä ammattikorkeakoulun opiskelijoille. Stipendien saajia valittaessa painotettiin opinnoissa menestymisen lisäksi hyvän opiskeluilmapiiirin edistämistä.

HANNA PARTANEN JOHDATTA LAPSIPERHEITÄ LAUTASMALLIIN

Ylipainoisten lasten määrä on kolminkertaistunut Suomessa kolmessa vuosikymmenessä. Tutkimusten mukaan suurin osa kotona opitusta ruokakulttuurista ja ravitsemusasioista siirtyy seuraavalle sukupolvelle.

K-ruokakauppiat haluavat edistää terveellisiä ruokailutottumuksia ja järjestävät syksyn 2007 ja kevään 2008 välisenä aikana 100 asiakasluentoa ympäri Suomen. Luennoilla ravitsemusterapeutti Hanna Partanen antaa K-ruokakauppojen asiakkaille käytännön vinkkejä lasten ja nuorten ravitsemuksesta ja lapsiperheiden ruokahuollosta.

Ensimmäinen "Päivän parhaat valinnat" -luento järjestettiin Espoossa 14. syyskuuta K-supermarket Seilorin asiakkaille. Helmikuuhun 2008 mennessä puoleltoista tunnin luennon terveellisistä ruokailutottumuksista on kuullut jo noin 7 800 K-ruokakaupan asiakasta, 65 eri tilaisuudessa ympäri Suomen.

HANNAN VINKIT:

1/2 kg kasviksia päivässä
kalaa kahdesti viikossa
6 dl rasvatonta maitoa/piimää päivässä
6-9 viipaletta leipää
salaattiin öljypohjaista kastiketta
leivälle pehmeää levitettä
lautasmalli

KESKO OSTAA PAIKALLISESTI

Kesko vahvisti alueellista toimintaansa vuoden 2007 aikana. Alueorganisaation uudistuksessa maa jaettiin yhdeksään alueeseen, jotka ovat pääkaupunkiseutu, Uusimaa, Kaakkois-Suomi, Lounais-Suomi, Pirkanmaa, Järvi-Suomi, Itä-Suomi, Pohjanmaa ja Pohjois-Suomi.

Vuoden 2008 alussa Keski-Suomen ja Etelä-Savon maakunnista koostuvan Järvi-Suomen aluejohtajana aloittanut Merja Haverinen painottaa Keskolle olevan tärkeää, että ympäröivä maakunta menesty ja voi hyvin.

- Vireä elinkeinoelämä ja monipuoliset palvelut pitävät maan elinvoimaisena ja houkuttelevat uusia asukkaita sekä yrityksiä, Haverinen korostaa.

Haverisen mukaan kauppiaiden mahdollisuus muokata valikoimaansa paikallisen kysynnän ja tarpeiden mukaisesti on K-ryhmän erityinen vahvuus.

- Ostot paikallisilta tuottajilta ja tavarantoimittajilta ovatkin osa Keskon yhteiskuntavastuuta. Kun tavara tulee läheltä, sen alkuperä on tunnettu ja sen tuottaminen työllistää paikallisia ihmisiä.

Keskon ja K-kauppojen ostot Keski-Suomen ja Etelä-Savon paikallisilta toimijoilta olivat vuonna 2007 yhteensä noin 166 miljoonaa euroa. Järvi-Suomen alueella on K-ryhmään kuuluvia kauppiaita 147 ja kaupungit työllistävät yhteensä noin 1 825 henkilöä. Keskon ja K-kauppioiden investoinnit olivat Järvi-Suomessa vuonna 2007 yhteensä 12,9 miljoonaa euroa. Keskolla on myös käynnissä tai suunnitteilla useita merkittäviä kauppapaikkahankkeita alueella.

"Eri toimijoiden yhteistyö on tärkeää maakunnille", sanoo aluejohtaja Merja Haverinen.

Raportin tietojen olennaisuuden määrittäminen

Keskon kannalta olennaiset yhteiskuntavastuunäkökohdat on esitetty alla olevassa matriisissa. Matriisi koostettiin vuonna 2006 pidetyn sisäisen workshopin tuloksena. Workshopiin osallistuivat henkilöstöressurssien, konserni- viestinnän, Keskon Eläkekassan, kiinteistöjen ylläpidon ja yhteiskuntavastuuyksikön edustajat sekä toimialojen ympäristöasiantuntijoita ja ostojohtaja Ruokakeskosta.

Olennaiset yhteiskuntavastuunäkökohdat sijoitettiin laadulliselle asteikolle (erittäin suuri, suuri, keskimääräinen, vähäinen) sen mukaan, miten merkittävä vaikutus niillä oletetaan olevan Keskoon ja miten merkittäviä ne ovat sidosryhmien näkökulmasta.

Jokainen näistä kategorioista perustui tiettyyn kriteeristöön. Vaikutusta Keskoon arvioitiin seuraavien kriteerien mukaan: taloudellinen vaikutus, vaikutus brändiin ja maineeseen, toiminnan laillisuus ja määräystenmukaisuus sekä vaikutus yhtiön toimintaan. Merkittävyyttä sidosryhmien näkökulmasta puolestaan arvioitiin seuraavien kriteerien mukaan: vaikutus yhteiskuntaan ja ympäristöön, sidosryhmien prioriteetit, yhteys Keskon toimintaan, suhde Keskon politiikkoihin ja sitoumuksiin sekä vaikutus sidosryhmien näkemyksiin Keskon yhteiskuntavastuun tuloksista.

Vuoden 2007 aikana Kesko sai tietoa kuluttajien näkemyksistä erilaisten yhteiskuntavastuunäkökohtien olennaisuudesta Kuluttajatutkimuskeskuksen ja Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) järjestämissä työpajoissa. Työpajat olivat osa kolmevuotista tutkimushanketta, jonka tarkoituksena on tuottaa kriteerit vastuulliselle elintarviketuotannolle. Vuonna 2008 työpajoja tullaan järjestämään tutkijoille, kuluttajille, kansalaisjärjestöille sekä viranomaisille. Projektia esitellään laajemmin raportin sivulla 18.

Kesko pyysi raportin varmennuksesta vastaavaa csr-networkia selvittämään sidosryhmien näkemyksiä Keskon vastuullisuudesta osana vuoden 2007 varmennusprosessia (ks. s. 17). Selvityksessä haastateltavia pyydettiin analysoimaan eri yhteiskuntavastuunäkökohtien olennaisuutta Keskon kannalta. Selvityksen kattavuus ei kuitenkaan ollut riittävä alla esitetyn matriisin systemaattiseen uudelleenarviointiin.

Merkittävyys sidosryhmien näkökulmasta	Vaikutus Keskoon			
	vähäinen	keskimääräinen	suuri	erittäin suuri
erittäin suuri			<ul style="list-style-type: none"> Tavarantoimittajien sosiaalinen laadunvalvonta Talouden kehitys omistajien kannalta 	<ul style="list-style-type: none"> Ostoenergian lähteet (vaikutus ilmastonmuutokseen) Tuoteturvallisuus Lahjonnan kieltö
suuri		<ul style="list-style-type: none"> Kuljetukset ja paluulogiikka Ympäristöystävällisten ja eettisten tuotteiden kehittäminen ja markkinoiden tukeminen Työllistäminen Taloudellinen hyöty tavarantoimittajille Yksityisyydensuoja 	<ul style="list-style-type: none"> Työsuhteet, työtyytyväisyys Henkilöstön hyvinvointi Yhtenäiset yhteiskuntavastuuperiaatteet Ympäristöjärjestelmät Energian ja veden kulutus Hiilidioksiidipäästöt Jätteet (kaupat) Materiaalien käyttö Taloudellinen hyöty kauppiaille ja muille palveluntuottajille Yritysturvallisuus (Kehittyvät markkinat) 	<ul style="list-style-type: none"> Rakentamisen ja rakenteellisen turvallisuuden vaikutukset Ympäristöriskit, -vahingot ja -onnettomuudet Tavarantoimittajien valinta
keskimääräinen		<ul style="list-style-type: none"> Työturvallisuus Työsuhdetyypit (mm. osa- ja määräaikaistyöt) Tasa-arvo Jätteet (varastot) Pakkaukset Investoinnit kauppaverkoston Eläkkeet (kehittyvät markkinat) Yleishyödyllisten toimintojen tukeminen Yritysturvallisuus (Skandinavia) 	<ul style="list-style-type: none"> Keskon houkuttelevuus työnantajana ja henkilöstön sitoutuminen Kestävän tuotannon ja kulutuksen edistäminen Kansanterveyden edistäminen Kiinteistöjen huolto Maaperän pilaantuminen K- ympäristökaupat Tunnustukset yhteiskuntavastuun edelläkävijänä Suhteet politiikkaan 	
vähäinen	<ul style="list-style-type: none"> Toimintojen ympäristöjärjestelmät Eläkkeet (Suomi ja Skandinavia) 			

Hallintoperiaatteet – Corporate Governance

Kesko Oyj:n varsinainen yhtiökokous valitsi 27.3.2006 yhtiön hallitukseen seitsemän jäsentä, joista yksi on nainen. Heidän yhtiöjärjestyksen mukainen kolmivuotinen toimikautensa alkoi 27.3.2006 ja päättyy vuoden 2009 varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Toimikausi poikkeaa Corporate Governance -suosituksen yhden vuoden toimikaudesta. Hallituksen jäsenistä neljä on ollut riippumattomia yhtiöstä; yhtiöstä riippuvaisia on kolme ja he ovat K-kauppiaita, joilla on ketjusopimus Kesko-konsernin yhtiön kanssa. Hallituksen puheenjohtaja ei kuulu yhtiön toimivaan johtoon. Kaikki hallituksen jäsenet ovat riippumattomia Corporate Governance -suosituksessa tarkoitettusta merkittävästä osakkeenomistajasta. Hallitus arvioi säännöllisesti toimintaansa ja työskentelytapojaan tekemällä niitä koskevan itsearviointin kerran vuodessa.

Vuonna 2007 Keskon hallitus kokoontui kahdeksan kertaa. Hallituksen jäsenten osallistumisesta hallitustyöskentelyyn kuvaava keskimääräinen osallistumisprosentti oli noin 98 %.

Osakkeenomistajalla on oikeus Suomen osakeyhtiölain mukaisesti saada yhtiökokoukselle kuuluva asia yhtiökokouksen käsiteltäväksi, jos hän vaatii sitä kirjallisesti hallitukselta niin hyvissä ajoin, että asia voidaan sisällyttää kokouskutsuun. Osakkeenomistajalla on myös oikeus esittää yhtiökokouksessa yhtiön hallitukselle kysymyksiä, joihin hallitus on yleisesti ottaen velvollinen vastaamaan. Lisäksi osakkeenomistaja voi tehdä myös yhtiökokouksessa ehdotuksia, joista äänestetään tarvittaessa. Yhtiön tilintarkastaja ja osakkeenomistajat, jotka omistavat vähintään kymmenesosan (1/10) yhtiön osakkeista, voivat vaatia yhtiön hallitukselta ylimääräisen yhtiökokouksen koollekutsumista käsittelemään tiettyä yhtiökokoukselle tehtävää ehdotusta.

Eturistiriitatilanteet käsitellään lain vaatimusten mukaisesti. Eturistiriitatilanteissa hallituksen jäsenen on jäävättävä itsensä kyseisen asian käsittelystä. Vastuu jäävästä on henkilökohtainen. Epäselvissä tilanteissa voidaan pyytää myös ulkopuolista asiantuntija-apua tilanteen ratkaisemisessa.

Hallitus on huhtikuussa 2004 perustanut tarkastusvaliokunnan ja maaliskuussa 2005 palkitsemisvaliokunnan. Molemmat valiokunnat ovat kolmijäsenisiä. Tarkastusvaliokunta valmisteleo Kesko-konsernin taloudellisen tilanteen seurantaan, raportoinnin valvontaan ja tarkastukseen sekä riskienhallintaan liittyviä asioita. Palkitsemisvaliokunnan tehtävänä on yhtiön pääjohtajan ja muun konsernin johtoon kuuluvien henkilöiden nimitys- ja palkitsemisasioiden valmistelu sekä muut henkilökunnan palkitsemisasiat. Lisätietoa kummankin valiokunnan tehtävistä on Keskon vuosikertomuksessa 2007 sivulla 59 ja osoitteessa www.kesko.fi. Kummallakaan valiokunnalla ei ole itsenäistä päätösvaltaa, vaan hallitus tekee päätökset asioista valiokuntien valmistelun pohjalta. Vuonna 2007 tarkastusvaliokunta kokoontui viisi kertaa ja palkitsemisvaliokunta neljä kertaa.

Keskon hallitus ei ole perustanut tarkastus- ja palkitsemisvaliokunnan lisäksi muita valiokuntia.

Hallitus ei ole jakanut jäsenilleen erityisiä liiketoiminnan seurannan painopistealueita. Yhteiskuntavastuuseen erityisesti perehtyviä hallituksen jäseniä ei ole

nimetty. Hallituksen palkkioita ei ole sidottu yhtiön yhteiskuntavastuutyön tuloksiin. Hallitus käsittelee yhteiskuntavastuun raportin keväällä sen valmistuttua ja tarvittaessa muita yhteiskuntavastuuseen liittyviä kysymyksiä, jotka joko konsernijohtoryhmä tai yhteiskuntavastuun ohjausryhmä on tuonut esille.

Hallituksen tehtävät ovat nähtävissä osoitteessa www.kesko.fi/Sijoittajat ja Keskon vuosikertomuksen 2007 sivuilla 58-59.

Keskon hallintoperiaatteita (Corporate Governance) päivitetään säännöllisesti. Viimeisimmät päivitykset ovat nähtävissä osoitteessa www.kesko.fi/Sijoittajat, mistä myös vuoden 2007 Keskon vuosikertomus on luettavissa.

Kesko-konsernissa on konsernijohtoryhmä, jonka puheenjohtajana on Keskon pääjohtaja. Sen muina jäseninä ovat suurimpien toimialayhtiöiden toimitusjohtajat sekä konsernin taloudesta ja rahoituksesta, henkilöstöstä sekä konsernin viestinnästä ja yhteiskuntavastuusta vastaavat johtajat. Varatoimitusjohtajana ja pääjohtajan sijaisena toiminut Juhani Järvi luopui konsernijohtoryhmän jäsenyydestä 1.6.2007. Kaksi konsernijohtoryhmän jäsenistä on naisia. Konsernijohtoryhmällä ei ole lakiin tai yhtiöjärjestykseen perustuvaa toimivaltaa. Se on pääjohtajan asettama neuvoo-antava elin, jonka tehtävänä on konsernilaajuisten kehityshankkeiden sekä konsernitaseoisten periaatteiden ja menettelytapojen käsittely.

Konsernijohtoryhmä osallistuu myös Kesko Oyj:n hallituksessa käsiteltävien asioiden valmisteluun ja ottaa kantaa yhteiskuntavastuun ohjausryhmän esille nostamiin vastuullisuuskysymyksiin. Keväällä 2007 konsernijohtoryhmä hyväksyi Keskon yhteiskuntavastuun yleiset periaatteet, K-ryhmän uudistetun ympäristöpolitiikan sekä konsernin vastuullisuustyön painopistealueet. Syksyllä 2007 konsernijohtoryhmä käsittelee Vastuulliset toimintatapamme -oppaan ja hyväksyi sen konsernilaajuisen läpivientisuunnitelman. Syksyllä konsernijohtoryhmä hyväksyi myös henkilöstöpolitiikan ja tietoturva-

Riskienhallinnan ohjausryhmä

Riskienhallinta on osa konsernin johtamisjärjestelmää. Toimialoille on nimetty riskienhallinnan vastuuhenkilöt, jotka vastaavat riskienhallinnan koordinoinnista toimialoilla ja riskienhallintatoimenpiteiden raportoinnista. Ruokakeskossa ja Rautakeskossa on lisäksi oma riskienhallintatoiminto, joka tukee riskienhallinnan toteuttamista toimialalla.

Keskossa toimii riskienhallinnan ohjausryhmä, jossa pääjohtaja on puheenjohtajana ja jäsenet ovat toimialojen ja konsernitoimintojen edustajia. Ohjausryhmä hyväksyy riskienhallinnan toimintaperiaatteet ja keskeiset linjaukset sekä käsittelee ja arvioi konsernin riskejä ja riskienhallintatoimenpiteiden toteutumista.

Riskeistä raportoidaan säännöllisesti Keskon hallituksen tarkastusvaliokunnalle. Kesko Oyj:n hallitus käsittelee merkittävimmät riskit ja arvioi riskienhallinnan toimivuuden vähintään kerran vuodessa.

Sisäinen tarkastus arvioi riskienhallinnan toimivuutta vuosittain ja raportoi riskienhallinnan tasosta Keskon hallituksen tarkastusvaliokunnalle.

Yhteiskuntavastuun ja ympäristötoimintojen ohjausryhmät

Tammikuussa 2006 konsernijohtoryhmä perusti yhteiskuntavastuun ohjausryhmän. Siihen kuuluu kuusi (seitsemän vuonna 2006) Keskon johtoon kuuluvaa, yhteiskuntavastuun eri osa-alueita edustavaa jäsentä (Ruokakeskon, Rautakeskon, Maatalouskeskon, Anttilan, henkilöstön sekä konsernin viestinnän ja yhteiskuntavastuun edustajat). Viestintäjohtajan puheenjohtolla toimiva ryhmä kokoontui kolme kertaa vuoden 2006 aikana. Ohjausryhmässä käsiteltyihin asioihin kuuluivat yhteiskuntavastuun trendit vähittäiskaupassa sekä erikoistumista ja kilpailuetua mahdollistavien trendien analysointi. Muita käsiteltyjä asioita olivat esimerkiksi keskustelu konsernin ilmastonmuutosohjelmaan sisällytettävistä asioista sekä ohjausryhmän suositukset eri energialähteiden käytöstä tulevaisuudessa. Ohjausryhmässä keskusteltiin myös Vastuulliset toimintatapamme -oppaan läpivientisuunnitelmasta.

Keskossa on myös ympäristötoimintojen ohjausryhmä, jonka puheenjohtajana toimii konsernin yhteiskuntavastuun kehitysjohtaja. Ohjausryhmään kuuluu jäseninä toimialayhtiöiden ympäristöpäälliköt ja -asiantuntijat sekä tarpeen mukaan edustajat kiinteistöjen ylläpidosta, henkilöstöstä ja tuoteturvallisuudesta. Ohjausryhmän vastuulla on kehittää konsernin ympäristöhallintaa yhteiskuntavastuun ohjausryhmän osoittaman tavoiteasetannan perustella, edistää parhaiden käytäntöjen jakamista, seurata ympäristö- ja kemikaalilainsäädännön muutoksia sekä vastata uusien koko konsernia koskevien vaatimusten yhtenäisestä jalkauttamisesta. Tällaisia vaatimuksia ovat esimerkiksi REACH-asetus ja EU:n direktiivi 2006/66/EY akkujen ja paristojen talteenotosta ja kierrätyksestä. Ympäristötoimintojen ohjausryhmä kokoontui kolme kertaa vuonna 2007.

Vastuullisen hankinnan ohjausryhmä

Kesko perusti vuonna 2007 vastuullisen hankinnan ohjausryhmän. Ohjausryhmään kuuluu edustajia niistä Keskon toimiala- ja tytäryhtiöistä, jotka maahantuovat riskimaista. Ohjausryhmän tehtävänä on kehittää ja koordinoida vastuullista hankintaa. Vuonna 2007 ohjausryhmä kokoontui kolme kertaa.

Suurin toimialayhtiö, Ruokakesko, on perustanut vastaavat vastuullisuustyötä ohjaavat ohjausryhmät omalle organisaatiotasolleen.

Konsernin viestintä ja yhteiskuntavastuu -yksikkö

Yhteiskuntavastuun kehittämisestä ja koordinoinnista vastaa konsernitasolla yhteiskuntavastuutiimi, jota johtaa yhteiskuntavastuun kehitysjohtaja. Tiimissä on kolme jäsentä ja se kuuluu konsernin viestintä ja yhteiskuntavastuu -yksikköön, jonka johtajana toimiva viestintäjohtaja raportoi pääjohtajalle. Muut konsernin viestintä ja yhteiskuntavastuu -yksikön tiimit ovat yritysviestintä- ja bränditiimi.

Yhteiskuntavastuutiimissä työskentelevillä henkilöillä vastuullisuuteen liittyvät mittarit ovat osa tulospalkkausta. Joiltakin osin yhteiskuntavastuun tunnuslukuja (esimerkiksi työtyytyväisyyttä, asiakastytytyväisyyttä ja kierrätystoiminnan tuloksia kuvaavia mittareita) on sisällytetty myös muiden yksiköiden tulospalkkaukseen.

Yhteiskuntavastuuta Keskossa ohjaavat politiikat, periaatteet ja johtamisjärjestelmät

Kesko-konsernissa on 1990-luvun puolivälistä lähtien sovellettu arvo-, laatu- ja ympäristöjohtamisjärjestelmiä. Johtamismallia on viimeksi uudistettu vuonna 2002, jolloin arvojen merkitys kaiken toiminnan perustana tuotiin aikaisempaa vahvemmin esiin. Loppuvuodesta 2007 julkaistiin uudistetut konsernin vastuulliset toimintaperiaatteet (Code of Conduct). Ketjuyhteistyön tiivistymisen myötä Kesko ja K-kauppiat ovat sopineet noudattavansa samoja arvoja ja vastuullisia toimintatapoja. Konsernin arvoja ja toimintatapoja noudatetaan myös ulkomaisissa tytäryhtiöissä.

Konsernistrategian ja johtamismallin rinnalla suunnittelua ja toimintaa ohjaavat kaikilla liiketoimintatasoilla konsernin toimintaperiaatteet, joita ovat mm. hallinto-, henkilöstö-, ympäristö-, viestintä-, taloushallinto-, kiinteistö-, rahoitus-, turvallisuus-, tietoturva- ja riskienhallintaperiaatteet. Konsernin vastuullisuustyötä ohjaavia ylimmän tason politiikkoja, toimintaperiaatteita ja johtamis- malleja esitellään seuraavissa kappaleissa. Kesko-konsernissa noudatettavat keskeiset periaatteet on listattu Vastuulliset toimintatapamme -oppaassa, ja ne löytyvät kokonaisuudessaan osoitteesta www.kesko.fi suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Tarkempia tiettyihin toimintoihin kohdistuvia politiikkoja, kuten K-ryhmän ympäristöpolitiikka, käsitellään erikseen ko. toiminnon kohdalla talous-, ympäristö- tai sosiaalisen vastuun osioissa.

Arvot

Keskon nykyiset arvot otettiin käyttöön vuonna 2002. Arvojen merkitystä ja niiden vaikutusta toiminnan suunnitteluun ja käytännön työhön on siitä lähtien käsitelty lukuisissa konsernin eri yksiköiden henkilöstötilaisuuksissa ja koulutustapahtumissa.

Monet yhteiskuntavastuun eri alueilla käytössä olevista tulosmittareista sopivat kuvaamaan myös arvojen toteutumista. Jotkut näistä mittareista, esimerkiksi ulkoiset ja sisäiset asiakastyytyväisyystutkimukset, sisältyvät usein yksiköiden tulospalkkiojärjestelmiin.

Oheisessa kaaviossa muutama esimerkki tällaisista mittareista.

"Vastuulliset toimintatapamme"

Keskolla on ollut vuodesta 1999 käytössä henkilöstön eettiset periaatteet. Nämä periaatteet uudistettiin vuonna 2002 vastaamaan konsernin uusia arvoja. Vuonna 2002 julkistettu opas perustui arvoihin eikä sisältänyt virallisia toimintaperiaatteita, tietoa konsernin yleisistä politiikoista tai Keskon noudattamista yhteiskuntavastuun kansainvälisistä sitoumuksista. Kun näiden politiikkojen ja sitoumusten sisältö päivitettiin vuoden 2006 aikana ja hyväksyttiin vuoden 2007 alussa, myös opas vaati päivitystä.

Loppuvuodesta 2007 julkaistiin koko konsernia koskeva, konsernijohtoryhmän hyväksymä uusi Vastuulliset toimintatapamme -opas. Oppaan on myös virallisesti hyväksynyt K-kauppiasliiton hallitus, ja K-kauppiat noudattavat samoja arvoja ja toimintaperiaatteita omassa johtamisessaan.

Oppaassa on kaksi pääosiota: Keskon vastuulliset toimintaperiaatteet (Code of Conduct), jossa luetellaan kaikki sitoumukset, pääpolitiikat ja -periaatteet, sekä esimerkkejä vastuullisuudesta arjessa. Osana uudistusta myös konsernin henkilöstöpolitiikka ja tietoturvapoliitiikka päivitettiin ja konsernijohtoryhmä hyväksyi ne vuonna 2007. Oppaan tukena on esimiehille tarkoitettu verkkokoulutus. Esimiehet antavat koulutusta oppaan si-

Arvot

Ylitämme asiakkaamme odotukset

- Sisäiset ja ulkoiset asiakastyytyväisyystutkimukset

Olemme alamme paras

- Liikevaihdon, markkinaosuuden ja tuloksen kehitys
- Asiakastutkimukset
- Sijoittajatutkimukset

Luomme hyvän työyhteisön

- Työtyytyväisyystutkimus
- Sisäinen asiakastyytyväisyystutkimus
- Sairauspoissaolot, tapaturmatilastot
- Tasa-arvotilastot, koulutustilastot, jne.

Kannamme yhteiskunnallisen vastuun

- Asiakas-, päättäjä- ja mediatutkimukset
- Kestävän kehityksen indeksit

sällöstä ja huolehtivat sen toimintaperiaatteiden noudattamisesta omissa yksiköissään.

Uuden oppaan läpiviennin tueksi ja osoittamaan vastuullisten toimintatapojen tärkeyttä päivittäisessä työssämme on www.kesko.fi (Työpaikat) -osoitteessa videoanimaatio, jossa kaksi animaatiohahmoa ratkaisee arjen työssä eteen tulevia vastuullisuustilanteita. Opasta esitellään kaikissa konsernin julkaisuissa, kuten sidosryhmälheissä ja koulutustilaisuuksissa koko vuoden ajan. Opas on käännetty kahdeksalle konsernin toimintamaissa puhutulle kielelle. Se esiteltiin HR-henkilöstölle vuosittaisessa HR-tapaamisessa syyskuussa 2007 ja kansainväliselle johdolle Annual Management Forumissa tammikuussa 2008 (katso case-juttua sivulla 75).

Yhteiskuntavastuun yleiset periaatteet

Keskon yhteiskuntavastuun yleiset periaatteet hyväksyttiin konsernijohtoryhmässä tammikuussa 2007. Periaatteissa on linjattu konsernin vastuullisuustyön lähtökohdat ja tavoitteet kaikilla kolmella yhteiskuntavastuun osa-alueella. Yhteiskuntavastuun yleisissä periaatteissa on myös listattu ne kansainväliset sitoumukset, joita Kesko toiminnassaan noudattaa:

- YK:n ihmisoikeuksien julistus
- YK:n sopimus lapsen oikeuksista
- Kansainvälisen työjärjestön (ILO) perussopimukset, listattu sivulla 78
- OECD:n ohjeistus monikansallisille yrityksille
- Kansainvälisen kauppakamarin (ICC) kestävän kehityksen peruskirja
- ICC:n korruption vastainen suositus
- Global Compact (Kesko on myös Global Compact Nordic Network -verkoston jäsen)

Yhteiskuntavastuun yleisten periaatteiden toteutumisen varmistamiseksi konsernissa on määritelty yksityiskohtaisempia politiikkoja, kuten ympäristöpolitiikka. Kaikki toimintaa ohjaavat politiikat ja periaatteet on listattu Vastuulliset toimintatapamme -oppaassa. Nämä periaatteet ovat voimassa kaikissa toimintamaissa.

Johtamisjärjestelmät

Keskon johtamismallilla suunnitellaan ja johdetaan Kesko-konsernin toimintaa asetettujen päämäärien saavuttamiseksi. Mallin painopisteitä ovat asiakaslähtöisyyden korostaminen, ihmisten johtaminen, osallistumisen ja yhteistyön vahvistaminen, toiminnan tehostaminen, kilpailukyyn kehittäminen sekä taloudellisen lisäarvon tuottaminen. Yhteiskuntavastuuta ei johtamisessa käsitellä erillisenä kokonaisuutena, vaan siihen liittyvät suunnitelmat ja toimenpiteet sisältyvät johtamismallin eri vaiheisiin samalla tavalla kuin kaikki muukin toiminta. Tätä lähestymistapaa vahvistettiin edelleen vuoden 2007 aikana toteutettaessa viereisen taulukon mukaisia konsernin tavoitteita.

Riskiarvioinnit tehdään vuosittain strategiakerroksen yhteydessä ja riskit priorisoidaan niiden kriittisyyden ja hallinnan tason mukaan. Riskien toteutumisen vaikutuksia arvioidaan euroina. Toimialat päivittävät riskiarviointinsa neljännesvuosittain. Merkittävistä hankkeista tehdään erilliset riskianalyysit. Konserniyksiköt, kuten konsernitalous, rahoitus, konsernin viestintä ja yhteiskuntavastuu, lakiasiat ja tietohallinto-ohjaus, ovat analysoineet tavoitteita uhkaavia riskejä ja niiden hallintaa. Konsernin riskienhallintayksikkö on laatinut toimialojen ja konserniyksiköiden riskianalyysien perusteella yhteenvedot merkittävimmistä riskeistä ja niiden hallinnasta neljännesvuosittain Kesko Oyj:n hallituksen tarkastusvaliokunnalle. Keskon hallitus tarkastelee merkittävimpiä riskejä ja riskienhallinnan toimintaa ainakin kerran vuodessa.

Päämäärät

Konsernin päämäärät ohjaavat toimialojen sekä ketjujen päämäärien ja tavoitteiden asettamista ja strategioiden toteuttamista.

Tyytyväisimmät asiakkaat – kasvava asiakasarvo

- Asiakkaiden odotusten ylittäminen
- Alansa paras – valittujen markkinoiden markkinajohtajuus

Erinomaiset toimintatavat, kaupat ja palvelut

- Kaupan alan parhaat käytännöt ja suorituskyky
- Korkea yhteiskuntavastuu

Osaavat ja innostuneet ihmiset

- Arvojen mukainen johtaminen
- Systemaattinen osaamisen kehittäminen

Hyvät tulokset – kasvava osakasarvo

- Oman pääoman tuotto 14 %
- Sijoitetun pääoman tuotto 16 %
- Suomessa markkinoita nopeampi kasvu
- Kasvava kansainvälisen toiminnan osuus

Toimintamme tulokset vuonna 2007 ja konsernin tavoitteet vuonna 2008

Tavoite 2007	Saavutukset
Vastuullisen johtamisen koulutuksen järjestäminen Keskön johdolle ja johtopotentialille, joita on yhteensä noin 200 henkilöä.	Koulutettiin kohderyhmä ja lisäksi ympäristö-, henkilöstö- ja viestintäasiantuntijoita. Yhteensä noin 250 henkilöä osallistui koulutukseen.
Vastuullisuusnäkökulman ja -mittareiden selkeä integrointi sekä Keskön johtamismalliin että riskianalyysiin.	Vastuullisen johtamisen koulutukseen osallistunutta johtoa pyydettiin sisällyttämään vastuullisuuteen liittyviä toimenpiteitä yksikköjensä vuoden 2008 vuosisuunnitelmaan. Nämä toimenpiteet ja niiden onnistumista kuvaavat mittarit esiteltiin konsernin yhteiskuntavastuun ohjausryhmälle.
Konsernin ilmastonmuutosta käsittelevän tavoiteohjelman laatiminen.	Tavoiteohjelman ensimmäinen luonnos esiteltiin konsernijohtoryhmälle. Luonnosta ei ole vielä viimeistelty, koska yksityiskohdat EU:n integroidusta energia- ja ilmasto-politiikasta ja maakohtaiset tavoitteet, esimerkiksi energiatuotannossa käytettävän uusiutuvan energian määrä, julkaistiin vasta tammikuussa 2008 ja koska samaan aikaan käytiin keskustelua Suomessa ja EU:ssa biopoltoaineiden, erityisesti palmuöljyn, vastuullisuuskriteereistä.
Ulkomaisten tytäryhtiöiden ympäristöjärjestelmien rakentaminen.	Järjestelmien rakentaminen ei edennyt. Työ on tarkoitus aloittaa vuonna 2008.
Riskialueilla toimivien tavarantoimittajien vastuullisuuden varmistaminen BSCI:n kanssa sovitun aikataulun mukaisesti.	Eteneminen oli hitaampaa kuin BSCI:n kanssa oli sovittu. Uudet tavoitteet vuodeksi 2008 annettiin helmikuussa 2008. Lue lisää sivulta 80.
Terveellisten ravintotottumusten edistäminen.	Ruokakesko aloitti syyskuussa 2007 terveellisyyskampanjan. Siihen kuuluvat: viitteellinen päiväsaanti (GDA) -merkintä kaikkiin Pirkka-tuotteisiin, Pirkka-tuotteiden reformulointi (rasvan, sokerin ja suolan määrä), Päivän parhaat valinnat -luennot asiakkaille, ravintokoodipalvelu kanta-asiakkaille jne. Lue lisää sivuilta 20, 87.
Toimialajohtajuuden säilyttäminen Dow Jonesin kestävän kehityksen indeksissä.	Kesko on listattu sekä DJSI World- että STOXX-indekseissä, mutta ei ollut sektorinsa ykkönen kaudelle 2007/2008. Kesko sai arviointilaitos SAMin myöntämän hopeasijan päivittäistavarakaupan sarjassa.

Kesko-konsernin tavoitteet vuosiksi 2008-2012 ovat:

Tavoite	Toimenpiteet
Konserninlaajuisen toimintasuunnitelman laatiminen kaikille yhteiskuntavastuun alueille vuonna 2008.	<ul style="list-style-type: none"> Laaditaan ilmastonmuutoksen tavoiteohjelma. Laaditaan energiansäästötavoitteet ja tavoitteet hiilidioksidipäästöjen pienentämiseksi. Muut keväällä 2008 erikseen määriteltävät tavoitteet.
Ruokakeskon terveellisiin elämäntapoihin keskittyvän ohjelman jatkaminen.	<ul style="list-style-type: none"> Jatketaan Pirkka-tuotteiden suolan, sokerin ja rasvan määrän pienentämistä. Pyritään reformuloimaan kaikki runsaasti näitä aineita sisältävät tuotteet vuoden 2010 loppuun mennessä. Laajennetaan ravintokoodipalvelun käyttöä. Tavoitteena saada sen käyttäjiksi 100 000 kanta-asiakaskortin käyttäjää vuoden 2009 loppuun mennessä. Jatketaan kuluttajien terveystietoisuutta. Koulutetaan 500 terveellisen ruokavalion asiantuntijaa kauppoihin vuoden 2012 loppuun mennessä.
Rautakeskon kustannus- ja ekotehokkaiden rakentamisen ja asumisen palveluratkaisujen kehittämisen jatkaminen	<ul style="list-style-type: none"> Toimialalla on tavoitteena julkaista maaliskuussa 2008 suomalaisille kuluttajille suunnattu opas, jossa annetaan tietoa ja neuvoja vastuullisesta asumisesta. Oppaan teemoja ovat energia, vesi, ilmanvaihto, jätehuolto, kunnossapito ja turvallisuus. Oppaan myötä tuodaan esille aihetta tukevia tuotteita ja ratkaisuja. Suomessa kaikki K-raudat ja Rautia-kaupat ovat K-ympäristökauppakonseptin mukaisia vuoden 2009 loppuun mennessä.
Maatalouden vastuullisten menettelytapojen edistäminen K-maatalousketjussa.	<ul style="list-style-type: none"> Jatketaan ympäristöystävällisen ja kustannustehokkaan mallin kehittämistä maanviljelijöille puhtaan kotimaisen viljan ja öljy- ja heinäkasvien tuottamiseksi sekä elintarvike- että rehuteollisuuden tarpeisiin. Edistetään sellaisten tuotteiden ja palveluiden myyntiä, jotka mahdollistavat entistä ympäristöystävällisemmän viljelyn. Annetaan puhelinneuvontaa kasvinsuojeluaineiden oikeassa käytössä kasvukaudella. Suomessa kaikki K-maatalouskaupat K-ympäristökauppakonseptin mukaisiksi kevääseen 2009 mennessä.
Ruokakeskon kuljetusten hiilidioksidipäästöt	<ul style="list-style-type: none"> Kuljetettuihin määriin (m³) verrattuna 10 %:n suhteellinen vähennys vuoden 2012 loppuun mennessä. Vuotta 2007 pidetään vertailuvuotena.
Riskialueilla toimivien tavarantoimittajien vastuullisuuden varmistaminen BSCI:n kanssa sovitun aikataulun mukaisesti.	<ul style="list-style-type: none"> Käyttötavara: tavoitteena 40 ensi- ja 10 uusinta-auditointia Alkutuotanto: tavoitteena kaksi ensi- ja yksi uusinta-auditointia.
Dow Jonesin kestävän kehityksen indeksit	<ul style="list-style-type: none"> Saavuttaa toimialajohtajuus kaudelle 2008/2009.

Riskienhallinnan painopisteitä vuonna 2008 ovat jatkuvuuden hallinnan kehittäminen ja hävikin hallinnan tehostaminen. Uusi, vuonna 2007 käyttöön otettu poikkeamaraportointijärjestelmä tuottaa tietoa operatiivisen toiminnan häiriöistä, jotta häiriöiden ennaltaehkäisyyn voidaan tehokkaasti puuttua.

Konsernin merkittävimpiä riskejä on käsitelty sivuilla 11-13 (riskit ja mahdollisuudet) ja Keskon vuosikertomuksen 2007 Hallintoperiaatteet-osiassa.

Ruokakeskon tuotetutkimusyksikön vastuulla oleva päivittäistavaroiden ja käyttötavaroiden laadunvarmistus perustuu ISO 9001 -standardin mukaiseen laatujärjestelmään ja viranomaisten hyväksymään omavalvontajärjestelmään. Tuotetutkimusyksikkö avustaa myös K-kauppoja rakentamaan ja ylläpitämään vastaavia omavalvontajärjestelmiä. Kespro Oy:llä on sertifioitu ISO-laatujärjestelmä ja Haminan terminaalille myönnettiin ISO 9001 -sertifikaatti tammikuussa 2007. VV-Autotalot ja Turun VV-Auto Oy saivat lokakuussa 2007 Autoalan keskusliitto AKL:n myöntämät sertifikaatit. Niiden toimintajärjestelmä täyttää sekä ISO 9001:n että ISO 14001:n määräykset.

Ympäristövaikutuksiltaan merkittävimmässä yksiköissä on käytössä ISO 14001 -standardin mukainen ympäristöjärjestelmä. K-kaupoissa ympäristöjohtaminen perustuu K-ympäristökauppakonseptiin, jonka noudattamista valvotaan puolueettomasti tarkastuksin. Ympäristöjärjestelmän sertifioinneista kerrotaan sivulla 45 ja K-

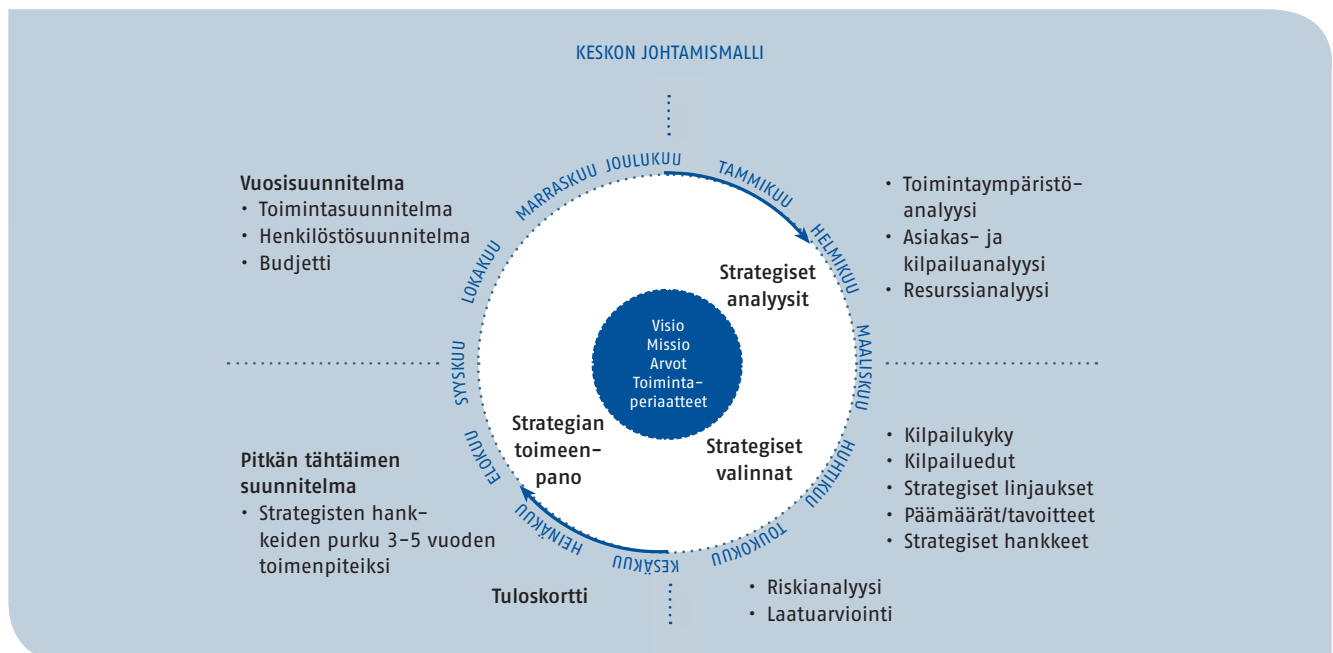
ympäristökaupoista sivulla 56. Konsernin ympäristöpolitiikka on nähtävissä Keskon Internet-sivuilla osoitteessa www.kesko.fi (Vastuullisuus).

Ostoyksiköt toteuttavat sosiaalisia riskejä sisältävissä kauppasuhteissaan - erityisesti kehitysmaatuonnissa - laadunvalvontaa eurooppalaisen Business Social Compliance Initiative -yhteistyöryhmän periaatteiden sekä kansainvälisen Social Accountability SA 8000 -standardin avulla. Sosiaalisesta laadunvalvonnasta kerrotaan tarkemmin sivulta 77 alkaen, ja kehitysmaatuonnin periaatteisiin voi tutustua Keskon Internet-sivuilla osoitteessa www.kesko.fi (Vastuullisuus/Ostotoiminnan periaatteet).

Henkilöstöhallinnan periaatteista sekä työterveyshuollosta ja panostuksista ennakoivaan terveydenhoitoon kerrotaan lähemmin sivuilla 63-70.

Raportointi

Kesko on noudattanut Global Reporting Initiativen raportointisuositusta suosituksen ensimmäisen version julkaisemisesta lähtien. Laatujohtamisen periaatteiden ja tuloskorttiajattelun mukaisesti Kesko uskoo, että silloin kun suorituskykyä voidaan mitata, työlle voidaan asettaa selkeitä tavoitteita ja näin parantaa johtamista. Sama jatkuvan parantamisen toimintamalli on mukana kaikissa konsernin johtamisjärjestelmissä. Global Reporting Initiativen raportointisuositus on antanut Keskolle hyvän pohjan jäsentää yhteiskuntavastuunsa sisältöä, kehittää vastuullisuuden tulosmittareita ja kertoa edisty-

misestään julkisesti. GRI:n mittareiden lisäksi Kesko raportoi julkisuuteen useiden yritys kohtaisten toiminnallisten mittareiden tuloksista. Kaikki poikkeamat GRI G3 -ohjeista on mainittu tämän raportin lopussa olevassa vertailussa. Kesko on ollut GRI:n sidosryhmilleen perustaman yhteistyöverkoston (Organisational Stakeholders) jäsen vuoden 2005 alusta.

Ympäristö- ja sosiaalisen vastuun alueella tehdyllä kehitystyöllä on myös taloudellisia vaikutuksia. Keskon tapaisessa yrityksessä onnistuneet ympäristötoimet merkitsevät yleensä kustannussäästöjä. Ympäristötilinpitoa koskevat suositukset ovat Keskon mielestä kuitenkin vielä niin epätarkkoja, että kirjanpitoon verrattavaa ympäristötuottojen, -kustannusten ja -investointien seurantaa ei ole käynnistetty.

Raportoinnin puolueeton varmennus edistää yhteiskuntavastuun prosessien jatkuvaa kehittämistä ja parantaa raportoidun tiedon sekä tunnuslukujen ja mittausten luotettavuutta. Keskon yhteiskuntavastuun raportti on varmennettu vuodesta 2002 lähtien. Kahden viime raportointijakson aikana Kesko on käyttänyt kahta varmentajaa - crsnetwork Ltd:ta ja PricewaterhouseCoopers Oy:tä.

Verkkopohjainen tiedonkeruu- ja raportointijärjestelmä

Keskossa ja sen kotimaisissa toimialayhtiöissä otettiin vuoden 2005 aikana käyttöön verkkopohjainen yhteiskuntavastuun tiedonkeruu- ja raportointijärjestelmä. Järjestelmä kerää ja yhdistelee vastuullisuutta mittaavat tiedot eri organisaatio tasoilta ja määritellyistä lähdejärjestelmistä GRI-raportointiohjeistuksen edellyttämään muotoon. Järjestelmä noudattaa raportointisuosituksen

G2-version tunnuslukumääritelmiä, ja G3-version mukainen päivitys oli tarkoitus tehdä vuoden 2007 aikana. Näin ei kuitenkaan tehty, koska järjestelmän palvelin vaihtui, jotta Keskon ulkomaiset toiminnot pääsisivät myös suoraan järjestelmään. Järjestelmä on nyt kaikkien konsernin yhtiöiden käytössä, ja se laskee automaattisesti toiminnan arvioinnissa käytetyt mittarit ja sisältää henkilöstötiedoille entistä kehittyneemmät raportointiominaisuudet.

Raportointijärjestelmään on integroitu Energiakolmio Oy:n ylläpitämä verkkopohjainen kulutusseurantasysteemi EnerKey (lisää tietoa sivulla 48), josta siirtyy kuukausittain automaattisesti noin 700 kiinteistön kulutustiedot raportointijärjestelmään. Tällä hetkellä konsernin jätetiedot raportoidaan vain varastotasolla. Jätetiedon keruu laajennetaan kattamaan yksittäiset kaupat sen jälkeen kun päätökset jätehuollon tehostamisesta toimialatasolla on tehty. Tuolloin jäteoperaattoreiden keräämät jätetilastot integroidaan osaksi järjestelmää.

Taloudellisen vastuun tulokset

TALOUDELLISEN VASTUUN KESKEISIÄ TULOKSIA VUONNA 2007

- + Kesko konsernin liikevaihto kasvoi 9,0 % 9,5 miljardiin euroon
- + Keskon ostot sen omista toimintamaista kasvoivat 9,5 % 6,4 miljardiin euroon
- + K-kauppiaiden suorat ostot maakunnista kasvoivat 14 % ja ylittivät puolen miljardin euron rajan
- + Keskon ja K-kauppiaiden maksamat palkat kasvoivat 7,9 %
- + Kesko valittiin viidennen kerran Dow Jonesin kestävän kehityksen indeksiin
- + Kesko osallistui "Carbon Disclosure Project" -tutkimukseen sijoittuen CDP Leader -indeksissä viidennelle sijalle vähän hiilidioksidia päästävien pörssiyritysten pohjois- maisessa sarjassa
- + Kesko järjesti yhdessä Nuori Suomi ry:n kanssa "Liikuta K-plussa-korttia, liikutat lapsia" -kampanjan, jossa kerättiin 500 000 euroa lasten ja nuorten liikunnan ja terveellisten ruokailutottumusten edistämiseksi
- Suomalaisen tuotteiden osuus Pirkka-tuotteiden myynnistä laski 59,0 %:sta 57,8 %:iin
- Kesko ei ollut toimialansa johtava yritys Dow Jonesin kestävän kehityksen indeksissä kaudella 2007/2008

Taloudellisen vastuun hallintajärjestelmät

Tammikuussa 2007 hyväksytyjen Keskon yhteiskuntavastuun yleisten periaatteiden mukaan taloudellisella vastuulla tarkoitetaan hyvää taloudenhoitoa, tehokasta resurssien käyttöä ja taloudellisen hyödyn tasaista ja pitkäjänteistä tuottamista eri sidosryhmille. Taloudellinen tulos tulee saavuttaa vastuullisin keinoin - hyvän hallintotavan, avoimen viestinnän ja toimivan sidosryhmävuorovaikutuksen tukemana, ympäristö- ja sosiaalinen vastuu huomioon ottaen.

Pääosa taloudellisen vastuun tunnusluvuista saadaan konsernin tilinpäätöksestä, jonka laatimista säätelee IFRS-standardi. Osinkopolitiikka määrittää tuloksesta osakkeenomistajille jaettavaa osuutta. Vuonna 2005 täsmennetyn osinkopolitiikan mukaisesti Kesko jakaa osinkoa vähintään puolet osakekohtaisesta tuloksesta yhtiön rahoituksellisen aseman ja toimintastrategian huomioon ottaen.

GRI-suosituksen mukaisten tunnuslukujen lisäksi Kesko raportoi taloudellisen vastuun osiosta mm. kauppayrityksensä kehittämisestä sekä taloudellisen hyödyn jakautumisesta eri sidosryhmien kesken. Esitettyihin tilastoihin ei liity tavoitteellisia linjauksia esimerkiksi toiminnan maantieteellisestä kattavuudesta, lähikauppojen myyntiosuudesta tai kotimaisen tuotannon ja tuonnin

välisistä suhteista. Markkinataloudessa tämäntyyppisten asioiden kehitys riippuu kuluttajien toiveista ja käytäytymisestä, mihin Keskon on sopeuduttava ja jota sen on ennakoitava. Keskossa pidetään myös tällaisen rakenteellisen kehityksen avointa esittelyä sidosryhmille tärkeänä osana taloudellista vastuuta.

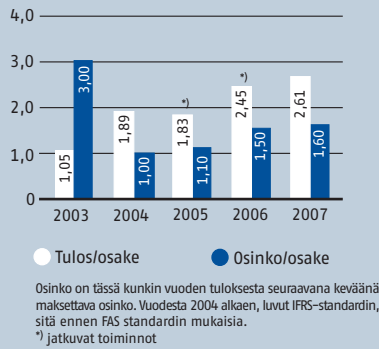
Kesko pörssiyhtiönä

Kesko on pörssiyhtiö, jolla on kaksi osakesarjaa, Kesko A ja Kesko B. Kesko on ollut listautuneena Helsingin Pörssissä vuodesta 1960 B-osakkeella ja vuodesta 1999 myös A-osakkeella. Osakesarjat eroavat toisistaan vain osakkeiden tuottamien äänimäärien suhteen. A-osake tuottaa 10 ääntä ja B-osake yhden äänen. Pörssissä kaupankäynti on painottunut lähes täysin B-osakkeella käytävään kauppaan. B-osakkeen vilkastunut vaihto ja kurssinousu viime vuosina ovat tasoittaneet osakesarjojen kurssieron, joten äänieron premio on hävinnyt ollen ajoittain jopa negatiivinen A-osakkeelle.

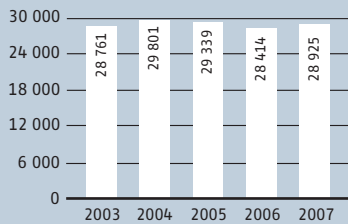
Keskon osakepääoma 31.12.2007 oli 195 535 530 euroa ja osakkeiden yhteismäärä 97 767 765 kpl. Osakemäärä nousi vuoden 2007 aikana vuoden 2003 optio-ohjelman perusteella tehdyillä osakemerkinnöillä 247 840 osakkeella. A-osakkeiden osuus kaikista osakkeista on 32,5 prosenttia ja äänimäärästä 83 prosenttia, B-osakkeita oli

TULOS/OSAKE JA
OSINKO/OSAKE, EUROA

OSAKKEENOMISTAJIA VUODEN
LOPUSSA, KPL

TOIMINNAN KANNATTAVUUSLUVUT

	2005 *)	2006 *)	2007
Liikevaihto, milj. euroa	7 922	8 749	9 534
Bruttokate, %	14,0	14,6	14,6
Voitto ennen veroja, milj. euroa	236	358	369
Voitto ennen veroja, %	3,0	4,1	3,9
ROI (sijoitetun pääoman tuotto, (%))	12,5	22,6	17,4

*) jatkuvat toiminnot

kaikista osakkeista 67,5 prosenttia ja äänimäärästä 17 prosenttia.

Keskolla on tällä hetkellä voimassa johdon optio-ohjelmat vuodelta 2003 ja vuodelta 2007. Mikäli niiden perusteella kaikki optiot merkitään osakkeiksi, osakemäärä nousee merkintöjen päätyttyä vuonna 2014 kaikkiaan 4 800 000 osakkeella 101 738 705 osakkeeseen eli 4,7 prosenttia osakepääomasta ja 1,2 prosenttia kaikista äänistä.

Laaaja, tasaisesti jakautunut omistajakunta

Keskon osakkeenomistajien määrä on pysynyt melko tasaisena viime vuosina. Vuoden 2000 jälkeen osakasmäärä on kasvanut noin 25 000 osakkaasta nykytasolle olleen 28 414 vuonna 2006 ja 28 925 vuonna 2007.

Keskon omistajajakauma omistajaryhmittäin on säilynyt myös melko vakaana. Merkittävin muutos viiden viime vuoden aikana on ollut ulkomaalaisomistuksen kasvu, joka oli vuoden 2007 lopussa 34 % koko osakekannasta (vuoden 2003 lopussa 17 % ja vuoden 2006 lopussa 33 %). B-osakkeiden ulkomaalaisomistus oli vuoden 2007 lopussa vastaavasti 50 % (vuonna 2003 26 % ja vuonna 2006 49 %). Suomalaiset kotitaloudet ovat perinteisesti olleet merkittävä omistajaryhmä, ja ne omistivat vuoden 2007 lopussa runsaat 25 % osakkeista. K-kauppiat ja muut yksityiset yritykset ovat säilyttäneet noin neljänneksen osuutensa.

Keskon omistajakunta on melko tasaisesti jakautunut myös siten, että isoja yksittäisiä osakkeenomistajia ei ole. Keskon suurimpia osakkeenomistajia ovat pitkään olleet sen lähiyhteisöt Keskon Eläkekassa, Vähittäiskaupan Takaus Oy ja K-kauppiasliitto, kukin omistaen 3-4 % osakkeista ja 7-9% äänistä.

Vakuutusyhtiöt, pankit ja muut vastaavat instituutiosijoittajat ovat olleet pitkään Keskon suurimpia omistajia. Kansainvälisen Rematch Investor Relationin omistajarekisterin mukaan Keskolla oli vuoden 2007 lopussa runsas 200 koti- ja ulkomaista instituutio-omistajaa. Ne hallinnoivat noin 800 sellaista sijoitusrahastoa, joissa oli Keskon osake. Näistä 30 oli suomalaisia ja loput noin 770 ulkomaisia, määrällisesti suurimpana noin 300 saksalaista rahastoa.

Tarkempaa tietoa Keskon omistajista ja osakekehityksestä Keskon Internet-sivuilta (www.kesko.fi) Sijoittajat/osaketieto -osiosta, joka päivitetään kuukausittain.

Osakkeella hyvä pitkän ajan kokonaistuotto

Kesko on tuottanut voittoa ja maksanut osinkoa yhtäjaksoisesti koko toimintansa ajan vuodesta 1941 lukuun ottamatta vuotta 1967. Viimeisen kymmenen vuoden jaksolta B-osakkeen vuosituotto (arvonnousu+osinko, osingot uudelleensijoitettuna) on ollut keskimäärin 15 prosenttia ja viideltä viimeiseltä vuodelta 33 prosenttia. B-osakkeen efektiivinen osinkotuotto on ollut viimeiseltä viideltä vuodelta keskimäärin 6,5 prosenttia.

Keskon kestävän kehityksen indekseissä

Dow Jones Sustainability Index

Dow Jonesin kestävän kehityksen maailman indeksiin (DJSI World) on listattu Dow Jonesin maailman indeksin 2 500 yrityksen joukosta vastuullisuuden alueella parhaat 10 %. Dow Jonesin Euroopan kestävän kehityksen STOXX -indeksiin on listattu Dow Jones STOXX 600 -indeksin vastuullisuuden alueella parhaat 20 % yrityksistä. Arvioinnin suorittaa sveitsiläinen SAM Group. Arvioinnissa ovat mukana kaikki yhteiskuntavastuun osa-alueet. Kesko on ollut listattuna Dow Jonesin kestävän kehityksen indekseissä viisi perättäistä vuotta. Kaudelle 2007/2008 Kesko hyväksyttiin molempiin indekseihin DJSI World ja DJSI STOXX.

Vuoden 2007/2008 vertailussa, Keskon ympäristötyö arvioitiin toimialan parhaaksi. Kesko sai kiitosta myös asiakkuuden hoidosta ja työterveyteen ja -turvallisuuden panostamisesta. Vuoden 2007/2008 vertailussa korostettiin päivittäistavara-kaupan roolia kuluttajien terveellisten ruokailutottumusten ja elämäntapojen edistäjänä sekä yritysten omia investointeja työterveyden ja -turvallisuuden edistämiseksi. Vertailussa painotettiin myös yksityisyyden suojaa ja asiakastietojen luottamuksellisuutta.

Keskon vastuullisuustyölle myönnettiin päivittäistavarakauppan toimialalla hopeamitali vuoden 2008 Sustainability Yearbook -kirjassa. Kirjan julkaisi Davosin Economic Forumissa SAM, sama yritys, joka vastaa yritysten arvioinnista Dow Jones kestävän kehityksen indeksiä varten. Kirjaan hyväksyttiin vain ne yritykset, jotka kuuluvat toimialan 15 %:n parhaimmiston. Arviointiin osallistui yhteensä 367 yritystä.

The Global 100 Most Sustainable Corporations

Kesko valittiin neljännen kerran kestävän kehityksen alalla 100 parhaan yrityksen listalle ("The Global 100 Most Sustainable Corporations") tammikuussa 2008. Kesko on ollut mukana listalla siitä lähtien kun se ensimmäistä kertaa julkaistiin Davosin Economic Forumissa vuonna 2005. Keskon lisäksi listalla on neljä muuta suomalaista yritystä sekä kuusi muuta päivittäistavara-kaupan tuotteita valmistavaa tai myyvää yritystä.

Arvioinnin on, kuten aikaisempinakin vuosina, tehnyt Corporate Knights Inc. sekä Innovest Strategic Value Advisors Inc. Osallistuneita yrityksiä arvioitiin erityisesti sen suhteen, miten hyvin ne hallinnoivat ympäristöriskejä, sosiaalisia ja hallinnollisia riskejä sekä miten ne kykenevät muuttamaan tunnistetut vastuullisuusriskit mahdollisuuksiksi.

The Carbon Disclosure Project

Carbon Disclosure Project (CDP) tarjoaa keskitetysti koordinoitua ilmastonmuutosaiheisen keskustelu- ja innovointifoorumin sijoittajien ja yritysten yhteistyölle. Se arvioi vuosittain 385 sijoittajan puolesta maailman 3 000 suurimman pörssiyrityksen ilmastonmuutosstrategiat, ilmastonmuutokseen liittyvät riskit ja mahdollisuudet sekä kerää tietoja yritysten kasvihuonekaasupäästöistä. Mukana olevien sijoittajien hallinnassa on 57 miljardia dollaria (42 mrd.euroa). Vuonna 2007 arvioinnin kohteena olivat ensimmäistä kertaa suurimmat pohjoismaiset yritykset.

Arviointiraportissa oli mukana 125 suurinta pörssiyritystä Tanskasta, Suomesta, Norjasta ja Ruotsista. Raportti analysoi sitä, miten pohjoismaiset yritykset vastaavat ilmastonmuutoksen haasteisiin. Kesko sai vähän hiilidioksidipäästöjä aiheuttavien yritysten sarjassa 73 pistettä, sijoittuen CDP Leader -indeksissä viidennelle sijalle.

Kempen/SNS Smaller Europe SRI Index

Kempen/SNS Smaller Europe SRI Index on hollantilaisten sijoitusyhtiöiden Kempen Capital Managementin ja SNS Asset Managementin yhdessä laatima indeksi markkina-arvoltaan alle 2 miljardin euron yrityksille. indeksi julkaistiin ensimmäistä kertaa vuonna 2003, jolloin siihen valittiin 1 700 yrityksen joukosta 69 yhtiötä 12 maasta. Arviointi on uusittu syksyllä 2005 ja viimeksi keväällä 2007, jolloin Kesko jatkoi edelleen indeksissä.

ASPI Eurozone® Index

Ranskalaisella Vigeolla on kaksi SRI-indeksiperhettä: ASPI Eurozone® ja Ethibel Sustainability Indexes. Ethibel Sustainability Indexes käsittää kaksi alaindeksiä Ethibel Pioneer ja Ethibel Excellence. Kesko on mukana ASPI Eurozone® -indeksissä.

ASPI Eurozone® (Advanced Sustainable Performance Indexes) -indeksi toimii eurooppalaisena referenssinä niistä yrityksistä ja sijoittajista, jotka haluavat sitoutua edistämään kestävä kehitystä ja yritysten sosiaalista vastuuta. Yritysten suorituskky arvioidaan ja pisteytetään käyttäen kuutta Vigeon arviointikriteeriä: ihmisoikeudet, henkilöstöhallinto, liiketoimintakäytännöt, hallintotapa ja toiminta lähiyhteisössä. Indeksiiin valitaan vuosittain 120 yritystä.

Nordic Sustainability Index

Nordic Sustainability Index on Pohjoismaiden ministerineuvoston alulle panema indeksi, joka arvioi pohjoismaisiin pörssiin listautuneiden 500 suurimman yrityksen suorituskkyä yhteiskuntavastuun alueella. Vuoden 2005 indeksissä mukana 50 yritystä. Arvion laati GES Investment Services Tanskassa.

Storebrand SRI

Norjalainen pankkikonserni Storebrand uudisti arviointikriteerinsä keväällä 2007 ja keskittyi nykyisin arvioimaan vain korkean riskin toimialoja. Koska päivittäistavara-kauppa ei uuden arvioinnin perusteella kuulu riskitoimialoihin, poistettiin "Best in class" -luokitus koko toimialalta. Samalla myös Kesko menetti sille vuonna 2003 myönnetyn "Best in class" -luokituksen. Kesko on edelleen Storebrandin suosittelu sijoituskohde ja osa Storebrandin sijoitusuniversumia.

Oekom research

Oekom research on kestävään kehitykseen erikoistunut arviointilaitos, joka auttaa sijoittajia ja rahoittajia toteuttamaan valitsemiaan kestävän kehityksen mukaisia sijoitusstrategioita. Oekomien tekemillä analyyseillä on tällä hetkellä vaikutusta noin 85 miljardin sijoitusomaisuuteen. Oekomien analyysi koostuu ympäristövastuun (The Environmental Rating) ja sosiaalisen vastuun (The Social Cultural Rating) osiosta ja se arvioi yritykset 200 ympäristövastuun ja sosiaalisen vastuun kriteereillä.

Vuonna 2007 oekom research antoi Keskolle luokituksen C+. Tämä on ns. "Prime"-luokitus, joka tarkoittaa, että Kesko kuuluu toimialansa parhaisiin yrityksiin maailmassa ja täyttää siten toimialakohtaiset vähimmäisvaatimukset. Luokituksen perusteella oekom research suosittelee asiakkailleen Keskon osakkeita ympäristö- ja sosiaalisen vastuun perusteella tehtäviin sijoituksiin.

Vuonna 2005 täsmennetyn osinkopolitiikan mukaan Kesko jakaa osinkoa vähintään puolet osakekohtaisesta tuloksesta, yhtiön rahoituksellinen asema ja toimintastrategia kuitenkin huomioon ottaen. Tavoite on viimeisten viiden vuoden aikana ylittynyt ollen keskimäärin 98,5 prosenttia osakekohtaisesta tuloksesta.

Keskon osakkeiden hintakehitys on viiden viimeisen vuoden aikana ylittänyt sekä Helsingin Pörssin OMX Helsinki -yleisindeksin että painorajoitettua OMX Helsinki CAP -indeksin kehityksen. Vuosi 2007 oli kahtiajakoinen; alkuvuonna Keskon osakkeet kokivat voimakkaan kurssinousun, jota seurasi loppuvuonna yleisen markkinan mukana selvä lasku. B-osakkeen vuoden ylin kurssi oli 54,85 euroa ja alin 34,40 euroa.

Keskon markkina-arvo on kasvanut selvästi vuosittain alun jälkeen. Se on kolminkertaistunut vuodesta 2003 ja oli vuoden 2007 lopussa noin 3,7 miljardia euroa. A-osakkeiden markkina-arvo oli 1,2 miljardia euroa ja B-osakkeiden 2,5 miljardia euroa.

Tietoa tasapuolisesti sijoittajille

Kesko tuottaa sijoittajasuhdestrategiansa mukaisesti markkinoille jatkuvasti oikeaa ja ajan tasalla olevaa tietoa Keskon osakkeen hinnanmuodostuksen perustaksi. Tavoitteena on parantaa Keskon toiminnan tunnettuutta, lisätä sijoitusinformaation avoimuutta ja siten Keskon kiinnostavuutta sijoituskohteena.

Kesko noudattaa sijoittajaviestinnässään tasapuolisuuden periaatetta ja julkaisee kaiken sijoittajatiedon ensisijaisesti internet-sivuillaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi (www.kesko.fi).

Kesko julkaisee painetun vuosikertomuksen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Tilinpäätöstiedote ja kolme osavuosikatsausta julkistetaan yhtiön internetsivuilla. Lisäksi yhtiössä ylläpidetään luetteloa vuosikertomuksen ja sidosryhmälehti Kaupantekijän jakelua varten muille kuin osakkeenomistajille.

Runsaasti tietoa sijoitusmarkkinoille

Kesko järjestää analyytikoille ja medialle tiedotustilaisuuksia tulosjulkistusten ja merkittävien uutisointien yhteydessä sekä taustatietotilaisuuksia (Capital Market Day) eri teemoista 1-2 kertaa vuodessa. Lisäksi käydään esittäytymässä eri tilaisuuksissa Keskoksta kiinnostuneille sijoittajille.

Vuonna 2007 järjestettiin tulosjulkistustilaisuudet vuoden 2006 tuloksesta sekä kolmesta osavuosituloksesta medialle ja analyytikoille. Tilaisuudet välitettiin webcasting-lähettyksinä internetin kautta suomeksi ja englanniksi. Analyytikoille järjestettiin Capital Market Day syksyllä 2007.

Syksyllä osallistuttiin Sijoitus-Invest-messuille Helsingissä, jossa Keskon osastolla vieraili noin 2 000 sijoittajaa. Keväällä toteutettiin jo perinteeksi muodostunut

INVESTOINNIT JA VARALLISUUS

	2005	2006	2007
Investoinnit, miljoona euroa	367	251	234
Investoinnit, % liikevaihdosta	4,6	2,9	2,5
Omavaraisuusaste, %	42,3	47,0	48,5
Nettovelkaantumisaste, %	42,4	11,9	14,0

K-RUOKAKAUPPOJEN LUKUMÄÄRÄ SUOMEN KUNNISSA

K-ruokakauppoja	Kuntia			% kaikista kunnista		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
10 tai enemmän	11	13	13	2,5	3,0	3,1
7-9	12	10	9	2,8	2,3	2,2
5-6	15	23	24	3,5	5,3	5,8
3-4	74	66	65	17,1	15,3	15,6
2	95	95	86	22,0	22,0	20,7
1	169	164	170	39,1	38,1	40,9
ei yhtään	56	60	49	13,0	13,9	11,8
Kuntia yhteensä	432	431	416	100,0	100,0	100,0

kotimainen road show noin 10 merkittävimmän institutioiden sijoittajan luo. Lisäksi osavuositulosten julkistusten yhteydessä järjestettiin eri pankkiiriliikkeiden kanssa infotilaisuuksia heidän sijoittaja-asiakkailleen. Syksyllä 2007 osallistuttiin myös kotimaassa yksityissijoittajille tarkoitettuun Pörssisäätiön road show -tapahtumaan 5 paikkakunnalla.

Ulkomaisia road show -matkoja tehtiin 17 päivänä kohteina mm. Englanti, Irlanti, Hollanti, Norja, Ranska, Ruotsi, Saksa, Sveitsi, Tanska ja USA.

Kesko noudattaa kahden viikon hiljaista jaksoa ennen tulostiedotteidensa julkistamista. Muina aikoina analytiikoiden ja sijoittajien kyselyihin vastataan puhelimitse, sähköpostilla ja järjestämällä sijoittajatapaamisia.

Kesko vastaa tai osallistuu periaatteidensa mukaisesti kaikkiin analytiikoiden tai arviointilaitosten kyselyihin ja tutkimuspyyntöihin, joissa pyritään selvittämään sijoittajille yritysten toiminnan tasoa kestävä kehityksen alalla. Kyselyiden määrä on ollut viime aikoina kasvussa ja tällä hetkellä Kesko vastaa noin kymmeneen kyselyyn vuodessa. Kesko onkin arvioitu useissa kansainvälisessä vertailussa yhdeksi maailman parhaista kestävä kehityksen periaatteita noudattavista yrityksistä.

Vuonna 2007 Kesko listattiin Dow Jonesin kestävä kehityksen indeksiin viidennen kerran peräkkäin ja tammikuussa 2008 Kesko valittiin kestävä kehityksen alalla maailman sadan parhaan yrityksen joukkoon neljännen kerran ("The Global 100 Most Sustainable Corporations"). Kesko on ollut tällä listalla vuodesta 2005 alkaen, jolloin se ensi kertaa esiteltiin Davoksen World Economic Forumin kokouksessa. Davoksen vuoden 2008 kokouksessa Keskon vastuullisuustyölle myönnettiin myös hopeamitaliluokan status. Tunnustuksen myönsi Sustainability Asset Management (SAM).

Kesko osallistui vuonna 2007 ensimmäistä kertaa "Carbon Disclosure Project" -tutkimukseen (CDP) vähän hiilidioksidipäästöjä aiheuttavien yritysten sarjassa. Arviointiraportissa oli mukana 125 suurinta pörssiyritystä Tanskasta, Suomesta, Norjasta ja Ruotsista. Raportti analysoi sitä, miten pohjoismaiset yritykset vastaavat ilmastomuutoksen haasteisiin. Kesko sai arvioinnissa 73 pistettä sijoittuen CDP Leader -indeksissä viidennelle sijalle.

Muita keskeisiä luokituksia on esitetty edellisellä sivulla.

Investoinnit ja kauppaverkosto

Keskon jatkuvien toimintojen investoinnit vuonna 2007 olivat 234 miljoonaa euroa eli 2,5 % liikevaihdosta (2,9 % jatkuvissa toiminnoissa vuonna 2006). Investoinneista Suomeen suuntautui 177 miljoonaa euroa ja ulkomaille 57 miljoonaa euroa. Kauppapaikkainvestointeihin käytettiin 189 miljoonaa euroa ja yritysostoihin 6,0 miljoonaa euroa. Muut investoinnit olivat 39 miljoonaa euroa. Keskon investoinneilla on taloudellista vaikutusta ennen

kaikkea rakennusliikkeiden, rakennusalan palveluyritysten, kaluste- ja laite-toimittajien sekä tietojärjestelmätoimittajien toimintaan. Kappaleessa "Taloudellisen hyödyn jakautuminen" (s. 38) eritellään Suomeen suuntautuneita investointeja maakunnittain.

Laaja kauppaverkosto Suomessa, Baltiassa ja muissa pohjoismaissa

K-ryhmällä oli Suomessa vuonna 2007 yhteensä 179 rautakauppaa, 95 maatalouskauppaa, 28 Anttila-tavarataloa sekä 460 erikoiskaupan myymälää. Baltiassa rautakauppoja oli 26, maatalouskauppoja 13 sekä huonekalukauppoja 11. Muissa pohjoismaissa rautakauppoja oli 137 ja huonekalukauppoja kaksi. Venäjällä oli yhteensä kahdeksan rautakauppaa, joista kolme uusia. Uudet rautakaupat ovat K-rauta-konseptin mukaisia. Vuoden aikana aloitti 118 uutta K-kauppiasta.

K-ruokakauppojen määrä pysyi lähes ennallaan

K-ruokakauppoja oli vuoden 2007 lopussa 1 070 eli yksi vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.

K-ruokakauppoja oli 367 kunnassa, kun kuntia on Suomessa 416. Vuoden aikana avattiin 27 uutta K-ruokakauppaa ja useita muita uudistettiin tai laajennettiin. Suuryksiköiden eli K-citymarketien osuus K-ruokakauppojen myynnistä Suomessa oli 35,8 % (36,2% vuonna 2006).

Ruokakesko selvitti Kespro Oy:n ja sen hankintatoimintojen myyntimahdollisuuksia vuonna 2007. Selvitysten perusteella kauppahinta olisi jäänyt Kespron myynti- ja tulosodotuksiin nähden alhaiseksi. Tämän vuoksi Kespron liiketoiminnan kehittämistä päätettiin jatkaa Ruokakeskon itsenäisenä tytäryhtiönä.

Rautakesko investoi voimakkaasti ulkomaille

Rautakeskon voimakas kansainvälistyminen jatkui vuonna 2007. Vuoden aikana avattiin 16 uutta myymälää, joista 11 ulkomaille. Kahdeksas Rautakeskon Venäjän myymälä avasi ovensa joulukuussa Pietarissa. Vuonna 2007 Rautakeskon liikevaihdosta 64,2 % tuli ulkomaisista toiminnoista.

Rautakeskolla on nyt Ruotsissa 16 omaa K-rautamyy-mälää ja yksi kauppiaasyrittäjävetoinen myymälä. Norjassa Rautakesko omistaa Byggnakker Norge AS -ketjun, jossa toimii 120 rautakauppaa. Näistä 22 on ketjun omia myymälöitä. Rautakeskolla on kattava myymälä- ja tukkukauppaverkosto myös Virossa ja Latviassa. Liettuassa Rautakesko omistaa enemmistön markkinajohtaja Senukaista, jolla on ketjussaan 14 omaa ja 76 partnership-myymälää.

Työpaikkojen kehitys

Kesko-konsernin henkilökuntamäärä vähenyi vuonna 2007 sekä Suomessa että Suomen ulkopuolella. Koko konsernin henkilökuntamäärä oli keskimäärin kokoi-

HENKILÖSTÖKULUT (MILJ. EUROA)

(JATKUVAT TOIMINNOT):

	2005	2006	2007
Palkat ja palkkiot	400	460	501
- tulospalkkaus *)	8,9	10,4	21
- tulospalkkaus Suomessa	5,5	6,2	14,8
- muut maat	3,4	4,2	6,2
Henkilösivukulut			
- eläkekulut	39	39	25
- muut henkilösivukulut	36	44	48
Myönnetyt osakeoptiot	3	2	2

*) Vuosien 2005–2007 luvut ovat ko. tilivuonna edellisen vuoden tuloksesta maksettuja palkkiosummaa.

VEROT (MILJ. EUROA)

	2005	2006	2007
Tulovero Suomeen	46,4	101,8	72,6
Tulovero ulkomaille	3,0	5,3	17,6
Kiinteistövero Suomeen	3,4	3,2	3,3

TYÖN TUOTTAVUUS (TUHATTA EUROA)

(JATKUVAT TOIMINNOT)

	2005	2006	2007
Liikevaihto/työntekijöitä keskimäärin			
- Suomi	592	600	649
- muut Pohjoismaat	506	555	563
- Baltia	112	139	148
- koko konserni	385	445	450
Voitto ennen veroja/ työntekijä	13,5	18,2	17,4

kaisiksi työntekijöiksi muutettuna 21 180 henkilöä eli 2 587 vähemmän kuin edellisellä vuonna. Suomessa keskimääräinen henkilömäärän vähennys oli 244 henkilöä ja Suomen ulkopuolella 2 343 henkilöä. Henkilömäärän vähennyksestä valtaosa oli seurausta Rimi-Baltic-yhteisyrityksen myynnistä joulukuussa 2006. Joulukuun lopussa 2007 työsuhteita oli kaikkiaan 25 890 (23 755), joista Suomessa 14 192 (14 149) ja Suomen ulkopuolella 11 698 (9 606).

Suomessa Kesko toimii tiiviissä ketjuyhteistyössä K-kauppiain kanssa, joita oli vuoden 2007 lopussa 1 285. Lisäksi Keskolla oli noin 250 muuta kauppiasyhteistyökumppania Asko-, Sotka-, Tähti Optikko-, Byggmakker- ja Senukai-ketjuissa.

K-kauppiaille on palveluksessaan - kauppiat mukaan lukien - noin 22 000 henkilöä. Kun K-kauppoja on Suomessa 367 kunnassa ja Keskollakin on toimipaikkoja yli 84 kunnassa, K-ryhmän yhteensä yli 36 000 työpaikan hyvinvointivaikutukset ulottuvat käytännössä koko Suomeen.

Maatalouskeskossa käynnistettiin loppuvuodesta ytneuvottelut, joiden tuloksena irtisanottiin 30 henkilöä. Kotimaan toiminnan tehostamissuunnitelmasta ja Ruotsista vetäytymisestä johtuen Indoor Group aloitti ytneuvottelut joulukuussa 2007. Arvioitu henkilöstön vähennystarve on noin 50 työntekijää sekä Suomessa että Ruotsissa.

Maksetut palkat, henkilösivukulut ja verot

Vuonna 2007 Kesko-konsernin tuloslaskelman mukaiset palkat olivat 501 miljoonaa euroa, eläkekulut 25 miljoonaa euroa ja muut henkilösivukulut 48 miljoonaa euroa. Palkoista ulkomaan toimintojen osuus oli 149 miljoonaa euroa. Myönnettyjä osakeoptioita kirjattiin kuluiksi 2 miljoonaa euroa. Konsernin tuloverot olivat 90,2 miljoonaa euroa, josta 17,6 miljoonaa euroa maksettiin ulko-

KESKO-KONSERNIN OSTOT TOIMINTAMAITTAIN 2007

	Tavarantoimittaja	Ostot tavarantoimittajilta		Tavarantoimittaja	Ostot tavarantoimittajilta	
	toimintamaassa	milj. €	%	muissa maissa	milj. €	%
Suomi	12 501	5 223	81,4	3 504	1 196	18,6
Ruotsi	1 792	141	84,6	261	26	15,4
Norja	218	529	97,1	48	16	2,9
Viro	2 179	122	65,9	441	63	34,1
Latvia	681	126	58,2	286	90	41,8
Liettua	2 014	151	37,2	889	255	62,8
Venäjä	525	123	100,0	9	0	0,0
Muut toiminta maat	202	9	31,9	77	20	68,1
Yhteensä	20 112	6 425	79,4	5 515	1 666	20,6

Tavarantoimittajiksi on kirjattu yritykset, joilta on ostettu vuoden aikana vähintään 1 000 eurolla.

maille. Kiinteistöveroä maksettiin Suomessa 3,3 miljoonaa euroa 84 kuntaan, ulkomailla yhteensä 0,7 miljoonaa euroa. K-kauppiat maksoivat palkkoja 275 miljoonaa euroa ja veroja 33 miljoonaa euroa. Mukana luvuissa ovat ne K-kauppiat, joiden kirjanpito ja palkkalaskenta hoidetaan Vähittäiskaupan Tilipalvelu VTP Oy:ssä - arviolta 80-85 % K-kauppioiden liiketoiminnan kokonaisvolyymista. Tilastoissa eivät näy K-kauppioiden nostamista henkilökohtaisista palkoista maksetut verot, joten yhteenlaskettuja verotietoja on pidettävä vain suuruusluokkaa kuvaavina.

Työeläke- ja sairausvakuutusjärjestelmät

Keskon Eläkekassa hoitaa Kesko Oyj:n, sen toimialayhtiöiden sekä eräiden muiden lähiyhteisöjen henkilökunnan TEL-vakuutuksen Eläkekassan osastossa B. Eläkevakuutusyhtiö Varma hoiti vuonna 2007 muiden tytäryhtiöiden lakisääteiset TEL-vakuutukset. Keskon Eläkekassassa on myös lisäetujen osasto A, joka on suljettu vuonna 1998. Osastoon A kuuluvalla henkilöllä on mahdollisuus joihinkin sellaisiin eläkelajeihin, joita lakisääteinen TEL ei tarjoa, kuten tuotannollisilla perusteilla myönnettävään varhaiseläkkeeseen.

Eläkekassan piiriin kuului vuoden 2007 lopussa 9 226 (edellisenä vuonna 3 779) Kesko-konserniin ja lähiyhteisöihin työsuhhteessa olevaa henkilöä, joista osastoon A kuului 796 (889) henkilöä. Eläkekassa maksoi eläkeitä 57,7 miljoonaa euroa (52,0 miljoonaa euroa) yhteensä 3 749 henkilölle (3 318). Eläkeikä- ym. tilastoja käsitellään sosiaalisen vastuun osiossa sivulla 72.

Vuoden 2007 alussa Keskon Eläkekassan osuus kasvoi merkittävästi, kun 12 Keskon tytäryhtiötä siirsi aiemmin Varmassa tai Ilmarisessa hoidetut TEL-vakuutuksensa Eläkekassaan. Siirtojen myötä Eläkekassan jäsenmäärä kasvoi 5 400 henkilöllä ja eläkeläisten määrä 328 henkilöllä.

Keskon Sairauskassa hoitaa työpaikkakassana Kesko-konserniin kuuluvien yhteisöjen henkilökunnan lakisääteisen sairausvakuutuksen. Sairauskassan piirissä on noin 11 500 henkilöä. Vuonna 2007 Sairauskassa maksoi sairausvakuutuskorvauksia 9,8 miljoonaa euroa (8,3 miljoonaa euroa vuonna 2006).

Ulkomaiset tytäryhtiöt hoitavat kukin omat työeläke- ja sairausvakuutuksensa maassa noudatettavan lainsäädännön ja käytännön pohjalta.

Tavaroiden ja palvelujen toimittajat

Keskolla oli vuonna 2007 noin 25 600 sellaista tavarantoimittajaa ja palveluntoimittajaa, joilta ostettiin vuoden aikana vähintään 1 000 eurolla. Näistä toimittajista noin 12 500 oli Suomessa, noin 7 600 Keskon muissa toimintamaissa, ja noin 5 500 Keskon oman toimialueen ulkopuolella.

Keskon tavara- ja palveluostot olivat yhteensä 8 091 miljoonaa euroa. Keskon suomalaisten yhtiöiden ostot

KOTIMAASSA VALMISTETUT PIRKKA-TUOTTEET, 2007

Tuoteryhmä	Kotimainen osuus Pirkka-tuotteiden myynnistä, %
Liha, tuore ja pakastettu	98,2
Kala	59,1
Lihajaloste	90,7
Valmisruoka	95,5
Hedelmät ja marjat	3,0
Vihannekset ja juurekset	68,0
Maitovalmisteet	100,0
Jogurtit, vanukkaat yms.	29,3
Ravintorasvat	38,8
Juusto	44,0
Ruokapakasteet	35,6
Jäätelöt	17,9
Viljatuotteet	31,8
Säilykkeet	20,1
Mehut	85,0
Lastenruoka ja -juoma	100,0
Makeiset	39,6
Virvoitusjuomat	100,0
Pehmopaperit	97,9
Intiimihygieniat	49,7
Pesu- ja puhdistusaineet	37,4
Kaikki yhteensä	57,8
Kaikki yhteensä, Pirkka-tuotteiden kpl-määrästä	44,8

Suomessa toimivilta tavarantoimittajilta olivat 5 223 miljoonaa euroa eli 64,6 % konsernin kaikista ostoista (69,9 % vuonna 2006). Keskon ulkomaisten yhtiöiden ostot niiden omissa toimintamaissa toimivilta tavarantoimittajilta olivat 1 202 miljoonaa euroa eli 14,9 % (9,9 %). Keskon toimialueen ulkopuolisten toimittajien osuus konsernin ostoista oli 1 666 miljoonaa euroa eli 20,6 % (20,2 %). Ostot ja toimittajien lukumäärät on eritelty toimintamaittain oheisessa taulukossa.

Tilastointi on sikäli epätarkkaa, että esimerkiksi Keskon suomalaisten yhtiöiden ostot Virossa, Ruotsista ym. omista toimintamaista kirjautuvat tässä ryhmään "ostot toimialueen ulkopuolisilta toimittajilta". Tällainen ryhmän sisäinen tuonti on otettu huomioon jäljempänä kappaleessa "Taloudellisen hyödyn jakautuminen" esitettävässä markkina-alueittaisessa hyötylaskelmassa.

Kymmenen suurimman tavarantoimittajan osuus Keskon ostoista oli 18,9 % (edellisenä vuonna 22,1 %) ja 100 suurimman 47,5 % (50,7 %). Kymmenen suurimman joukossa oli kuusi suomalaista elintarvikealan yritystä, yksi kansainvälinen Suomessa toimiva tuontiyritys, suomalainen IT-tukkuri ja kaksi saksalaista autotoimittajaa. Sadan suurimman joukossa oli 22 sellaista ulkomaista toimittajaa, joilta tehdyt ostot sisältyvät tuontitilastoihin. Lisäksi suurten toimittajien joukossa oli useita maahantuontiyrityksiä ja ulkomaisten yhtiöiden suomalaisia tytäryhtiöitä, jotka ostotilastoissa kirjautuvat Suomessa toimiviksi tavarantoimittajiksi.

KESKON TOIMINNASTA SYNTYVÄ TALOUDELLINEN
HYÖTY ERI SIDOSRYHMILLE (MILJ. €)
(JATKUVAT TOIMINNOT)

	2005	2006	2007
Tavarantoimittajat			
- Suomi	4 718	5 139	5 223
- muut maat	2 363	2 208	2 868
Investointihyödykkeiden toimittajat + yrityskaupat	367	251	234
Henkilökunta (palkat ja muut edut)	400	460	501
Osakkeenomistajat (osingot) ¹⁾	95	107	146
Verottaja			
(tulo- ja kiinteistöverot)	53	111	94
Sosiaaliturva			
(eläke- ja henkilösivukulut)	74	83	73
Yleishyödyllinen tuki	2	2	2

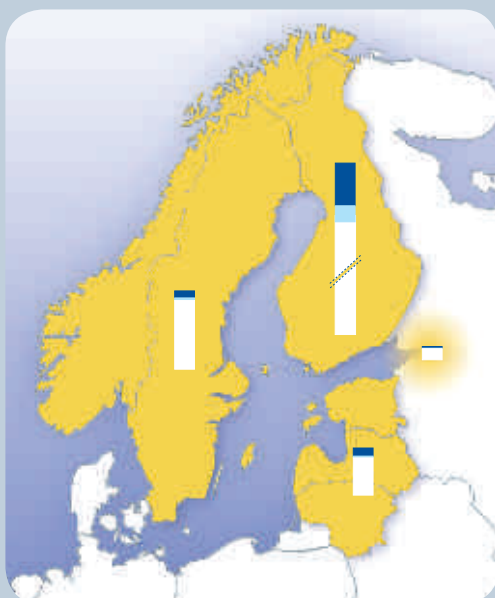
¹⁾ ko. tilivuonna maksetut osingot

TALOUDELLISEN HYÖDYN ERITTELYÄ MARKKINA-ALUEITTAIN, MILJ. EUROA

	Ostot	Investoinnit	Palkat ja verot	Yhteensä
Suomi	5 223	178	475	5 876
Muut Pohjoismaat	769	29	78	876
Baltia	414	20	90	524
Venäjä	123	6	19	148
Muut maat	9	1	7	17

Ostot: luvuissa mukana myös Keskon tuonti Suomeen ko. maista
Investoinnit: sekä yrityskaupat että muut investoinnit
Palkat ja verot: yhtiöiden tulo- ja kiinteistöverot

¹⁾ Ostoja kuvaava pylväs on tässä katkaistu

- Ostot
- Investoinnit
- Palkat ja verot

Kesko-konsernin suomalaisten yhtiöiden ostoista 81,4 % tehtiin Suomessa toimivilta tavarantoimittajilta. Vuoden 2005 laskennassa maahantuontiyriytysten osuudeksi näistä Suomessa tehdyistä ostoista saatiin noin 16 %. Vastaavaa laskentaa ei ole tehty uudelleen vuodelta 2006 tai vuodelle 2007, vaan osuuden on oletettu pysyneen ennallaan. Tällä oletuksella ostot Suomessa toimivilta maahantuontiyrityksiltä olivat 836 miljoonaa euroa (820 miljoonaa euroa). Kun oma suora tuonti oli 1 196 miljoonaa euroa (1 098 miljoonaa euroa), tuontiosojen yhteisarvo oli Keskon Suomen toiminnoissa 2 032 miljoonaa euroa eli 31,7 % (30,8 %) ja kotimaisten ostojen arvo 4 387 miljoonaa euroa eli 68,3 % (69,2 %). Lukuja on pidettävä vain suuntaa antavina, koska tilastointia on voinut tehdä vain yritys-, ei tuotetasolla.

Keskon omien Pirkka-tuotteiden lukumäärä oli vuoden lopussa noin 1 700. Uusia tuotteita tuli vuoden aikana valikoimiin 176 kpl. Pirkka-tuotteista 44,8 % (49,0 %) oli valmistettu Suomessa, ja niiden myynnin osuus oli 57,8 % (59,0 %). Sivun 37 taulukossa on esimerkkejä suomalaisten tuotteiden osuuksista eri tavararyhmissä. Eurooppalaisen AMS-ostoryhmittymän yhteisiä Euro-Shopper-tuotteita oli Ruokakeskon valikoimissa 307 kpl (332 kpl). Näistä Suomessa valmistettujen osuus myynnistä oli 27,9 %.

Taloudellisen hyödyn jakautuminen

Keskon ja K-kauppiaiden toiminta tuottaa taloudellista hyvinvointia omalle henkilökunnalle, osakkeenomistajille, yhteistyökumppaneille ja heidän työntekijöilleen sekä kunnille ja valtiolle. Seuraavan sivun taulukossa hyödyn jakautumista on eritelty sidosryhmittäin ja karttakaaviossa markkina-alueittain (Suomi, muut Pohjoismaat, Baltian maat ja Luoteis-Venäjä). Maksettuja osinkoja ei ole mahdollista kohdistaa samalla tavoin alueille. Tiedossa on ainoastaan, että ulkomaisten omistajien osuus oli vuoden 2007 lopussa 34 % kaikista osakkeista.

Kuten aikaisemmin kerrottiin, osa Keskon Suomesta ostamista tuotteista on valmistettu Suomen ulkopuolella. Keskon itse maahantuomat tai jonkun Suomessa toimivan maahantuojan Keskolle myymät ulkomaiset tuotteet eivät hyödytä pelkästään ulkomaisia tavarantoimittajia, vaan tuottavat merkittävästi taloudellista hyötyä myös Suomessa. Maahantuojan ja kaupan palkkioilla katetaan tuoteketjussa mukana olevien suomalaisten työntekijöiden palkat ja yritysten muut kulut, ja tuotteista maksetaan Suomen valtiolle arvonlisävero, osan kohdalla myös tullia. Voidaan arvioida, että tyyppillisen vähittäiskaupassa myytävän tuontituotteen Suomeen jättämä taloudellinen hyöty on 40-50 % tuotteen vähittäismyyntihinnasta. Vastaavanlainen tilanne on luonnollisesti myös Keskon muissa toimintamaissa.

KESKON JA K-KAUPPIAIDEN TUOTTAMAN TALOUDELLISEN HYÖDYN JAKAUTUMINEN SUOMEN MAAKUNTIIN 2007 (MILJ.€)

Maakunta	Keskon tavara-ostot ***	K-kauppioiden suorat tavaratostot **	Keskon ja K-kauppioiden investoinnit	Keskon maksamat palkat	K-kauppioiden maksamat palkat **	K-kauppioiden maksamat verot **	Yhteensä
Etelä-Karjala	11,9	13,2	1,5	5,3	7,9	0,9	40,6
Etelä-Pohjanmaa	264,2	37,3	4,4	4,8	8,8	0,6	320,2
Etelä-Savo	47,5	23,9	9,3	4,6	7,7	1,1	94,0
Itä-Uusimaa	77,1	11,2	0,2	2,1	5,2	0,5	96,3
Kainuu	8,4	11,2	2,9	1,5	4,4	0,4	28,8
Kanta-Häme	75,4	34,9	2,1	6,9	10,7	1,2	131,2
Keski-Pohjanmaa	71,5	7,5	0,2	2,0	2,9	0,5	84,6
Keski-Suomi	73,0	21,7	3,6	7,5	14,3	1,5	121,5
Kymenlaakso	37,1	13,1	8,5	7,2	8,8	1,1	75,8
Lappi	23,4	43,4	6,2	4,2	13,8	2,1	93,1
Pirkanmaa	377,5	30,9	18,5	21,8	24,6	2,6	476,1
Pohjanmaa	93,2	8,8	0,8	5,6	5,2	0,8	114,4
Pohjois-Karjala	26,2	12,7	20,3	3,8	7,4	0,9	71,4
Pohjois-Pohjanmaa	79,6	25,8	20,3	16,6	18,1	2,0	162,4
Pohjois-Savo	144,5	22,4	5,1	8,8	15,7	2,0	198,4
Päijät-Häme	98,5	19,1	5,9	13,7	8,6	0,9	146,7
Satakunta	114,6	19,8	17,8	4,7	9,3	0,6	166,8
Uusimaa	3 112,1	138,0	48,3	247,4	78,1	10,1	3 634,0
Varsinais-Suomi	647,6	38,9	4,2	26,3	23,1	3,1	743,2
Ahvenanmaa	18,5	)	0,1	-	)	)	18,5
Yhteensä	5 401,6	533,9	180,2	394,6	274,8	33,0	6 818,0

) tietoja ei kerätty

**) K-kauppiasta ovat mukana vain Vähittäiskaupan Tilipalvelu VTP Oy:n asiakaskauppiat, joiden osuus on 80–85 %.

Luvuissa on mukana ostot ajalta 1.12.2006–30.11.2007, palkat ajalta 1.12.2006–30.11.2007 ja verot 1.10.2006–30.9.2007 aikana päätyneiltä tilikausilta.

***) Tässä taulukossa on mukana sellaisten palveluntoimittajien tietoja, joita ei ole huomioitu taulukoissa "Kesko-konsernin ostot toimintamaittain 2007", "Keskon toiminnasta syntyvä taloudellinen hyöty eri sidosryhmille" ja "Taloudellisen hyödyn erittelyä markkina-alueittain".

Taloudellisen hyödyn jakautuminen Suomessa maakunnittain

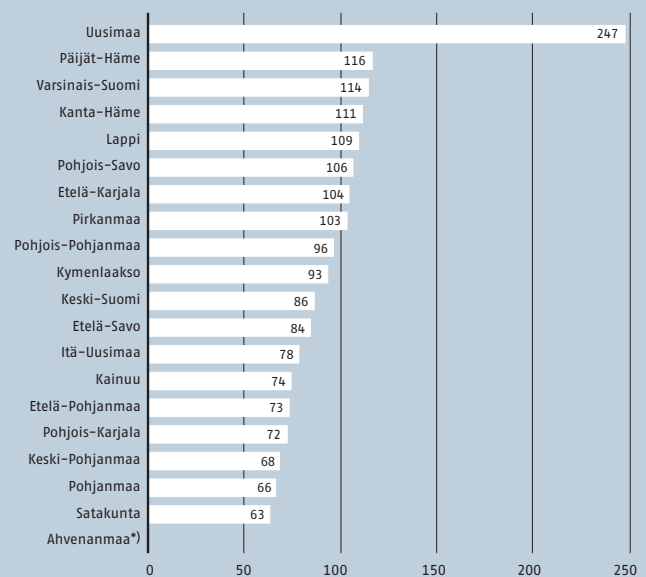
Suomessa syntynyttä tuotosta on erikseen jaoteltu maakunnittain. Laskelmaan on otettu Keskon ostot, K-kauppioiden suorat ostot lähtömittajilta, Keskon ja K-kauppioiden maksamat palkat, K-kauppioiden maksamat verot sekä Keskon ja K-kauppioiden investoinnit.

Ostot on voitu jaotella vain toimittajan laskutuspaikkakunnan mukaan, vaikka tuotantoa olisi useammallaakin paikkakunnalla. Siksi Uudenmaan osuus tilastoissa on todellista suurempi. Kuten edellä on todettu, mukana tilastoissa on myös maahantuontiyrityksiä, joista suuri osa sijaitsee Uudellamaalla.

Keskon maksamat palkat on voitu eritellä lähes kokonaisuudessaan, tuloveroa ei, koska sen jakaminen kuntiin kuuluu verohallinnon tehtäviin. Suhteessa muihin taulukon lukuihin kiinteistöverot ovat niin pieni erä, että sitä ei ole otettu jaotteluun mukaan.

K-kauppiasta ovat palkka- ja veroerittelyssä mukana vain Vähittäiskaupan Tilipalvelu VTP Oy:n asiakaskauppiat, joiden lukumäärä näkyy taulukossa ja joiden osuus yhteenlasketusta liikevaihdosta on 80–85 %. K-kauppioiden suorista ostoista ei ole voitu ryhmitellä laskutusosoitteiden perusteella, joten tilasto on tehty sillä olettamuksella, että ostot on tehty omasta maakunnasta.

MAKSETUT PALKAT JA VEROT MAAKUNNITTAIN 2007, € ASUKASTA KOHTI

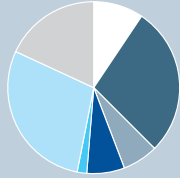
) tietoja ei ole kerätty

Tilasto sisältää Keskon ja K-kauppioiden maksamat palkat sekä K-kauppioiden maksamat verot.

Asukasluvut maakuntaliittojen www-sivujen väestötilastoista.

KESKON TUKEA YLEISHYÖDYLLISIIN
TARKOITUKSIIN SUOMESSA (1 000 €)

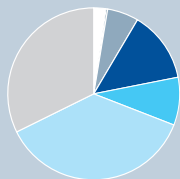
2006

- Terveydenhoito 213 (9,4 %)
- Veteraanijärjestöt 635 (28,1 %)
- Kansalais- ja ympäristöjärjestöt 151 (6,7 %)
- Tiede, tutkimus ja koulutus 160 (7,1 %)
- Kulttuuri 42 (1,8 %)
- Urheilu 651 (28,8 %)
- Nuorisotyö 408 (18,1 %)

Yhteensä 2 260 (100 %)

2007

- Terveydenhoito 54 (2,3 %)
- Veteraanijärjestöt 8 (0,3 %)
- Kansalais- ja ympäristöjärjestöt 139 (5,9 %)
- Tiede, tutkimus ja taide 314 (13,4 %)
- Kulttuuri 211 (9,0 %)
- Urheilu 861 (36,8 %)
- Nuorisotyö 757 (32,3 %)

Yhteensä 2 343 (100 %)

K-kauppioiden suorat ostot maakunnista olivat 534 miljoonaa euroa (468 miljoonaa euroa vuonna 2006), eli lähtömittajien osuus kauppakohtaisissa valikoimissa on kasvanut. Joissakin maakunnissa K-kauppioiden suorat ostot ovat huomattavan suuret. Näissä maakunnissa on tällöin vain vähän sellaisia tavarantoimittajia, joiden tuotantovolyymi riittää Keskon valtakunnallisten ketjujen valikoimiin, jolloin K-kauppiat ovat ostaneet pienempien toimittajien tuotteita suoraan omiin kauppakohtaisiin valikoimiinsa. Myös Keskon varastovalikoimissa on runsaasti pientuottajien tuotteita samaan tarkoitukseen.

Absoluuttiset luvut eivät täysin kuvaa maakuntien välisiä eroja, vaan ne on erityisesti palvelutasoa arvioitaessa suhteutettava asukasluukuun. Palkkojen ja verojen määrä asukasta kohti (katso edellisen sivun kaavio) kuvaa K-ryhmän panostusta kunkin maakunnan palveluverkostoon. Uudenmaan luvut eivät ole tässä suhteessa vertailukelpoisia, koska niihin sisältyy Keskon konsernihallinto ja merkittävä osa toimialayhtiöiden henkilökunnasta. Myös investointeja voisi suhteuttaa samalla tavalla, mutta niitä tulisi tällöin tarkastella pidemmällä aikavälillä kuin vuositasolla.

Kesko maksaa kanta-asiakasjärjestelmäänsä kuuluville K-Plussa-kortin haltijoille kuukausittain ostohyvitystä ns. K-Plussa-pisteinä, jotka voidaan muuttaa rahaksi K-kaupoissa ja muissa Plussa-yhteistyöyrityksissä. Näitä hyvityksiä ei ole otettu mukaan Keskon sidosryhmilleen tuottamaa taloudellista hyötyä koskeviin laskelmiin, koska edut ovat osa myytävien tuotteiden hinnoittelua - asiakkaiden palkitsemista ostosten keskittämisestä K-kauppoihin. Kun lisäksi osa Plussa-hintaeduista myönnetään ns. Plussa-korttitarjousten muodossa suoraan tuotteen hinnassa, tämäntyyppisiä toimenpiteitä ei Keskon lueta taloudellisen vastuun, vaan normaalien kilpailukeinojen piiriin.

Taloudellinen tukeminen

Kesko ja sen tytäryhtiöt tukevat Suomessa monenlaisten yhteiskunnan hyväksi työtä tekevien yhteisöjen toimintaa. Tuki perustuu useassa tapauksessa vuorovaikutteiseen yhteistyöhön, jossa Keskolla ei ole pelkästään rahoittajan, vaan myös aktiivisen toimijan rooli. Kesko suuntaa tukeaan erityisesti hankkeisiin, jotka vaikuttavat lapsiperheiden arkeen. Myös Keskon toimintaympäristöön liittyvän yhteiskunnallisesti vastuullisen toiminnan ja kestävän kehityksen tukeminen ovat Keskolle läheisiä asioita. Rajanveto lahjoitusten, sponsoroinnin ja markkinoinnin välillä on usein vaikeaa. Kun puhtaat markkinointitoimenpiteet jätetään laskelmien ulkopuolelle, Kesko-konsernin taloudellinen tuki yleishyödyllisiin tarkoituksiin vuonna 2006 oli 2,3 miljoonaa euroa (sama kuin edellisenä vuonna).

Ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus annetusta taloudellisesta tuesta oli 0,5 miljoonaa euroa tai 22 %.

Norjassa Byggnakker lahjoitti yhdessä henkilöstön kanssa 52 500 euroa Pelastakaa Lapset -järjestölle. Henkilökunta lahjoitti summasta 40 000 euroa luopumalla 60 % vuoden 2007 joululahjarahastaan ja Byggnakker lahjoitti loput 12 500 euroa. Tapaa on suunniteltu jatkettavaksi tulevina vuosina ja järjestölle lahjoitettavaa summaa aiotaan kasvattaa. Latviassa Rautakesko lahjoitti 23 400 euroa lastensairaalan leikkipuiston rakentamiseen. Leikkipuiston avajaiset järjestettiin kansainvälisenä lastenpäivänä.

Case

Aimo Kulonen saattaa oman poikansa Antin koulutielle.

RAUTIA TURVASI OPINTIELLE LÄHTEVIEN EKALUOKKALAISTEN MATKAA

Rautia-ketju postitti heijastimet kaikkien Suomen peruskoulujen ekaluokkalaisille, joita oli lähes 60 000. Heijastinten postitus oli osa Opetushallituksen valtakunnallista Liikenne koskettaa kaikkia –liikenneturvallisuusviikon kampanjaa 10.–14. syyskuuta 2007.

Idean heijastimien jakamisesta sai rakennusmyyjä Aimo Kulonen Rautia Raisasta Nokialta.

– Lausahdus ”Rautia elämässä mukana” sai miettimään, millä tavoin voisimme olla mukana elämässä alusta alkaen eli aloittaen jo lapsista. Oma poikani oli edellisenä syksynä ekaluokkainen, ja heijastin tuli luontevasti mieleeni, kun oma lapsi piti lähettää opintielle pimenevään syksyyn. On tärkeää, että heijastimen laatu on hyvä, jotta se todella auttaisi näkemään pimeässä. Tämän kampanjan avulla laadukas heijastin saatiin jakoon jokaiselle pienelle koululaiselle, kiittelee Aimo Kulonen.

JOULUKORTTIVAROILLA TUETTIIN VÄHÄVARAISTEN LAPSIPERHEIDEN JOULUA

Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen Punainen Risti, Radio Suomi sekä Yle TV1 järjestävät vuosittain Ylen Aamu-tv:ssä näkyvän Hyvä joulumieli –keräyksen, jolla tuetaan vähävaraisten perheiden joulunviettoa 60 euron lahjakortilla. Kesko lahjoitti keräykseen joulukortteihin varatut 30 000 euroa nyt kymmenennen kerran.

”Hyvä joulumieli” –keräys onnistui yli odotusten; vähävaraisten lapsiperheiden hyväksi kertyi lähes 650 000 euroa, kun tavoite oli 600 000 euroa. Joulun alla perheille jaettiin 10 000 lahjakorttia, ja keräystavoitteen ylittänyt summa jaetaan vähävaraisille lapsiperheille tulevana jouluna.

Lahjakortin saajat valitaan tarpeen perusteella. SPR ja MLL tekevät yhteistyötä muun muassa neuvoloiden ja seurakuntien kanssa avunsaajien etsimiseksi. Kortit jaettiin tällä kertaa selaisille pienituloisille perheille, joissa on ainakin yksi alle 15-vuotias lapsi ja joissa on esimerkiksi työttömyyttä, sairautta, ylivelkaantumista tai jokin muu kriisi.

VIPINÄÄ JA VÄLINEITÄ VÄLKÄLLE

Torstaina 1.11.2007 kello 9.45 Suomessa syntyi uusi välituntiliikkumisen maailmanennätys, kun 147 482 koululaista tärisytti koulujen pihoja eri puolilla Suomea yhtä aikaa Radio Novan suoran lähetyksen tahdittamana. Edellinen ennätys ylitettiin yli 40 000 osallistujalla.

Maailmanennätysvälikä toteutettiin osana Keskon ja Nuoren Suomen ”Vipinää ja välineitä välkälle” –kampanjaa, joka kannustaa koululaisia aktiiviseen välituntiliikuntaan.

Kampanjan kannustimena toimivat Keskon lahjoittamat liikuntavälineet. Kesko haluaa tukea lasten päivittäistä liikkumista ja lahjoitti luokille 2600 liikuntavälinekassia. Liikuntavälinekassit arvottiin niiden luokkien kesken, jotka kampanjaviikon päätteeksi ilmoittivat kertyneen liikuntamääränsä. Kampanjaan osallistui 166 000 koululaista, 9 000 opettajaa ja 1950 koulua.

Radio Novan Minna Ottavainen raportoi välituntiliikkumisen maailmanennätysjähdin Lauttasaaren ala-asteen pihalta Helsingistä. Tunnelma oli riemukas, kun sadat koululaiset hyppivät ja pomppivat Idols-tähti Anna Abreun musiikin tahdissa. Nuoren Suomen Vikke-maskotti ilahdutti lapsia hilpeillä tanssiaskelillaan.

PIRKKA-KARJALANPIIRAKKA RYPYTETÄÄN KÄSIN NURMESLAISESSA LEIPOMOSSA

K-ruokakauppojen pakastealtaista löytyvät Pirkka-karjalanpiirakat rypytetään Pielispakari Oy:ssä Nurmeksessa. Vuonna 2006 alkanut kumppanuus Keskon kanssa nosti pienen leipomon maakuntasarjasta valtakunnallisten tuottajien joukkoon.

Pirkka-yhteistyön käynnistyttyä on Pielispakarin väki lisääntynyt neljällä. Vuonna 1992 autotalliin perustettu yritys työllistää tällä hetkellä 40 henkeä. Tämä on merkittävä luku Nurmeksessa, jonka työttömyysaste on yli 15 prosenttia. Henkilökuntaa tarvitaan, sillä leipomossa rypytetään päivässä käsin yli 19 000 karjalanpiirakkaa. Vuositasolla EU:n virallisesti hyväksymää perinnetuotetta valmistuu 5 miljoonaa kappaletta, josta Pirkka-piirakoiden osuus on 1,5 miljoonaa.

Pieni leipomo tekee Keskon kanssa tiivistä yhteistyötä markkinoinnissa, logistiikassa sekä tuotekehityksessä. Toimitusjohtaja Erkki Timosen mukaan Pielispakarin ja Keskon kumppanuudesta hyötyy oman leipomon lisäksi koko toimiala. –Pidän erittäin tärkeänä, että Kesko otti kumppanikseen paikallisesti toimivan pk-yrityksen. Tämä antaa potkua koko toimialan kehittymiselle.

PAIKALLISEN YRITTÄJÄN KVARTAALI ON ÄÄRETÖN

Näin toteaa Sukkamestarien hallituksen puheenjohtaja Jorma Tarkki.

– Yrittäjä on tunnettu paikallisesti ja näin vastuullisuuskin peilautuu yrittäjän päivittäiseen toimintaan.

Pirkka-urheilusukat ovat tulleet ylöjärveläiseltä Sukkamestarit Oy:ltä siitä lähtien, kun ne tulivat valikoimiin syksyllä 1997. Vuonna 1995 perustetun yrityksen liikevaihto on 8,8 miljoonaa euroa ja se työllistää 60 henkilöä. Sukkamestarit valmistaa vuodessa 4,3 miljoonaa sukkaparia, joista 1,2 miljoonaa paria valmistetaan Keskolle. Vuoden 2008 alussa yritys on laajentanut tuotantoaan myös miesten alusvaatteisiin.

Vastuullinen yritystoiminta nähdään Sukkamestareilla osana kilpailukykyä, ja tavoitteena on toimia yhtä vastuullisesti kuin asiakkaat toimivat. Yritys solmii pitkiä toimittaja- ja asiakassopimuksia, ja alihankkijoiden toimintaa valvotaan säännöllisillä tarkastuskäynneillä. Sukkamestareilla mahdolliset työvoiman vähennykset hoidetaan yhteistyössä paikallisen työvoimatoimiston ja muiden alueen yritysten kanssa. Vastuullinen toiminta näkyy Sukkamestareiden yrityskuvassa.

– Yritys on haluttu työpaikka eikä työvoimaa ole vaikea saada, kertoo Sukkamestareiden toimitusjohtaja Jussi Koskinen.

Sukkamestarit ottaa toiminnassaan huomioon myös ympäristönäkökohdat. Yritys käyttää tuotannossaan ainoastaan ÖKÖ-TEX -standardin mukaisia raaka-aineita sekä kierrättää tai uusiokäyttää kaiken käyttämänsä materiaalin. Tuotantoprosessi on suljettu eikä siitä aiheudu päästöjä. Sukat muotoillaan valmistusprosessin loppuvaiheessa kemikaalivapaalla tislattulla vedellä. Tislattulla vedellä päästään parempaan tulokseen kuin perinteisillä menetelmillä eikä tuotteeseen jää kemikaalijäämiä, jotka voisivat aiheuttaa allergisia reaktioita.

ELÄMÄ LAPSELLE –KAMPANJALLA KERÄTTY JO MILJOONA EUROA KESKOSVAUVOJEN HOITOON

Suomessa keskosena syntyy vuosittain noin 4 prosenttia vauvoista. Keskosvauvojen tehohoito on Suomessa huippuluokkaa, ja jopa ennen 32. raskausviikkoa syntyneet saavat korkeatasoisen hoidon ansiosta hyvän alun elämälleen. Yhdessä keskoskaapissa voidaan hoitaa noin 50 pientä keskosvauvaa vuodessa ja yhtä keskoskaappia käytetään noin 10 vuoden ajan.

K-ruokakaupat ja Chiquita ovat yhdeksänä vuotena osallistuneet Elämä lapselle -keräyskampanjaan, jossa on lahjoitettu keskoskaappeja ja tehohoidon laitteita jokaisen viiden yliopistollisen keskussairaalan lastenklinikoille. Tämänvuotisen keräyskampanjan tavoitteena oli ylittää miljoonan euron yhteissumma.

Tavoite ylitettiin ja samalla saavutettiin kaikkien aikojen paras vuotuinen keräystulos, 205 931 euroa. Summa kerättiin lahjoittamalla jokaisesta myydystä Chiquita- ja Chiquita Mini's -banaanikilosta kolme senttiä keräykseen sekä keräämällä varoja lipaskeräyksellä.

Keräyskampanja alkaa vuosittain K-ruokakaupoissa huhtikuussa ja päättyy syyskuussa järjestettävään ja televisioitavaan Elämä lapselle -konserttiin.

Ympäristötulokset

YMPÄRISTÖVASTUUN KESKEISIÄ TULOKSIA VUONNA 2007

- + Sähkön kokonaiskulutus Suomessa kasvoi 2 %, kun vastaavasti bruttopinta-ala kasvoi 3,6 % ja liikevaihto 6 %.
- + Sähkön ominaiskulutus laski kaikissa isoimmissa Ruoka-keskon kiinteistöissä.
- + Lämmön kokonaiskulutus pysyi Suomessa vuoden 2006 tasolla, ja ominaiskulutus laskettuna kaikille kiinteistötyypeille laski 3,5 %.
- + Tavoite laatia kulutusputket kaikille konsernin liiketoimintatyypeille saavutettiin.
- + Vuoden 2008 alusta alkaen Kesko on ostanut hiilivapaata sähköä suurimmalta sähköntoimittajaltaan Fortum Markets Oy:ltä.
- + Kuljetustietojen raportointi laajeni kattamaan kaikki ulkoistetut kuljetukset sekä runko- ja kaukojakelun.
- + Liikematkustamisen osalta lentomatkustamisen tunnusluvut mukana ensimmäistä kertaa.
- + Jätteiden keskimääräinen hyötykäyttöaste Suomen jätelukeskuksissa edelleen korkeat 89 % ja Anttilassa 97,7 %.
- Keskon Suomessa ostaman sähkön ympäristövaikutukset kasvoivat: uusiutumattomista energialähteistä tuotetun sähkön osuus kasvoi arviolta 25 % ja hiilidioksidipäästöt 21 %.
- Konsernin ilmastonmuutoksen tavoiteohjelman sisältöä ei saatu valmiiksi.
- Tavoitetta kasvattaa monienergiaseurannassa olevien kiinteistöjen lukumäärä 80 %:iin ei saavutettu.
- Ulkomaan toimintojen ympäristöhallintajärjestelmien rakentamisessa ei edistystä.

Ympäristöjärjestelmä

Keskossa ympäristöjohtaminen perustuu yhtiön ympäristöpolitiikkaan, jonka uudistetun version konsernin johtoryhmä hyväksyi tammikuussa 2007, kansainvälisen kauppakamarin kestävän kehityksen periaatteisiin, joka allekirjoitettiin vuonna 1997, ja ISO 14001 -standardiin. Ympäristöpolitiikka on hyväksytty K-kauppiasliiton hallituksessa, ja se kattaa Keskon ja K-ryhmään kuuluvien kauppojen toiminnot Suomessa ja ulkomailla. Myös pääyhteistyökumppaneiden edellytetään noudattavan politiikassa esitettyjä ympäristöjohtamisen periaatteita.

Uudistetun ympäristöpolitiikan merkittävimmät muutokset käsittelevät tarkempia vastuumäärittelyjä sekä ympäristöasioiden selkeämpää liittämistä osaksi keskeistä johtamisjärjestelmää. Poliitiikan mukaisesti yhteiskuntavastuun ohjausryhmän vastuulla on määritellä konsernin ympäristötyön painopistealueet ja tavoitetaso. Toimiala- ja tytäryhtiöt liittävät määritellyt painopistealueet ja tavoitteet osaksi oman yhtiönsä liiketoimintaa tukevia ympäristöohjelmia. Ohjelmien edistymistä seurataan ja niitä päivitetään vuosittain osana yhtiön strategiatyöskentelyä. Esimerkkejä toimialayhtiöiden painopisteistä ja tavoiteasetannasta on esitetty sivulla 27.

K-ryhmän ympäristöpolitiikkaan voi tutustua osoitteessa www.kesko.fi/vastuullisuus. Ympäristöpolitiikan lyhennelmä on myös esitetty Vastuulliset toimintatapamme -oppaassa. Opas on jaettu kaikille K-ryhmässä työskenteleville.

Vuoden 2007 loppuun mennessä ympäristöjärjestelmä oli sertifioitu kaikissa ympäristövaikutuksiltaan merkittävimmässä yksiköissä lukuun ottamatta Haminan terminaalia, jossa on käytössä ISO 14001 -standardiin perustuva ympäristöjärjestelmä. Järjestelmä ei kuitenkaan ole sertifioitu. Keslog Oy:n ISO 14001 -sertifiointi uudistettiin vuoden aikana. Sertifiointi kattaa Vantaalla sijaitsevan pakkasvaraston, keskusvarastot 1 ja 2, varaston Turussa sekä jakelukeskukset Vantaalla, Tampereella, Oulussa, Kuopiossa, Turussa, Mikkelissä ja Jyväskylässä. VV-autotalot Oy:lle ja Turun VV-Auto Oy:lle myönnettiin Autoalan Keskusliiton (AKL) toimintaohjelman sertifikaatit lokakuussa 2007. Toimintaohjelma täyttää sekä ISO 14001 -ympäristö- että ISO 9001 -laatujohtamisen vaatimukset.

Muut ISO 14001 -sertifioidut yksiköt ovat:

- Anttila Oy:n keskusyksikkö, postimyynti ja NetAnttila
- Kaikki Anttila- ja Kodin Ykkönen -tavaratalot, lukuun ottamatta lokakuussa avattua Mikkelin Anttila-tavarataloa, jossa ympäristöjärjestelmän rakentaminen oli vuoden vaihtuessa kesken
- Kiinteistöjen huolto- ja ylläpitotoiminnot (ISO 14001 -sertifikaatti sekä ISO 9001 -sertifikaatti YIT Kiinteistötekniikka Oy:llä, joka vastaa noin 50 %:sta kiinteistöjen ulkoistetusta huolto- ja ylläpitotoiminnoista).

Ruokakeskon paluulogiikkaterminaalin toimintoista vastaa Lassila & Tikanoja. Terminaali toimittaa kaupoista palautuvan kierrätettävän materiaalin jatkokäsittelyyn ja muut palautusyksiköt uudelleen käytettäväksi. Terminaali ei toistaiseksi kuulu Keskon tai L&T:n ympäristöjärjestelmien piiriin. Terminaalin tunnusluvut kierrätettyjen materiaalien määrinä mitattuina raportoidaan osana Keskon yhteiskuntavastuun raportointia.

Ruokakeskolla on YIT Kiinteistötekniikka Oy:n kanssa sopimus noin 440 kiinteistön (huoneistopinta-alaltaan 1 511 000 m²) huolto- ja ylläpitotoimintoista ja vastaavasti Ovenia Oy:n kanssa sopimus noin 300 kiinteistön (huoneistopinta-alaltaan 857 000 m²) hoidosta. Ovenia Oy:n osuus ulkoistettujen kiinteistöjen huollosta ja ylläpidosta on noin 30 %.

Ovenia on Keskon tapaan ollut mukana MOTIVA:n ja kauppa- ja teollisuusministeriön KRESS-energiansäästö-sopimuksessa. KRESS-sopimus päättyi vuoden 2007 lopussa ja se korvataan toimialakohtaisilla energiansäästösopimuksilla, jotka pohjautuvat energian loppukäytön tehokkuutta ja energiapalveluja koskevaan direktiiviin (32/2006/ EY). Kesko on ollut mukana valmistelemassa kaupanalan energiansäästön puitesopimusta, jonka Suomen Kaupan Liitto allekirjoitti joulukuussa 2007. Uusi sopimus kattaa ajanjakson 2008-2016.

Kauko-Telko Oy:llä on käytössä ISO 14001 -standardiin perustuva ympäristöjärjestelmä, jota ei kuitenkaan ole sertifioitu. Kauko-Telko on myös allekirjoittanut kemianteollisuuden maailmanlaajuisen Responsible Care-Vastuu Huomisesta -sitoumuksen. Keskon päätoimitalossa Katajanokalla sekä Ruokakeskon Hakkilan keskusvarastoilla ja Turun jakelukeskuksessa on käytössä itse kehitetty toimistotyön ympäristöohjelma.

K-kauppojen ympäristöjohtamisen perustana on K-ympäristökauppakäsikirja, toimialakohtaiset täydennyskoulutusohjelmat, intranettiin kerätyt parhaat käytännöt jne. K-ruokakaupan suurimmissa liiketyypeissä K-ympäristökaupan toimintamalli on ollut osa ketjukonseptia vuodesta 2004 (katso sivu 56). Keväällä 2008 K-maatalousketju päätti, että kaikki ketjun kaupat ovat K-ympäristökauppoja kevääseen 2009 mennessä ja Rautakesko puolestaan, että kaikki K-rauta- ja Rautia-kaupat vuoden 2009 loppuun mennessä. K-ryhmän uudistetun ympäristöpolitiikan mukaisesti kaikkien toimialojen, joilla on merkittäviä ympäristövaikutuksia tulee tulevaisuudessa liittää K-ympäristökaupparmalli osaksi ketjukonseptia.

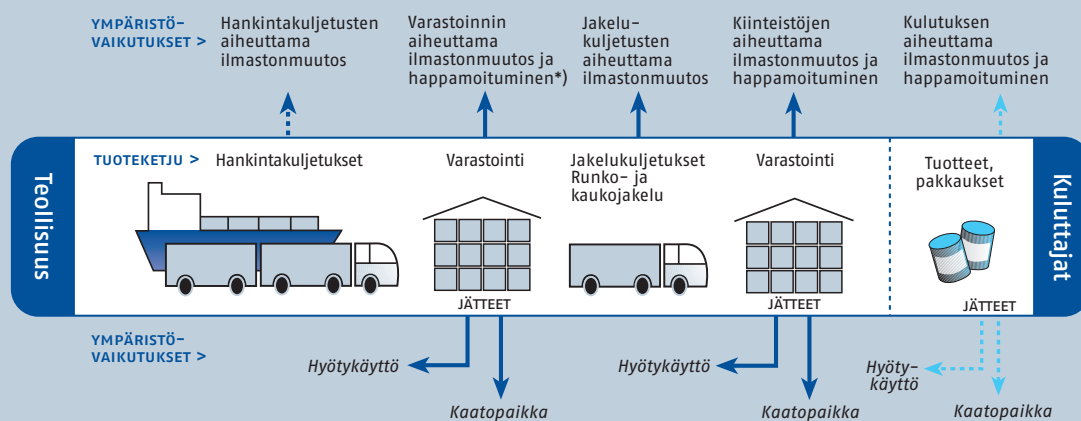
Rautakeskon liiketoimintoja varten kirjoitettu K-ympäristökauppakäsikirja on käännetty englanniksi helpottamaan K-rautaketjun ympäristöjärjestelmien rakentamista ulkomaan toimintoissa. Ympäristökauppa-toimintamallin rakentaminen ei edistynyt ulkomaantoimintoissa vuoden 2007 aikana resurssipulan takia.

Tavoitteet ja saavutetut tulokset

Keskon konsernitason tavoiteasetannan toteutumisen vuodelta 2007 ja tavoitteet vuodelle 2008 on esitetty raportin osiossa ”Yhteiskuntavastuuta Keskona ohjaavat politiikat, periaatteet ja johtamisjärjestelmät” sivulla 27. Yksiköt, joilla on ISO 14001 -sertifiointi, ovat kaikki määritelleet omat tavoitteensa standardin vaatimusten mukaisesti.

Keslog Oy:n tavoitteet vuodelle 2007 olivat: jakelukuljetusten optimointi, varastojen kokonaisjättemäärän vähentäminen sekä sähkönkulutuksen vähentäminen. Jakelukuljetusten optimointitavoite (€/m³) saavutettiin kun

KESKON YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET

*) Laskettu mukaan kiinteistöjen ympäristövaikutuksiin

euomääräinen kustannus kuutiota kohden laski 3 %. Varastojen kokonaisjätemäärä (kg) väheni 7 %. Sen sijaan tavoitetta vähentää sähkönkulutusta 3 % ei saavutettu vaan kulutus kasvoi 6 %. Sähkönkulutusta kasvattivat uudet kylmäsäilytystilat, 140 hengelle rakennetut uudet toimistotilat sekä uusi banaanikypsyttämö, joka aloitti toimintansa kesällä 2007.

Anttilan varastotoimintojen asettamaa tavoitetta säilyttää hyötykäyttöaste edellisvuoden tasolla ei aivan saavutettu (-0,8 %), jos ongelmajätettä ei lasketa mukaan hyötykäyttöasteeseen. Mikäli ongelmajäte otetaan laskentaan mukaan, niin korkea 98 %:n hyötykäyttöaste saavutettiin. Uusi tavoite vuodelle 2008 on kasvattaa merkittävästi muovijätteen erilliskeräystä ja kierrätystä. Anttilan jakelukeskusten tavoitetta sähkönkulutuksen vähentämiseksi ei saavutettu vaan kulutus kasvoi 6,2 %. Samanaikaisesti kuitenkin myös tehtyjen työntuntien määrä kasvoi 8 %:lla.

Anttila- ja Kodin Ykkönen -tavaratalot asettavat talokohtaiset tavoitteensa liiketoimintayksikön määrittelemien tavoitteiden mukaisesti. Tavarataloista 42 % saavutti sähkön kulutuksen vähentämiseksi asetetut tavoitteensa ja 68 % onnistui vähentämään jätemääriä suunnitellun mukaisesti. Monet tavaratalot jakavat jätehuollon muiden ostoskeskuksessa toimivien yritysten kesken, mikä vaikeuttaa tehokasta jätteiden lajittelua.

Kiinteistötoiminnot

Rakennuttaminen ja ylläpito

Keskon rakennuttaminen perustuu kullekin liiketoimintakonseptille määriteltyihin tavoiteolosuhteisiin ja keskeisiin teknisiin laatuvaatimuksiin sekä näiden perusteella laadittuihin talo- ja rakennusteknisiin suunnittelu- ja toteutusohjeisiin. Ohjeissa hyödynnetään tavoiteasetannan perustana ”kuori-kasetti”-mallia, joka jäsentää elinkaarikustannusten hallintaa jakamalla rakennuksen pitkäaikaiseen kiinteistökuoreen ja joustavasti muuttuvaan liiketoimintakasettiin. Tekninen määritysohjeisto ottaa huomioon myös Keskolle suurena kiinteistöjen käyttäjäomistajana syntyvän ylläpidon kokemuksen. Kokemuksen perusteella laatuvaatimukset kohdennetaan niihin rakennuksen osiin ja järjestelmiin, joissa ne elinkaariellisuudessään ovat perusteltuja.

Keskon kauppapaikkainvestointien arvo oli vuonna 2007 noin 189 miljoonaa euroa. Luku ei ole vertailukelpoinen vuoden 2006 yhteiskuntavastuun raportissa raportoidun 218 miljoonaa euroa kanssa, sillä kyseinen luku sisälsi kauppapaikkainvestointeja myös Rimi Baltic AB:hen. Vertailukelpoiset kauppapaikkainvestoinnit vuonna 2006 olivat 187 miljoonaa euroa. Kauppapaikka-investoinnit vuosille 2005-2007 sisältävät investointeja myös jo olemassa oleviin kiinteistöihin.

Keskon kiinteistöhallintaa perustuu Suomessa CuEstate-tietokantaan, johon on tallennettu kiinteistöhallinnan perustiedot, kuten kiinteistön nimi ja bruttopinta-ala. CuEstate-tietokanta on Keskon hallinnoima ja se toimii lähdejärjestelmänä kolmelle internet-pohjaiselle järjestelmälle ”Tampuuri”, ”Ryhti” ja ”EnerKey”, joita puolestaan hyödyntävät ulkoistettuja huolto- ja ylläpito-palveluita tarjoavat operaattori.

”Tampuuri” toimii ylläpidon ”lokkikirjana” ja pitää sisällään Keskon määrittelemät tavoiteolosuhteet eri liiketoimintatyypeille. Kantaan on myös määritelty taloteknisten järjestelmien laatuvaatimukset. ”Ryhti” sisältää tiedot kiinteistön elinkaaren aikaisista korjaustoimenpiteistä ja mahdollistaa pitkän tähtäimen ennakoivan huoltosuunnittelun. ”EnerKey” puolestaan on selainpohjainen energiankulutuksen seurantarjestelmä, joka mahdollistaa kulutusmuutosten on-line-seurannan. Järjestelmällä on mahdollista optimoida ylläpidon vaatimat investoinnit, mikä osaltaan tukee myös liiketoimintatavoitteita.

Keskon asiantuntijat osallistuivat aktiivisesti Asunto-, Toimitila- ja Rakennuttajaliitto RAKLI:n toimikuntien toimintaan, työryhmiin sekä kehityshankkeisiin. Yhteispohjoismaalaisen palvelusopimus käytäntöjen kehittämisprojektissa tavoitteena oli kehittää malli helpottamaan kiinteistöpalvelusopimusten tekemistä ja luomaan samalla työkalu, jonka avulla yritys kykenee analysoimaan omia toimintojaan ja kiinteistöpalveluiden johtamista. Projektin lopputuloksena on sopimuskäytäntö, joka helpottaa laadun, vastuun ja hinnan yhteensovittamista kiinteistöpalvelusopimuksissa.

Osana energian loppukäytön tehokkuutta ja energia-palveluita koskevan direktiivin (32/2006/EY) kansallista soveltamista Kesko osallistui kahden muun kaupanalan toimijan kanssa esiselvityksen tekoon, joka kartoitti vuosien 1995-2006 aikana tehtyjen säästötoimenpiteiden suhteellista vaikutusta. Esiselvityksen rahoitti kauppa- ja teollisuusministeriö. Selvityksen mukaan vuosien aikana saavutetut suhteelliset säästöt sähkön osalta vastasivat 380 GWh:a (25 %:n säästö) ja lämmön osalta 590 GWh:a (62 %:n säästö). Pitkästä aikajaksosta johtuen lukuun sisältyy pieniä epävarmuustekijöitä. Luvut osoittavat kuitenkin selvästi, että suomalaiset kaupanalan yritykset ovat panostaneet energiansäästötoimenpiteisiin ja saavutetut tulokset ovat merkittäviä.

Maankäytön ympäristöriskit

Pilaantuneita maita koskevia tutkimuksia tehdään vuosittain rakennustöiden tai kiinteistökauppojen yhteydessä. Vuonna 2007 pilaantuneita maita löydettiin Suomessa projektien yhteydessä kahdesta kohteesta, joista maaperä puhdistettiin. Neljä maaperäselvitystä tehtiin kiinteistökauppojen yhteydessä. Suomen ulkopuolella ei tehty puhdistustoimenpiteitä vuoden 2007 aikana.

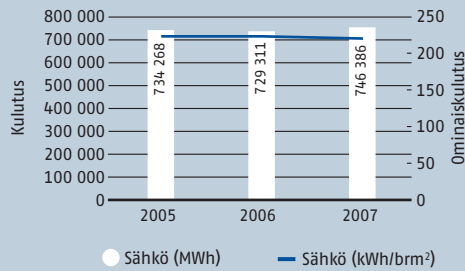
Ympäristöministeriö tutki Suomessa kiinteistöjen historiaa erityisesti aikaisempien käyttötarkoitusten osalta ja lähetti kiinteistöjen omistajille yhteensä 18 000 kyselyä. Kesko toimitti tiedot ministeriön rekisteriin 33 kiinteistön osalta, joista suurin osa oli Pikoil-huoltoasema-kiinteistöjä.

Energian ja veden kulutuksen seuranta

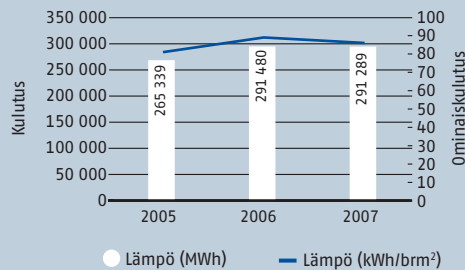
Energian ja veden kulutus lasketaan Suomen toimintojen osalta lämmitettyjä bruttoneliöitä kohden. Tämä laskentatapa mahdollistaa ominaiskulutusten vertailun yleisesti Suomessa käytettyihin, mm. Motivan julkaisemiin ominaiskulustilastoihin sekä kuvaa tarkemmin todellisia kulutusmuutoksia. Suomen ulkopuolella sijaitsevista kiinteistöistä ilmoitetaan tiedot huoneistoneliöitä kohden.

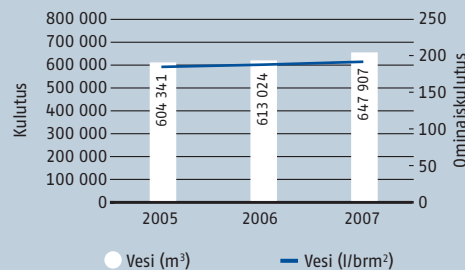
SÄHKÖNKULUTUKSEN SEKÄ SÄHKÖN OMINAISKULUTUKSEN *) MUUTOKSET SUOMESSA VUOSINA 2005–2007

LÄMMÖNKULUTUKSEN SEKÄ LÄMMÖN OMINAISKULUTUKSEN *) MUUTOKSET SUOMESSA VUOSINA 2005–2007

VEDENKULUTUKSEN SEKÄ VEDEN OMINAISKULUTUKSEN *) MUUTOKSET SUOMESSA VUOSINA 2005–2007

*) Mitattu ominaiskulutus lavennettuna koko kiinteistökannalle.

Keskon hallinnoiman kiinteistökannan yhteenlaskettu bruttoala oli Suomessa vuoden 2007 lopussa yhteensä 3,4 miljoonaa neliometriä ja huoneistoala 2,9 miljoonaa neliometriä. Bruttoalana laskettuna kiinteistöjen pinta-ala kasvoi 3,6 %. Kokonaishuoneistoala oli 3,6 miljoonaa neliometriä, josta 0,7 miljoonaa neliometriä oli Suomen ulkopuolella.

Energiankulutuksen kannalta tärkeimmät kiinteistötyypit ovat K-citymarketit, K-supermarketit, K-marketit, Anttilat sekä toimisto- ja varastorakennukset. Erityisesti näissä kohteissa kulutusseurannassa on pyritty mahdollisimman laajaan kattavuuteen. Myös on haluttu varmistaa, että seurannan piirissä on kohteita kaikista kiinteistöryhmistä, jotta kokonaiskulutuksen laskenta olisi mahdollisimman tarkkaa.

Sähkön, lämmön ja veden kulutusseuranta tapahtuu Suomessa Energiakolmio Oy:n Enerkey-järjestelmällä. Enerkey mahdollistaa seurannan automatisoinnin kohteissa, joissa on sähköyhtiön tuntimittauspääte. Useimmissa kohteissa mittauspäätteiden kaukoluenta tapahtuu puhelinverkon kautta vähintään kuusi kertaa kuukaudessa. Manuaalisesti seurattavien mittareiden lukemia keräävät huoltoyritykset.

Tavoitetta nostaa monienergiaseurannan kattavuus 80 %:iin Keskon hallinnoimissa kiinteistöissä vuoden 2007 loppuun mennessä ei saavutettu, vaan kattavuus jäi 63 %:iin (64 % vuonna 2006). Monienergiaseurannan kattavuuden prosentuaalinen nostattaminen on todettu haasteelliseksi, sillä seurannan ulkopuolella olevat kohteet ovat enimmäkseen pieniä kauppapaikkoja, joissa useinkaan ei ole omia mittareita vaan lämmitysenergia sisältyy vuokraan. Lisäksi kattavuuden parantamiseksi nykyisestä tasosta pitäisi seurannassa olevien pienten kohteiden lukumäärää lisätä merkittävästi.

Pelkän sähkön seurannassa oli 17 % (13 % vuonna 2006) kiinteistöistä - lähinnä kohteita, jotka ovat muussa kuin Keskon omistuksessa. Seurannan ulkopuolelle jäävien kohteiden kulutus arvioidaan kiinteistötyypeittäin seurannassa olevien kohteiden ominaiskulutuksia käyttämällä.

Energian ja veden kulutus 2007

Vuonna 2007 Keskon ja sen hallinnoimissa kauppapaikoissa toimivien K-kauppioiden yhteenlaskettu sähkönkulutus Suomessa oli runsaat 746 GWh. Sähkönkulutus kasvoi 2 %, kun samanaikaisesti kiinteistöjen kokonaispinta-ala kasvoi 3,6 % ja liikevaihto 6 %.

Kaikissa Ruokakeskon merkittävimmissä kiinteistötyypeissä ominaiskulutus laski (K-citymarketeissa -0,9 %, K-supermarketeissa -3 % ja K-marketeissa -4,7 %), mutta sekä K-citymarkettien että K-supermarkettien kokonaiskulutus kasvoi 7 %. Kulutuksen kasvu johtui kauppojen lukumäärän kasvusta: K-citymarkettien bruttopinta-ala kasvoi 8 % ja K-supermarkettien 10 %.

Pienten ruokakauppojen kohdalla K-markettien kokonaiskulutus laski 4 %, mutta sekä K-lähikauppojen että K-extrojen kokonaiskulutus kasvoi 17 %. Anttila-tavaratalojen sähkön ominaiskulutus nousi 5,1 % ja kokonaiskulutus 1 %. Kulutuksen kasvu johtui mm. siitä, että paljon sähköä kuluttavilla hyllystöhisseillä ajotunteja kertyi vuonna 2007 5,6 % enemmän kuin keskimäärin vuosina 2005-2006.

Kiinteistöalan energiansäästösovituksen (KRESS-sopimus) piirissä olevien kiinteistöjen sähkönkulutus kasvoi 5 GWh (1 %), mikä on verrannollinen sopimuksen piirissä olevien kiinteistöjen bruttoalan kasvuun (2 %). Suurin osa kasvusta johtui uudesta banaanikypsyttämöstä. Ominaiskulutuksena mitattuna KRESS-sopimuksen piirissä olevien K-rautakauppojen kulutus laski edelleen, nyt yli 10 % ja Anttila-tavaratalojen noin 12 %. K-citymarkettien ja K-supermarkettien ominaiskulutus nousi hie-man (1,2 % ja 1,8 %).

Keskon energiaryhmän vuosina 2006-2007 määrittelemät hyväksytyt ominaiskulutustasot eri kiinteistötyypeille (nk. kulutusputket) ovat edesauttaneet vähentämään sekä ominais- että kokonaiskulutuksia kyseisissä kiinteistötyypeissä. Vuoden 2007 tavoite määritellä kulutusputket kaikille merkittävälle kiinteistötyypeille: K-citymarketit, K-supermarketit, K-marketit, K-rauta- ja Rautia-kaupat saavutettiin.

Lämpöenergiaa käytettiin vuonna 2007 saman verran kuin vuonna 2006 eli 291 GWh. Ominaiskulutus koko kiinteistökannalle laski 3,5 %. K-citymarketeissa ominaiskulutus laski 5 % ja K-supermarketeissa 5,6 %. Luvut ovat absoluuttisia, eivät lämpötilakorjattuja. Lämpötilakorjatut kulustiedot vertailukelpoisista kohteista näytävät samansuuntaista muutosta: normitettu kulutus laski 2 % edellisvuoteen verrattuna.

Veden kulutus oli 647 907 kuutiometriä eli 6 % suurempi kuin vuonna 2006. Ominaiskulutus lisääntyi keskimäärin 2 %:lla ja KRESS-kohteissa 3 %:lla. K-citymarketeissa kokonaiskulutus nousi 10 %:lla ja K-supermarketeissa 12 %:lla. Vedenkulutuksen kasvu selittyi kauppojen lukumäärän kasvulla. Anttila-tavarataloissa veden kokonaiskulutus laski 15 %:lla.

Kolmen suurimman K-ruokakaupan ketjun (K-citymarket, K-supermarket, K-market) osuus K-ryhmän sähkön

kulutuksesta oli 63 %, veden kulutuksesta 65 % ja lämmön kulutuksesta 57 %.

Keskon vuonna 2007 Suomessa käyttämä primäärienergia oli noin 0,3 % energian kokonaiskulutuksesta (Tilastokeskuksen energiailaston mukaan 1 492 PJ v. 2006). Keskon suomalaisten kiinteistöjen sähkön käyttö oli noin 0,8 % sähkön kokonaiskulutuksesta Suomessa (www.energia.fi:n tilaston mukaan 90 TWh vuonna 2006) ja vastaava osuus kaukolämmön käytöstä noin 0,9 % (Tilastokeskus: 32,3 TWh v. 2006).

Ulkomaissa yhtiöissä energiaseuranta ja siihen liittyvä päästölaskenta saatiin pääosin käyntiin vuoden 2005 aikana. Ulkomaan tytäryhtiöt kuluttivat ostosähköä ja kaukolämpöä vuonna 2007 yhteensä 79,4 GWh (68,9 GWh vuonna 2006 ilman Rimi Balticin kulutuslukuja). Itse tuotettua sähkö- ja lämpöenergiaa kulutettiin ulkomailla 8,4 GWh (18 GWh). Venäjän ja Valko-Venäjän sähkönkulutus ei ole laskelmissa mukana.

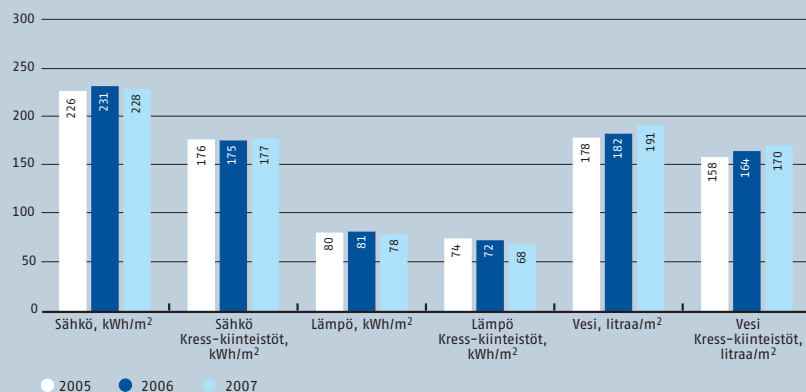
Energian ympäristöprofiili

Vuoden 2007 ympäristöprofiilit on laskenut Energiakolmio Oy. Profiili ilmoittaa energiankäytön ympäristövaikutukset laskettuina tonneina CO₂-ekvivalenttia, rikkidioksidia ja radioaktiivista jätettä kohden. Laskelma, joka sisältää myös vertailun GRI-raportointisuosituksen energiaprotokollaan, on julkaistu kokonaisuudessaan Keskon Internet-sivuilla www.kesko.fi tämän raportin vastaavan kohdan liitetiedostona.

Kesko toimitti vuonna 2007 K-ryhmälle sähköä yhteensä 577 GWh eli noin 77 % K-ryhmän yhteisestä sähkönkulutuksesta ja noin 8 % enemmän kuin edellisena vuonna. Loput, noin 170 GWh, K-kauppiat hankkivat itse.

Sähkön tuottajilta ei ollut helmikuussa 2008 saatavissa vuoden 2007 ympäristöprofiilia Keskon vuoden 2007 tunnuslukujen laskentaa varten. Tästä syystä Keskon

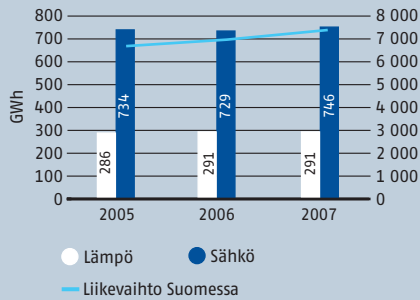
SÄHKÖN, LÄMMÖN JA VEDEN OMINAISKULUTUKSET ¹⁾ KESKON SUOMESSA HALLINNOIMISSA KIINTEISTÖISSÄ, 2005-2007

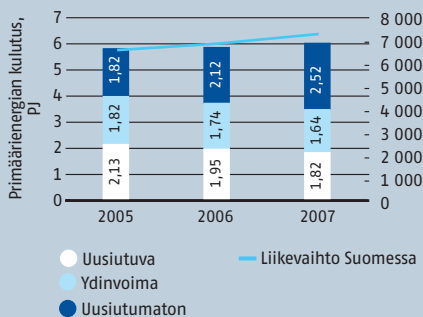
KRESS-kiinteistöt kuuluvat kiinteistöalan energiansäästösovituksen piiriin. Niiden osuudet ominaiskulutuksen laskennassa käytetystä pinta-alasta ovat: sähkö 28 %, lämpö 26 % ja vesi 28 %.

¹⁾ Mitattu ominaiskulutus.

KESKON SUOMESSA HALLINNOIMINEN KIINTEISTÖJEN KOKONAISENERGIANKÄYTTÖ, 2005-2007

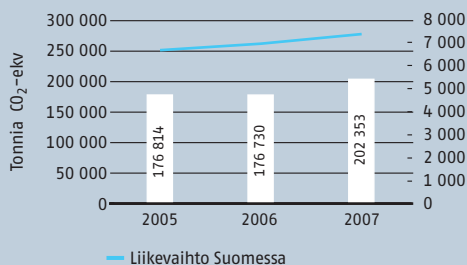

KESKON SUOMESSA HALLINNOIMIEN KIINTEISTÖJEN KÄYTTÄMÄN ENERGIAN PROFIILI, 2005-2007

Vuosi 2007 on arvio ja perustuu vuoden 2006 energiaprofiiliin koska vuoden 2007 profiili ei ollut käytettävissä raportointihetkellä.

KESKON SUOMESSA HALLINNOIMIEN KIINTEISTÖJEN KÄYTTÄMÄN ENERGIAN ILMASTONMUUTOSVAIKUTUS, 2005-2007

Vuosi 2007 on arvio ja perustuu vuoden 2006 energiaprofiiliin koska vuoden 2007 profiili ei ollut käytettävissä raportointihetkellä.

laskennassa on käytetty kunkin tuottajan ilmoittamaa vuoden 2006 ympäristöprofiilia sekä K-kauppiainden itse hankkiman sähkön osalta keskimääräisen Suomessa kulutetun sähkön vuoden 2006 ympäristöprofiilia. Samalla Keskon vuoden 2006 tunnusluvut, jotka vuoden 2006 raportissa jouduttiin laskemaan vuoden 2005 ympäristöprofiilien perusteella, on nyt päivitetty vastaamaan vuoden 2006 toteutuneita päästöjä. Vuotta aiemmin tehtiin vuoden 2005 lukuihin vastaavanlainen päivitys. Kaukolämmön tuotannon osalta ympäristökuormitus on laskettu käyttäen Tilastokeskuksen julkaisemia vuoden 2006 tuotanto- ja päästötietoja.

Ydinjätteen laskenta perustuu käytetyn ydinpolttoaineen määrään, sillä tämän tunnusluvun energiantoimitajat joutuvat lakisääteisesti ilmoittamaan.

Keskon internet-sivuilla (www.kesko.fi) (Vastuullisuus) esitetään erikseen Keskon hankkiman sähkön sekä kaikissa Keskon hallinnoimissa kiinteistöissä käytetyn sähkön ja lämmön - mukana myös K-kauppiainden hankkima sähkö - tuotannon ympäristövaikutukset vuosilta 2005-2007. Edellä esitetyistä syistä johtuen vuoden 2007 luvut ja muutokset vuodesta 2006 vuoteen 2007 ovat vain suuntaa antavia.

Vuonna 2007 suurin yksittäinen sähkön myyjä oli Fortum Markets Oy, jonka osuus laski 86 %:sta 82 %:iin. Seuraavaksi suurin oli Suur-Savon Sähkö Oy 15 %:n osuudella. Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n osuus putosi 2 %:iin (4 % vuonna 2006). Tasesähkön osuus oli noin 1 %.

Energiakolmion vuoden 2007 ympäristöprofiililaskennan tulos osoitti, että uusiutuvilla luonnonvaroilla tuotetun sähkön osuus Keskon hankinnoista on kääntynyt monen vuoden myönteisen kehityksen jälkeen laskuun, ja uusiutumattomilla luonnonvaroilla tuotetun sähkön osuus on noussut 25 % edellisvuodesta. Suurin syy tähän oli fossiilisten polttoaineiden ja turpeen käytön lisääntyminen energiantuotannossa. Vastaavasti hiilidioksidipäästöt kasvoivat 21 %:lla.

Vuoden 2006 päivitetyn ympäristöprofiililaskennan mukaan Keskon hankkiman sähkön tuotannossa uusiutumattomilla luonnonvaroilla tuotetun sähkön osuus nousi 54% vuoden 2006 raportissa arvioitun 17% laskun sijaan. Myös tähän vaikuttivat edellä esitetyt syyt lisääntyneestä fossiilisten polttoaineiden ja turpeen käytöstä energiantuotannossa.

Tammikuusta 2008 alkaen Kesko on siirtynyt ostamaan Fortum Markets Oy:ltä hiilivapaata sähköä, joka tuotetaan ydinvoimalla ja uusiutuvilla energiamuodoilla. Uusiutumattoman energian osuus Keskon sähkönhankinnasta sekä energiantuotannosta aiheutuvat hiilidioksidipäästöt laskevat vuodesta 2008 alkaen merkittävästi. Muutos siirtyä ostamaan suurimmalta energiatoimittajalta hiilivapaata sähköä auttaa Keskoa myös ilmoittamaan raportointivuoden energian tuotantoprofiilin ja hiilidioksidipäästöt aikaisempaa tarkemmin.

Alailmakehän otsoni on aikaisempien vuosien tapaan arvioitu suomalaisen sähköntuotannon keskimääräisen profiilin perusteella, koska sähköntuottajat eivät yleensä ilmoita näitä päästöjä omista päästöprofileissaan. Näin ollen otsonia koskevat tiedot sisältävät suuria epävarmuuksia.

Em. varauksin voidaan arvioida, että Keskon ja K-kauppiain sähkön ja lämmön kulutuksesta johtuvat kasvihuonekaasupäästöt olivat vuonna 2007 noin 202 353 tonnia (CO₂-ekv), joka on noin 0,3 % Suomen kokonaispäästöistä (noin 64 miljoonaa tonnia v. 2006, www.energia.fi)

Ulkomaan yhtiöiden laskenta perustuu Viron, Latvian, Liettuan, Ruotsin ja Norjan sähkön- ja lämmöntuotannon primäärienergian kulutuksen osalta maakohtaisiin energiantuotannon tilastoihin sekä IEA:n tilastoihin. Sähkön osalta ominaispäästöt perustuvat Eurelectricin tilastoihin, ja kaukolämmön osalta ominaispäästöt on arvioitu käytettyjen energialähteiden perusteella. Käytetyn ydinpolttoaineen ominaispäästönä on käytetty maasta riippumatta 4,25 g/MWh. Oman tuotannon hiilidioksidipäästöjen laskenta perustuu OECD / IEA ja IPCC 1996 Good Practises Guide -ohjeistuksiin. Oman tuotannon happamoittavia päästöjä ei ole laskettu.

Ulkomaisten kiinteistöjen osuus Keskon kiinteistö-kannasta oli noin 20 %, yhteenlasketusta sähkön ja lämmön kulutuksesta 8 % ja kasvihuonekaasupäästöistä 6 %. Ulkomaan toimintojen osuus energiankulutuksesta ja kasvihuonekaasuista väheni edellisvuoteen verrattuna Ruokakeskon myytyä 50 %:n osuutensa Rimi Baltic AB:stä. Vertailukelpoiset luvut kasvihuonekaasujen osalta ilman Rimi Balticin toimintoja ovat 14 933 tonnia hiilidioksidia vuonna 2006 ja 14 664 tonnia vuonna 2007; päästöt vähenivät 2 %.

Suomen ja ulkomaan toiminnot yhteenlaskettuina Kesko-konsernin energiankulutus lisääntyi noin 1,5 %:lla, ilmaston lämpenemistä kuvaavat päästöt noin 13 %:lla ja happamoittavat päästöt noin 4,7 %:lla. Luvut eivät sisällä Rimi Baltic AB:n lukuja vuodelta 2006. Eri-tyisesti ilmaston lämpenemistä kuvaavan päästön kohdalla on huomioitava edellä esitetyt puutteet energian ympäristöprofiiliin laskennassa. Radioaktiivisen jätteen määrä väheni noin 1,5 %:lla.

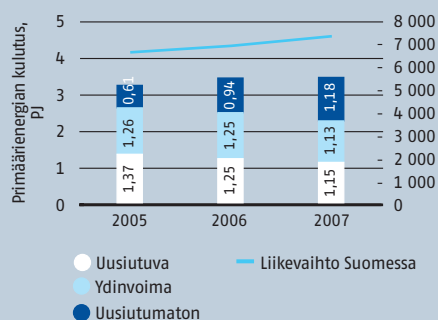
Kuljetukset

Keslogin kuljetustilastointi laajeni vuonna 2007 kattamaan myös keskusvaraston ja jakelukeskusten välisen runkokuljetuksen sekä kaukojakelun keskusvarastosta ja jakelukeskuksista sellaisiin kauppoihin, jotka olivat varsinaisen jakelualueen ulkopuolella. Lisäksi ulkopuolisten operaattoreiden tilastointi kattaa nyt kaikki ulkoistetut kuljetukset Suomessa aikaisemmin raportoitujen kylmäkuljetusten (ns. +2-kuljettajat) sijaan. Kuljetustilastointi ei siten ole vertailukelpoinen aikaisempiin vuosiin verrattuna. Ulkomaisten tytäryhtiöiden kuljetuksista on hieman edellisvuotta enemmän tilastotietoa, kun raportointivuonna laskentaan saatiin mukaan myös Kesko Agron toiminnot sekä Liettuassa että Virossa.

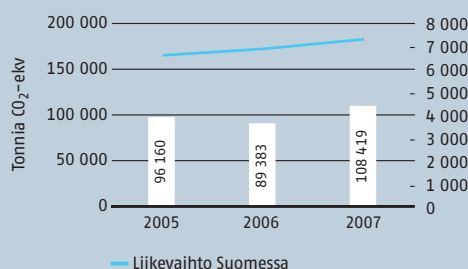
Ruokakeskon varastotavaroista Suomessa noin 70 % ostetaan ns. ”tehtaan laiturilla” -hintaan, jolloin Ruokakesko päättää kuljetusmuodosta. Useimmissa tapauksissa tällaiset hankintakuljetukset hoidetaan Ruokakeskon runkokuljetusten tai jakelun paluukuljetuksilla, jolloin nämä hankinnat sisältyvät jakelun kilometreihin.

Vuonna 2007 Keslog kuljetti K-kauppihin ja muille Keskon asiakkaille 125 162 jakelukuormaa (edellisenä vuonna 115 272 kuormaa), joissa oli tavaraa yhteensä

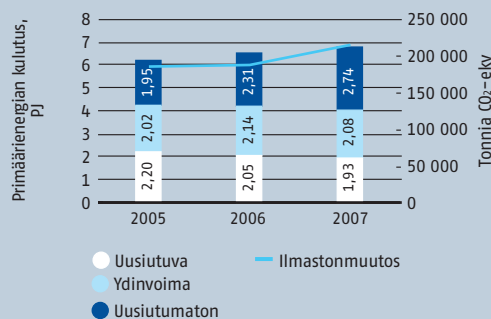
KESKON K-RYHMÄLLE TOIMITTAMAN SÄHKÖN PROFIILI, 2005-2007

KESKON K-RYHMÄLLE TOIMITTAMAN SÄHKÖN ILMASTONMUUTOSVAIKUTUS, 2005-2007

KOKO K-RYHMÄN KULUTTAMAN OSTOENERGIAN PROFIILI JA ILMASTONMUUTOSVAIKUTUS, 2005-2007

Ei sisällä omaa tuotantoa eikä Venäjän ja Valko-Venäjän ostoenergiaa

Vuosi 2007 on arvio ja perustuu vuoden 2006 energiaprofiiliin koska, vuoden 2007 profiili ei ollut käytettävissä raportointihetkellä.

644 634 tonnia (586 608 tonnia). Jakelun ajokilometrejä kertyi 15,9 miljoonaa (13,8 miljoonaa). Yhdessä jakelukuormassa oli tavaraa keskimäärin 5 150 kg (5 089 kg) ja 15,1 m³ (14,9 m³). Yhtä kuormaa kohti ajettiin keskimäärin 126,7 km (120 km). Runko- ja kaukojakelun kilometrejä ajettiin yhteensä 11,6 miljoonaa.

Kasvaneet kuljetusvolyymit lisäsivät ajokilometrejä. Vähäisempiä rakenteellisia muutoksia tapahtui edelleen kun Pohjois-Kainuun jakelualueen lihatuotteiden jakelu siirtyi Kuopion terminaalin hoidettavaksi. Muutos lisäsi terminaalin kuormaa kohti ajettuja kilometrejä 18,3 %:lla, ja samalla myös terminaalin keskimääräinen tehokkuus laskettuna sekä tonnia että kuutiota kuormaa kohden väheni noin prosenttiin.

Kaiken kaikkiaan Keslog kuljetti vuonna 2007 10 % edellisvuotta enemmän tavaroita ja kuljetusten keskimääräinen tehokkuus laskettuina sekä tonnia kuormaa että kuutiota kuormaa kohden kasvoi noin prosentilla.

Ulkoiset kuljetusyritykset ajoivat Suomessa noin 6,7 miljoonaa kilometriä. Kilometrillaskelmat perustuvat kuljetusyritysten ilmoittamaan Keskon osuuteen niiden kokonaisajomäärästä. Kuormia, kuutioita ja tonneja ei näiden kuljetusten osalta ole voitu riittävällä tarkkuudella tilastoida.

Anttilan kuljetuksista kertyi 817 723 ajokilometriä (kasvua 51 %). Suurin osa Anttilan kuljetuksista on Keslogin suorittamaa. Rautakeskon ja Maatalouskeskon K-kauppiaille myymien tuotteiden varastointi ja kuljetukset olivat pääasiassa ulkoistettujen palveluomittajien hoidossa, eikä niistä ollut saatavissa vastaavia tilastoja kuin Ruokakeskon ja Anttilan kuljetuksista.

Ulkomaisten yhtiöiden kuljetustilastoissa ovat mukana Norja, Rautakesko Latviassa sekä Kesko Agron kuljetukset Virossa ja Liettuassa. Tytäryhtiöt Ruotsissa, Rautakesko Virossa sekä Senukai ja Kesko Agro Liettuassa eivät kyenneet toimittamaan kuljetustietoja. Kuljetusten osalta ainoastaan päästötiedot on esitetty oheisessa taulukossa.

Keslogin huolitseman tuonnin kokonaisvolyyymi oli 318 562 tonnia, jossa kasvua edelliseen vuoteen 12,5 %. Euroopasta saapuvat kuljetukset tapahtuivat kuorma-autoilla, puoliperävaunuilla ja konteilla, Euroopan ulkopuolelta kuljetukset tulevat pelkästään konteilla. Ruokakeskon osuus tuonnin volyyymista oli 71 %.

Kuljetusten päästöt

Keslogin ja muiden suomalaisten kuljettajien jakelun päästöt on laskettu ajokilometrien pohjalta, koska polttoaineen kulutustietoja ei ole käytettävissä. Laskenta perustuu kotimaan kuljetusten osalta VTT:n LIISA 2002-laskentamallin päästökertoimiin ja ohjeiden mukaisiin määrityksiin. Kertoimet on ilmoitettu kuorma-autotyypeittäin, moottoriluokittain ja ajonopeusluokittain. Ulkomaan kuljetusten päästöt on laskettu käytetyn polttoaineen pohjalta GHG Protocol - Mobile Guide'n mukaisesti.

Samalla kun kuljetustilastoinnin kattavuutta laajennettiin Suomessa tarkistettiin myös käytettyjä oletuksia kaupunki- ja maantieajojen osuiksissa: Kespedin laskennassa on käytetty 30 %:n täyttöastetta kuorma-autoliikenteelle ja 70 %:n täyttöastetta täysperävaunuliikenteelle. Kuorma-autoliikenteen osuudeksi on oletettu 43 % (22 % vuonna 2006), ja siitä ajosta 30 % on oletettu kaupunkiajoksi ja 70 % maantieajoksi.

Kaukojakelun ja runkokuljetusten osalta oletetaan 20 % ajoista puoliperävaunulla ja 80 % täysperävaunulla ajetuiksi. Tästä ajosta 10 % on kaupunki- ja 90 % maantieajoa.

Ulkoisten kuljetusyritysten jakelusta 17 % hoidettiin kuorma-autoilla ja 83 % puoli- ja täysperävaunuilla. Kuorma-autojakelussa kaupunkiajon osuus on 70 %. Täyttöasteoletukset ovat samat kuin Keslogilla.

Anttilan laskelmissa on käytetty yleiskertoimia kaikille kuorma-autoille, ottaen huomioon ajoneuvokannan uusiutuminen. Anttilan Keslogilta tilaamien kuljetusten hiilidioksidipäästöt on raportoitu Keslogin tilastoinnissa.

Keslogin kuljetusten CO₂-päästöt vähenivät kokonaisuudessaan 2,5 %. Suhteelliset CO₂-päästöt vähenivät sekä toimitettua kuutiota että tonnia kohden laskettuina noin 11 %. Muut päästöt kasvoivat seuraavasti: häkäpäästöt 29 %, hiilivetypäästöt 46 % ja hiukkaspäästöt 16 %.

KESLOG OY:N JAKELUN TUNNUSLUKUJA 2005-2007

Jakelukeskus	km/kuorma		kehitys		tn/kuorma		kehitys		m ³ /kuorma		kehitys	
	2005	2006	2007	06/07 %	2005	2006	2007	06/07 %	2005	2006	2007	06/07 %
Helsinki JK	96,2	99,6	102,1	2,5	4,3	4,4	4,6	2,3	12,7	13,8	14,2	2,6
Tampere JK	180,8	179,7	175,9	-2,1	8,5	8,1	7,9	-2	22,6	21,5	21	-2,2
Turku JK	87,6	76,1	78,7	3,4	5,8	5,1	4,9	-4,1	14,8	14,2	13,6	-4,3
Kuopio JK	198,2	186,7	220,8	18,3	8	6,7	6,6	-1,4	23	19,3	19	-1,3
Oulu JK	256,3	258,7	263,5	1,8	6,9	6,8	7	2,5	18,6	18,4	19	2,8
Jyväskylä JK	60,9	55,9	68,2	21,9	3,9	3,3	3,3	0,2	9,2	7,8	7,8	0,2
Mikkeli JK	153,9	174,3	166,4	-4,5	7,8	7,9	6,6	-15,6	24	24,4	20,6	-15,3
Koko Keslog	118	120	126,7	5,6	5,2	5,1	5,2	1,2	14,7	14,9	15,1	1,1

Muutokset käytetyissä kalustotyypeissä sekä tehdyt oletusmuutokset kaupunki- ja maantieajon osuuksien suhteesta vaikuttivat päästöjen kasvuun.

Ulkoisten yhtiöiden kuljetuspäästöt ovat olleet raportoinnissa mukana nyt kolmena vuotena. Vertailua vuoden 2006 lukuihin ei ole tehty, sillä tilastoinnin kattavuus on vaihdellut vuosien 2005-2007 aikana.

Konsernin hiilidioksidipäästöt

Hiilidioksidipäästöt ovat Keskon ympäristövaikutusten keskeisimpiä tunnuslukuja. Keskolla ei kuitenkaan ole riittävän tarkkoja tietoja kaikista toimintansa aiheuttamista hiilidioksidipäästöistä. Esimerkiksi hankintakuljetuksista laskenta puuttuu eikä Suomen kuljetuksista ole käytettävissä polttoaineen kulustietoja. Vuoden 2007 aikana tilastoitiin ensimmäisen kerran henkilökunnan lentämät työmatkat sekä lentämisen aiheuttamat hiilidioksidipäästöt. Lentomaileja kertyi yhteensä noin 9,8 miljoonaa ja hiilidioksidipäästöjä vastaavasti 2000 tonnia. Lentomatkestamisen aiheuttamat hiilidioksidipäästöt vastaavat noin prosenttia Keskon lasketuista kokonaishiilidioksidipäästöistä. Henkilöautoilla työmatkoja kertyy noin 14 miljoonaa kilometriä. Osa Keskon toimialayhtiöistä on ulkoistanut tavarain varastoinnin ja kuljetukset, ja jotkut tavarat toimitetaan valmistajalta suoraan K-kauppoihin, jolloin kuljetustiedot eivät sisälly Keskon tilastoihin. Useista virhemahdollisuuksista ja epätarkkuuksista johtuen konsernin ns. hiilidioksiditase on toistaiseksi päätetty jättää laskematta.

Edellä on kerrottu Keskon ja K-kauppojen kiinteistöissä käytetyn energian tuotannossa syntyvistä päästöistä sekä jakelun päästöistä, joista on yhteenveto sivulla 8. Nämä tiedot kattavat valtaosan Keskon aiheuttamista päästöistä, eli suuruusluokka on tältä osin nähtävissä ja suhteutettavissa Keskon liikevaihtoon.

Materiaalien käyttö

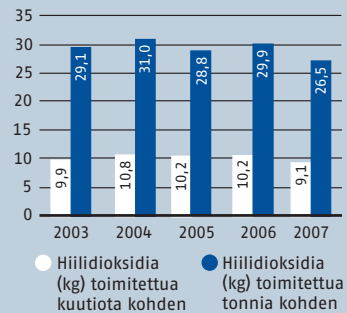
Kesko on raportoinut GRI-raportointisuositusten mukaisen materiaalien käyttöä koskevan tunnusluvun sisällyttämisen sille Keskon maahantuomien ja itse pakkaamien pakkausten materiaalmäärät, jotka EU:n pakkausdirektiivin mukaisesti tulee vuosittain ilmoittaa viranomaisille.

Kotimaan markkinoille toimitettiin 2143 tonnia pakkausmateriaaleja tuotteista, jotka Kesko oli itse pakannut.

Maahantuotujen tuotteiden pakkausmateriaalitilastot on aikaisemmin laskettu pääosin tuonnin huolintatilastojen avulla. Vuonna 2007 Ruokakesko valmistautui yhdessä Keslogin kanssa EU:n edellyttämään INTRASAT-tilastointiin. Tilastointi rakennettiin käyttämään lähdejärjestelmänä SAP-järjestelmään tallennettuja ostotietoja. Muutoksen myötä Keslog ei enää tilastoi tuonnin nettotonneja, joten aikaisemman kaltainen huolintatilastointiin perustuva raportointi ei ollut mahdollista.

Suomalaisille viranomaisille maaliskuussa 2008 toimitettavat pakkausmateriaalitiedot lasketaan vuonna 2006 raportoitujen tietojen perusteella kertomalla eri tuoteryhmissä tapahtuneilla tuonnin muutoksilla. Tämä laskentatapa katsottiin kuitenkin liian epätarkaksi, jotta tiedot olisi voinut liittää tähän raporttiin, eikä pakkausmateriaalitilastoja maahantuotujen tuotteiden osalta si-

KESLOG OY:N JAKELUN HIILIDIOKSIDIPÄÄSTÖT
SUHTEESSA JAKELUN VOLYYMIIN

JAKELUKULJETUSTEN CO₂-PÄÄSTÖT 2005-2007, TONNIA

	2005	2006	2007
Anttilan jakelukuljetukset	666,3	687,2	888
Keslogin jakelukuljetukset	16 722,7	17 558	17 113,1
Keslogin kaukojakelu ja runkokuljetukset	-	-	14 458,5
Ulkoiset kuljetukset (Suomi)	2 351	2 232	7 887,5
Suomi yhteensä	19 739,9	20 477,2	40 347,1
Kesko Agro Viro	45	660,5	726,3
Viro yhteensä*	45	660,5	726,3
Kesko Agro Latvia	51,8	-	-
Rautakesko Latvia	289,7	252,5	390,9
Latvia yhteensä*	341,5	252,5	390,9
Kesko Agro Liettua	-	-	359,9
Senukai	-	675,1	-
Liettua yhteensä*	-	675,1	359,9
K-Rauta AB	21,3	-	-
Ruotsi yhteensä	21,3	-	-
Byggmakker	160,2	147,4	160,8
Norja yhteensä	160,2	147,4	160,8
Kaikki yhteensä	20 308	22 212,7	41 985,1

* Rimi Balticin jakelukuljetusten päästöjä ei ole raportoitu vuosille 2005-2006

Keslog hoitaa suurimman osan Anttilan jakelukuljetuksista ja kuljetusten päästöt on raportin Keslogin luvuissa. Ulkomaan kuljetukset eivät sisällä ulkoistettuja kuljetuksia.

ten raportoida. Maahantuotujen tuotteiden pakkausmateriaalit vastaavat suurinta osaa Keskon pakkausmateriaalimääristä.

Kesko toimii edelleen aktiivisesti pakkausten standardisoinnin, ympäristömyötäisten materiaalien käytön ja materiaalmäärien vähentämisen hyväksi mm. suomalaisissa tuottajayhteisöissä ja standardointiorganisaatioissa. Erityisesti omien merkkituotteiden kehittämisessä Kesko voi vaikuttaa pakkausmateriaaleihin ja -määriin.

Jätehuolto ja kierrätys

Ruokakeskon varastojen kokonaisjättemäärä oli 6 926 tonnia eli 5 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Muutoksesta suurin osa johtui puujätteen määrän vähenemisestä, sillä suurin osa rikkiäisistä lavoista myytiin sen sijaan, että ne olisi kierrätetty jätteenä. Suhteessa toimittuihin kuutioihin (2,25 miljoonaa) kokonaisjättemäärä

väheni 3,40 kilosta 3,07 kiloon. Luku sisältää K-kaupoista kerätyn aaltopahvin, jota ilman jätemäärä oli 1,18 kiloa (1,45 kiloa) toimitettua tonnia kohti.

Lajittelua onnistuttiin tehostamaan edellisvuodesta, mikä näkyi sekä seka- että biojätteen määrän vähenemisenä. Sekajätettä syntyi 0,32 kiloa (0,34 kiloa) toimitettua kuutiota kohti. Kokonaisuudessaan jätteiden hyötykäyttöaste (mukaan luettuna biojäte) oli 90,0 %. Luku on pysynyt samana vuodesta 2005.

Anttilan jakelukeskuksissa kierrätys toimi edelleen erinomaisesti ja hyötykäyttöaste oli lähes 98 % (97 %, mikäli ongelmajätettä ei lasketa mukaan hyötykäyttöasteeseen). Puujätteen määrä väheni 8 %. Myös rakennus- ja huonekalujäte kierrätettiin hyötykäyttöön. Sähkö- ja elektroniikkaromua kerättiin Anttila- ja Kodin Ykkönen tavarataloista 94 tonnia (52 tonnia vuonna 2006) hyötykäytettäväksi.

SUOMEN TOIMINTOJEN JÄTEHUOLTOTILASTOT, TONNIA

	Ruokakesko			Anttila			Rautakesko			Maatalouskesko		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Hyötykäyttöön menevä jäte												
tietosuojamateriaali	-	-	-	3	5	6	-	-	-	-	-	-
aaltopahvi	4 378	4 180	4 273	422	425	435	136	118	92	24	20	-
energiajäte	455	481	519	49	42	54	43	46	51	16	17	-
lasi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
metalli	145	186	181	10	14	17	5	6	21	14	15	56
paperi	153	168	136	52	4	5	-	1	2	5	7	-
muovi	237	253	301	25	25	24	3	9	17	-	-	-
puujäte	902	797	376	102	83	85	140	152	137	26	14	-
Kaatopaikkajäte												
rakennusjäte	-	-	-	-	-	-	89	73	76	-	-	-
sekajäte	760	728	718	18	16	17	1	-	19	41	47	-
biojäte	574	498	419	7	7	7	-	-	-	10	5	-
Ongelmajäte	3	5	3	1	2	9	-	-	-	45	43	10
SER	-	-	-	19	52	94	-	-	-	-	-	4
Yhteensä	7 607	7 296	6 926	708	675	752	417	406	415	182	167	70
Hyötykäyttö-%	90	90	90	98	98	98	78	82	77	77	72	100

ULKOMAAN TOIMINTOJEN JÄTETILASTOT 2005-2007, TONNIA

	Ruotsi			Norja			Viro			Latvia			Liettua		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Hyötykäyttöön menevä jäte	1 034	1 373	1 990	714	887	1 001	49	105	198	382	-	-	-	1 600	1 627
Kaatopaikkajäte	215	203	660	768	746	884	468	671	600	287	538	773	463	575	779
Ongelmajäte	52	79	37	2	10	12	10	10	10	8	-	-	17	4	11
Yhteensä	1 301	1 655	2 686	1 484	1 644	1 897	527	786	808	677	538	773	479	2 179	2 417
Hyötykäyttö-%	83	88	75	48	55	53	11	15	26	58	-	-	4	74	68

Rautakeskon jätemäärät kasvoivat 2 %:lla ja hyötykäyttöaste pysyi 77 %:ssa. Osa Maatalouskeskon jätteistä on raportoitu Rautakeskon luvuissa.

Ulkomaisista yhtiöistä saatiin ensimmäistä kertaa kattavat jätetilastot vuonna 2005. Jätteet on näissä yhteenvedotilastoissa ryhmitelty pelkästään kaatopaikka-, hyötykäyttö- ja ongelmajätteisiin. Rimi Baltic AB:n luvut vuosille 2005-2006 on poistettu tilastoinnista. Lajittelu ja tilastointi ei ole kaikissa Baltian yhtiöissä vielä niin tarkkaa kuin Suomessa ja muissa Pohjoismaissa, joten taulukossa esitettyjä hyötykäyttöprosentteja on Baltian osalta pidettävä vain suuntaa-antavina.

Ruokakeskon paluulogistiikan hyöty- ja uudelleen käyttöön toimittamien pakkausten määrät pysyivät muuten suunnilleen ennallaan, mutta kerättyjen juomatölkkien määrä lisääntyi 55 miljoonasta 82 miljoonaan ja kierrätettävien Transbox-laatikoiden määrä 5 miljoonasta 7 miljoonaan. Anttilan kierrätettävien kuljetuspakkausten lukumäärä pysyi edellisvuoden tasolla.

Kehitys tuotekaupassa

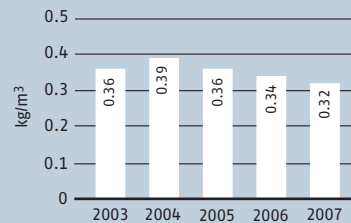
Keskon toimialayhtiöt ovat tehneet vuosien ajan yhteistyötä tavarantoimittajien kanssa tuotteiden ja pakkausten ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Lisäksi yhteiskuntavastuutiimi on osallistunut useisiin kansallisiin kehityshankkeisiin, joissa tuotannon ja kulutuksen ympäristövaikutusten käytännön mittaamista on eri tavoin edistetty. Koska ympäristövaikutuksia on tarkasteltava koko elinkaaren ajalta, yksiselitteisten tulosten aikaansaaminen on vaikeaa ja käytäntöön soveltaminen etenee hitaasti. Case-esimerkit sivuilla 58-59 esittelevät muutamia käytännön esimerkkejä ympäristövaikutuksista ja antavat jokapäiväiseen elämään sopivia vinkkejä kestävämpään kulutukseen.

Luomu-, ympäristömerkittyjen ja Reilun kaupan tuotteiden valikoima- ja markkinointilinjaukset sisältävät K-ruokakaupan ketjukonsepteihin. Ruokakeskon valikoimissa oli vuoden 2007 lopussa noin 500 luomutuotetta ja noin 550 ympäristömerkittyä tuotetta. Valikoimissa olevien tuotteiden lukumäärä vaihteli kaupan koosta riippuen. Pirkka-tuotesarjassa oli 35 luomutuotetta, 8 Reilun kaupan tuotetta ja 31 ympäristömerkittyä tuotetta. Osa luomutuotteista - esimerkiksi maito ja liha - menee K-kauppoihin suoraan toimittajilta, samoin K-kauppiat hankkivat luomuvihanneksia suoraan tuottajilta Keskon valikoimien ulkopuolelta. Näin ollen luomun todellisista vähittäismyynniosuuksista on vaikea saada luotettavaa tietoa.

Ruokakesko solmi alkuvuodesta laajan yhteistyösopimuksen Reilun kaupan edistämisyhdistyksen kanssa. Ruokakeskon tavoitteena on olla markkinajohtaja Reilun kaupan tuotteiden myynnissä Suomessa, ja valikoimiin etsitään aktiivisesti uusia Reilun kaupan tuotteita. Suuren suosion saavuttaneiden Reilun kaupan ruusujen lisäksi lanseerattiin syksyllä 2007 Reilun kaupan neilikat ja sekakimput. Reilun kaupan tuotteiden myynti on kasvanut Suomessa vuoden aikana noin 40 % ja Ruokakeskon osalta kasvua oli lähes 300 %. Myynnin lisäys johtui onnistuneista uusien tuotteiden lanseerauksista.

Huhtikuussa 2007 K-ruokakauppojen oman Costa Rica -kahvin tilalle tuli UTZ-sertifioitu Pirkka Costa Rica

SEKAJÄTE KILOINA TOIMITETTUA KUUTIOTA KOHDEN
RUOKAKESKO 2003-2007

RUOKAKESKON PALUULOGISTIIKAN HYÖTY- JA UUELLEENKÄYTTÖÖN
TOIMITTAMAT PAKKAUKSET (1 000 KPL)

	2003	2004	2005	2006	2007
Alumiinitölkit	20 000	22 243	33 434	54 662	81 636
Kertapullot	2 100	1 959	2 111	2 124	2 763
Kiertopullot	833	738	730	708	761
Transbox-laatikot	5 702	5 506	5 206	4 885	7 087

ANTTILAN KESKUSVARASTOON PALAUTUNEET UUELLEENKÄYTETTÄVÄT
KULJETUSPAKKAUKSET (KÄYTTÖKERTOJA)

	2003	2004	2005	2006	2007
Häkit	95 000	94 000	94 000	94 000	94 000
Rullakot	-	-	6 000	30 000	30 000
Lainalaaikat	35 500	35 500	35 500	35 500	35 500
Palautuslavat	240 000	250 000	250 000	262 500	262 500
Pitkät huonekalulavat	7 500	7 500	16 000	19 000	19 000

Uusi kahvi nousi pian Suomen juoduimmaksi vastuullisesti tuotetuksi kahviksi. UTZ-sertifiointi perustuu vaativan ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat sisältävän toimintaohjeistuksen noudattamiseen. Kuluttajan on mahdollista jäljittää UTZ-sertifioitu kahvi aina kahviplantasille saakka pakkauksen ”parasta ennen”-merkinnän perusteella.

K-ruokakaupoista on vuoden 2007 lopusta alkaen ollut saatavissa Pirkka 100 % biohajoava ostoskassi vaihtoehtona muovikassille. Kassin raaka-aineena on gmo-vapaa maissi. Samalla valikoimiin tuotiin myös uusi Pirkka-kestokassi.

Ruokakeskon hedelmien ja vihannesten tuontituottajista useimmat - noin 91 % ko. tuotteiden tuonnista - ovat hankkineet GlobalGAP-sertifikaatin, joka on puolueettoman tahon (Euro-Retailer Produce Working Group) myöntämä todistus ko. tuotannolle asetettujen jäljitettävyyden, tuoteturvallisuuden- ja ympäristövaatimusten täyttämiseksi. GAP tarkoittaa hyvää maatalouskäytäntöä (”Good Agricultural Practice”). Loput 9 % tuonnista tulee Puolan, Unkarin ja Egyptin tuottajilta, jotka ovat myös aloittaneet sertifiointiin valmistautumisen. Ruokakesko raportoi edellisenä vuonna samat prosenttiluvut GlobalGAP-sertifioinnin kattavuudelle. Käytännössä sertifioitujen tuontituottajien lukumäärä on kuitenkin kasvanut, mutta koska tuonin kokonaisvolyyymi on myös kasvanut, on prosenttiosuus säilynyt ennallaan.

Ruokakeskon suomalaisten vihannestoimittajien tulee olla Kotimaiset Kasvikset ry:n (KK) viljelijöitä eli heillä on oltava oikeus KK:n sirkkalehtitunnuksen käyttöön. KK on laatinut viljelijöille ”Hyvät tuotantomenetelmät”-ohjeistuksen.

Rautakeskon valikoimissa on runsaasti ympäristö-, energia- ja päästöluokkamerkillä varustettuja tuotteita. Sertifioitun puun - pääosin FFCS-sertifioitua - osuus keskon myymästä sahatavarasta oli yli 90 %. Käytöstä poistettua teollisesti kyllästettyä puutavaraa kierrätettiin K-rauta- ja Rautia-kauppojen kautta 753 tonnia. Trooppisen puun ja puutavaran myynti on alle 2 % Rautakeskon kokonaismyynnistä. Keskon hankintalinjauksen mukaisesti K-ryhmän kauppoissa myytävät puutarhakalusteet ovat joko FSC-sertifioituja tai sellaisista puulaeista valmistettuja, joiden viljely on mahdollista trooppisissa olosuhteissa.

K-rauta- ja Rautia-ketjujen kaupat tarjoavat asiakkailleen lämpösaneerauspalvelun, jossa asiakkaalle etsitään sopivin lämmitystekniikka, kartoitetaan energiansäästömahdollisuudet ja kiinnitetään erityistä huomiota rakennuksen energiatehokkuuteen (ks. case sivulla 58).

K-rauta- ja Rautia-ketjut jatkoivat Homeloukku-projektia yhteistyössä Hengitysliitto Helin kanssa. Uusi sopimus on voimassa 2007-2008, ja sen mukaan Rautakesko lahjoittaa rakennustarvikkeita homevaurioisten kotien kunnostukseen ja korjaukseen. Korjausprojektit kestävät useimmiten useita kuukausia: vuosien 2006-2007 aikana Helin avustuksella korjattiin 20 homevaurioista taloa. Projekteissa kerääntyneen tiedon perusteella on tarkoitus laatia korjausohjeisto, jota voidaan tulevaisuudessa käyttää vastaavien korjaustöiden tekemisessä.

K-rauta- ja Rautia-ketjut osallistuivat myös Hengitysliitto Helin ”Polta puuta puhtaasti”-kampanjaan yhdessä Nuohousalan Keskusliiton, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön, kiuas- ja saunavalmistaja Harvian ja VV-Auton kanssa. Kampanjan tavoitteena oli edistää hyviä puunpolttokäytäntöjä asuntoalueilla, joilla voidaan estää ilmanlaatu- ja terveyshaitat, sekä huonoista polttotavoista johtuvat asukasvalitukset. Kampanjan kohderyhmänä olivat ne talonmestajat, jotka käyttivät lämmityksessä puuta ensi- tai toissijaisena polttoaineena. Ympäristöministeriö toimi kampanjan rahoittajana, ja osallistuvat yritykset huolehtivat kampanjaan liittyvien tapahtumien järjestämisestä. Tapahtumia järjestettiin yhteensä 15 eri kaupungissa K-rauta- ja Rautia-kauppojen piha-alueilla.

K-ympäristökaupat

K-ympäristökaupan toimintamalli kuuluu K-citymarket, K-supermarket- ja K-market-ketjukonsepteihin. Keväällä 2008 K-maatalousketju otti tavoitteekseen saada kaikki ketjun kaupat toimintamallin piiriin kevääseen 2009 mennessä ja Rautakesko kaikki K-rauta- ja Rautia-kaupat vuoden 2009 loppuun mennessä. K-ympäristökaupamalli on otettu käyttöön 1998, joten malli juhlii kymmenvuotismerkkipäiväänsä vuonna 2008.

Kauppojen koko henkilökunta saa peruskoulutuksen ympäristöasioissa ja säännöllistä täydennyskoulutusta järjestetään vaihtuvilla teemoilla. Diplomiahakevat ruokakaupat tarkastaa Bureau Veritas Quality International (BVQI), joka suorittaa myös otannan perusteella tehdyt vuosittaiset uusintakatsastukset. Vuoden 2007 aikana katsastettiin 64 kaupaa ja vuoden lopussa katsastus oli käynnissä 34 kaupassa. Katsastuksessa käydään läpi kaikki K-ympäristökaupan tarkastuslistan vaatimukset, jotka koskevat koulutuksen lisäksi mm. tuotevalikoimia ja -merkintöjä, kaupan omien jätteiden synnyn ehkäisyä ja kierrätystä, asiakkaille tarjottuja kierrätyspalveluja ja kulutusta koskevaa ympäristötietoutta, kaupan energian käytön hallintaa ja siivouskäytäntöjä. Keskeiset ympäristöasiat otetaan huomioon myös konseptimittauksessa.

Vuoden 2007 lopussa kaikki K-citymarketit yhtä lukuun ottamatta ja kaikki K-supermarketit kahdeksaa lukuun ottamatta olivat K-ympäristökauppoja. K-market-ketjussa asetettiin vuonna 2006 tavoitteeksi kasvattaa K-ympäristökauppojen lukumäärä 148 kaupasta 200 kauppaan vuoden 2007 loppuun mennessä. Tavoitetta ei aivan saavutettu, sillä K-ympäristökauppojen lukumäärä K-market-ketjussa oli vuoden lopussa 175 ja auditointi oli kesken 23 kaupassa.

K-rauta- ja Rautia-ketjuissa ketjunohjaus kehittää toimintamallia yhteistyössä kummankin ketjun oman K-ympäristökaupan kehitysryhmän kanssa. Ryhmään kuuluu kauppiaita ja ympäristövastaavia. Katsastuksissa rauta- ja maatalouskaupoilla on yhteistyökumppanina Suomen ympäristöopisto (SYKLI). Uusintakatsastukset tehdään kolmen vuoden välein. K-ympäristökauppojen määrä lisääntyi yhteensä 8 kaupalla K-rauta-, Rautia- ja K-maatalous-ketjuissa.

Sidosryhmäyhteistyö ja -viestintä

Kesko piti entiseen tapaan tiivistä yhteyttä ympäristötoimintojensa sidosryhmiin.

Viranomaisyhteyksiä Suomessa ja Euroopan unionissa hoidettiin pääasiassa Suomen Kaupan Liiton ympäristövaliokunnan kautta. Keskona oli edustaja Suomen ympäristökeskuksen neuvottelukunnassa, Ympäristömerkin johtoryhmässä (KTM ja SFS), EuroCommercen ympäristövaliokunnassa ja Kansainvälisen Kauppakamarin energia- ja ympäristövaliokunnassa.

Suomessa Keskon edustajat osallistuivat toimialan sisäiseen yhteistyöhön useissa järjestöissä ja yhteisöissä. Näitä ovat esimerkiksi Päivittäistavarakauppa ry, Suomen Standardisoimisliitto, Suomen Pakkausyhdistys, Suomen Kylmäyhdistys, Elävä kaupunkikeskusta ry, sekä pakkausmateriaalien ja sähkö- ja elektroniikkaromun kierrätyksestä vastaavat tuottajayhteisöt. Tavarantoimittajien kanssa jatkettiin yhteistyötä mm. luomutuotteiden ja erilaisten kierrätysjärjestelmien hyväksi.

Suomen WWF:n kanssa Kesko teki yhteistyötä Itämeren suojeluohjelman ”Operaatio Merenneidon” merkeissä. Keskon edustaja jatkoi Suomen WWF:n hallituksessa.

Kesko oli edelleen kannattajajäsen Suomen Luonnon-suojeluliitossa ja osallistui liiton koordinoimaan kaksivuotiseen ”Koti-MIPS”-hankkeeseen. Hanke tutkii ja havainnollistaa suomalaisten kotitalouksien luonnonvarojen kulutusta MIPS-menetelmää käyttäen. Hanke tuottaa MIPS-tietoa kulutuksen eri osa-alueista, asumisesta, matkustamisesta ja liikenteestä. Rahoittajana toimii ympäristöministeriö ja hanke on osa ympäristöklusterin tutkimusohjelmaa. Lisätietoja hankkeesta löytyy suomeksi osoitteesta www.ssl.fi ja englanniksi www.ymparisto.fi.

Vähittäiskaupan aiheuttamat ympäristövaikutukset ja erityisesti se, miten kaupan sijainti ja koko vaikuttavat kokonaispäästöihin, oli osa julkista kulutuksen ympäristövaikutuksia käsittelevää keskustelua. Kesko osallistui syksyllä 2007 Päivittäistavarakauppa ry:n hankkeeseen, jonka tavoitteena oli laatia ilmastonmuutosohjelma suomalaisille kaupan alan yrityksille. Hanketta vetivät Helsingin Teknillisen korkeakoulun ja Tampereen Teknillisen Yliopiston tutkijat ja se perustui osallistuvien yritysten antamiin todellisiin tietoihin. Tutkimustyö oli vuoden lopussa vielä osin kesken, ja tavoitteena on julkaista tavoiteohjelma sovitusta toimenpiteistä keväällä 2008.

Jäljitettävyyksivaatimukset samoin kuin kysyntä tuotekohtaiselle tiedolle ja tiedon jakamiselle kasvavat. Dodo ry -moderni ympäristöalan järjestö, joka välttää mustavalkoista maailmankuvaa- on aloittanut hankkeen, jonka tavoitteena on luoda ”TuoteWiki”-niminen portaali. Portaali käyttää samoja periaatteita tiedon keräämisen ja vapaan osallistumisen suhteen kuin Wikipedia. Hanketta rahoittaa ulkoministeriö ja Keskon edustaja on hankkeen ohjausryhmässä. Lisätietoja hankkeesta löytyy osoitteesta www.tuotewiki.fi.

Keskon sijoitukset kestävän kehityksen indekseissä ym. vertailussa esitellään sivulla 33.

Ympäristöriskit, -vahingot ja -onnettomuudet

Yksiköt, joilla on ISO 14001 -sertifiointi, hallitsevat ympäristöriskejä ja valmiutta toimia poikkeus- ja hätätilanteissa standardin vaatimusten mukaisesti. Myös Keskon turvallisuussuunnitelmaan kuuluu ympäristöriskien hallinta. Kaupan alan yritykselle suurin riski on tulipalo, jonka varalta henkilökunta on saanut tarvittavat toimenpiteet ja koulutuksen.

Jumbon Anttilan tavaratalossa syttyi tulipalo 9.12.2007 aamuyhdeksältä ennen tavaratalon avaamista yleisölle. Ylikuumentunut kohdevalaisin hajosi ja sytytti vaatteita tuleen. Automaattiset sammutusjärjestelmät sammuttivat palon nopeasti, mutta sekä Anttila että alapuolella oleva kauppa kärsivät vesivahingoista. Korjaavat toimenpiteet käynnistettiin heti: Kauppojen kohdevalot ja loisteputket tarkistettiin, kohdevaloja uusittiin, valaisimien turvalliselle käytölle laadittiin ohjeet, samoin kuin kohdevalojen ja loisteputkien asennukselle ja huoltotoiminnoille.

Maa-alueiden pilaantumista koskevia riskejä käsitellään sivulla 47. Kauko-Telko Oy:n Haminan terminaalilla välivarastoidaan teollisuuden raaka-ainekemikaaleja, joista osa on luokiteltu ympäristölle vaaralliseksi. Terminaali on määritelty ns. SEVESO-direktiivin mukaisesti suuronnettomuusvaaralliseksi laitokseksi ja se raportoi toiminnastaan viranomaisille. Terminaalissa ei sattunut onnettomuuksia tai tulipaloja vuoden aikana.

Ulkomaiset yhtiöt eivät raportoineet ympäristövahinkoja tai -onnettomuuksia.

Case

YMPÄRISTÖYSTÄVÄLLISIÄ VAIHTOEHTOJA MUOVIKASSILLE

K-ruokakauppojen valikoimiin tuli lokakuun lopussa Pirkka 100 % biohajoava ostokassi vaihtoehtona muovikassille. Samalla valikoimiin tuli myös uusi Pirkka-kestokassi.

Pirkka-ostokassi on täysin biohajoava. Biohajoavuus mainitaan selkeästi kassin painatuksessa. Kassin valmistusmateriaalina on käytetty uusiutuvia luonnonvaroja – pääraaka-aine on valmistettu Italiassa ja perustuu maissitärkkelykseen. Biohajoava ostokassi on kestävyydeltään muovikassin veroinen.

Kassin voi hävittää laittamalla sen biojätekeräysastiaan, kompostiin tai sekajätteen mukaan. Ympäristön kannalta biojätekeräysastia tai komposti on toivottavin ja paras tapa. Kassin voi myös polttaa.

Biohajoavan ostokassin lisäksi valikoimiin tuli myös kassoilta saatava Pirkka-kestokassi. Kestokassi on vaihtoehto niille, jotka haluavat erittäin kestävä ja tilavan ostokassin, jota voi käyttää useaan kertaan. Kestokassin voi myös pestä, ja kassin tultua tiensä päähän voi sen hävittää energijätteenä.

AVAIMET KESTÄVÄÄN ASUMISEEN K-RAUDOISTA JA RAUTIOISTA

Energian hinnan nousu ja tietoisuus energiantuotannon päästöjen vaikutuksesta ilmastonmuutokseen on tehnyt kuluttajista entistä vaativampia lämmitystekniikan valinnassa. K-rauta- ja Rautia-ketjut ovat vastanneet tähän luomalla lämpösaneerauspalvelun, jossa asiakkaalle etsitään sopivin lämmitystekniikka, kartoitetaan energiansäästömahdollisuudet ja kiinnitetään erityistä huomiota rakennuksen energiatehokkuuteen.

Palvelu helpottaa myös uudisrakentajan lämmitysvalintoja, ja tarjolla on monia ratkaisuja maa- ja pellettilämmityksestä ilmalämpöpumppeihin ja lämmön talteenotosta lämmönsäätöautomaatiikkaan. Lämpösaneerauksen lopputuloksena on monessa tapauksessa huomattava energian ja lämmityskustannusten säästö. Myös omien asumistottumusten muutoksilla on helppo vaikuttaa: jo yhden asteen huonelämpötilan lasku tuo noin viiden prosentin säästön lämmitysenergiakustannuksiin.

Maaliskuussa 2008 Rautakesko julkaisee oppaan, jossa annetaan vinkkejä kestävään asumiseen. Oppaan teemoja ovat energian lisäksi vesi, sisäilma, jätehuolto, yllä- ja kunnossapito sekä turvallisuus. K-rauta- ja Rautia-kau-poissa jaettavan oppaan tekstejä ovat tuottaneet mm. Motiva, ympäristöministeriö, Hengitysliitto Heli ry. sekä Rakennusteollisuus RT.

Suomalainen kuluttaa ruokaa 600–700 kg/ vuosi/henkilö ja tuottaa elintarvikepakkaus- jätteitä noin 30–40 kg/vuosi/henkilö ja syötäväksi kelpavaa ruokajätettä noin 30–70 kg/vuosi/henkilö

ÄLÄ HEITÄ RUOKAA POIS!

Suomessa suurin kulutuksen aiheuttama ympäristökuormitus syntyy syömisestä. Elintarvikeketju rasittaa ympäristöä erityisesti rehevöittämällä vesistöjä ja edistämällä ilmastomuutosta. Ketjun suurimmat kuormitukset syntyvät tyypillisesti maatalouden päästöistä sekä kuluttajan käytännön toimista, kuten henkilöauton käytöstä ostosmatkoilla. Joskus merkittävä ympäristövaikutus voi syntyä kaupan pakastealtaassa: hitaasti kiertävät tuotteet kuluttavat säilytyksen aikana paljon energiaa.

Laiva- ja rekkakuljetusten ja pakkausten osuus elintarvikeketjun ympäristövaikutuksista ei ole kovin suuri – toisin kuin julkisuudessa käytävän keskustelun perusteella voisi kuvitella. Toisaalta lentokuljetus on kuljetusmuodoista kuormittavin, mutta esimerkiksi Ruokakeskon tuontihedelmiä tai –vihanneksista ei lennätetä Suomeen, vaan ne kulkevat laiva- ja maantiekuljetuksina.

Turhin elintarvikeketjun aiheuttama ympäristökuormitus syntyy, jos syömäkelpoista ruokaa heitetään pois. Turhaa kuormaa aiheutuu myös, mikäli biojäte päättyy sekajätteen mukana kaatopaikalle, jossa se mädätessään muodostaa metaania – kaksikymmenkertaisesti hiilidioksidia voimakkaampaa kasvihuonekaasua. Ympäristövaikutusten minimoimiseksi ruoka ja muu maatuva jäte pitää kompostoida.

Pakkauksen tehtävänä on suojata elintarviketta ja siten vähentää hävikkiä – siis biojätettä. Kesko osallistuu pakkausmateriaalien kierrättämiseen, sillä jokaisen K-ympäristökaupan yhteydessä on asiakkaille tarkoitettu kierrätyspiste, joihin voi toimittaa kartonkirasiat, metalli- ja lasipurkit sekä maito- ja mehupurkit. K-ruokakauppojen valikoimiin kuuluvat myös biohajoava ostoskassi sekä kestokassi.

Lähde: MTT:n Foodchain-hankkeet, joissa Ruokakesko on ollut mukana vuodesta 2000 alkaen. Lisätietoja osoitteessa www.mtt.fi/foodchain.

Vinkkejä ympäristöystävällisempään syömiseen:

- Osta kaupasta sopiva määrä ruokaa ja valitse perheesi tarpeisiin oikeankokoiset pakkaukset.
- Suunnittele syömisesi niin, etteivät ruuat jää kaappeihin pilaantumaan.
- Kävele tai pyöräile ruokakauppaan. Jos kuljet autolla, osta enemmän kerralla, tai yhdistä kauppamatka työ- ja harrastusmatkaan.
- Suosi kasvikunnan tuotteita eläinperäisen ravinnon sijaan.
- Valitse useammin broilerin sekä sian lihaa, harvemmin nautaa.
- Napsi kasvikset ja juurekset raakana. Käytä riisin sijaan perunaa.
- Lämmitä ruoka mikrossa. Valmista uunissa isoja määriä kerralla.
- Käytä pakastettuja puolivalmisteita harkiten.
- Poimi kauden marjat sekä sienet, ja nauti ne tuoreina. Mene metsään lihasvoimin.
- Kalasta luonnonkalaa soutaen.
- Kompostoi ruokajätteet ja kierrätä pakkausmateriaalit mahdollisimman hyvin.

Case

KIERRÄTYS KUNNOSSA

Suomalaiset ovat tunnollisia juomapakkausten palauttajia: pulloista peräti 98 % palautuu kuluttajilta kiertoon ja tölkeistä lähes 90%. Myös käytöstä poistettujen ja rikkoutuneiden pullojen pakkausmateriaalit kierrätetään.

Juomapakkauksvero poistui Suomesta 1.1.2008 ja samanaikaisesti käynnistettiin kevytmuovipullojen kierrätys. PET*-muovista valmistetuista kevyistä kierrätysmuovipulloista tuli tällöin pantillisia. Uudistus merkitsi muutoksia kauppoille, jotka joko uusivat tai päivittivät pullonpalautusautomaattinsa sekä varustivat palautuspisteensä panttimerkinnöistä ja palautusohjeista kertovilla opasteilla.

Vantaalla sijaitseva K-supermarket Jättijako varautui muutokseen ensimmäisten kauppojen joukossa. Pullohuoneet uudistettiin puolitoista vuotta etukäteen ja silloin niihin varattiin omat paikat puristimille, joiden läpi kierrätysmuovipullojen tie käy kohti jatkokäsittelyä.

Suomen suurin jatkokäsittelylaitos Preformia Oy sijaitsee Toholammilla. Preformia Oy jalostaa kiertopulot muoviteollisuudelle käyttökelpoiseksi uusioraaka-aineeksi, jonka Kauko-Telko Oy toimittaa edelleen suomalaisille pakkausvalmistajille. Kauko-Telko huolehtii myös Toholammille menevien kierrätysmuovipullojen keräyksestä.

* Polyetyleenitereflaatti

TULIPALON TUHOAMA GÄVLEN K-RAUTA AVAUTUI ENTISTÄ EHOMPANA

K-rauta Gävle Ruotsissa tuhoutui tulipalossa 13.8.2006. Tulipalo oli shokki koko organisaatiolle ja eritoten K-rauta Gävlen henkilökunnalle. Koko henkilökunta kokoontui Punaisen Ristin kriisiavun ja psykologien kanssa keskustelemaan tilanteesta vain 12 tuntia palon syttymisen jälkeen.

K-rauta AB:n johto teki kaikkensa henkilöstön työsuhteiden jatkumiseksi uudelleenrakentamisen aikana. Uuden K-raudan rakentaminen vei vuoden, jona aikana henkilökunta työskenteli väliaikaisesti toisilla paikkakunnilla sijaitsevilla K-raudoissa. Henkilökunta oli avustamassa Uumajaan ja Växjöön avattujen uusien K-rautojen myyntikuntoon laittamisessa ja K-rauta Norrköpingin myymälän laajennusprojektissa.

Lähes tasan vuosi tulipalon jälkeen, 16. elokuuta 2007, avautui uusi, pinta-alaltaan noin 8 000 neliömetrin suuruinen myymälä.

- Fililikset avajaisten jälkeen olivat loistavat! Kaikki olivat jo pitkään odottaneet pääsevänsä takaisin ns. normaaliin työrytmiin, ja eritoten työskentelemään asiakkaiden kanssa, muistelee maajohtaja Jani Jylhä avajaisia.

KESKO SPONSOROI MTV3:N KESTÄVÄÄN KULUTTAMISEEN KESKITTYYÄ YMPÄRISTÖPOINTTI-OHJELMAA

MTV3:n Huomenta Suomessa esitettiin syksyn aikana Keskon sponsoroima YmpäristöPointti-ohjelmasarja, jossa katsojille annettiin kestävään kuluttamiseen liittyviä vinkkejä. Aiheina olivat arjen kuluttamiseen liittyvät valinnat, kuten autoilun ympäristökysymykset, kierrätys, kodin energiansäästö, eettinen kuluttaminen ja tuoteturvallisuus.

Muutaman minuutin pituisia jaksoja esitettiin kaksi jaksoa viikossa, tiistaisin ja torstaisin klo 6.25 ja klo 8.15. Ohjelmat uusittiin viikonloppuisin. YmpäristöPointti-ohjelmaa esitettiin syksyllä 17 viikon ajan eli sarja sisälsi yhteensä 34 ohjelmaa.

Ohjelmayhteistyöllä haluttiin pohtia vastuullisuutta osana kuluttajan arjen valintoja sekä vahvistaa Keskon ja K-kauppojen imagoa vastuullisena toimijana.

KERAVAN ANTILALLE YMPÄRISTÖPALKINTO

Keravan kaupunki myönsi vuoden 2007 ympäristöpalkinnon Keravan Anttila-tavaratalolle. Erityiskiitoksen Keravan Anttila saa työstään laatu- ja ympäristöjärjestelmän kehittämisessä ja järjestelmän kattavasta soveltamisesta käytännössä.

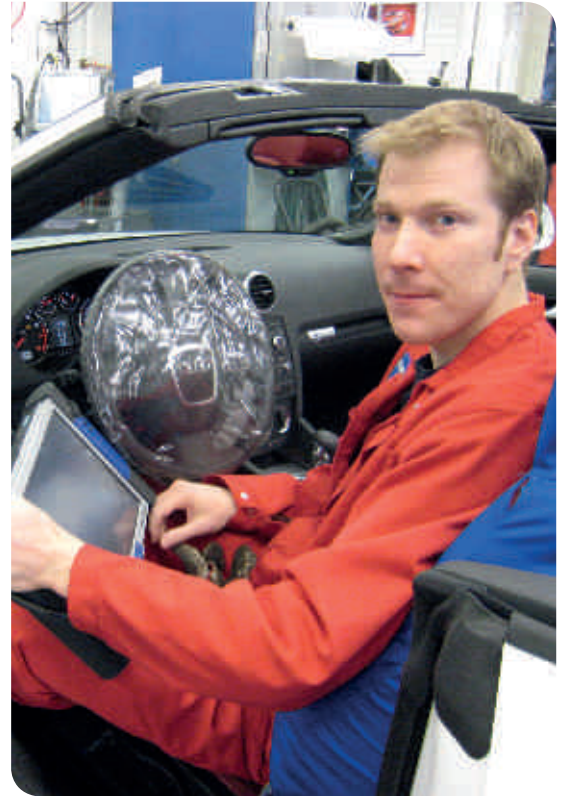
"Keravan Anttila hoitaa ja huolehtii ympäristöasioista esimerkillisellä tavalla, joka ylittää alan normaalin standardin. Etenkin sähkönsäästön, logistiikan ja jätteiden hyötykäytön alueilla saavutetut tulokset ovat kiitettäviä. Myös henkilöstön perehdyttäminen yrityksen ympäristötyöhön on esimerkillistä", palkintoraadin puheenjohtaja, Keravan kaupungin kehitysjohtaja Harri Nikander sanoo.

"Olen todella iloinen ja ylpeä koko Keravan Anttilan henkilökunnan puolesta tästä palkinnosta. Tämä on hieno tunnustus siitä toiminnasta, johon henkilöstömme on sitoutunut. Uskon, että tällä palkinnolla on kannustava vaikutus tavaratalossamme ympäristöasioiden hoitamiseksi jatkossakin", Keravan tavaratalon johtaja Ossi Pihlaja kertoo.

"Olemme tehneet työtä ympäristöasioiden eteen jo useita vuosia. Anttila otti ensimmäisenä suomalaisena tavarataloketjuna käyttöönsä ISO 14001-standardin vaatimukset täyttävän ympäristöjärjestelmän vuoden 2002 alussa. Keravan Anttila sai sertifikaatin v. 2003", hän jatkaa.

Keravan Anttilassa ympäristöasiat ovat osa jokapäiväistä toimintaa. Henkilöstön kanssa ympäristöasioita käydään läpi kerran kuukaudessa ja uudet työntekijät perehdytetään asiaan. Tavaratalolla on myös eri mittareita, joilla ympäristöasioiden toteutumista seurataan.

Ympäristöpalkinto jaettiin ensimmäisen kerran vuonna 2002. Ympäristöpalkinnolla Keravan kaupunki haluaa edistää ympäristöasioita ja kestävän kehityksen periaatetta.

VV-AUTOTALOT KIERRÄTTÄVÄT

VV-Autotaloissa toteutetaan Autoalan keskusliiton (AKL) toimintaohjelmaa, joka on laadittu suomalaisille autoliikkeille ja korjaamoille. VV-Autotalojen toimintaohjelma täyttää ISO-standardissa 9001 ja 14001 asetetut vaatimukset laatu- ja ympäristöjohtamiselle. Järjestelmän rakentamisessa otettiin huomioon myös autonvalmistajien -Volkswagenin ja Audin - asettamat vaatimukset esim. komponenttien kierrätykselle ja uudelleenkäytölle. Ympäristösertifikaatti myönnettiin toiminnolle lokakuussa 2007.

Auto koostuu hyvin monenlaisista materiaaleista, kuten teräksestä, lasista, kumista, elektronisista komponenteista sekä monenlaisista nesteistä, joista suurin osa on ympäristölle haitallisia. Ympäristöjärjestelmän pääpaino onkin kierrättämisessä: VV-Autotaloilla eri kierrätysjakeita on 19. Sopimus kemikaalihuollosta on tehty ulkopuolisen kemikaalialan yrityksen kanssa, joka toimittaa käyttöturviedotteet ja tekee tarvittavat kemikaalikartoitukset. Jäteoperaattori puolestaan huolehtii ongelmajätteiden asianmukaisesta hävittämisestä. Automaalaimoissa käytetään vesiohenteisia maaleja, mikä vähentää edelleen ongelmajätteiden syntyä. Myös vedenkulutusta seurataan: Herttoniemen autonpesulinjalla käytetään kierrätysvettä, joka puhdistetaan bioreaktorin avulla.

Miten pienentää auton elinkaaren aiheuttamia vaikutuksia? Lue lisää ympäristövinkkejä osoitteessa www.pirkka.fi.

Sosiaaliset tulokset

SOSIAALISEN VASTUUN KESKEISIÄ TULOKSIA VUONNA 2007

- + Keskon henkilöstöjohtamisen perustaa uudistettiin päivittämällä henkilöstöpolitiikka ja henkilöstöperiaatteet sekä julkaisemalla uudistettu Vastuulliset toimintatapamme -opas.
- + Työtyytyväisyys parani kaikilla osa-alueilla Suomen ja Norjan yhtiöissä.
- + Sekä koulutukseen käytetty aika että rahallinen panostus kasvoivat ulkomaisissa yhtiöissä. Suomessa koulutuspäivät vähenivät hieman työntekijää kohti, mutta rahallinen panostus koulutukseen kasvoi.
- + Keskon sijoitus ihannetyönantajien listalla parani merkittävästi sekä kaupallisten alojen opiskelijoiden että nuorten ammattilaisten keskuudessa.
- + K-citymarket sijoittui neljänneksi Suomen parhaat työpaikat -tutkimuksessa suurten organisaatioiden sarjassa.
- Naisten osuus keskijohdossa sekä esimies- ja asiantuntijatehtävissä laski Suomessa.
- Työtapaturmien määrä kasvoi Suomessa, mutta niiden keskimääräinen vakavuusaste laski.
- Sairauspäivät työtunteja kohti lisääntyivät Suomessa, mutta vähenivät ulkomaisissa yhtiöissä.

Henkilöstöjohtaminen

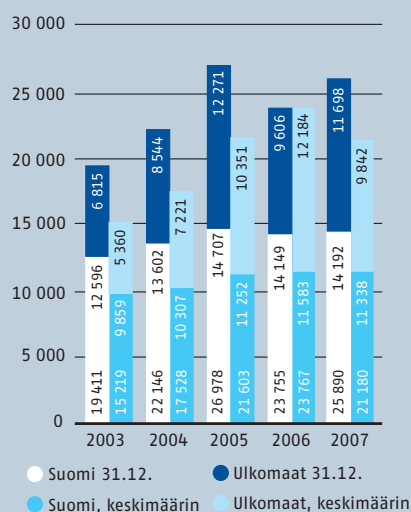
Kesko-konsernin henkilöstöjohtaminen perustuu Keskon arvoihin ja vastuullisiin toimintaperiaatteisiin. Vuonna 2007 henkilöstöjohtamisen perustaa uudistettiin päivittämällä henkilöstöpolitiikka ja henkilöstöperiaatteet sekä julkaisemalla uudistettu Vastuulliset toimintatapamme -opas. Oppaassa on kaksi osiota, vastuulliset toimintaperiaatteet (Code of Conduct) ja vastuullisuus arjessa.

Henkilöstöpolitiikan käytännön toteuttamista ohjeistavat ja tukevat Keskon henkilöstöperiaatteet ja henkilöstöstrategia. Henkilöstöperiaatteet ovat pysyväisluonteisia toimintaperiaatteita ja -ohjeita käytännön henkilöstöasioihin. Henkilöstöstrategiassa linjataan henkilöstöjohtamisen päämäärät, kriittiset menestystekijät ja keskeiset kehityshankkeet.

Konsernin HR vastaa henkilöstöstrategian määrittelystä osana vuosittaista Kesko-konsernin strategiaprosessia. HR-ohjausryhmä seuraa ja edistää henkilöstöstrategian toteutumista. Toimiala- ja tytäryhtiöt voivat lisäksi määritellä liiketoimintansa tavoitteiden saavuttamista tukevia täydentäviä toimitaohjeita.

Kansainvälinen HR Summit -seminaaripäivä järjestetään vuosittain konsernin henkilöstöammattilaisille. Vuoden 2007 HR Summitin pääteema oli Vastuulliset toimintatapamme -oppaan läpivienti.

KESKO-KONSERNIN HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄN KEHITYS

HENKILÖKUNTATILASTOJA VUODELTA 2007 TOIMINTAMAITTAIN ERITELTYNÄ

	Suomi	Viro	Latvia	Liettua	Venäjä	Ruotsi	Norja
Henkilökunta yhteensä 31.12.	15 235	557	965	4 991	1 363	1 511	817
Vuonna 2007 keskimäärin	11 338	554	928	5 139	1 081	918	633
Työsuhteita alkoi, kpl	7 390	323	467	4 169	887	600	312
Työsuhteita päättyi, kpl	4 896	217	344	3 019	620	488	220
työnantajan päättämänä	157	75	31	173	0	245	*
Kesätyöntekijöitä	973	58	29	571	18	127	*
Vaihtuvuus, %	25,8	28,5	32,6	49,0	44,2	23,9	26,9 ****
Sairaspäiviä	141 278	7 787	6 149	35 817	13 373	6 892	8 820
per henkilö	9,3	14,0	6,4	7,2	9,8	4,6	10,8
per miljoona työtuntia	7 080	6 924	3 280	3 450	6 248	4 266	7 917
Maksetut palkat, milj. €	360	8,9	14,9	50,8	11,9	23,9	30,4
keskipalkka vuodessa, €	31 589	16 119	16 011	9 881	11 003	26 055	48 092
Ammatillinen koulutus, %	63,3	43,6	61,3	16,1 ***	40,5	*	*
Korkeakoulututkinto, %	16,0	45,6	26,3	20,3	44,5	*	*
Koulutuspäiviä per henkilö	1,4	2,3 **	6,1	0,2	0,1	*	*
kustannukset, € per henkilö	421	373	293	356 ***	*	265	*
Järjestäytymisaste, %	38,2	-	-	-	-	*	25,5

*tieto ei saatavilla

**Rautakesko AS:n osalta tieto ei saatavilla

***Senkain osalta tieto ei saatavilla

****sisältää kesätyöntekijät

Taulukosta puuttuvat OMAN (Valko-Venäjä) tiedot

MÄÄRÄ- JA OSA-AIKAISTEN TYÖSUHTEIDEN OSUUDET 2003-2007

	2003	2004	2005	2006*	2007
Määräaikaisia koko henkilöstöstä 31.12.%					
Suomi	18,6	16,2	14,1	16,5	14,6
ulkomaiset yhtiöt	3,1	1,1	1,0	0,9	0,8
koko konserni yhteensä	12,9	10,2	8,2	10,2	8,3
Osa-aikaisia koko henkilöstöstä 31.12.%					
Suomi	41,3	40,1	37,1	42,0	42,6
ulkomaiset yhtiöt	8,8	8,7	9,0	8,8	8,6
koko konserni yhteensä	29,8	27,8	24,3	28,6	27,2

*Vuoden 2006 luvut eivät sisällä Kauko-Telkoa eivätkä siksi ole täysin vertailukelpoisia muiden vuosien lukujen kanssa

Päämäärä	Tunnusluvut
Kaupan alan paras henkilöstön työn tuottavuus	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökulut/myyntikate • Henkilökulut/liikevaihto • Käydyt tavoite- ja kehityskeskustelut (toteutus-%) • Sairauspoissaolot/säännöllinen työaika, % • Sairauspoissaolot/tehdyt työtunnit, %
Kaupan alan osaavin ja innostunein henkilökunta	<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuspäivät/henkilö • Henkilöstön kehittämiskustannukset/henkilö • Työtyytyväisyys • Asiakastytyytyväisyys
Kaupan alan houkuttelevin työpaikka	<p>Sisäinen työnantajakuva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työtyytyväisyys • Vaihtuvuus, % <p>Ulkoinen työnantajakuva:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sijoittuminen työnantajakuvatutkimuksissa

Henkilöstöjohtamisen kriittisiä menestystekijöitä ovat mm.

- Keskon ja kauppojen hyvä maine työnantajana
- Vastuullinen ja arvojen mukainen johtaminen
- Tehokas suorituksen johtaminen ja innostava lähiesiemiestoiminta
- Kilpailukykyinen palkka ja edut
- Osaamisen johtaminen ja monimuotoinen kehittäminen koko ketjussa
- Kyvykkäät ja sitoutuneet avainhenkilöt

Keskeisiä kehityshankkeita vuosina 2007-2010 ovat Vastuulliset toimintatapamme -oppaan läpivienti, rekrytointipolitiikan laatiminen sekä rekrytointiprosessin tehokkuus ja laatu, palkitsemisjärjestelmien uudistaminen ja kehittäminen sekä työnantajakuvatyon yhtenäisyys ja vaikuttavuus.

HR-prosessien yhtenäistämistä ja tehokkuutta tukemaan Kesko-konsernin kaikissa kotimaan yhtiöissä otettiin vuonna 2007 käyttöön SAP HR Master -henkilötietojen pääjärjestelmä. Tulevaisuudessa SAP HR -henkilötietojärjestelmän käyttöä on tarkoitus laajentaa myös ulkomaan tytäryhtiöihin.

Tavoitteet ja tulokset

Keskon strategiset henkilöstöpäämäärät ja niihin liittyvät tunnusluvut on esitetty oheisessa taulukossa. Tuloksia käsitellään tekstissä kunkin osa-alueen alla.

Työsuhteet ja vaihtuvuus

Vuoden lopussa konsernin palveluksessa olleista oli vakinaisessa työsuhteessa 23 731 henkilöä eli 91,7 % ja määräaikaisessa työsuhteessa 2 159 henkilöä eli 8,3 %. Vakinaisiin on laskettu 998 pitkäaikaispoissaolevaa, joka sisältää esimerkiksi vanhempainvapailta olijat. Määräaikaisten osuus on vuoden lopussa tehtävissä tilastoissa joulusesongin takia korkeampi kuin sesonkien ulkopuolisena aikana.

Osa-aikaisten osuus oli koko konsernissa 27,2 %. Pääosa osa-aikaisista työsuhteista on vähittäiskauppaa Suomessa harjoittavissa tytäryhtiöissä. Koko konsernin henkilöstöstä noin kolme neljäsosaa työskentelee vähittäiskaupassa.

Tunnuslukujen kehitys osoittaa, että määrä- ja osa-aikaisten osuus on vähentynyt koko konsernissa vuoteen 2006 verrattuna. Suomessa osa-aikaisten työntekijöiden osuus on hieman kasvanut. Vuosien 2006 ja 2007 luvut eivät kuitenkaan ole täysin vertailukelpoiset.

Konsernin palvelukseen tuli vuoden aikana Suomessa 7 390 ja muissa maissa 6 758 uutta työntekijää. Konsernin palveluksesta lähti Suomessa 4 896 ja ulkomailla 4 908 henkilöä. Työntekijöiden vaihtuvuus oli Suomessa 25,8 % eli hieman enemmän kuin edellisellä vuonna (24,9 %). Vaihtuvuus ulkomailla oli keskimäärin 37,1 % (38,5 %) - erot yhtiöiden välillä olivat suuret, 8 %:sta 49 %:iin.

Kesätyöntekijöitä oli Suomessa 973 ja ulkomailla 803. Näistä suurin osa työskenteli vähittäiskaupassa ja varuste-tehtävissä. Kesätyöntekijöiden määrää ei ole saatavilla Byggnätkerän osalta.

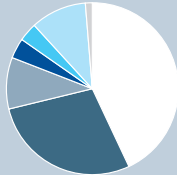
Yleisin syy työsuhteen päättymiseen oli Suomessa määräaikaisuus - noin 50 % - ja ulkomailla työntekijän oma irtisanoutuminen - noin 62 %. Työsuhteen päättymisistä puuttuu erittely Byggnätkerästä ja Senukaista. Eläkkeelle jäi Suomessa 164 henkeä. Ulkomaisissa yhtiöissä ei ollut eläketapahtumia. Tuotannollisista ja taloudellisista sekä muista työsuhteiden mukaisista syistä päättyneitä työsuhteita oli Suomessa 157 eli noin 3 % ja ulkomailla 524 eli noin 11 %. Vastaavat luvut vuonna 2006 olivat 137 ja 310.

Kesko noudattaa kaikissa toimintamaissaan työläis-sääntöjä määrättyjä irtisanomisaikoja. Suomessa irtisanomisaika on 0,5-6 kuukautta riippuen työsuhteen pituudesta.

Keski-ikä ja työsuhteen pituus

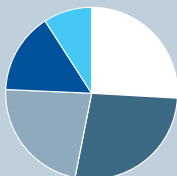
Konsernin Suomen henkilökunnan ikäjakauma on esitetty kaaviossa sivulla 66. Yli puolet työntekijöistä on alle

KESKO-KONSERNIN HENKILÖKUNNAN JAKAUTUMINEN TOIMIALOITAIN 31.12.2007, %

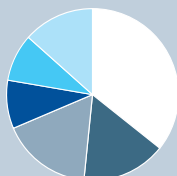
- Rautakesko 43,0 %
- Ruokakesko 28,2 %
- Anttila 9,7 %
- Maatalouskesko 3,8 %
- VW-Auto 3,5 %
- Muut liiketoiminnot 10,5 %
- Muut yksiköt 1,3 %

HENKILÖKUNNAN IKÄRAKENNE SUOMESSA 2007, %

- alle 26 v. 25,9 %
- 26-35 v. 27,2 %
- 36-45 v. 22,6 %
- 46-55 v. 15,2 %
- yli 55 v. 9,1 %

HENKILÖKUNNAN PALVELUSVUODET SUOMESSA 2007, %

- alle 2 v. 35,7 %
- 2-5 v. 15,9 %
- 5-10 v. 17,0 %
- 10-15 v. 9,1 %
- 15-20 v. 8,9 %
- yli 20 v. 13,4 %

36-vuotiaita, ja yli 55-vuotiaita on vain 9 %. Henkilöstön keski-ikä on 35,1. Ulkomaisissa tytäryhtiöissä henkilökunta on keskimäärin nuorempaa kuin Suomessa. Ruotsissa keski-ikä on 30, Norjassa 36, Virossa 35, Liettuassa 31, Latviassa 33 ja Venäjällä 28 vuotta.

Palvelusvuosien jakauma on esitetty oheisessa kaaviossa. Yli 20 vuotta talossa olleita oli 13 % henkilöstöstä.

Ulkomaisissa tytäryhtiöissä työsuhteet ovat pisimmilläänkin alle 15-vuotisia. Yli 60 % työsuhteista on kestänyt alle kaksi vuotta, ja yli 5 vuotta jatkuneita työsuhteita on vasta 16 %.

Rekrytointi ja työkierto

Kesko rekrytoi Suomessa vuosittain noin 6 200 uutta työntekijää. Näistä noin 2 000 on vakinaisia työntekijöitä ja loput määräaikaisia, mm. kausiapulaisia. Sisäinen tehtäväkierto avaa mahdollisuudet tarjota runsaasti erilaisia uravaihtoehtoja kaupan alan eri tehtävissä.

Tehdyn kartoituksen mukaan henkilöstöriskejä ovat erityisesti työvoiman riittävyys kaupan myyntitehtävissä Suomessa ja asiantuntijatehtävissä Venäjällä ja Baltiassa. K-ryhmän sisäisten työmarkkinoiden toimivuus sekä hallitun tehtäväkierron edistäminen ovat tästä syystä avainasemassa lähivuosina. Vuonna 2007 Suomessa siirtyi sisäisesti uusiin tehtäviin noin 1 200 henkilöä. Luku ei ole vertailukelpoinen aikaisempien vuosien kanssa, sillä tilastointi tarkentui vuonna 2007. Ulkomaisten yhtiöiden osalta vastaava luku oli 370 henkilöä. Tietoa ei ole saatavilla K-rauta AB:n (Ruotsi), Byggnakkerin, K-rauta AS:n (Viro) ja Senukain osalta.

K-ryhmän rekrytointia Suomessa tukevat K-trainee-ohjelma ja K-kauppiastrainee-ohjelma. K-trainee-ohjelmaan valitaan vuosittain noin 20 korkeakoulusta tai ammattikorkeakoulusta valmistunutta valmennettavaksi kasvamaan kaupan esimies-, johto- ja asiantuntijatehtäviin. Ensimmäinen, vuonna 2007 käynnistynyt K-trainee-ohjelma oli menestys ja hakijoita oli yli tuhat. Viimeisin K-trainee-ohjelma käynnistyi tammikuussa 2008 ja kestää vuoden. Valmennuksensa aloittivat 700 hakijasta valitut 18 uutta K-traineeta, joille tarjotaan vakituinen työpaikka K-ryhmässä. Samaan aikaan ensimmäiset, viime vuonna valmennusohjelman suorittaneet 18 K-traineeta juhlivat valmistumista haasteellisen vuoden jälkeen. Ohjelman keskeinen osa on vähittäiskauppaharjoittelu, jonka tarkoituksena on perehdyttää osallistujat kaupan tehtäviin käytännön tasolla.

K-trainee-ohjelman lisäksi Kesko tarjoaa K-kauppiastrainee-ohjelman tuleville kauppiasyrittäjille. K-kauppiastrainee-ohjelmassa on vuosittain noin 100 osallistujaa.

Keskon kiinnostavuus työpaikkana

Keskon tavoitteena on olla kaupan alan houkuttelevin työpaikka. Nykyisen henkilökunnan sitoutumisen ja työtyytyväisyyden parantamisen lisäksi tavoitteena on olla kiinnostava vaihtoehto myös muille kaupan alan ammattilaisille ja eri alojen opiskelijoille. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi Kesko kehittää edelleen monimuotoista oppilaitosyhteistyötä, käy rekrytointimessuilla sekä esittelee K-ryhmää työnantajana erilaisissa tilaisuuksissa.

Kesko seuraa kiinnostavuuttaan työntajana sekä opiskelijoiden että jonkin aikaa työelämässä toimineiden keskuudessa tehtävillä tutkimuksilla. Myös ylimpien päättäjien ja vaikuttajien käsitystä Keskon työnantajakuvasta tutkitaan säännöllisesti.

Vuonna 2007 seurattiin kahta opiskelijoiden käsityksiä kuvaavaa tutkimusta (Universum ja T-media), yhtä jo työelämässä olevien keskuudessa tehtyä tutkimusta (Universum) ja yhtä päättäjien piirissä tehtyä tutkimusta (Taloustutkimus). Lisäksi EVTEK-Mercuria Business School tutki merkonomiopiskelijoiden käsityksiä Keskon työnantajana.

Keskon sijoitus on kaupallisten opiskelijoiden keskuudessa noussut tasaisesti vuodesta 2000, poikkeuksena vuosi 2006. Vuonna 2007 Keskon sijoitus ihannetyöntajana nousi huomattavasti Universum-tutkimuksessa, ja Kesko oli sadan yrityksen joukossa sijalla 23 (42). Uutena tutkimuksena toteutettiin T-median tutkimus, jossa Keskon sijoitus korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa oli 37. ja kaupallisten akateemisten opiskelijoiden keskuudessa 31. Kaupallisten ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa Keskon sijoitus oli 16. T-median tutkimus jakaa opiskelijat neljään työnhakijasegmenttiin; urasuuntautuneet, työkeskeiset, stressinvälttelijät ja eettiset. Niin kutsuttujen eettisten työnhakijoiden parissa Keskon sijoitus (23.) oli paljon korkeampi kuin keskimäärin kaikkien opiskelijoiden keskuudessa.

EVTEK-Mercuria Business Schoolin tekemän tutkimuksen mukaan merkonomiopiskelijat pitävät Keskoa erittäin varteenotettavana työnantajana.

Vähittäis- ja tukkukauppa on heidän parissaan neljänneksi suosituin toimiala. Asteikolla 1-10 yleinen mieliku-

va K-ryhmästä saa keskiarvon 8,2 ja kiinnostavuus työpaikkana keskiarvon 7,7.

Keskon sijoitus nousi nuorten ammattilaisten kohdalla merkittävästi. Vuonna 2007 Keskon sijoitus oli 16. (28.) 1-8 vuotta työelämässä olleiden ekonomien keskuudessa (Universum).

Suuryritysten, järjestöjen, kuntien ja valtion virastojen ym. yhteisöjen johdon mielipiteitä kartoittavassa ns. VIP-tutkimuksessa Keskon maine työnantajana sai kaupan alan yritysten vertailussa hieman keskiarvoa alemman arvosanan, mutta oli selvästi keskiarvon yläpuolella suuryritysten vertailussa. Edelliseen vuoteen verrattuna arvot laskivat hiukan.

Vuonna 2007 toteutettiin osana keskolaista johtamiskoulutusta myös sisäinen työnantajakuvatutkimus, jossa tutkittiin alle kaksi vuotta Keskossa työskennelleiden alle 30-vuotiaiden esimiesten ja asiantuntijoiden näkemyksiä Keskon työpaikkana. Tutkimuksessa vahvuuksina nähtiin erityisesti yrityksen hyvä ilmapiiri, mukavat työkaverit sekä mielenkiintoiset työtehtävät. Kehityskohteina nähtiin esimiestyö ja palkkaus.

Johtaminen ja esimiestoiminta

Yhtenäisellä, arvoihin ja vastuullisiin toimintaperiaatteisiin perustuvalla johtamismallilla pyritään toiminnan pitkäjänteiseen kehittämiseen. Johto vastaa siitä, että Kesko toimii arvojensa mukaisesti. Tehokkaan suorituksen johtamisen ja innostavan lähiesimiestoiminnan yhtenä keskeisenä työkaluna on koko henkilöstöä koskeva taivoite- ja kehityskeskustelu, jonka toteutusprosentti Suomessa oli 72 vuonna 2007 (74 % vuonna 2006).

HENKILÖSTÖN TYÖTYTYVÄISYYS SUOMEN YHTIÖISSÄ (ASTEIKKO 1-5)

	2003	2004	2005	2006	2007
Oma työ	3,71	3,79	3,82	3,82	3,85
Esimiestoiminta	3,79	3,80	3,84	3,81	3,85
Yksikön toiminta	3,76	3,76	3,78	3,76	3,80
Keskon toiminta*	3,70	3,60	3,58	3,58	3,62

*Vuoden 2003 tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia muiden vuosien tulosten kanssa

HENKILÖSTÖN TYÖTYTYVÄISYYS ULKOMAIEN YHTIÖISSÄ (ASTEIKKO 1-5)

	Ruotsi			Viro			Latvia			Liettua			Norja		Venäjä	
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Oma työ	3,97	3,86	3,90	4,09	4,15	4,14	4,14	4,11	4,10	3,88	4,10	4,26	3,95	4,02	4,14	4,07
Esimiestoiminta	3,74	3,65	3,66	3,96	4,02	3,99	3,98	4,04	3,88	3,94	3,70	4,06	3,66	3,89	4,13	4,10
Yksikön toiminta	3,79	3,63	3,67	3,95	4,06	4,00	3,99	3,99	3,93	3,71	3,85	4,12	3,66	3,91	4,23	4,18
Ketjun toiminta	3,76	3,70	3,75	4,01	4,06	4,07	4,02	3,97	3,92	3,65	3,73	3,73	3,68	3,80	3,96	3,86
Keskiarvo ¹⁾	3,82	3,71	3,75	4,00	4,08	4,04	4,03	4,05	3,97	3,73	3,88	4,15	3,79	3,94	4,17	4,12
Vastanneiden määrä	380	547	491	377	449	582	398	596	621	116	149	145	346	381	666	744
% henkilökunnasta	51	53	40	74	79	81	60	64	56	68	76	81	51	49	66	63

¹⁾ keskiarvo lasketaan kategorioiden oma työ, esimiestoiminta ja yksikön toiminta tuloksista

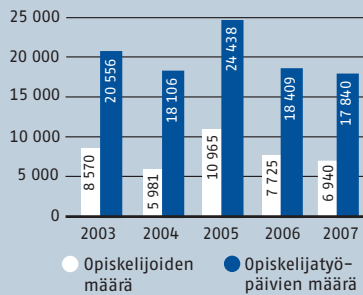

NAISTEN JA MIESTEN OSUUS HENKILÖSTÖRYHMITTÄIN SUOMESSA 31.12.2007

	Naiset,		Miehet,	
	lkm	%	lkm	%
Ylin johto	6	16,2	31	83,8
Keskijohto	79	21,6	286	78,4
Esimiehet ja asiantuntijat	816	42,6	1 101	57,4
Työntekijät ja toimihenkilöt	8 542	66,2	4 371	33,8
Yhteensä	9 443	62,0	5 789	38,0

NAISTEN %-OSUUS HENKILÖSTÖRYHMITTÄIN SUOMESSA 2003-2007

	2003	2004	2005	2006	2007
Ylin johto	8,9	13,3	14,3	15,6	16,2
Keskijohto	23,9	24,1	23,6	24,7	21,6
Esimiehet ja asiantuntijat	58,2	55,4	54,8	48,7	42,6
Työntekijät ja toimihenkilöt	64,3	63,7	63,4	64,4	66,2
Yhteensä	61,9	61,1	60,8	60,9	62,0

K-INSTITUUTIN OPISKELIJAMÄÄRÄT
2003-2007

Johtamistaitoja sekä uralla etenemistä tuetaan Keskon omalla kolmiportaisella esimies- ja johtamisvalmennuksella. Lisäksi Keskona on toteutettu pitkäjänteistä johdon ja johtopotentiaalain kehittämissohjelmaa vuodesta 2004. Ohjelmassa on mukana noin 200 henkilöä, ja sen tavoitteena on varmistaa laadullisesti ja määrällisesti riittävät johtoresurssit. Ohjelma keskittyy johtamiseen, johtajuuteen ja Keskon liiketoimintaan.

Vuonna 2007 ohjelman teemoina olivat vastuullinen johtaminen, asiakasuskollisuus sekä media- ja viestintätaidot. Vuoden 2008 pääteema on työn tuottavuus. Lisäksi vuonna 2007 Suomessa toteutettu mediavalmennus tarjotaan ulkomaiden tytäryhtiöiden johtajille.

Elokuussa 2007 käynnistettiin K-ryhmän ensimmäinen oma K-retail eMBA -ohjelma yhteistyössä Teknillisen korkeakoulun kanssa. Tavoitteena on valmentaa vähittäiskaupan johtamisen kansainvälisen tason huippuosaajia (lue lisää aiheesta sivulta 74).

Työtyytyväisyys

Hyvä työyhteisö on edellytys ihmisten hyvinvoinnille ja erinomaiselle suorituskyvylle. Keskona työyhteisön kehittymistä mitataan työtyytyväisyystutkimuksen avulla, joka sisältää johtamisen laadun mittarit ja joka on ollut käytössä vuodesta 1996. Tutkimuksella arvioidaan tyytyväisyyttä omaan työhön, esimiestyöhön, oman yksikön toimintaan ja Keskon toimintaan yleensä. Tutkimuksen tulokset analysoidaan yhtenäisen mallin avulla ja kehitystavoitteet sisällytetään yksiköiden toimintasuunnitelmiin. Työtyytyväisyystutkimus toteutetaan myös kaikissa K-ryhmän kaupoissa, pienimpiä K-ruokakauppoja lukuun ottamatta.

Työtyytyväisyystutkimuksen tulokset on esitetty taulukossa sivulla 67. Suomen yksiköissä tutkimukseen vastasi 9 374 henkilöä eli 67,2 % henkilökunnasta, mikä on hieman vähemmän kuin viime vuonna. Pitkäaikaispoissaolevat olivat tutkimuksen ulkopuolella.

Henkilöstön työtyytyväisyys parani Suomessa kaikilla tutkituilla osa-alueilla: oma työ, esimiestoiminta, yksikön toiminta ja Keskon toiminta. Vuonna 2007 vahvuuksia olivat tietoisuus omista ja yksikön tavoitteista sekä asiakastyytyväisyyden korkeaksi koettu taso. Tyytyväisyys mahdollisuuksiin vaihtaa uusiin tehtäviin on parantunut, mutta nähdään yhä kehittämiskohteena, samoin kuin tiedonkulku johdon ja henkilöstön välillä sekä työhyvinvointiin panostaminen.

Työtyytyväisyystutkimuksen tulokset ovat Suomen yhtiöissä osa esimiesten tulospalkkausta.

Ulkomaisissa tytäryhtiöissä vastausprosentit nousivat Virossa ja Liettuaissa ja laskivat muualla, vaihdellen 51 %:sta 79 %:iin. Tutkimusta ei toteutettu Senukaissa Liettuaissa. Vuonna 2007 keskimääräinen työtyytyväisyys parani Ruotsin, Liettuan ja Norjan yhtiöissä, ja huononi Virossa, Latviassa ja Venäjällä. Muutokset eivät kuitenkaan Norjaa lukuun ottamatta olleet merkittäviä.

Muita arviointitapoja

Johtamisen laatua arvioidaan säännöllisesti monen muunkin tutkimuksen avulla. Vuosittaisissa asiakastytytyväisyystutkimuksissa selvitetään sekä ulkoisten että sisäisten asiakassuhteiden kehittymistä. Molemmat tut-

kimukset ovat osa esimiesten yksikkötasoista tulospalkkausta.

Ulkomaisista yhtiöistä esimerkiksi Senukaissa on viisihenkinen, johdon edustajista koottu ”Eettinen komitea”, joka kokoontuu tarvittaessa käsittelemään henkilökunnan sille esittämiä valituksia ja ongelmia. Komitea ei saanut valituksia vuonna 2007.

Henkilökunta voi antaa palautetta toiminnasta, paitsi omassa yksikössään, myös suoraan ylimmälle johdolle Keskon intranetin välityksellä Suomessa. Käytössä on ”Suora linja”-palautekanava, ”Postia pääjohtajalle”-kanava sekä keskustelupalsta, joissa voi nimellä tai nimettömänä kommentoida Keskoa koskevia asioita ja tehdä ehdotuksia. Johdon palautteet julkaistaan Suoran linjan vastauspalstalla, ja pääjohtaja vastaa saamaansa postiin henkilökohtaisesti.

Vuonna 2007 käynnistettiin Keskon intranetin - Keskonetin - uudistusprojekti, jossa Keskonetin rakenne, sisältö, toiminnallisuus ja ulkoasu tullaan kokonaan uudistamaan. Kun projekti saadaan päätökseen, Keskon henkilöstö kaikissa toimintamaissa voi jakaa tietoa Keskonetin kautta.

K-citymarket on yksi Suomen parhaista työpaikoista

K-citymarket osallistui ensimmäistä kertaa Suomen parhaat työpaikat -tutkimukseen, jonka toteuttaa Great Place to Work Institute. K-citymarket sijoittui neljänneksi suurten organisaatioiden sarjassa. Organisaatiot valitaan parhaiden työpaikkojen listalle yritysten työntekijöiden työantajaa koskevien mielipiteiden sekä henkilöstötoimintojen laadukkuuden perusteella. Lue lisää aiheesta sivulta 74.

Tasa-arvo

Emoyhtiö Kesko Oyj:ssä sekä konsernin kotimaan toimiala- ja tytäryhtiöissä on määritelty Suomen tasa-arvolain mukaiset tasa-arvosuunnitelmat tavoitteineen. Vuosina 2005-2006 tehdyt tasa-arvosuunnitelmat kattavat mm. rekrytoinnin, urakehityksen ja koulutuksen, palkkauksen sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen. Sukupuolten välisen tasa-arvon lisäksi suunnitelmassa on linjauksia mm. eri-ikäisten ja eri kulttuuritaustaisten henkilöiden tasa-arvoisesta kohtelusta. Kesko-konsernissa tasa-arvon kokemista on selvitetty vuosittain tehdyissä työtyytyväisyystutkimuksissa vuodesta 1996 lukien.

Vuoden 2007 lopussa Kesko-konsernin suomalaisten yhtiöiden kaikista työntekijöistä oli naisia 62,0 % (edellisenä vuonna 60,9 %) ja miehiä 38,0 % (39,1 %). Ulkomaiset yhtiöt olivat miesvoittoisia - miesten osuus oli 57 %.

Ylimmässä johdossa naisia oli kuusi eli 16,2 %. Hallituksen seitsemästä jäsenestä yksi oli nainen, ja konsernijohtoryhmän kahdeksasta jäsenestä naisia oli kaksi.

Suomen keskijohdossa naisten osuus laski 21,6 %:iin (edellisenä vuonna 24,7 %). Esimies- ja asiantuntijatehtävissä naisten osuus laski 42,6 %:iin (edellisenä vuonna 48,7 %).

Naisten osuus keskijohdosta oli virolaisissa yhtiöissä 40,0 %, Latviassa 42,6 %, Liettuassa 6,7 % ja Venäjällä 59,4 %. Esimies- ja asiantuntijatehtävissä naisten osuus oli virolaisissa yhtiöissä 14,5 %, Latviassa 32,5 %, Liettuassa 9,5 % ja Venäjällä 55,8 %. Erittelyä ei ole saatavissa

K-rauta AB:sta Ruotsista, Byggnakkerista, Rautakesko AS:sta Virossa eikä Senukaista.

Vähittäiskauppaa harjoittavissa tytäryhtiöissä naisten osuus esimiestehtävissä on merkittävä. Esimerkiksi K-citymarketien osastopäälliköistä noin 80 % ja Anttila-tavaratalojen osastopäälliköistä 72 % on naisia.

Suomessa työtyytyväisyystutkimuksessa tasa-arvon toteutumiseksi annettiin arvosana 3,64 (3,60) asteikolla 1-5. Arvosana on vuodesta 1996 lähtien parantunut vuodesta 2004 lukuun ottamatta.

Osaamisen kehittäminen ja koulutus

Keskossa henkilöstön kehittämisen ja koulutuksen tavoitteena on varmistaa konsernin liiketoimintastrategian ja ketjujen asiakaslupausten toteuttamiseksi tarvittava osaaminen.

Keskolaisten peruskoulutus on Suomessa kartoitettu muiden kuin vähittäiskauppayhtiöiden osalta. Tilaston piiriin kuuluvista 5 826 henkilöstä 21 %:lla on peruskoulutuskinto, 63 %:lla keskiasteen ammatillinen peruskoulutus ja 16 %:lla korkeakoulutuskinto.

Baltian ja Venäjän yhtiöissä korkeakoulun käyneiden osuus on korkeampi kuin Suomessa - Virossa 46 %, Latviassa 26 %, Liettuassa 20 % ja Venäjällä 45 %. Erittely puuttuu Ruotsista ja Norjasta.

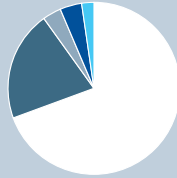
Täydennyskoulutukseen käytettiin Suomessa yhteensä 16 000 päivää eli 1,4 päivää työntekijää kohti. Rahaa koulutukseen sijoitettiin 4,8 miljoonaa euroa eli 420 euroa työntekijää kohti. Vuonna 2006 koulutusta oli 1,5 päivää työntekijää kohti ja rahaa käytettiin 350 euroa, joten ajallinen panostus koulutukseen väheni hieman vuonna 2007, kun taas rahallinen panostus kasvoi. Noin 80 % koulutuksesta toteutettiin konsernin sisäisenä, mihin on luettu koulutus K-instituutissa.

Ulkomaisten yhtiöissä koulutuspäiviä oli 7 109 (3 589) eli 0,7 päivää työntekijää kohti, ja rahaa käytettiin 792 910 euroa eli 220 (95) euroa työntekijää kohti. Sisäisen koulutuksen osuus oli 67 %. Koulutuspäivien lisääntymisen johtuu pääasiassa uusien kauppojen avaamiseen liittyvistä ja johdolle suunnatuista koulutuksista Rautakeskossa Latviassa. Tieto koulutuskustannuksista puuttuu Byggnakkerista ja Senukaista. Tieto koulutuspäivistä puuttuu K-rauta AB:stä Ruotsista, Byggnakkerista ja Rautakesko AS:sta Virossa.

K-instituutti tarjoaa koulutusohjelmia Keskon johdolle ja johtopotentialille, esimiehille ja asiantuntijoille. Johdon ja johtopotentialin koulutuksia on käsitelty otsikon ”Johtaminen ja esimiestoiminta” alla. K-kauppiaille ja myymäläpäälliköille suunnatut koulutukset keskittyvät kaupan päivittäiseen johtamiseen, toiminnan suunnitteluun ja yrittäjyyteen. Lisäksi K-instituutti tarjoaa koulutusta asiakaspalvelussa ja myynnissä K-kauppojen henkilökunnalle.

K-instituutissa opiskeli noin 6 940 keskolaista, K-kauppiasta ja K-kauppojen työntekijää. Vuonna 2006 opiskelijoita oli 7 700. Opiskelijatyöpäiviä kertyi 17 840 (18 400). Vuonna 2007 opiskelijamäärältään suurin yksittäinen valmennus oli K-plussa-uudistukseen liittyvä valmennus. K-instituutti on toteuttanut myös noin 20 verkkokoulutusohjelmaa konserniyhtiöille ja ketjuille.

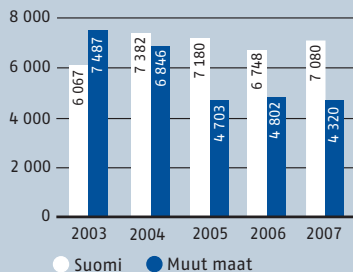
SAIRAUSPOISSAOLOT 2007 (SUOMEN TOIMINNOT), %

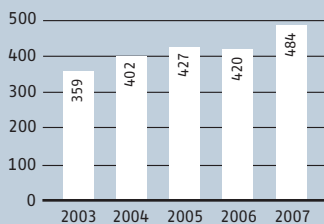
- Palkalliset sairauspäivät 69,4 %
- Palkattomat sairauspäivät 20,7 % (pitkäaikaiset sairaudet)
- Lapsen sairastaminen 3,5 %
- Työmatka- ja työtapaturmat 4,1 %
- Ammattisairaudet ja kuntoutus 2,3 %

Suomessa sairauspäiviä yhteensä: 141 278

SAIRAUSPÄIVIEN MÄÄRÄN KEHITYMINEN, SAIRAUSPÄIVIÄ/MILJOONA TYÖTUNTIA

KESKON PANOSTUS TYÖTERVEYSHUOLTOON SUOMESSA, EUROA/HENKILÖ (KESKON OMA TYÖTERVEYSHUOLTO)

Suomen suurimman ammatillisen aikuiskoulutuksen, Mestari- ja ammattikoulutuksen, toteutusvastuu siirtyi K-kauppiasliitolta K-instituuttiin vuoden 2007 alusta. Muutoksen taustalla oli halu kytkeä Mestari- ja ammattikoulutus kiinteämmin henkilöstön kehittämisen ohjelmaan. Mestari- ja ammattikoulutukseen osallistui 15 160 henkilöä, joista 862 oli keskolaisia (lisäksi Keskon vähittäiskauppayhtiöiden henkilökunta sisältyy kokonaislukuun). Mestari- ja ammattikoulutusta toteutettiin edellisten vuosien tapaan myös noin sadassa kaupallisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa. Viime vuoden koulutukseen osallistui oppilaitoksissa noin 6 000 opiskelijaa.

Terveys ja turvallisuus

Kesko ylläpitää työterveys- ja -turvallisuus- sekä poissaolotilastoja konserniyhtiöiden osalta. Tilastot eivät kata urakoitsijoita.

Sairauspäivät Suomessa

Kesko Oyj siirsi huhtikuussa 2007 lakisääteisen tapaturmavakuutuksen Ifistä Pohjolaan. Työtapaturmia, jotka johtivat yhteen tai useampaan sairauspäivään, oli Suomessa yhteensä 699 (edellisenä vuonna 495), ja työmatkatapaturmia 155 (139). Tunnusluvut on päivitetty edellisen raportin julkaisemisen jälkeen vakuutusyhtiön antamien tietojen perusteella. Yhdeksän ammattitautitapausta raportoituihin vakuutusyhtiölle. Kuolemaan johtaneita tapaturmia ei sattunut.

Tapaturmataajuus oli 43,2 (31,3) tapaturmaa miljoonaa työtuntia kohti. Tapaturmien ja ammattitautien aiheuttamien sairauspäivien lukumäärä oli 5 918 eli 0,5 päivää työntekijää kohden, mikä oli 25 % enemmän kuin viime vuonna. Tapaturmien keskimääräinen vakavuusaste kuitenkin laski 6,9 poissaolopäivään (7,4).

Keskon Suomen yhtiöissä on Suomen työsuojelulain mukaiset työsuojelutoimikunnat. Vuonna 2008 Keskon tavoitteena on perustaa konsernitason työsuojelusuorin, jonka jäseninä on työsuojelupäälliköitä ja -valtuutettuja sekä konsernin riskienhallinnan, henkilöstöresurssien ja työterveyshuollon edustajat. Foorumin tarkoituksena on löytää ratkaisuja eri yksiköissä esille nousseisiin käytännön työsuojelusuorin kysymyksiin.

Sairauspäiviä oli Suomessa yhteensä 141 278 eli 9,3 päivää henkilöä kohti (edellisenä vuonna 9,7). Miljoonaa työtuntia kohti sairauspäiviä oli 7 080, mikä oli 4,9 % enemmän kuin viime vuonna. Sairauspäivien määrän kehittyminen miljoonaa työtuntia kohti vuosina 2003-2007 selviää oheisesta kuvaajasta. Tilastointi on vuosi vuodelta tarkentunut, mikä on jonkin verran kasvattanut sairauspäivien määrää ja samalla vaikeuttanut vuosien välisiä vertailua.

Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) mukaan keskimääräinen sairauspoissaoloprosentti palvelusektorin yrityksissä Suomessa oli 3,8 % ja teollisuudessa 6,7 % teoreettisista työtunneista vuonna 2006. Poissaoloprosentti Keskon Suomen yhtiöissä vuonna 2007 oli 5,1 % ilman lapsen sairastamisesta johtuvia poissaoloja. Keskon tilastoinnissa osa-aikaisten työntekijöiden sairauspäivät kirjautuvat kokonaisina päivinä. Jos ne kirjattaisiin tunteina, sairauspoissaolon tunnusluvut olisivat nyt ilmoitettuja jonkin verran pienempiä.

Työterveyshuollon tavoitteet vuosille 2007–2008

Tavoite	Tulokset
Sairauspoissaolojen raportoinnin ja käsittelyn yhtenäistäminen systemaattiseksi toiminnaksi kaikissa toimialayhtiöissä ja yksiköissä.	Käytäntöjä kehitettiin K-citymarketissa ja Anttilassa (ks. alla). Muissa yhtiöissä työ jatkuu vuonna 2008.
Esimiehen, työntekijän ja työterveyshuollon yhteistapaamisten yhtenäistäminen.	Tavoitetta ei saavutettu vuonna 2007. Tapaamisten käyttöönotto on keskeinen tavoite vuodelle 2008.
Huumetestaukset työhöntulotarkastuksiin tietyillä henkilöstöryhmillä. Näitä ovat esimerkiksi tietohallinto, työterveyshuolto ja turvallisuustehtävät sekä moottoriajoneuvoja kuljettavat.	Tavoite saavutettiin vuonna 2007.

Sivun 70 kaaviossa sairauspäiviä on eritelty poissaolosyiden perusteella. Edelliseen vuoteen verrattuna merkittävimmät muutokset olivat työtapaturmista johtuvien sairauspäivien sekä palkallisten sairauspäivien lisääntyminen.

Kuntoutukseen käytettyjen palkallisten ja palkattomien sairauspäivien määrä lisääntyi 6,5 %:lla. Kuntoutus painottui ns. ASLAK-kursseihin (ammattillisesti syvennetty varhaiskuntoutus). Vuonna 2007 aloitti seitsemän kuntoutusryhmää.

Useissa yhtiöissä on käynnissä pitkäaikaisia työhyvinvointiprojekteja, joiden tavoitteena on työn tuottavuuden lisääminen sairauspäiviä vähentämällä ja eläkeikää nostamalla. Rautakeskon Timantti-ohjelma keskittyy yli 50-vuotiaiden työntekijöiden jatkuvaan hyvinvointiin sekä työn ja vapaa-ajan yhteensovittamiseen (lue lisää aiheesta sivulta 75). Anttilassa otettiin käyttöön uusi sairauspoissaoloihin liittyvä puheeksiottamismalli, ja samanlaista mallia pilotoitiin K-citymarketissa (katso case sivulla 74). Vuosittainen, koko K-ryhmän kattava Liikutaan yhdessä -kampanja rohkaisee henkilöstöä liikuttamaan ja kokeilemaan uusia lajeja. Lisäksi Keskon kerho tukee henkilöstön harrastus- ja virkistystoimintaa.

Sairauspäivät ulkomailla

Ulkomaisissa yhtiöissä sairauspäiviä oli yhteensä 78,838 eli 7,7 päivää henkilöä kohti (8,6 päivää vuonna 2006) ja 4,320 päivää (4 802) miljoonaa työtuntia kohti. Poissaolot vastasivat 3,2 % työpäivistä, mikä on vähemmän kuin Keskon Suomen yhtiöissä. Maakohtainen erittely on esitetty taulukossa sivulla 64. Sairauspoissaolojen suhteellinen määrä väheni lukujen valossa, mutta vuosia ei voida pitää keskenään täysin vertailukelpoisina.

Ulkomaiset yhtiöt käyttivät henkilökunnan harrastus- ja virkistystoimintoihin yhteensä noin 362 000 euroa. Tiedot puuttuvat K-rauta AB:sta Ruotsista, Byggmakkerista ja Senukaista.

Työterveyshuolto

Keskon oman työterveyshuollon piirissä oli Suomessa noin 6 000 henkilöä, joista pääkaupunkiseudun omilla työterveysasemilla hoidettiin runsaat 5 200 henkilöä. Osa konserniyrityksistä hankkii työterveyshuoltonsa ulkopuolisilta palveluntuottajilta.

Työterveyshuoltoon käytettiin Kesko-konsernissa Suomessa vuonna 2007 kaikkiaan noin 4,3 miljoonaa euroa. Tästä summasta Kela korvaa jälkikäteen noin 2 miljoonaa euroa.

Vuonna 2007 työterveyshuollon kokonaiskustannukset Suomessa olivat 327 euroa henkilöä kohden vuodessa. Ulkopuolisilta palveluntuottajilta ostettuna palveluna työkykyä ylläpitävään ja sairauksia ennaltaehkäisevään toimintaan käytettiin noin 35 % kustannuksista. Vastava panostus Keskon oman työterveyshuollon piirissä olevien osalta oli 484 euroa ja yli 40 %.

Työterveyshuolto toimii Keskon vähittäiskauppayhtiöiden asiantuntijana ergonomiakysymyksissä. Työterveyshuolto osallistuu tarvittaessa päihdeongelmaisten hoitoon ja hoitoonohjaukseen sekä kouluttaa esimiehiä yhdessä työpsykologin kanssa päihdeongelmatilanteisiin, tavoitteena ehkäistä ongelmien syntymistä. HIV-tes-tejä tehdään vain sairaanhoidon yhteydessä, normaalin työhöntulo- ja terveystarkastuksen yhteydessä niitä ei tehdä.

Työterveyshuolto osallistuu neljään Työterveyslaitoksen tutkimusprojektiin, jotka liittyvät työyhteisöjen toimivuuden edistämiseen, työterveyshuollon terveystarkastusten vaikuttavuuteen, työn fyysisen kuormituksen arviointijärjestelmään ja yläraajan rasitussairauksien varhaiseen ehkäisyyn.

Työterveyshuollon tavoitteet vuosille 2007–2008 sekä niiden toteutuminen on esitetty yllä olevassa taulukossa.

Palkat ja muut edut

Keskolaisten keskimääräinen vuosipalkka oli Suomessa 31 590 euroa, muissa Pohjoismaissa 35 050 euroa ja Baltian maissa ja Venäjällä 11 230 euroa. Henkilömääränä on laskennassa käytetty keskimääräistä henkilökuntaa.

Koska Kesko-konsernin toiminta on erittäin monimuotoista ja esimerkiksi erilaisia tehtävänimikkeitä on noin 700, keskimääräinen palkka ei ole hyvä tunnusluku kuvaamaan palkkauksen tasoa tai rakennetta. Konsernin rakenne on myös siinä määrin muuttunut sekä Suomessa että ulkomailla, että kalenterivuosien välinen vertailu ei anna kuvaa palkkakehityksestä.

Tulospalkat

Vuoden 2007 kevällä tulospalkkoja maksettiin vuoden 2006 tuloksesta 14,8 miljoonaa euroa eli 4,1 % palkkasummasta. Konsernin tulospalkkiojärjestelmä koskee Kesko Oyj:n ja sen suomalaisten tytäryhtiöiden koko henkilökuntaa lukuun ottamatta vähittäiskauppoja, joissa se on ulotettu Anttiloiden ja K-citymarketien esimiestehtäviin. Vuonna 2007 Anttiloissa ja Kodin Ykkösissä pilotoitiin myyntipalkkiojärjestelmää työntekijätehtävien piirissä. K-citymarket otti käyttöön myyntipalkkiojärjestelmän, jota pilotoitiin edellisenä vuonna.

Keskeisiä palkkioon vaikuttavia tekijöitä ovat konsernin ja toimialan kokonaistulos, oman yksikön myynti ja tulos tai niiden kehittyminen sekä asiakastytyväisyys. Esimiesten tulospalkkaan vaikuttaa myös alaisten työttyväisyys.

Ulkomaisten yhtiöiden tulospalkkausjärjestelmät eivät välttämättä vastaa Suomessa käytössä olevia järjestelmiä. Ulkomaiset yhtiöt maksoivat vuonna 2007 tulospalkkoja vuoden 2006 tuloksesta lähes 6,3 miljoonaa euroa eli noin 4,4 % palkkasummasta. Tästä summasta puuttuvat Byggmakkerin ja Senukain tiedot.

Konsernin johdolla - noin 80 henkilöä - on oma Kesko Oyj:n hallituksen hyväksymä tulospalkkiojärjestelmä, jossa palkkion enimmäismäärät vaihtelevat tehtävän tulosvaikutuksen perusteella 3-8 kuukauden palkkaa vastaaviin määriin asti.

Optiot

Keskolla oli vuonna 2007 voimassa kaksi optio-ohjelmaa. Vuoden 2003 optio-ohjelman merkintä päättyy optioerästä riippuen huhtikuun lopussa 2008, 2009 tai 2010.

Varsinainen yhtiökokous hyväksyi maaliskuussa Kesko-konsernin johdolle ja muille avainhenkilöille sekä Kesko Oyj:n kokonaan omistamalle tytäryhtiölle suunnatun optio-ohjelman. Ohjelman merkintä päättyy optioerästä riippuen huhtikuun lopussa 2012, 2013 tai 2014. Optio-ohjelmien sisältö esitellään Keskon Internet-sivuilla www.kesko.fi (Sijoittajat/Osaketieto). Vuoden 2007 tilinpäätöksen henkilöstökuluihin sisältyi myönnettyjä osakeoptioita 2,3 miljoonan euron arvosta.

Eläkkeet

Eläkekassan jäsenmäärä kasvoi 1.1.2007 tapahtuneen kannansiirron myötä noin 5 400:lla ja eläkeläisten määrä 328 henkilöllä.

Kesko-konsernista siirtyi vuoden 2007 aikana Suomessa eläkkeelle 164 henkilöä (edellisenä vuonna 140), joista Eläkekassan jäseniä oli 115 (59) ja Varma-Sammossa vakuutettuja 49 (81). Lukuun sisältyvät osa-aikaeläkkeelle ja osatyökyvyttömyyseläkkeelle jääneet, joiden työsuhte jatkuu edelleen. Uudelleenkoulutukseen sijoitettiin seitsemän (26) sellaista henkilöä, joilla ei enää ollut sairauden vuoksi työkykyä entiseen työhönsä tai joiden työkyky oli vaarantumassa. Ulkomaisissa yhtiöissä ei ollut eläketapahtumia.

Terveydellisistä syistä kokoaikaiselle eläkkeelle siirtyneitä oli 51 eli kuusi vähemmän kuin edellisenä vuonna. Työkyvyttömyyseläkkeiden määrä on pysynyt koko 2000-luvun erittäin matalana. Kolmen vuoden keskiarvoilla lasketussa tarkastelussa nähdään, että trendi on ollut 1990-luvun puolivälin jälkeen laskeva ja määrä on nyt tasoittunut erittäin matalalle tasolle. Työterveyshuolto on samalla aikajaksolla panostanut merkittävästi työkykyä ylläpitävään toimintaan.

Eläkekassan A-osastossa myönnettiin taloudellisin ja tuotannollisin perustein varhaiseläke 16 (10) henkilölle.

Keskimääräinen eläkkeellejäänti-ikä laski Keskon Eläkekassan eläkemyönnoissä 57,7 vuoteen (58,1) ja nousi Varma-Sammossa 58,9 vuoteen (55,0). Keskon Eläkekassan osalta keskimääräinen eläkkeellejäänti-ikä vaihtelee vuosittain mm. työkyvyttömyyseläkkeelle jääneiden henkilöiden iän perusteella.

Varma-Sammon osalta keskiarvoa nosti uusi eläkeläki, joka mahdollistaa vanhuuseläkkeelle siirtymisen oman harkinnan mukaan 63-68 vuoden iässä. Koko Suomen työeläkejärjestelmässä keskimääräinen eläkkeellejäänti-ikä oli 58,6 vuotta (2006).

Keskon Eläkekassan vuonna 2007 maksamat eläkkeet - yhteensä 57,7 miljoonaa euroa 3 749 henkilölle - olivat suuruudeltaan keskimäärin 1 282 euroa kuukaudessa.

Toiminta työnantajajärjestöissä

Kesko on työnantajana järjestäytynyt Suomessa Suomen Kaupan Liittoon, Ruotsissa Handels Arbetsgivareorganisation'iin ja Norjassa Näringslivet Hovedorganisasjon'iin (NHO). Baltiassa Rautakeskon ja Maatalouskeskon tytäryhtiöt eivät kuuluneet järjestöihin.

Keskon pääjohtaja kuuluu Suomen Kaupan Liiton hallitukseen ja toimii Elinkeinoelämän Keskusliiton (EK) hallituksen varapuheenjohtajana.

Yhteistyö henkilöstön edustajien kanssa

Kesko-konsernin Suomessa työskentelevästä henkilökunnasta 38,2 % oli järjestäytynyt ammattiliittoihin, pääasiassa Palvelualan Ammattiliittoon. Tilastossa ovat mukana ne työntekijät, joiden ay-jäsenmaksu pidätetään palkasta. Norjassa järjestäytymisaste oli 25,5 %. Baltiassa ja Venäjällä ammattiliittoihin järjestäytyneitä oli vain muutama henkilö. Baltian maissa monissa Keskon tytäryhtiöissä on työpaikkakomitea, jossa on sekä johdon että työntekijöiden edustus. Järjestäytymistä koskevat tiedot eivät ole saatavilla K-rauta AB:sta Ruotsista eivätkä Senkaista.

Kaikki Kesko-konsernin työntekijät Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa ovat kollektiivisten työehtosopimusten piirissä. Baltian maissa ja Venäjällä ei toistaiseksi ole syntynyt sitovaa, koko toimialan kattavaa työehtosopimusta.

Kesko-konsernissa on yhtiökohtainen luottamusjärjestelmä, joka on käytössä kaikissa suurimmissa tytäryhtiöissä Suomessa. Keslog Oy:n toimipaikkakohtaiset luottamusmiehet edustivat myös muiden toimialayhtiöiden henkilöstöä ao. toimipaikoilla. Anttila Oy:ssä ja Citymarket Oy:ssä on myös tavaratalokohtaisia luottamusmiehiä. Kansalliset yhteistyökokoukset pidetään kahdesti vuodessa. Kansainvälinen konserniyhteistyökoukous (European Works Council, EWC) järjestetään kerran vuodessa ja siihen osallistuivat vuonna 2007 edustajat Suomesta, Ruotsista, Virosta ja Liettuaista.

Kesällä 2006 kangasalalaisen K-supermarket Kesäpäivän kauppiasta syytettiin luottamusmiehen laittomasta irtisanomisesta. Myös muita työntekijöiden kohteluun liittyviä syytöksiä käsiteltiin julkisuudessa, ja PAM julisti kauppaan hakusaarron. Kauppias kielsi kaikki syytökset, ja neuvottelujen jälkeen luottamusmies palasi työpaikalleen. Lokakuussa Kesko, kauppias ja PAM sopivat työyhteisön kehittämissuunnitelman käynnistämisestä K-supermarket Kesäpäivässä.

Kesko-konsernin kotimaisia yhtiöitä koskevia työsuhteriitoja oli vuonna 2007 käsiteltävänä hovioikeudessa yksi ja käräjäoikeuksissa neljä. Riidat koskivat työsuhteen päättämisistä. Tapauksista yksi päättyi Keskon eduksi, yksi sovittiin vuonna 2007 ja yksi vuoden 2008 alussa.

Ulkomaiden yhtiöiden osalta vuoden lopun työsuhteriitatilastot kattavat vain avoimet riidat. Näiden tilastojen mukaan vuoden 2007 lopussa oli vireillä yksi riita liittyen työsuhteen rikkomiseen työntekijän toimesta.

Case

K-TRAINEESTA KASVAA TULEVAISUUDEN OSAAJA

K-ryhmän järjestyksessään toinen K-trainee-valmennusohjelma käynnistyi 7. tammikuuta järjestetyllä avajaistilaisuudella. Tämänkertaiseen ohjelmaan valittiin 18 osallistujaa 707 hakijan joukosta. K-trainee-valmennukseen valitaan korkeakoulutettuja vastavalmistuneita tai juuri valmistumassa olevia nuoria oppimaan kaupan esimies-, johto- ja asiantuntijatehtäviin. Tämänkertaisista hakijoista 58 %:lla on korkeakoulututkinto tai he ovat lähellä valmistumistaan ja 42 %:lla on ammatti-korkeakoulututkinto.

Vuoden mittaisen ohjelman keskeinen osa on vähittäiskauppaharjoittelu, jonka tarkoituksena on perehdyttää osallistujat kaupan tehtäviin käytännön tasolla. K-trainee-ohjelma sisältää myös Kaupan huippuosaajaksi -esimiesvalmennuksen K-ryhmän omassa koulutuskeskuksessa K-instituutissa. Lisäksi ohjelmaan valitut henkilöt osallistuvat erilaisiin toimiala- ja ketjukohtaisiin koulutuksiin.

Kun ohjelmaan valitut nuoret aloittivat valmennuksensa tammikuussa, juhlivat ensimmäiset, viime vuonna valmennusohjelman suorittaneet K-traineet valmistumistaan. Nurmeksesta kotoisin oleva Mikko Larinen suoritti harjoittelujaksonsa K-citymarket Kuopiossa. Hän sai vuodesta monipuolista työkokemusta ja tulevaisuuden kannalta tärkeitä kontakteja.

- Olen päässyt syventymään kaupan toimintoihin monesta näkökulmasta. Huippuhetkiä opinnoissa olivat erityisesti tilaisuudet, joissa pääsimme yhdessä trainee-kollegoiden ja alan parhaiden asiantuntijoiden kanssa vaihtamaan ajatuksiamme ja näkemyksiämme. Päivääkään en vaihtaisi pois, vaikka kaupan hektisessä arjessa tulee väistämättä eteen tilanteita, jotka näin jälkikäteen tarkasteltuna olisi voinut hoitaa paremmin, Mikko kertoo.

K-trainee-ohjelman lisäksi Kesko valmentaa uusia kauppiasryhmiä K-kauppiastrainee-ohjelmalla, johon osallistuu vuosittain noin 100 henkeä. K-kauppiastrainee-ohjelma on toiminut nykyisessä muodossaan vuodesta 1998, ja siitä on tullut kauppiasreservitoiminnan kivijalka.

VOIDAAN HYVIN CITTAREISSA

Ruokakeskon tytäryhtiö K-citymarket Oy sijoittui neljänneksi suur yritysten sarjassa Great Place to Work Institutun toteuttamassa vuoden 2008 Suomen parhaat työpaikat -kilpailussa. Valintakriteereitä olivat yritysten työntekijöiden mielipiteet työntajastaan sekä henkilöstötoimintojen laadukkuus.

K-citymarketeiden käyttötavarpuolella käynnistyi kesällä 2007

työhyvinvointiprojekti "Voidaan Hyvin Citarissa". Projektin tarkoitus on yhdenmukaistaa sairauspoissaoloihin liittyviä toimintatapoja tarjoamalla tavaratalojen esmiesten käyttöön selkeä toimenpide malli. Mallissa kiinnitetään huomiota mm. työterveyshuollon toimivuuteen, työergonomiaan sekä poissaolojen vähentämiseen myönteisin keinoin. Malli myös yhdenmukaistaa tavaratalojen keskinäisen sairauspoissaoloraportoinnin sekä antaa apuvälineitä esimiestyöhön. Projektia on pilotoitu loppuvuodesta 2007 kymmenessä tavaratalossa pääkaupunkiseudulla ja Tampereen alueella. Pilotointi jatkuu alkuvuonna 2008, jonka jälkeen tehdään päätös mallin käyttöönotosta kaikissa ketjun 56 tavaratalossa.

KESKO KEHITTÄÄ JOHTOON KANSAINVÄLISELLÄ KAUPAN EMBA-OHJELMALLA

Kesko käynnisti elokuun lopussa 2007 Suomessa ensimmäisen avainhenkilöille suunnatun K-retail eMBA -ohjelman yhteistyössä TKK Executive School of Business Oy:n kanssa.

Keskon henkilöstöjohtaja Riitta Laitasalo toteaa, että kilpailulla ja kansainvälistyvällä kaupan alalla menestyvät ne, joilla on strategista näkemystä sekä kykyä strategioiden nopeaan läpiviintiin.

- Tähän johtamishaasteeseen Kesko vastaa omalla K-retail eMBA-ohjelmallaan, johon on valittu vaativissa avaintehtävissä toimivia henkilöitä Keskon eri toimialayhtiöistä. Näin varmistetaan toimivan johdon huippuosaamisen, Laitasalo toteaa.

Opiskelijat työskentelevät K-ryhmässä hyvin erilaisissa tehtävissä, mm. rahoituksen, logistiikan ja kansainvälisen kaupan asiantuntijoina. Koulutus valmentaa heitä ymmärtämään vähittäiskaupan kansainvälistyvän toimintaympäristön, keskeisten menestystekijöiden, palveluyrityksen strategisen ajattelun ja johtamisen merkitystä.

Ohjelmaan sitoutuminen vaatii opiskelijalta merkittävää ajallista panosta, sillä opinnot tehdään täysipäiväisen työskentelyn rinnalla. Opintojen laajuus on 60 opintopistettä ja kesto noin 1,5 vuotta. Tavoitteena on, että kurssin päättäjisiä juhlitaan joulukuussa 2008.

RAUTAKESKON TIMANTTI-OHJELMA AUTTAA JAKSAMAAN

Rautakesko käynnisti lokakuussa 2007 konkarityöntekijöille tarkoitetun valmennusohjelman, jonka tavoitteena on auttaa ikääntyneitä työntekijöitä jaksamaan työelämässä eläkeikänsä asti. Vuoden kestävä Timantti-ohjelma tähtää fyysisen ja henkisen kunnon nostamiseen ja motivaation ylläpitämiseen työuran viimeisten vuosien aikana.

Valmennus toteutetaan yhdessä koulutusyhtiö Mercurin kanssa ja yhteistyötä tehdään myös työterveyshuollon sekä eri alojen asiantuntijoiden, kuten psykologien ja urheiluvalmentajien, kanssa. Säännöllisten tapaamisten aikana paneudutaan ravinnon, kunnon, levon ja itsensä tuntemisen merkitykseen työn ja muun elämän yhteensovittamisessa. Yksi tärkeä tavoite on myös kuunnella konkareiden näkemyksiä ja oivalluksia työelämästä. Seija Takamaa, 67, on töissä sisustusmyyjänä vantaalaisessa K-rauta 75:ssä

- On antoisaa tehdä töitä nuorten kanssa. Vanhemmat ja nuoremmat työntekijät pystyvät antamaan toinen toisilleen paljon, toteaa Seija.

Seijan työkokemus sisustusmyyjän tehtävistä on yli 30 vuoden mittainen. Uransa 16 viimeisintä vuotta Seija on työskennellyt K-rauta 75:ssä. Eläkepaperit ovat jo takataskussa.

- Tämä työ on palkitsevaa. Kun yhdessä asiakkaan kanssa pääsen ideoimaan onnistuneet remonttiratkaisut ja parhaimmat maali- ja tapettivalinnat, tunnen suurta tekemisen iloa. Lisäksi työ pitää minut menossa mukana.

YHTEISET PELISÄÄNNÖT

130 osallistujaa oli koolla tammikuun lopulla Annual Management Forumissa Tallinnassa, jossa Vastuulliset toimintatapamme -opas esiteltiin ensimmäistä kertaa Keskon kansainväliselle johdolle. Oppaaseen on kirjattu Keskon ja K-ryhmän noudattamat kansainväliset sitoumukset, omat periaatteet ja politiikat sekä yhteiset arvot.

Lakiasiaintoiminnan johtaja Anne Leppälä-Nilsson korosti tilaisuudessa vastuullisten toimintatapojen merkitystä kansainvälisesti toimivalle pörssiyritykselle:

- Vastuullisuus on Keskon menestystekijä. Meidän on joka päivä ansaittava asiakkaiden, tavarantoimittajien, työntekijöiden, viranomaisten, osakkeenomistajien ja muiden sidosryhmiemme luottamus. Toimimme aina lakien ja säännösten mukaisesti kaikissa toimintamaissamme. Pörssiyrityksenä Keskoa koskevat myös muun muassa arvopaperimarkkinasäännökset, hyvää hallintotapaa koskevat suosittukset sekä lahjonnan ja muun korruption torjuntaa koskevat lait.

Kesko Agro Latvian HR-päällikkö Baiba Pedraudze pitää tärkeänä yhteisten pelisääntöjen luomista kaikkiin toimintamaihin.

- Vastuulliset toimintatapamme tarkoittavat sitä, että puhumme kaikki samaa kieltä. Ymmärrämme, mikä on sallittua ja mikä ei. Ristiriitatilanteissa meillä on periaatteet, joihin nojaamme ratkaisun löytämisessä. Vastuulliset toimintatapamme -opas on yksi tärkeimmistä julkaisuista, joiden avulla perehdytämme uusia työntekijöitä. Painetun oppaan lisäksi on hyvä, että periaatteiden avaamista helpottamaan on tehty käytännönläheisiä videoanimaatioita, Pedraudze pohtii.

Opas ja videoanimaatiot löytyvät osoitteesta:
www.kesko.fi/Tyopaikat

Vastuullinen hankinta

VASTUULLISEN HANKINNAN KESKEISIÄ TULOKSIA VUONNA 2007

- + BSCI-yhteistyöhön saatiin lisää markkinavoimaa, kun jäsenyritysten määrä kasvoi 60:sta lähes 100:an.
- + Kesko vahvisti johtamiskäytäntöjään perustamalla vastuullisen hankinnan ohjausryhmän, jossa on riskimaatonta harjoittavien toimiala- ja tytäryhtiöiden edustus.
- + K-ruokakauppojen oma kahvimerkki Costa Rica korvattiin UTZ-sertifioidulla Pirkka Costa Ricalla.
- + Anttila toi markkinoille ekologisen ja eettisen Switcher-vaatemalliston, jossa on ainutlaatuinen "DNA"-koodi.
- + Kesko laati kattavan listan kielletyistä kemikaaleista teksteilleissä (käsitelty otsikon Tuoteturvallisuus alla).
- Kesko ei saavuttanut BSCI-auditointien määrään liittyvää tavoitettaan.
- Alustavissa BSCI-auditoinneissa alle yksi kolmasosa tavarantoimittajista täyttää BSCI:n vaatimukset.

Keskon riskimaatuonti

Kesko keskittyy alihankintaketjun sosiaalisen laadun valvonnassa ensisijaisesti ns. riskimaissa toimiviin tavarantoimittajiin. Riskimaiksi Kesko luokittelee sellaiset maat, joissa tiedetään tapahtuvan ihmis- ja työelämän oikeuksien loukkaamisista, pääasiassa kansallisen työläinsäädännön vähäisen valvonnan vuoksi.

Keskon oman riskituonnin arvo oli vuonna 2007 yhteensä 129 miljoonaa euroa. Tämä tuonti oli 1,6 % kaikista ostoista. Noin 70 % tuonnista tulee EU-maista. Keskon tärkeimmät EU:n ulkopuoliset tuontimaat ovat Kiina (74 miljoonaa euroa), Etelä-Korea (12 miljoonaa euroa) ja Intia (9 miljoonaa euroa).

Oman tuonnin lisäksi Kesko ostaa riskimaissa valmistettuja tuotteita myös muilta Suomessa toimivilta maantuontiyrityksiltä (ks. sivu 36) sekä kansainvälisten ostoryhmittymien välityksellä. Pääosa näistä ostoista on kansainvälisiä merkkituotteita, joiden valmistajat ja valmistuttajat ovat panostaneet jo vuosikautia sosiaalisen laadun varmistamiseen.

Näitä ostoja ei pystytä erittelemään tuotteiden alkuperämaiden perusteella, mutta Kesko arvioidaan muiden ostokanavien kautta riskialueilta tulevien tuotteiden osuuden olevan samaa luokkaa kuin oman riskituonnin. Lisäksi sosiaalisia riskejä saattaa liittyä niiden tuotteiden tuotantoon, jotka tulevat Suomeen kolmannen maan kautta tai tuotteissa olevien ainesosien tuotantoon.

Keskon ulkomaiset tytäryhtiöt eivät ole vielä rakentaneet vastaavaa menettelyä oman suoran tuontinsa valvontaan. Koska emoyhtiöt ostavat pääasiassa keskitetysti, on tytäryhtiöillä vain muutamia ulkomaisia tavarantoimittajia, joista suurin osa EU:n alueella. Tytäryhtiöiden maakohtainen tuonnin määrä on esitelty sivulla 36.

Vastuullisen hankinnan johtamiskäytännöt

Keskon vastuullisen hankinnan johtaminen perustuu ostotoiminnan eettisiin periaatteisiin, jotka Keskon hallitus on hyväksynyt huhtikuussa 1999 (ks. www.kesko.fi (Vastuullisuus)). Periaatteiden mukaan Kesko vaatii tavarantoimittajiltaan aina kansallisen työläinsäädännön noudattamista. Mikäli työelämän kansainväliset vähimmäisvaatimukset - ennen kaikkea Kansainvälisen Työjärjestön ILO:n keskeiset työelämää säätelevät sopimukset - kuitenkin ovat työntekijän kannalta kansallisia lakeja vaativampia, tulee noudattaa näitä kansainvälisiä normeja.

Vuoden 2005 alusta Kesko on kuulunut jäsenenä Business Social Compliance Initiativeen (BSCI), joka on eurooppalaisten kauppaketjujen perustama, sosiaalisia auditointeja kehitysmaatuonnissa edistävä yhteenliittymä (katso www.bsci-eu.org). Samalla Kesko sitoutui noudattamaan omassa ostotoiminnassaan BSCI:n periaatteita (BSCI Code of Conduct), jotka ovat vaatimuksiltaan vastaavaa tasoa kuin Keskon omat periaatteet. Vuonna 2007 Keskon opas tavarantoimittajille ("Principles and practi-

SA8000- JA BSCI-AUDITOINTIEN PÄÄKOHDAT

Auditoinnin osa-alueet	Vastaava ILO:n perussopimus
Lakien ja sopimusten noudattaminen	-
Järjestäytymisoikeus ja kollektiivinen neuvottelu-oikeus	87, 98, 135 ja 154
Syrjintä	100, 111, 143, 158 ja 159
Palkkaus	26 ja 131
Työajat	1 ja 14
Työterveys ja -turvallisuus	155 ja suositukset 164 ja 190
Lapsityövoimaa	79, 138, 142, 182 ja suositus 146
Pakkotyövoima	29 ja 105
Ympäristösuojelun peruskysymykset	-

ce of socially responsible trading”) uudistettiin ja samalla julkaistiin uusi tukimateriaali sekä tavarantoimittajille että Keskon ostajille.

Kesko vahvisti johtamiskäytäntöjään perustamalla vastuullisen hankinnan ohjausryhmän. Ohjausryhmä koostuu riskimaatuentia harjoittavien toimiala- ja tytäryhtiöiden edustajista ja vastaa vastuulliseen hankintaan liittyvien toimintatapojen koordinoinnista ja kehittämisestä. Ohjausryhmä kokoontui kolmesti vuoden 2007 aikana.

Kesko laati vuoden 2007 aikana itsearviointilomakkeen riskimaatavarantoimittajille. Lomake kattaa kaikki BSCI-kriteerit ja sitä on täydennetty ympäristöasioihin liittyvillä kysymyksillä. Lomakkeen tarkoituksena on antaa Keskolle perustiedot tavarantoimittajien tasosta sosiaalisen ja ympäristövastuun alueella sekä rohkaista tavarantoimittajia aloittamaan BSCI-auditointiprosessi. Lomakkeen käyttöä pilotoitiin maaliskuussa 2008 ja jatkossa kaikkien uusien riskimaatavarantoimittajien tulee täyttää lomake ennen ostosopimuksen allekirjoittamista Keskon kanssa.

Kesko ostajia koulutetaan säännöllisesti vastuullisen hankinnan käytäntöihin. Vuonna 2007 Anttilan ja Ruokakeskon ostajat saivat BSCI-prosessiin liittyvää koulutusta. Vuoden 2008 alussa sama koulutus järjestettiin K-citymarketin ostajille ja Anttilan alihankintaketjussa toimiville agenteille. Koulutukseen osallistui lähes 20 agentuurin edustajat, ja se herätti vilkasta keskustelua agentin roolista alihankintaketjun sosiaalisten auditointien edistämiseksi.

Valvonnan työkalut

Kesko käyttää toimittajaketjunsä valvonnassa SA8000-standardia sekä BSCI-auditointeja. Näiden lisäksi markkinoilla on lukuisia kansallisia ja toimialakohtaisia aloitteita, joiden periaatteet ovat samankaltaiset kuin Keskon käyttämien järjestelmien. Vaikka kaikki olemassa olevat toimintamallit eivät täytä kaikkia Keskon vaatimuksia, myös nämä muut mallit ovat vaikuttaneet myönteisesti kansainvälisten työelämän normien toteutumiseen Keskon alihankintaketjussa.

SA8000 Social Accountability –standardi

SA8000 on Social Accountability Internationalin (SAI) kehittämä standardi, joka pohjautuu YK:n ihmisoikeuksien julistukseen ja lapsen oikeuksien yleissopimukseen

sekä Kansainvälisen Työjärjestön ILO:n keskeisiin työelämä sääteleviin sopimuksiin. Standardin kehitystyössä ja hallinnossa on mukana kansalais- ja ammattijärjestöjen, yliopistojen, sertifiointilaitosten ja yritysten edustajia. Sertifiointiin voivat myöntää SAI:n akkreditoimat kansainväliset sertifiointilaitokset, joiden toimintaa SAI valvoo.

SA8000 on tarjolla olevista valvontatyökaluista vaativin ja kallein. Vuoden 2007 kesäkuun lopussa SA8000-sertifikaatteja oli voimassa 1 373, kun sertifikaattien määrä syyskuussa 2006 oli 1 112. SA8000-sertifiointien lista on nähtävissä SAI:n internetsivuilla (www.sa-intl.org).

Business Social Compliance Initiative (BSCI)

BSCI on eurooppalaisten kauppaketjujen perustama sosiaalisen auditointeja edistävä organisaatio, joka tekee yhteistyötä SAI:n kanssa. BSCI-auditointeja tekevät SAI:n hyväksymät SA8000-auditointeja, ja auditointi vastaa työntekijän kannalta SA8000-sertifiointia. Jos yritys, joka on läpäissyt BSCI-auditoinnin, rakentaa SA8000-standardin mukaisen johtamisjärjestelmän, sille voidaan myöntää SA8000-sertifikaatti.

BSCI on osa Brysselissä toimivan Foreign Trade Associationin (FTA) toimintaa, ja sen hallinnossa on vain jäsenyritysten edustajia. Kansalaisjärjestöille, ay-liikkeelle sekä muille sidosryhmille BSCI tarjoaa mahdollisuuden osallistua vuosittaisiin ns. sidosryhmädialogikokouksiin. BSCI:n tavoitteena on muodostaa vuoden 2008 aikana sidosryhmäneuvosto, jonka tehtävänä on antaa palautetta ja ohjeita BSCI-järjestelmän kehittämiseksi. Sidosryhmien panos on erittäin tärkeä myös ns. Round table -kokouksissa, joita järjestetään säännöllisesti mm. Kiinassa, Turkissa, Intiassa ja Bangladeshissa.

Kesko on toiminut BSCI:n organisaatiossa aktiivisesti ja osallistunut maataloustuotannon auditointimallia kehittävän työryhmän työskentelyyn sekä keskusteluihin eurooppalaisten kodinkonevalmistajien järjestön CECED:n kanssa.

Maaliskuussa 2008 BSCI:lla oli yli 100 jäsenyritystä ja sen jäsenille tarkoitettussa tietokannassa lähes 3 700 tavarantoimittajaa. Tavarantoimittajille ei myönnetä julkista sertifikaattia BSCI:n auditoinnin läpäisemisestä.

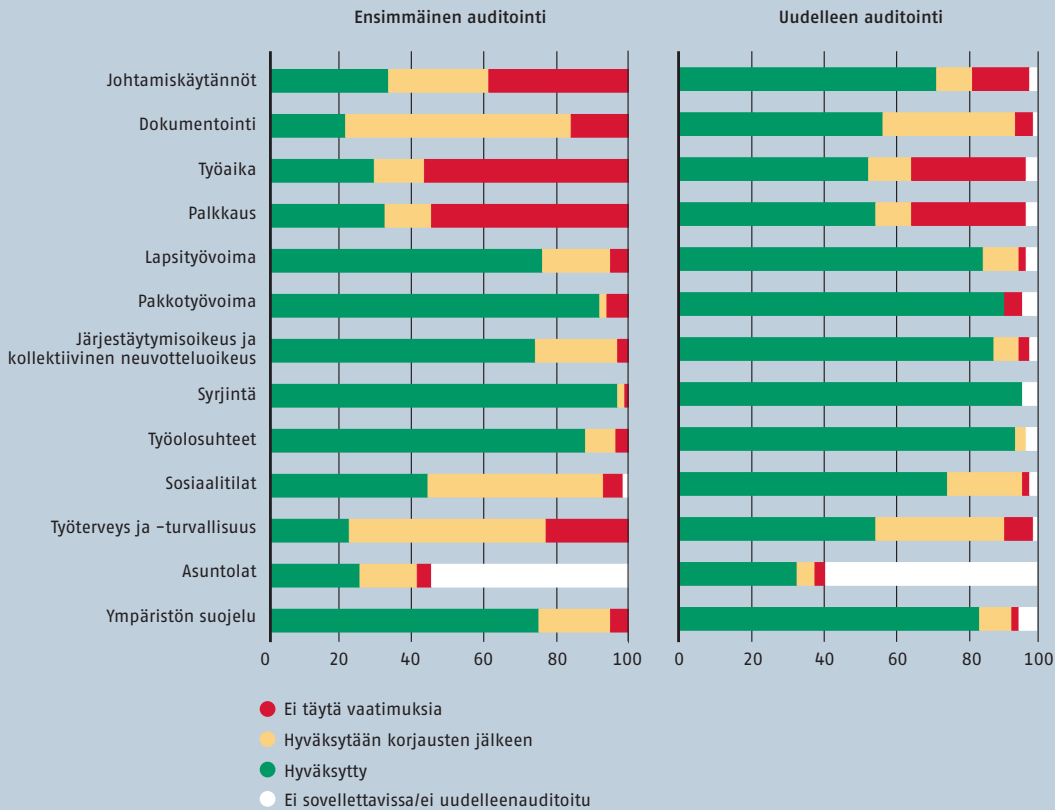
Kesko edistää tällä hetkellä ensisijaisesti tavarantoimittajiensa BSCI-auditointia, mutta suosittelee edelleen myös SA8000-sertifiointia sosiaalisen laadun lopulliseen päämääräänä.

Reilun kaupan sertifiointijärjestelmä

FLO, eli Fairtrade Labelling Organizations International valvoo yhteistyössä FLO-CERT-sertifiointiyhtiön kanssa yhteensä noin 600 pienen ja keskisuuren tuottajayhteisön sosiaalista laatua 59 maassa. Reilun kaupan järjestelmän piirissä on noin 1,5 miljoonaa maanviljelijää ja työntekijää. Vuonna 2007 FLO-CERT:lle myönnettiin ISO 65 sertifiointi. Standardi varmistaa, että Reilun kaupan sertifiointiprosessi on luotettava ja läpinäkyvä. Reilun kaupan maailmanlaajuisen myynnin volyyymi oli 1,6 miljardia vuonna 2006 ja Suomen myynnin volyyymi 32 miljoonaa vuonna 2007.

Reilun kaupan sertifiointijärjestelmä noudattaa samoja periaatteita kuin GlobalGAP-sertifiointi ja BSCI:n maa-

BSCI-AUDITOINTIEN TULOKSIA ERI OSA-ALUEILLA 2007, % AUDITOIDUISTA YRITYKSISTÄ

taloustuotannon auditointimalli. Merkittävin ero Reilun kaupan ja muiden järjestelmien välillä on se, että Reilun kaupan järjestelmässä tuottajille taataan takuuhintaa, joka on korkeampi kuin maailmanmarkkinahinta. Samalla tuottajat veloitetaan investoimaan paikallisten elinolojen parantamiseen.

Reilun kaupan merkki on ainoa sosiaalisen laadun tuotemerkki, joka on maailmanlaajuisesti tunnettu ja hyväksytty. Esimerkiksi SA8000- tai BSCI-järjestelmä ei sisällä tuotemerkkiä.

Ruokakesko on Suomen Reilun kaupan edistämisyhdistyksen lisenssinhaltija Pirkka-sarjallaan.

Yhteistyö muiden aloitteiden kanssa

Elintarviketeollisuuden ja kaupan yhteistyöjärjestö CIES on käynnistänyt alihankintaketjun sosiaaliseen laatuun keskittyvän ohjelman (Global Social Compliance Programme, GSCP), jonka tarkoituksena on tarjota foorumi keskustelulle ja parhaiden käytäntöjen tunnistamiselle työolojen kehittämiseksi. GSCP-ohjelman toiminta perustuu yritysten sitoutumiseen ja se on avoin sekä kaupaketteille että valmistavalle teollisuudelle. GSCP kattaa kaikki kuluttajatavara-ajat, ja sen kehittämiseen osallistuvat myös ammattiyhdistysliike ja kansalaisjärjestöt.

GSCP, mukaan lukien BSCI, ei ole auditointijärjestelmä, vaan sen tarkoituksena on luoda yhteyksiä olemassa olevien järjestelmien välille ja koordinoita esimerkiksi tavarantoimittajien koulutusta ja neuvontaa. Kesko seuraa aktiivisesti GSCP-ohjelman kehittymistä ja sen yhteistyötä BSCI:n kanssa.

BSCI keskusteli GSCP:n edustajien lisäksi brittiläisen Ethical Trading Initiative (ETI), ranskalaisen Initiative Clause Sociale, eteläafrikkalaisen Wine and Agricultural Ethical Trading Associationin, eurooppalaisten kodinkonevalmistajien järjestön CECED:n sekä yritysveloitetun maataloustuotannon sertifiointijärjestelmän GlobalGAP:n edustajien kanssa. Keskustelujen tarkoituksena on löytää yhteistyömahdollisuuksia sekä välttää tavarantoimittajien päällekkäiset auditoinnit.

Valvonnan tulokset

Omien tavarantoimittajiensa sosiaalisen laadun valvonnan Kesko pystyy tarjoamaan tarkkaa tietoa ainoastaan SA8000-sertifioinneista, BSCI-auditoinneista ja Reilun kaupan tuottajista. Tavarantoimittajien itsearviointilomakkeen käyttöönoton myötä Kesko pystyy jatkossa tuottamaan tarkempia tilastoja myös muista sen tavarantoimittajien tehtaissa tehdyistä auditoinneista.

SA8000-sertifiointien tulokset

Koska Kesko on keskittynyt edistämään tavarantoimittajiensa BSCI-auditointeja, edistyminen SA8000-sertifioinneissa oli vaatimatonta. Vuoden 2007 lopussa Keskolla oli 16 SA8000-sertifioitua käyttötavarantoimittajaa viidessä eri maassa. Lisäksi kaikilla Chiquitan banaaniviljelmillä Costa Ricassa ja Panamassa (yhteensä 50 kpl), mukaan lukien Keskolle banaaneja toimittavat viljelmät, on SA8000-sertifikaatti.

Kesko jatkaa SA8000-sertifiointin suosittelamista tavarantoimittajilleen sosiaalisen laadun lopullisena päämääränä ja viimeisenä askeleena BSCI-auditoinnissa (osa C, parhaat käytännöt).

BSCI-auditointien tulokset

Maaliskuussa 2008 BSCI-tietokannassa oli 3 686 BSCI-auditointia ja 93 SA8000-sertifioitua tavarantoimittajaa.

Keskön tavoite vuodelle 2006 oli saada 50 tavarantoimittajaa auditoinnin piiriin, mutta kun tavoitetta ei saavutettu, sama tavoite asetettiin vuodelle 2007. Valitettavasti Keskön edistyminen oli jälleen vuonna 2007 vaatimattomampaa kuin odotettiin, pääasiassa tavarantoimittajien vaihtuvuuden ja prosessin hitauden vuoksi. Nykytahdilla Kesko ei tule saavuttamaan BSCI:lle antamaansa sitoumusta (2/3 riskimaatavarantoimittajista auditoituina vuoden 2008 puoliväliin mennessä).

Maaliskuussa 2008 Keskolla oli 23 auditointia tavarantoimittajaa BSCI-tietokannassa. Työntekijöiden määrä auditoiduissa yrityksissä on noin 9 700. Vuonna 2007 Keskön tavarantoimittajayrityksissä tehtiin 11 alustavaa

auditointia ja yksi uudelleenauditointi. Lisäksi Keskolla on neljä tavarantoimittajaa, jotka ovat BSCI:n jäseniä ja siten sitoutuneet edistämään auditointeja omassa alihankintaketjussaan.

Keskön tavoite vuodelle 2008 on 40 alustavaa auditointia ja 10 uudelleenauditointia käyttötavarantoimittajien tehtailla - puolet niistä Kiinassa. Maataloustuotannon tavarantoimittajien osalta tavoite on kaksi alustavaa ja yksi uudelleenauditointi.

BSCI:n tilastoista käy ilmi, että alustavan auditoinnin aikaan 72 % tavarantoimittajista ei täytä BSCI:n vaatimuksia. Uudelleenauditoinnissa tämä osuus on edelleen 45 %, joskin parannusta on tapahtunut korjaavien toimenpiteiden seurauksena. Kaikkein haastavimmat alueet tavarantoimittajille ovat edelleen johtamiskäytännöt, työaika ja palkkaus. Keskön tavarantoimittajien auditointien tulokset ovat samansuuntaisia.

On selvää, että auditoinnit eivät yksin paranna tehtaiden työoloja. Auditoinnit ovat kuitenkin hyödyllisiä tietoisuuden nostamisessa ja konkreettisten, helposti korjattavien puutteiden hoitamisessa. Tällaisia ovat usein esimerkiksi työterveys- ja -turvallisuusjärjestelyihin liittyvät toimenpiteet. Pysyvästi työoloja voidaan kuitenkin parantaa vain tavarantoimittajien kouluttamisella sekä yhteistyöllä paikallisten viranomaisten, ammattiliittojen ja muiden sidosryhmien kanssa. Tämän vuoksi Kesko rohkaisee tavarantoimittajiaan osallistumaan BSCI:n järjestämiin workshoppeihin ja koulutusohjelmiin, ja investoi jatkossakin Vietnamin käynnissä olevan kehitysprojektin kaltaisiin hankkeisiin (ks. sivu 81).

Reilun kaupan tuotteet

Keskolla on Suomen kaupparyhmistä laajin Reilun kaupan tuotteiden valikoima: yhteensä 64 tuotetta, joista kahdeksan Pirkka-sarjassa. Tärkeimmät markkinoille tuodut uudet Reilun kaupan tuotteet vuonna 2007 olivat Pirkka Reilun kaupan neilikat ja sekakimput sekä uusi Pirkka Reilun kaupan kahvi. Vuoden 2007 lopussa Keskolla oli 64 Reilun kaupan tavarantoimittajaa 27 maassa, joilla oli yhteensä 94 000 työntekijää.

Vuoden 2007 alussa Kesko allekirjoitti laajan yhteistyösopimuksen Reilun kaupan edistämisyhdistyksen kanssa. Ruokakeskön tavoitteena on olla markkinajohtaja Reilun kaupan tuotteiden myynnissä Suomessa, ja valikoimiin etsitään aktiivisesti uusia Reilun kaupan tuotteita (lue lisää aiheesta sivulta 83).

Jos otetaan huomioon SA8000-sertifioinnit, Reilun kaupan järjestelmä ja BSCI-auditoinnit, Keskolla on tähän mennessä ollut suora vaikutus yli sadan tavarantoimittajayrityksen työolosuhteisiin.

Muut aloitteet

Koska monet suuret tuotteita Eurooppaan vievät tavarantoimittajayritykset toimivat sekä BSCI:n jäsenten että muiden erilaisiin valvontajärjestelmiin osallistuvien eurooppalaisten ja amerikkalaisten kauppaketjujen kanssa, jotkut Keskön tavarantoimittajista on auditoitu näiden muiden valvontajärjestelmien piirissä.

Käyttötavarapuolella Keskön tavarantoimittajia on auditoitu mm. seuraavien kriteereiden mukaan: Ethical Trading Initiative (ETI), Initiative Clause Sociale (ICS),

ESIMERKKEJÄ KESKON OMASTA SUORASTA TUONNISTA V. 2007*

Maa	Tuonnin arvo (milj. €)
1. Saksa	75,8
2. Kiina	74,0
3. Hollanti	57,2
4. Ranska	48,9
5. Ruotsi	45,7
6. Viro	32,0
7. Italia	30,3
8. Espanja	24,0
9. Belgia	14,0
10. Etelä-Korea	12,2
11. Japani	11,5
12. Tanska	10,2
13. Liettua	9,8
14. Iso-Britannia	9,5
15. Intia	9,2
16. Turkki	9,0
17. Vietnam	8,2
18. Yhdysvallat	7,8
19. Puola	7,5
20. Thaimaa	5,8

*Luvuissa Keslog Oy:n huolitsema suora tuonti, ei WV-Auto Oy:n eikä Kauko-Telko Groupin tuontia

Worldwide Responsible Apparel Production (WRAP) ja International Council of Toy Industries (ICTI). Maataloustuotannon osalta Keskolle toimittavilla viljelmillä on tehty ETI:n, WIETA:n ja Rainforest Alliancen auditointeja.

Huhtikuussa 2007 K-kauppojen oma kahvimerkki Costa Rica korvattiin UTZ-sertifioidulla Pirkka Costa Ricalla. UTZ-sertifiointi perustuu vaativan, ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat sisältävän toimintaohjeistuksen noudattamiseen. Päätöksen myötä Ruokakeskon omien kahvimerkkien myynnistä yli 90 % tulee puolueettomasti valvottujen sertifiointiohjelmien piiristä (lue lisää UTZ-sertifiointista sivulta 82).

Tavarantoimittajien koulutus ja tukeminen

BSCI järjesti vuonna 2007 tavarantoimittajakoulutuksia Kiinassa ja Turkissa, ja maataloustuotannon auditointeihin liittyviä tavarantoimittaja- ja sidosryhmätapaamisia Marokossa, Etelä-Afrikassa ja Almeriassa Espanjassa. Kiinassa noin 900 tavarantoimittajaa osallistui Shenzhenissä ja Shanghaissa järjestettyihin workshoppeihin. Yhentoista Keskon tavarantoimittajayrityksen edustajat osallistuivat koulutuksiin, yhdeksän Kiinassa ja kahden Etelä-Afrikassa. Huhti-toukokuussa 2008 BSCI järjestää koulutuksia Kiinassa ja Intiassa, jotka ovat BSCI-jäsenten tärkeimmät hankintamaat. Kesko kutsuu näihin koulutuksiin noin 80 tavarantoimittajaa.

Vietnamin kehitysprojektin

tavoitteena työolojen pysyvä parantaminen

Keskon vietnamilaisia tavarantoimittajia osallistuu Suomen Vastuullisen Tuontikaupan Verkoston, Suomen Ammattijärjestöjen Solidaarisuuskeskuksen (SASK) ja SAK:n yhteiseen kolmivuotiseen kehitysprojektiin. Myös Stockmann ja Tuko osallistuvat projektiin, joka rahoitetaan pääosin Suomen valtion kehitysyhteistyömäärärahoilla. Projektia hallinnoi APHEDA, Australian ammattiliittojen omistama kehitysjärjestö, ja projektin ohjausryhmässä ovat edustettuina myös Vietnamin työministeriö, ammattiliitto ja Keskuskauppakamari.

Vuoden 2007 aikana projektiin osallistuvien tavarantoimittajayritysten tehtailla tehtiin alustava BSCI-auditointi. Lisäksi yritysten henkilöstö sai koulutusta järjestäytymiseen liittyvissä asioissa. Lokakuussa 2007 järjestettiin Ho Chi Minh Cityssä seminaari, jossa käsiteltiin projektin tähänastisia tuloksia. Monet tavarantoimittajayritykset pitivät BSCI-vaatimusten täyttämistä erittäin vaativana tehtävänä. Seminaarissa keskusteltiin varsinkin ylityörajoitteista, työterveys- ja -turvallisuusvaatimuksista ja työntekijöiden edustuksen järjestämisestä tehtaissa. Vuoden 2008 alussa tehtaajat toteuttavat korjaavat toimenpiteet projektiin osallistuvien konsulttien avulla. Uudelleenauditoinnit suoritetaan vuoden puoleenväliin mennessä.

Muut vastuulliseen hankintaan liittyvät sidosryhmäkeskustelut on kuvattu sivulla 16.

Case

VASTUULLISTA MUOTIA ANTILASTA

Sveitsiläinen Switcher on eettisen ja ekologisen vaatetuotannon edelläkävijä, jonka tuotteita Anttilan tavaratalot ja NetAnttila myyvät yksinoikeudella Suomessa. Switcherin toiminnan kivijalka on vastuullisuuden varmistaminen koko tuotantoketjussa.

Switcher suosii luomu- ja Reilun kaupan puuvillaa, jota viljellään mm. Malissa. Switcherin tuotteet valmistetaan alihankkijoiden tehtailla pääasiassa Portugalissa, Intiassa, Kiinassa, Turkissa, Romaniassa ja Tunisiassa. Vuodesta 1998 Switcher on ollut mukana rippumattoman kansalaisjärjestön Clean Clothes Campaignin pilottiohjelmassa (International Social Compliance Verification, ISCOM), jossa kansalaisjärjestön edustajat valvovat Switcherin tuotteita valmistavien tehtaiden työoloja. ISCOM varmistaa, että tehtaata noudattavat kansainvälisen työjärjestön työelämän perusnormeja ja ovat aidosti sitoutuneet työolojen kehittämiseen.

Tehtaiden ympäristövaikutuksia pyritään jatkuvasti pienentämään energian, veden ja tekstiilien värjäyksessä käytettävän suolan käyttöä tehostamalla sekä investoimalla tuuli- ja aurinkoenergiaan. Switcherillä on myös täysin hiilidioksidineutraali mallisto, jonka CO₂-päästöt on kompensoitu tukemalla ilmastomuutoksen hillitsemiseen keskittyviä hankkeita.

Switcher rahoittaa säätiönsä kautta erilaisia paikallisia kehitysohjelmia alihankintamaissaan. Nämä ohjelmat liittyvät pääasiassa koulutukseen, ympäristöasioihin ja terveydenhuoltoon. Esimerkiksi Intiassa säätiön varoilla on tuettu koulubusisointimintaa.

Kuluttajille Switcher tarjoaa mahdollisuuden tutustua koko tuotantoketjuun puuvillapellolta kauppaan asti. – Kuluttaja voi jäljittää vaatteiden reitin www.respect-inside.org -sivustolla pesulapun kääntöpuolelta löytyvän tuotteen "DNA"-koodin tai tuotenimen avulla, kertoo Anttilan muodin markkinointipäällikkö Riitta-Liisa Leiviskä.

UUSI VASTUULLINEN KAHVIVAIHTOEHTO SAAPUI SUOMEEN

Huhtikuussa 2007 K-ruokakauppojen oman Costa Rica -kahvin tilalle tuli UTZ-sertifioitu Pirkka Costa Rica. Uusi kahvi nousi pian Suomen juoduimmaksi vastuullisesti tuotetuksi kahviksi, mikä teki samalla K-ruokakaupoista Suomen johtavia vastuullisten kahvien myyjiä.

UTZ-sertifiointi varmistaa, että kahvi on tuotettu vastuullisesti ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnista huolehtien. Se perustuu vaatimaan toimintaohjeistukseen, joka sisältää mm. maankäyttöön, lannoitteiden käyttöön, kasteluun, sadonkorjuuseen sekä työntekijöiden terveyteen, turvallisuuteen ja työehtoihin liittyvät vaatimukset. Samalla ohjelma auttaa viljelijöitä kehittymään kahvinviljelyn ammattilaisiksi, ja tuottamaan laadultaan hyvää kahvia. Tällöin viljelijä myös saa kahvistaan paremman hinnan.

Tärkeä UTZ-sertifioituun kahviin liittyvä tekijä on jäljitettävyyks. Kuluttajan on mahdollista jäljittää UTZ-sertifioitu kahvi aina kahviplantaasille saakka. Tämä tapahtuu syöttämällä kahvipaketin "parasta ennen" -merkintä osoitteesta www.pirkka.fi/ruoka/jaljittakahvi löytyvään palveluun.

Vaatimus tuotteiden jäljitettävyydestä on nousemassa yhä tärkeämpään rooliin koko tuotantoketjun vastuullisuuden varmistamisessa. Jäljitettävyyks toimii myös toisin päin – viljelijälläkin on mahdollisuus tietää, että hänen kasvattamastaan kahvista nautitaan kaukana pohjoisessa maassa, jossa kahvia juodaan enemmän henkeä kohden kuin missään muualla maailmassa.

VASTUULLINEN HANKINTA OSANA ARKEA

Anttilassa koottiin syksyllä 2007 kodin ja muodin markkinoiti- ja valikoimapääälliköiden vastuullisen hankinnan ryhmä, joka kokoontuu parin-kolmen kuukauden välein. Kokoontumisissa raportoidaan tavarantoimittajien auditointitilanne, vaihdetaan kokemuksia ja tunnustetaan parhaita käytäntöjä.

Ryhmä on aktiivisesti keskustellut Keskon ostotoiminnan eettisistä periaatteista ja puolueettomien auditointien toteuttamisesta tapaamisissa uusien tavarantoimittajien kanssa. Kokemus on osoittanut, että suurelle osalle tavarantoimittajista aihe on jo tuttu, ja myös Keskon käyttämän BSCI-auditointimallin tunnettuus on kasvanut verrattuna aikaisempiin vuosiin. Aktiivisen selvittämisen myötä Anttila on saanut myös arvokasta tietoa tehtailla jo tehdyistä muista auditoinneista ja tehtaiden työoloista. Esimerkiksi Anttilan aasialaisista kenkä- ja laukkutoimittajista noin 50 prosentissa tehtaista on jo tehty sosiaalinen auditointi. Silti monilla tehtailla on vielä paljon kehitettävää.

-Anttila haluaa saada yhä useamman kehitysmaatarantoimittajan BSCI-auditointien piiriin, ja siksi olemme sisällyttäneet vastuullisen hankinnan mittareita ostajien tuloskorttiin, kertoo markkinointijohtaja Anu Pihlaja. -Näin viestimme koko organisaatiolle, että vastuullisuus on kiinteä osa ostotoimintaa.

RUOKAKESKO TAVOITTELEE MARKKINAJOHTAJUUTTA REILUN KAUPAN TUOTTEISSA

Ruokakesko ja Reilun kaupan edistämisyhdistys vahvistivat jo vuonna 1999 alkaneen yhteistyön 26.2.2007 allekirjoitetulla laajalla yhteistyösopimuksella. Käytännössä sopimus tiivistää yhteistyötä uusien tuotteiden kehittämisessä ja markkinoille tuomisessa sekä viestinnässä ja markkinoinnissa.

Keskolla on tällä hetkellä Suomen kaupparyhmistä laajin Reilun kaupan tuotteiden valikoima: 64 tuotenimikettä, joista kahdeksan Pirkka-tuotteita. Yhteistyösopimuksen myötä Ruokakeskon tavoitteena on olla vuoden 2008 lopussa Suomen suurin Reilun kaupan tuotteiden myyjä. Suunnitelmissa on muun muassa Pirkka Reilun kaupan tuotteiden määrän kaksinkertaistaminen.

Reilun kaupan ja Pirkka-brändin yhdistäminen on toiminut erinomaisesti Reilun kaupan kukkien kohdalla, jotka ovat olleet todellinen myyntimenestys. Reilun kaupan ruusuja myytiin vuonna 2007 yhdeksän miljoonaa kappaletta, ja Pirkkan päivänä 1.9. lanseeratut Reilun kaupan neilikat ja sekakimpit ovat myös löytäneet tiensä kuluttajien ostoskoriin. Kukkamyynnin tuottama Reilun kaupan lisä oli vuonna 2007 noin 80 000 euroa ja sillä on mm. kunnostettu kouluja ja kehitetty vesihuoltoa Keniassa sekä annettu rauhankasvatusta ja pienluottoja Kolumbiassa. Reilun kaupan kukkia myydään Suomessa vain Pirkka-tuotemerkin alla.

Muita vastuullisuuden osa-alueita

Tässä luvussa on käsitelty Keskon näkökulmasta niitä yhteiskuntavastuunäkökohtia, jotka GRI-ohjeistossa sijoittuvat otsikoiden ”Tuotevastuu” ja ”Yhteiskunta” alle. Näitä ovat tuoteturvallisuus, yksityisuuden suoja, markkinointi- ja kilpailulainsäädännön noudattaminen, suh- tautuminen lahjontaan sekä suhteet politiikkaan.

Tuoteturvallisuus

Tuoteturvallisuudesta huolehtiminen koskee Keskon kaikkia toimialoja. Erityisen tärkeää se on ruokakaupassa, jossa turvallisuuteen panostetaan sekä lainsäädännön ja viranomaisvalvonnan keinoin että yritysten omaehtoisilla toimenpiteillä. Uusi ns. elintarvikehuoneistoasetus (STMA 905/2007) astui voimaan 1.11.2007. Uudistetun asetuksen vaatimukset mm. lämpötilojen osalta päivitetään siirtymäaikojen puitteissa K-ryhmän omavalvontasuunnitelmiin.

Keskon vapaaehtoisia tuoteturvallisuuteen liittyviä periaatteita ovat pakkausmerkintäohjeistus sekä kannanotto geenitekniikkaan. Näihin voi tutustua Keskon internet-sivuilla www.kesko.fi (Vastuullisuus).

Ruokakesko on laatinut omia merkki- ja maahantuontituotteitaan varten pakkausmerkintäohjeistuksen, joka perustuu EU:n ja Suomen lainsäädännön määräyksiin ja viranomaisohjeisiin. Joiltakin osin ohjeistus ylittää lainsäädännön vaatimukset. Esimerkiksi omien merkkituotteiden pakkauksiin merkitään aina - pakkauksen koon ja merkintätilan salliessa - ravintoarvomerkinnot, ja allergiaa aiheuttavista ainesosista ilmoitetaan myös silloin, kun niiden tahaton päätyminen tuotteeseen on tuotannon aikana mahdollista. Ulkomaisiin omiin merkkituotteisiin merkitään alkuperämaa, kotimaisiin valmistajan nimi ja kotipaikkakunta. Pakkausmerkintäohjeistuksessa määritellään myös erilaisten kotimaisuus-, ympäristö- ja kierrätysmerkkien käyttö.

Vuonna 2007 Pirkka-tuotteissa otettiin käyttöön viitteellinen päiväsaanti (GDA) -merkintä ja kuudesta Pirkka-tuotteesta vähennettiin suolan sekä neljästä rasvan määrää. Pirkka-tuotteiden suola-, rasva- ja sokeripitoisuuden vähentäminen jatkuu vuoden 2008 aikana. Lue lisää aiheesta sivulta 87.

Kesko seuraa aktiivisesti geenitekniikan käyttöä koskevan lainsäädännön kehitystä sekä asiasta saatavaa uusinta tutkimustietoa ja tuotteita. Erityishuomiota kiinnitetään kuluttajalle lisäarvoa tarjoaviin tuotteisiin. Keskon valikoimapäätökset perustuvat kuluttajan tarpeisiin ja toiveisiin. Myymälöiden elintarvikevalikoiman tulee olla laaja ja kattava antaen kuluttajalle runsaasti valinnanmahdollisuuksia. Kesko voi hyväksyä valikoimiinsa sellaisen muuntogeenisen tuotteen, jonka turvallisuus on varmistettu asianmukaisesti viranomaisten edellyttämällä tavalla. Tällä hetkellä Keskon omissa merkeissä (Pirkka, Euro Shopper, Rico) ei ole lainkaan muuntogeenisiä tuotteita, eivätkä K-ruokakaupat myy muitakaan tällaisia Ruokakeskon toimittamia tuotteita.

Tekstiilien turvallisuuskysymykset, kuten formaldehydi- ja nonyylifenolipitoisuudet puhuttivat pitkin syksyä. Ruokakeskon tuotetutkimuksen tekemisissä analyyseissa ei löytynyt sallittuja raja-arvoja ylittäviä pitoisuuksia. Kesko haluaa kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota ke-

mikaaliturvallisuuteen ja vuoden 2007 lopussa tuotetutkimusyksikkö laati kattavan listan kielletyistä kemikaaleista tekstiileissä. Lista perustuu REACH-asetukseen, EU-direktiiveihin, Suomen lainsäädäntöön sekä Keskon omiin vaatimuksiin. Lista tullaan lähettämään EU:n ulkopuolisille tavarantoimittajille.

Dioksiinia sisältävä intialainen guarumi aiheutti alkusyksystä mittavia takaisin vetoja EU:n alueella. Guarumia (E412) käytetään hyvin monentyyppisissä elintarvikkeissa sakeuttamislisäaineena. Tuotetutkimusyksikkö seurasi tilannetta tarkkaan ja varmisti, ettei saastuneita guarumierä ollut päätynyt Pirkka-tuotteiden valmistajille. Laboratoriossa tehtiin myös pistokoeluentoisia dioksiinimäärityksiä, joissa ei ilmennyt poikkeamia.

Ruokakeskon tuotetutkimusyksikön toiminta

Ruokakeskon tuotetutkimusyksikkö vastaa hankinnan laadunvarmistuksesta, omavalvontasuunnitelmien ylläpidosta ja tuesta, elintarvikelainsäädännön seuraamisesta, resepti- ja kuluttajapalvelusta sekä on mukana omien merkkituotteiden kehittämisessä. Elintarvikkeiden lisäksi yksikkö valvoo jossain määrin myös kodintarvikkeiden ja käyttötavaroiden laatua. Keskon omien merkkien osalta yksikkö toimii tuotekehittäjänä tiiviissä yhteistyössä Keskon ostajien ja tuotteiden valmistajien kanssa.

Vuonna 2007 Ruokakeskon tuotetutkimusyksikkö auditoi 28 tavarantoimittajaa (edellisenä vuonna 40), joista suomalaisia oli 14. Auditoidut yritykset ovat pääsääntöisesti Keskon omien merkkien valmistajia, ja auditointi tapahtuu Ruokakeskon oman auditointiprotokollan mukaisesti. Yleisimmät parannusehdotukset koskevat tuotantotilojen suunnittelua ja hygieniää.

Tuotenäytteitä tutkittiin 8 053 kappaletta (9 739). Tuotekehitysnäytteistä 40% oli omiin merkkeihin liittyviä näytteitä. Uutuustuotteisiin liittyvien näytteiden määrä oli 1 654 (edellisenä vuonna 1 982). Erävalvonta- ja muita omavalvontanäytteitä tutkittiin 1 262 kappaletta (1 277).

Tuotetutkimusyksikkö vastaa myös tuotteiden takaisinvedoista, joita oli vuoden aikana 35 (36). Suurin osa johtui laatu-, maku-, pakkaus- tai valmistusvirheestä. Tapauksista yhdeksän (18) koski Ruokakeskon omia merkkituotteita, muiden osalta tuotetutkimusyksikkö avusti valmistavaa teollisuutta takaisinvedossa. Kaksi tapauksista oli ns. julkisia takaisin vetoja, jolloin tuotevirheellä voi olla terveydellisiä vaikutuksia. Tällaisista tapauksista tehdään aina ilmoitus valtakunnallisille valvontaviranomaisille. Toinen tapauksista koski dioksiinia sisältävää guarumia ja toinen lelupandaa, joka sisälsi sallitun pitoisuuden ylittävän määrän ftalaatteja.

Tuotetutkimusyksikön Suomessa ylläpitämään kuluttajapalveluun tuli vuoden aikana 20 305 (19 322) palautetta. Kaikkiin yhteydenottoihin vastattiin. Lähes 80 % yhteydenotoista oli tuotereklamaatioita ja lähes 15 % tuotekyselyjä. Joukossa oli myös kiitoksia, ideoita sekä aloitteita. Kuluttajapalveluun lähetettiin yli 1 800 tuotenäytettä tai -pakkausta, joista 60 % analysoitiin itse ja loput lähetettiin tuotteen valmistajalle analysoitavaksi.

Tuotetutkimusyksikön edustajat osallistuvat lukuisiin elintarvikkeiden laatua ja turvallisuutta koskeviin lainsäädäntö- ja kehityshankkeisiin kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Näistä mainittakoon EU/Codex -hygie-

nia- ja pakkausmerkintätyöryhmät, Elintarvikeneuvotte-
lukunnan asiantuntijatyöryhmät, Maa- ja metsätalousmi-
nisteriön tutkimustyöryhmä sekä Päivittäistavara-
kauppa ry:n työryhmät. Käyttötavaroihin keskittynyt tuotetu-
kimusyksikön edustaja osallistui lisäksi kahteen ISO:n
työryhmään. Tarvittaessa yksikkö laatii ja julkistaa Ruo-
kakeskon kannanottoja ajankohtaisiin kysymyksiin.

Yksityisyyden suoja

Keskon tytäryhtiö K-Plus Oy hallinnoi ja ylläpitää K-
ketjujen ja Plussa-yhteistyökumppaneiden Plussa-kanta-
asiakasjärjestelmää. Järjestelmä rajoittuu Suomen toi-
mintoihin. Plussa-kortteja oli vuoden 2007 lopussa noin
3,5 miljoonaa kappaletta yli 1,9 miljoonassa taloudessa.
Korttien maksu- ja luottokorttiominaisuuksien tuottami-
sista vastaa Nordea Rahoitus Suomi Oy.

Plussa-kortin haltijoiden asiakastiedoista muodostuu
asiakasrekisteri, jota käytetään asiakkaan suostumuk-
sella Plussa-ohjelman yhteistyökumppaneiden palvelujen
kehittämiseen, asiakassuhteiden hoitamiseen, asiakas-
yhteydenpitoon ja markkinointiin.

Rekisteriin kerätään kortinhaltijoiden ostokäyttäyty-
mistietoja tuoteryhmätasolla. Yksityiskohtaisempaa tie-
toa analysoidaan asiakasryhmittäin, ei yksittäisen asiaka-
kaan tasolla. Asiakas voi myös kieltää tuoteryhmätieto-
jen käytön. Tässä tapauksessa tietoja hänen ostoksis-
taan ei kerätä eikä käytetä valikoimasuunnittelun tai
suoramainonnan tukena. Asiakkaat voivat myös koko-
naan kieltää tietojensa rekisteröimisen ja hyödyntää
vain Plussa-kortin välittömät edut. Silloin ostotiedot ei-
vät kirjaudu Plussa-järjestelmään eivätkä asiakkaat voi
hyödyntää Plussa-pisteiden kertymisestä koituvaa etua.
Vuonna 2007 noin 4 000 asiakasta kielsi ostotietojensa
keräämisen.

Rekisterinpitäjänä K-Plus Oy huolehtii siitä, että asia-
kastietoja käytetään vain rekisteriselosteessa kerrotulla
tavalla. Yksittäistä asiakasta koskevia tietoja suojataan
henkilöstölle annetuilla ohjeilla ja teknisesti tehokkaasti.
Asiakastietoja ilmoitetaan ulkopuolisille tahoille ainoas-
taan lakiin perustuvan ilmoitusvelvollisuuden johdosta.

Jokaisella rekisterinpitäjällä tulee henkilötietolain
mukaan olla rekisteriseloste. K-Plus Oy:n rekisteriseloste
on nähtävissä Plussa-verkkopalvelussa osoitteessa www.plussa.com.

Markkinointi- ja kilpailusäännökset

Keskon tehtävänä on mm. määrittää K-kauppiasketjujen
perusvalikoimat, asettaa osalle K-kauppiaitten myymistä
ketjuvalikoimatuotteista ylimmät vähittäishinnat, jotka
kauppiaat voivat aina alittaa, sekä suunnitella ja toteut-
taa K-kauppiasketjujen markkinointiohjelmat. Kesko ja
K-kauppiaat toimivat ns. vertikaalisessa sopimussuh-
teessa, joten markkinointi ja muu yhteistoiminta toteute-
taan kilpailulainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Kilpailunrajoituslain muututtua 1.5.2004 alkaen Kil-
pailuvirasto ei enää myönnä Keskon toimialayhtiöille
poikkeuslupia K-kauppiasketjujen ylimpien vähittäishin-
tojen asettamiseen ja ketjuvalikoimien määrittämiseen.
Yritysten tulee siten itse arvioida sopimustensa ja menet-
telyjensä kilpailuoikeudellinen hyväksyttävyyys, ottaen
huomioon kilpailusäännökset, oikeuskäytäntö ja kilpai-
luviranomaisten suuntaviivat.

Kesko sai elokuussa 2004 Kilpailuvirastolta esitys-
luonnoksen, jonka mukaan Kesko oli 1990-luvun lopulla
ylittänyt K-market- ja K-extra-ketjuissa poikkeuslupan
sallimat enimmäishinnoittelun rajat. K-ryhmän toiminta
perustui tuohon aikaan K-kauppiaiden keskinäiseen
horisontaaliseen yhteistyöhön.

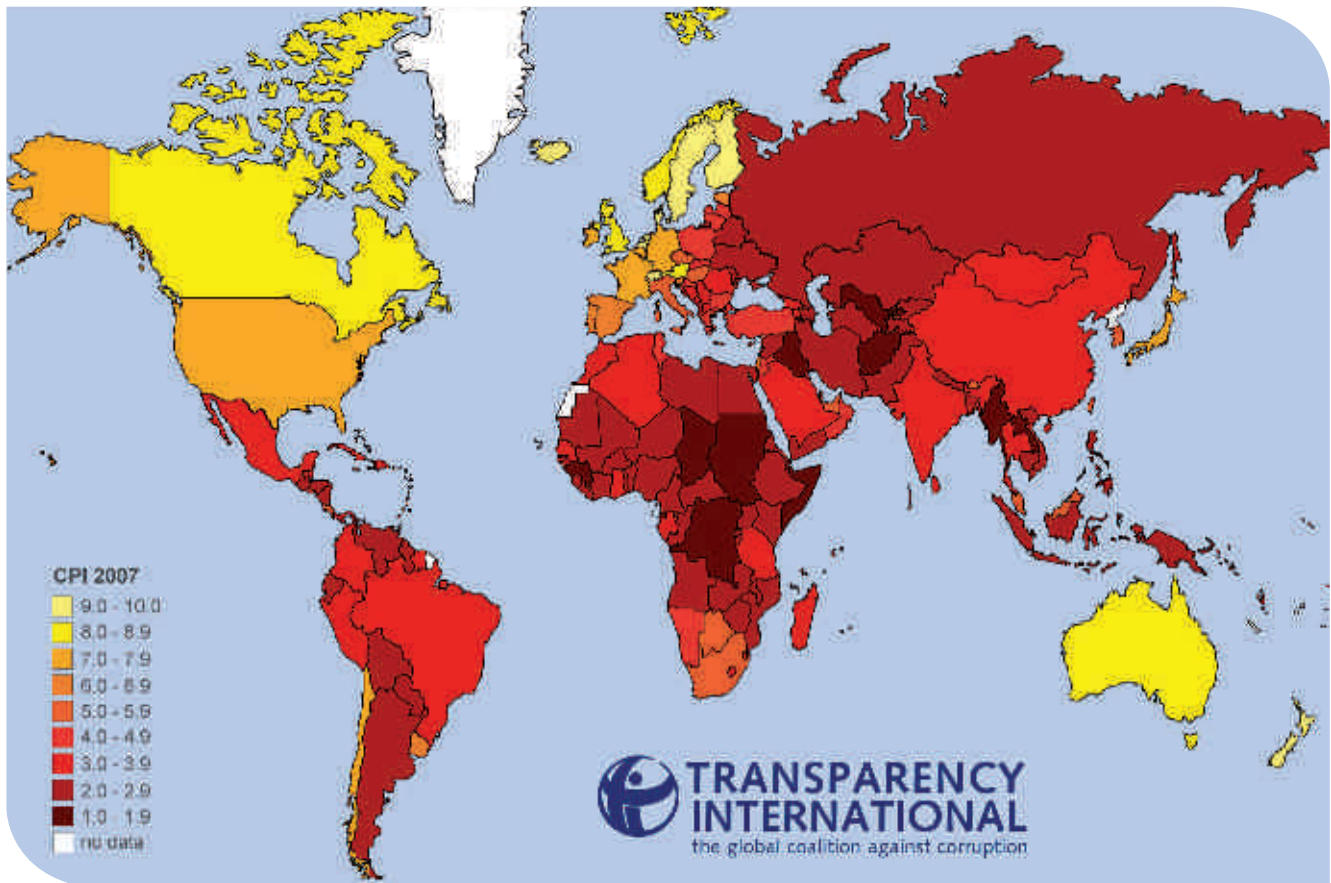
Helmikuussa 2005 Kilpailuvirasto esitti markkinaoi-
keudelle, että em. menettelystä määrättäisiin Keskon
maksettavaksi 100 000 euron seuraamusmaksu. Markki-
naoikeus ei ratkaissut asiaa vuoden 2007 loppuun men-
nessä.

Suhteet politiikkaan

Kesko osallistuu aktiivisesti kaupan ja elinkeinoelämän
järjestötoimintaan kotimaassa ja Euroopan unionissa ja
tarjoaa sitä kautta asiantuntemustaan lainsäädäntötyö-
hön. Vaikuttaminen tapahtuu Suomessa Keskuskauppa-
kamarin, Suomen Kaupan Liiton ja sen toimialajärjestö-
jen sekä Elinkeinoelämän Keskusliiton välityksellä. Suo-
men Kaupan Liitto kuuluu kaupan EU-keskusjärjestöön
EuroCommercen, joka hoitaa kaupan edunvalvonta-asi-
oissa keskitetyt yhteyksiä Euroopan unionin komissi-
oon ja Euroopan parlamenttiin. Kesko kuuluu lisäksi
kauppiasryhmittymien EU-järjestöön UGALiin, joka val-
voo jäsentensä etuja asiasta riippuen joko suoraan tai
EuroCommercen kautta. Keskon vaikutuskanavia kuvaa-
va kaavio löytyy internetistä osoitteesta www.kesko.fi
(Vastuullisuus).

Keskon tytäryhtiöt Ruotsissa ja Norjassa ovat kansal-
listen työnantajajärjestöjen jäseniä. Baltian maissa elin-
keinoelämän järjestötoiminta ei ole vielä yhtä organisoi-
tunutta kuin Suomessa, mutta niin toimiala- ja keskus-
järjestöjä kuin kauppakamareita on perustettu. Keskon
ulkomaiset jäsenyydet on lueteltu kohdassa "Toiminta
työnantajajärjestöissä" sivulla 72.

Kesko ei vuonna 2007 maksanut poliittista tukea mis-
sään maassa. Suomen puoluelehdissä oli tukiluonteista
ilmoittelua 12 800 euron arvosta. Kaaviossa "Keskon tuki
yleishyödyllisiin tarkoituksiin" (sivu 40) tämä ilmoittelu
sisältyy ryhmään "Kansalais- ja ympäristöjärjestöt".

KESKON TOIMINTAMAIDEN SIIJOTUS TRANSPARENCYN KORRUPTIOINDEKSISSÄ

skaala 1–10

1.	Suomi	9,4
1.	Tanska	9,4
4.	Ruotsi	9,3
9.	Norja	8,7
14.	Hongkong	8,3
16.	Saksa	7,8
28.	Viro	6,5
39.	Unkari	5,3
51.	Liettua	4,8
51.	Latvia	4,8
61.	Puola	4,2
72.	Kiina	3,5
123.	Vietnam	2,6
143.	Venäjä	2,3
150.	Valko-Venäjä	2,1

Transparency International 2007

Suhtautuminen lahjontaan

Keskon suhtautuminen lahjontaan – niin lahjusten vastaanottamiseen kuin antamiseen – on jyrkän kielteinen. Periaatteet on viestitty henkilökunnalle muun muassa ”Vastuulliset toimintatapamme” -oppaassa, jonka viimeisin versio on ollut käytössä loppuvuodesta 2007 alkaen. Oppaasta on kerrottu tarkemmin sivulla 25. Oppaaseen voi tutustua myös osoitteessa www.kesko.fi (Vastuullisuus). Opas on julkaistu suomen, ruotsin, englannin, norjan, venäjän ja kaikilla Baltian maiden kielillä, ja se on jaettu kirjallisena konsernin koko henkilökunnalle. Sisäinen tarkastus on omassa toiminnassaan kiinnittänyt erityistä huomiota väärinkäytöksiä ja taloudellisia menetyksiä estävien järjestelmien arviointiin. Väärinkäytöksiä ei raportointivuonna tullut esiin.

Keskon ostotoiminnan eettisissä periaatteissa, joita käytetään lähinnä kauppasuhteissa kehitysmaiden tavaraostajien kanssa, on julkaistu vastaava kielteinen suhtautuminen lahjontaan.

Kesko kuuluu jäsenenä Transparency Internationalin Suomen osastoon. Transparency Internationalin vuoden 2007 korruptioindeksissä Keskon toimintamaista Unkari, Latvia, Puola ja Kiina ovat hieman parantaneet arvosanaansa, kun taas Viron, Venäjän ja Valko-Venäjän saamat pisteet ovat edellisvuodesta pudonneet.

Case

K-SUPERMARKETIEN HEDELMÄISKU-KAMPANJA HOUKUTTELEE SYÖMÄÄN HEDELMÄIÄ

Kaikissa 156 K-supermarketissa toteutettiin 11.–13.2.2008 Hedelmäisku-kampanja. Kampanja-aikana asiakkaan valittavana on yli 30 erilaista hedelmää, jotka myydään yhdellä eurolla per kilo, paketti, rasia tai pussi.

Kampanja toteutettiin ensimmäisen kerran syksyllä 2007. Viimevuotisen Hedelmäiskun aikana hedelmien menekki kasvoi reilusti yli odotusten ja asiakkaiden kiinnostus jatkui myös kampanjan jälkeen. Tavoitteet ylittyivät tänäkin vuonna: kampanjan aikana hedelmiä myytiin yli miljoona kiloa ja myynti euroina kehittyi ajankaksolla yli 100 %. Hedelmäisku-kampanjalla oli myös positiivinen vaikutus vihannesten myyntiin.

Suomalaiset saavat edelleen ruokavaliostaan liian vähän kuitua. Osasyynä tähän on vähäinen kasvien ja hedelmien käyttö, vaikka kasvien suosio onkin kasvanut vuosien varrella. Kasvien ja hedelmien käyttösuositus on yli 400 grammaa päivässä. – Tarvitaan kannustimia, jotta suomalaiset söisivät enemmän hedelmiä, kasviksia ja marjoja. Niistä saa paitsi arvokkaita ravintoaineita, myös väriä ja makua ruokavaliioon. Monipuolisella hedelmien ja kasvien käytöllä voi tuoda ruoanlaittoon uusia makuja ja korvata terveydelle haitallista suolaa, sanoo kehittämisspääliikö Marjaana Lahti-Koski Suomen Sydänliitosta.

RASVAN, SUOLAN JA SOKERIN VÄHENTÄMINEN PIRKKA-TUOTTEISTA

Toukokuun lopussa 2007 EU julkaisi valkoisen kirjan ravitsemukseen, ylipainoon ja lihavuuteen liittyviä terveyskysymyksiä koskevasta eurooppalaisesta strategiasta. Kirjassa kuvataan toimenpiteitä, joiden avulla väestön lihavoituminen voidaan pysäyttää. Kaupan osalta keskeisinä toimenpiteinä mainitaan elintarvikkeiden pakkausmerkintöjen ravintoarvotietojen kohentaminen (ks. GDA-case), hedelmien ja vihannesten markkinointikampanjat (ks. Hedelmäisku-kampanja-case), liikunnan tukeminen (ks. Vipinä ja välineitä välkälle -case s. 42) sekä tuotteiden koostumuksen muokkaaminen rasvaa, suolaa ja/tai sokeria vähentämällä eli ns. tuotteiden reformulointi.

Ruokakesko otti reformulointihaasteen vastaan ja päätti ryhtyä järjestelmällisesti vähentämään rasvan, suolan ja/tai sokerin määrää sellaisista Pirkka-tuotteista, jotka sisältävät runsaasti näitä ainesosia. Työ on pitkäjänteistä ja vaativaa, koska se edellyttää tuttujen Pirkka-tuotteiden kehittämistä heikentämättä niiden aistinvaraisia ominaisuuksia. Ensiaskeleet ehdittiin ottaa vuoden 2007 puolella, kun kuudesta Pirkka-tuotteesta vähennettiin suolan määrää ja neljästä rasvan määrää.

Valkoinen kirja löytyy osoitteesta http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/fi/com/2007/com2007_0279fi01.pdf

NOPEAN VILKAISUN GEE DEE AA

Ruokakesko otti Pirkka-tuotteissa käyttöön viitteellinen päiväsaanti -merkinnän eli GDA-merkinnän (Guideline Daily Amount) vuonna 2007. Merkintä kertoo yksinkertaisten kuvakkeiden avulla tuotteen yhden annoksen sisältämän energian, sokerin, rasvan, tyydyttyneen rasvan ja suolan (natrium) määrän sekä niiden osuuden viitteellisestä päivittäisestä ravinnontarpeesta. Merkinnästä on helppo nopealla vilkaisulla katsoa ruoan keskeiset ravitsemukselliset ominaisuudet. Näin se auttaa keräämään ostoskoriin monipuolisen ja tasapainoisen ruokavaliion mukaiset elintarvikkeet.

Ensimmäiset GDA-merkityt Pirkka-tuotteet tulivat kauppoihin syyskuussa. Aivan ensimmäiseksi merkinnän sai Pirkka A-luokan grillinakki. Vuodenvaihteeseen mennessä GDA-merkittyjä Pirkka-tuotteita oli jo 72 kpl. GDA-merkintä lisätään lähes kaikkiin Pirkka-elintarvikkeisiin muutaman vuoden sisällä, kun vanhat pakkausmateriaalit on käytetty loppuun. Lisätietoja: www.pirkka.fi/hyvaolo

Raportin vertailu Global Reporting Initiativen suositukseen

GRI:N SUOSITUS		KESKON RAPORTTI			
TUNNUS	GRI:N SISÄLTÖ	SISÄLTYY	SIVU	RAPORTIN OTSIKKO	PUUTTEET/POIKKEAMAT
Profiili					
1. Strategia ja analyysi					
1.1.	Toimitusjohtajan katsaus	Kyllä	4	Pääjohtajan katsaus	
1.2.	Yhteiskuntavastuun vaikutusalueet, riskit ja mahdollisuudet	Kyllä	10 11	Yhteiskuntavastuun visio Riskit ja mahdollisuudet	Keskeiset vaikuttamisalueet on esitelty: www.kesko.fi (Vastuullisuus)
2. Organisaation kuvaus					
2.1–2.10.	Perustiedot yrityksestä	Kyllä	6	Perustietoja Kesko-konsernista	
3. Raportin rajoitukset					
Raportin kuvaus					
3.1.	Raportointiajanjakso	Kyllä	2	Raportin sisältö	
3.2.	Edellisen raportin julkaisemisajankohta	Kyllä	2	Raportin sisältö	
3.3.	Raportointitiheys	Kyllä	2	Raportin sisältö	
3.4.	Yhteystiedot	Kyllä	93	Yhteiskuntavastuun yhteyshenkilöitä	
Raportin kattavuus ja laskentaraja					
3.5.	Raportin sisällön määrittely	Kyllä	2 22	Raportin sisältö Raportin tietojen olennaisuuden määrittäminen	
3.6.	Raportin laskentaraja	Kyllä	2	Raportin sisältö	
3.7.	Laskentakokonaisuus ja siihen liittyvät rajoitukset	Kyllä	2 8	Raportin sisältö Yhteiskuntavastuun keskeiset tunnusluvut 2005–2007	Aikataulua kaikkien tunnuslukujen sisällyttämiseksi raporttiin ei ole esitetty. Joidenkin tunnuslukujen osalta on raportoitu vuodet 2003–2007.
3.8.	Raportointiperiaatteet koskien mm. yhteisyrityksiä, tytäryhtiöitä, vuokratiloja ym.	Kyllä	2	Raportin sisältö	
3.9.	Mittaus- ja laskentamenetelmät	Kyllä		Mittaus- ja laskentamenetelmät raportoidaan tunnuslukujen esittämisen yhteydessä	
3.10.	Muutokset aiemmin raportoiduissa tiedoissa	Kyllä	2	Raportin sisältö Muutokset raportoidaan myös tunnuslukujen esittämisen yhteydessä	
3.11.	Merkittävät muutokset raportin kattavuudessa, laskentarajassa tai mittausmenetelmissä	Kyllä	2	Raportin sisältö	
3.12.	GRI Sisältövertailu	Kyllä	88	Raportin vertailu Global Reporting Initiativen suositukseen	
Raportin varmennus					
3.13.	Periaatteet ja nykykäytäntö liittyen raportin varmennukseen	Kyllä	2 94	Raportin sisältö Varmennuslausunnot	

GRI:N SUOSITUS		KESKON RAPORTTI			
TUNNUS	GRI:N SISÄLTÖ	SISÄLTYY	SIVU	RAPORTIN OTSIKKO	PUUTEET/POIKKEAMAT
4. Hallintokäytännöt ja sitoumukset					
4.1.	Hallintoelimet	Kyllä	23	Hallintoperiaatteet – Corporate Governance	
4.2.	Hallituksen puheenjohtajan riippumattomuus	Kyllä	23	Hallintoperiaatteet – Corporate Governance	
4.3.	Riippumattomien jäsenten määrä hallituksessa	Kyllä	23	Hallintoperiaatteet – Corporate Governance	
4.4.	Osakkeenomistajien osallistuminen	Kyllä	23	Hallintoperiaatteet – Corporate Governance	
4.5.	Yhteiskuntavastuun tulosten vaikutus hallitusten jäsenten ja muun johdon palkitsemiseen	Kyllä	23	Hallintoperiaatteet – Corporate Governance	
4.6.	Intressiriitojen ehkäiseminen hallitustyöskentelyssä	Kyllä	23	Hallintoperiaatteet – Corporate Governance	
4.7.	Hallituksen yhteiskuntavastuu-asiatuntemus	Osittain	23		Hallitus nojaa yhteiskuntavastuuasioissa konsernin johtoryhmän ja yhteiskuntavastuun ohjausryhmän asiantuntemukseen.
4.8.	Yhteiskuntavastuuseen liittyvät arvot, periaatteet ja menettelytavat	Kyllä	25	Yhteiskuntavastuuta Keskona ohjaavat politiikat, periaatteet ja järjestelmät	
4.9.	Yhteiskuntavastuunäkökohtien sekä niihin liittyvien riskien ja mahdollisuuksien tunnistaminen	Kyllä	11 23	Riskit ja mahdollisuudet Hallintoperiaatteet – Corporate Governance	
4.10.	Hallituksen toiminnan arviointi	Kyllä	23	Hallintoperiaatteet – Corporate Governance	
Sitoutuminen ulkoisiin yhteiskuntavastuualoitteisiin					
4.11.	Varovaisuusperiaatteen soveltaminen	Osittain	84	Tuoteturvallisuus	Keskon tuotetutkimusyksikkö valvoo tuotteiden laatua ja turvallisuutta. Varovaisuuden periaate ei kuitenkaan sellaisenaan (kuten muotoiltu Rion periaatteiden pykälässä 15) sisälly yksikön valvontamenetelmiin.
4.12.	Ulkoiset yhteiskuntavastuualoitteet, joihin organisaatio on sitoutunut	Kyllä	26	Yhteiskuntavastuun yleiset periaatteet	
4.13.	Jäsenyydet yhdistyksissä	Kyllä		Katso www.kesko.fi (Vastuullisuus)	

GRI:n G2-ohjeiston mukainen

C

C+

B

B+

A

A+

Pakollinen	Itse-arviointi				✓		
	Varmentajan tarkastama						
Vapaaehtoinen	GRI:n tarkastama						

Raportti ulkoisesti varmennettu

Raportti ulkoisesti varmennettu

Raportti ulkoisesti varmennettu

GRI:N SUOSITUS		KESKON RAPORTTI			
TUNNUS	GRI:N SISÄLTÖ	SISÄLTYY	SIVU	RAPORTIN OTSIKKO	PUUTTEET/POIKKEAMAT
Sidosryhmävuorovaikutus					
4.14.	Organisaation sidosryhmät	Kyllä	14	Katso www.kesko.fi/vastuullisuus , Sidosryhmäanalyysi	
4.15.	Sidosryhmien tunnistaminen ja valinta	Kyllä	14	Sidosryhmäanalyysi	
4.16.	Lähestymistapa sidosryhmävuorovaikutukseen	Kyllä	14	Sidosryhmäanalyysi	
4.17.	Sidosryhmävuorovaikutuksessa esiin nousseet asiat	Kyllä	14 22	Sidosryhmäanalyysi Raportin tietojen olennaisuuden määrittäminen	
5. Johtamisen lähestymistapa ja tulokset					
Lähestymistapa taloudellisen vastuun johtamiseen		Osittain	31	Taloudellisen vastuun hallintajärjestelmät	Keskon lähestymistapaa taloudelliseen johtamiseen ei ole raportoitu G3-ohjeiston mukaisesti erikseen kaikille taloudellisen vastuun näkökohdille, vaan se on kuvattu yhtenä kokonaisuutena.
Taloudellisen vastuun tunnusluvut					
EC1	Organisaation tuottama ja jakama taloudellinen hyöty	Kyllä	6–8 31 35 36 37 38	Perustietoja Kesko-konsernista Kesko pörssiyhtiönä Investoinnit ja kauppaverkosto Maksetut palkat, hlösivukulut ja verot Tavaroiden ja palvelujen toimittajat Taloudellisen hyödyn jakautuminen	
EC2	Ilmastonmuutoksen taloudelliset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet organisaation toiminnalle	Ei			Kesko osallistuu Carbon Disclosure Project -tutkimukseen. Keskon sijoitus esitelty sivulla 33.
EC3	Organisaation eläkejärjestelyihin liittyvät vastuut	Kyllä	37	Työeläke- ja sairausvakuutusjärjestelmät	
EC4	Valtiolta saatu taloudellinen tuki	Ei			Ei ole GRI:n tarkoittamia tukia.
EC6	Paikalliset toimittajat	Kyllä	37 38	Tavaroiden ja palvelujen toimittajat Taloudellisen hyödyn jakautuminen	
EC7	Paikallinen rekrytointi	Osittain	35 38	Työpaikkojen kehitys Taloudellisen hyödyn jakautuminen	Paikallisen työvoiman rekrytoinnin periaatteita ja paikallisen henkilöstön osuutta ylimmässä johdossa ei ole raportoitu.
EC8	Infrastruktuurin kehittäminen	Ei			
EC9*	Epäsuorat taloudelliset vaikutukset	Kyllä	38 39–40	Taloudellisen hyödyn jakautuminen Taloudellisen hyödyn jakautuminen maakuntiin	

GRI:N SUOSITUS		KESKON RAPORTTI			
TUNNUS	GRI:N SISÄLTÖ	SISÄLTYY	SIVU	RAPORTIN OTSIKKO	PUUTTEET/POIKKEAMAT
	Lähestymistapa ympäristöjohtamiseen	Osittain	45	Ympäristöjärjestelmä	Keskon lähestymistapaa ympäristöjohtamiseen ei ole raportoitu G3-ohjeiston mukaisesti erikseen kaikille ympäristövastuun näkökohdille, vaan se on kuvattu yhtenä kokonaisuutena.
Ympäristövastuun tunnusluvut					
EN1	Materiaalien käyttö	Osittain	53	Materiaalien käyttö	Pakkausmateriaalit raportoitu vain Keskon pakkaamien tuotteiden osalta.
EN2	Ulkoisen jätteen hyödyntäminen	Ei			Kaupparyityksessä ei hyödynnetä jätettä GRI:n tarkoittamalla tavalla.
EN3	Energian käyttö, välitön	Kyllä	48	Energian ja veden kulutus 2007	
EN4	Energian käyttö, välillinen	Kyllä	48	Energian ja veden kulutus 2007	
EN5*	Energiansäästöohjelmat	Kyllä	47	Kiinteistötoiminnot	
EN8	Veden käyttö	Kyllä	48	Energian ja veden kulutus 2007	
EN11	Omistettut ja hallinnoidut alueet luonnon monimuotoisuuden kannalta	Ei			Maa-alueista ei ole tehty analyysia biodiversiteetin kannalta.
EN12	Vaikutus luonnon monimuotoisuuteen	Ei			Maa-alueista ei ole tehty analyysia biodiversiteetin kannalta.
EN16	Kasvihuonekaasupäästöt	Kyllä	49 52	Energian ympäristöprofiili (www.kesko.fi (Vastuullisuus) Kuljetusten päästöt	
EN17	Muut kasvihuonekaasupäästöt	Osittain	53	Konsernin hiilidioksidipäästöt	
EN19	Otsonikatoa aiheuttavien yhdisteiden päästöt	Osittain	49	Energian ympäristöprofiili (www.kesko.fi (Vastuullisuus)	Otsonikatoa aiheuttavien aineiden käyttöä kylmälaitteissa ei raportoitu.
EN20	Muut päästöt ilmaan	Kyllä	49 52	Energian ympäristöprofiili (www.kesko.fi (Vastuullisuus) Kuljetusten päästöt	
EN21	Päästöt veteen	Ei			Ei relevantti Keskon toiminnassa.
EN22	Jätteet	Kyllä	54	Jätehuolto ja kierrätys	
EN23	Kemikaali-, öljy- yms. vuodot	Kyllä	57	Ympäristöriskit, -vahingot ja -onnettomuudet	
EN26	Tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutusten vähentäminen	Osittain	55	Kehitys tuotekaupassa	
EN27	Palautetut tuotteet ja niiden pakkausmateriaalit	Osittain	54	Jätehuolto ja kierrätys	Kesko ei tuota tuotteita, mutta on kaupanalan yrityksenä merkittävä tekijä kierrätyksen mahdollistajana.
EN28	Sakot tai sanktiot	Ei			Keskolle ei langetettu ympäristöperusteisia sakkoja tai sanktioita.

GRI:N SUOSITUS		KESKON RAPORTTI			
TUNNUS	GRI:N SISÄLTÖ	SISÄLTYY	SIVU	RAPORTIN OTSIKKO	PUUTEET/POIKKEAMAT
	Lähestymistapa sosiaalisen vastuun johtamiseen	Osittain	63	Henkilöstöjohtaminen	Keskon lähestymistapaa sosiaalisen vastuun johtamiseen ei ole raportoitu G3-ohjeiston mukaisesti erikseen kaikille sosiaalisen vastuun näkökohdille, vaan Keskon henkilöstöjohtamista on kuvattu yhtenä kokonaisuutena. Johtamista on kuvattu myös vastuullisen hankinnan, tuoteturvallisuuden ja yksityisyyden suojan osalta.
Sosiaalisen vastuun tunnusluvut					
LA1	Työpaikkojen määrä	Kyllä	35 65	Työpaikkojen kehitys Työsuhteet ja vaihtuvuus	
LA2	Henkilöstön vaihtuvuus	Osittain	65	Työsuhteet ja vaihtuvuus	Vain henkilöstön kokonaisvaihtuvuus raportoitu.
LA4	Järjestäytyminen	Kyllä	73	Yhteistyö henkilöstön edustajien kanssa	
LA5	Uudelleenjärjestelytilanteet	Kyllä	65	Työsuhteet ja vaihtuvuus	
LA7	Työterveys- ja turvallisuustilastot	Osittain	70	Terveys ja turvallisuus	Arvio ILO:n ohjeiden noudattamisesta ja tiedot urakoitsijoiden tapaturmista puuttuvat.
LA8	Työntekijöiden neuvonta ja valistaminen vakavista sairauksista	Kyllä	70	Terveys ja turvallisuus	Rasitusvammojen ja stressin hallinta sisältyy työhyvinvointiprojekteihin.
LA10	Koulutukseen käytetty aika	Kyllä	69	Osaamisen kehittäminen ja koulutus	
LA12*	Suorituskyvyn arviointi ja uraohjaus	Kyllä	67	Johtaminen ja esimiestoiminta	
LA13	Hallintoelinten edustuksen monimuotoisuus	Kyllä	69	Tasa-arvo	Vain sukupuolijakauma on raportoitu.
LA14	Miesten peruspalkkojen suhde naisten peruspalkkoihin	Ei			
HR1 – HR9	Ihmisoikeuskysymykset	Osittain	76	Vastuullinen hankinta	Kaikki tunnusluvut eivät ole relevantteja Keskon toiminnassa, käsitellään tuotehankintojen osalta.
S01	Toiminta lähiyhteisössä	Ei			
S02	Korruptionriskin suhteen arvioitujen yksiköiden määrä ja osuus	Osittain	86	Suhtautuminen lahjontaan	Sisäinen tarkastus vastaa osana normaalia tarkastustoimintaa eettisten periaatteiden noudattamisesta esim. korruptioon liittyen. Transparency Internationalin korruptioindeksi eri toimintamaissa on raportoitu.
S03	Korruptionvastaisen koulutuksen saaneen henkilöstön osuus	Osittain	86 25	Suhtautuminen lahjontaan Yhteiskuntavastuuta Keskona ohjaavat politiikat, periaatteet ja johtamisjärjestelmät	Korruptiota käsitellään Keskon Vastuulliset toimintatapamme -oppaassa, jonka läpivienti vuonna 2008 sisältää henkilöstön koulutuksen.
S04	Toimenpiteet ilmenneissä korruptiotapauksissa	Kyllä	86	Suhtautuminen lahjontaan	
S05	Suhteet politiikkaan	Osittain	85	Suhteet politiikkaan	Keskeiset vaikuttamisalueet on esitelty: www.kesko.fi (Vastuullisuus). Järjestöjen kannanottoihin voitutustua niiden internet-sivuilla.
S06*	Lahjoitukset puolueille	Kyllä	85	Suhteet politiikkaan	
S07*	Markkinaoikeudelliset toimenpiteet organisaatiota vastaan	Kyllä	85	Markkinointi- ja kilpailusäännökset	
S08	Sakot tai sanktiot	Ei			Keskolle ei langetettu sakkoja tai sanktioita liittyen korruptio- tai kilpailusäännösten rikkomuksiin.
PR1	Tuotteiden ja palveluiden turvallisuus kaikissa elinkaaren vaiheissa	Osittain	84	Tuoteturvallisuus	Nämä ovat pääsääntöisesti lakisääteisiä vaatimuksia ja Keskon raportointi keskittyy pääosin omiin merkkeihin.
PR3	Tuotteisiin liittyvät merkintävaatimukset	Kyllä	84	Tuoteturvallisuus	
PR6	Markkinointiin liittyvien lakien ja säästöjen noudattaminen	Osittain	85	Markkinointi- ja kilpailusäännökset	Vapaaehtoisia markkinointiviestintään liittyviä periaatteita ei ole raportoitu.
PR9	Sakot ja sanktiot	Ei			Keskolle ei langetettu sakkoja tai sanktioita liittyen tuoteturvallisuus- tai markkinointisäännösten rikkomuksiin.

Yhteiskuntavastuun yhteyshenkilöitä

Luettelossa on yhteystiedot henkilöistä, joilta ensisijaisesti saa lisätietoja raportin sisältämillä osa-alueilla.

Luettelo ei kata kaikkia toimitustyöhön osallistuneita keskolaisia. Keskon puhelinnumero on kaikkialta Suomesta soitettuna 010 5311.

Sähköpostiosoite = etunimi.sukunimi@kesko.fi .

NIMI	TEHTÄVÄ	YKSIKKÖ
Kehitys, koordinointi, raportin toimitusvastuu		
Ulla Rehell	kehitysjohtaja, yhteiskuntavastuu	Konsernin viestintä ja yhteiskuntavastuu
Anne-Maria Flanagan	yhteiskuntavastuuasiantuntija	Konsernin viestintä ja yhteiskuntavastuu
Marjut Lovio	yhteiskuntavastuuasiantuntija	Konsernin viestintä ja yhteiskuntavastuu
Taloudellisen vastuun tunnusluvut		
Pauli Alajoki	talouspäällikkö	Konsernitalous
Tiina Nyrhi	financial controller	Konsernitalous
Päivi Avelin	controller	Konsernitalous
Jukka Pokki	sijoittajasuhdepäällikkö	Sijoittajaviestintä
Riikka Toivonen	sijoittajasuhdepäällikkö	Sijoittajaviestintä
Ympäristövastuun tunnusluvut		
Jari Suuronen	ylläpitöpäällikkö	Ylläpidon ohjaus
Jari Pihlajamaa	ylläpitöpäällikkö	Ylläpidon ohjaus
Toni Pelin	ympäristöasiantuntija	Ruokakesko Oy/toimitusketjun hallinta
Toni Tynkkynen	jakelunohjaaja	Keslog Oy/päivittäistavarakuuljetukset
Sari Koskinen	ympäristösuunnittelija	Rautakesko Oy/osto ja logistiikka
Jesse Mether	ympäristösuunnittelija	Rautakesko Oy/tavarakauppa
Virpi Kantoluoto	ympäristösuunnittelija	Maatalouskesko Oy/kehitys
Katarina Perkkiö	projektiassistentti	Henkilöstö- ja toimistopalvelut
Harri Ajomaa	laatu- ja ympäristöpäällikkö	Anttila Oy/kehitys
Sosiaalisen vastuun tunnusluvut		
Sari Kulmala	henkilöstöpäällikkö	Henkilöstöresurssit
Mikko Myyryläinen	HR-kehittämispäällikkö	Henkilöstöresurssit
Maija Fast	HR-tiedottaja	Henkilöstöresurssit
Lea Heikkinen	kehityspäällikkö	Henkilöstöresurssit
Päivi Sariola	talouspäällikkö	Eläkevakuutus ja työterveys
Vastuullinen hankinta		
Marjut Lovio	yhteiskuntavastuuasiantuntija	Konsernin viestintä ja yhteiskuntavastuu
Tuoteturvallisuus		
Matti Kalervo	tuotetutkimuspäällikkö	Ruokakesko Oy/tuotetutkimus
Yritysturvallisuus ja riskienhallinta		
Juha Pietarinen	riskienhallintajohtaja	Riskienhallinta
Yksityisyydensuoja/kanta-asiakasjärjestelmä		
Kaija Kuusimaa	kehityspäällikkö	Ruokakesko Oy/K-Plus Oy
Konsernin viestintä ja yhteiskuntavastuu		
Paavo Moilanen	viestintäjohtaja	Konsernin viestintä ja yhteiskuntavastuu

Varmennuslausunto

Laajuus ja tavoitteet

Kesko on antanut csrnetworkille toimeksi varmentaa Keskon yhteiskuntavastuun raportin 2007 (raportti) yhteiskuntavastuutiedot. Tavoitteenamme varmennusprosessissa on ollut:

- tarkastaa raportin sisältämät tärkeimmät väittämät ja tiedonkeruujärjestelmät
- käydä läpi sosiaalisen ja ympäristövastuun johtamis- ja raportointijärjestelmät
- antaa sidosryhmille riippumaton kanta raportin sisältämistä tiedoista soveltaen AA1000-varmennusstandardin periaatteita ja lausua mielipide siitä, kuinka raportissa on noudatettu standardin olennaisuutta, kattavuutta ja reagointikykyä koskevia periaatteita.

Tekemäämme varmennustyöhön eivät kuuluneet raportissa esitetyt taloudellisen vastuun tiedot, vaan niiden varmentamisen on suorittanut PricewaterhouseCoopers Oy.

Keskon johdon ja varmentajan vastuut

Keskon johto vastaa yhteiskuntavastuun raportin laatimisesta. Tehdessämme varmennustyötämme vastaanamme Keskon johdolle, mutta lausuntomme edustaa riippumatonta mielipidettämme ja sen tarkoituksena on antaa tietoa kaikille Keskon sidosryhmille, myös Keskon johdolle. Antamaamme varmennuslausuntoa ei tule pitää perusteena rahoitus- ja sijoituspäätöksiä tehdessä.

Emme ole osallistuneet raportin minkään osan laatimiseen. Toimimme Keskon raportin riippumattomina varmentajina toista kertaa eikä meillä ole mitään muuta toimeksiantoa Keskolta. Suhtaudumme kaikkiin Keskon sidosryhmiin tasapuolisesti ja toimitamme pyydettyä riippumattomuuslausunnon koskien toimeksiantosopimustamme Keskon kanssa.

Keskon yhteiskuntavastuuraportin varmennusryhmään kuuluivat Mark Line, Richard Hughes, Judith Murphy ja Sini Forssell. Lisätietoja sekä tiedot varmentajien pätevydestä löytyvät osoitteesta www.csrnetwork.com.

Lausunnon perusteet

Varmennusprosessin tarkoituksena oli kerätä perusteet, joihin johtopäätöksemme pohjautuvat. Sitä varten suoritimme seuraavat toimenpiteet:

- Tarkastelimme sidosryhmien mielipiteitä muun muassa tutkimalla muiden vähittäiskauppayritysten raporttoimia asioita ja haastatteleamalla puhelimitse kolmea Keskon sidosryhmien edustajaa.
- Haastattelimme Helsingissä konsernin ylintä johtoa. Keskustelujen tavoitteena oli saada tietoa Keskon hallintokäytännöistä ja johtamisen prioriteeteista yhteiskuntavastuun alueella. Haastateltavat johtajat, jotka valittiin yhdessä Keskon kanssa, olivat seuraavista toiminnoista: Maatalouskesko, Keslog, konsernin viestintä ja yhteiskuntavastuu sekä Ruokakeskon HR, logistiikka ja talous sekä kenttä.
- Kävimme tutustumassa Byggnakkerin kauppapaikkoihin Norjassa, yhdessä Anttila-tavaratalossa Suomessa ja yhdessä K-supermarketissa Suomessa. Näillä käynneillä kävimme läpi tiedonkeruujärjestelmät, joi-

ta käytetään raportoitavan tiedon tuottamisessa, sekä tarkastimme otoksia viimeaikaisista yhteiskuntavastuutiedoista. Keskustelimme myös kussakin kohteessa käytössä olevista yhteiskuntavastuun johtamiskäytännöistä ja ohjelmista.

- Tarkastimme konsernitasolla 12 kuukauden ajalta kerätyt yhteiskuntavastuutiedot sekä raportin sisältämiä tärkeimpiä väittämiä tukevan aineiston.
- Ulkoinen varmennusryhmä työskenteli yhtä aikaa Keskon tietojen oikeellisuudesta vastaavan ryhmän kanssa, mutta siitä riippumattomana. Haastattelimme tiedon oikeellisuudesta vastaavia päälliköitä, kävimme läpi heidän käyttämiään prosesseja sekä tarkastimme valikoituja konsernitason konsolidoituja tietoja.
- Arvioimme yhtiön raportointi- ja johtamisprosesseja suhteessa AA1000-varmennusstandardin tietojen olennaisuutta, kattavuutta ja reagointikykyä koskeviin periaatteisiin.
- Kävimme läpi sekä raportin luonnosversion että lopullisen raporttiversioon ja siinä esitetyt tärkeimmät väittämät. Kävimme nämä väittämät ja niitä tukevan aineiston läpi raportin laatimisesta vastaavien päälliköiden kanssa. Annoimme kommentteja johdolle raportin luonnosversion perusteella.
- Tarkastelimme otosta raportin case-osioista sekä niissä esitettyjä väittämiä ja tietoa tukevaa aineistoa.
- Kävimme läpi GRI:n ja Keskon oman ilmoituksen mukaiseen tasoon liittyvän raportoinnin ja annoimme kommenttimme, jotka sisällytettiin raportoinnin lopulliseen versioon.
- Varmennuksessa käytettiin tämän raportin englanninkielistä versiota. Suomenkielinen versio varmennuslausunnosta on Keskon kääntämä.

Huomioita:

Tietojen olennaisuus: Onko Kesko raportoinut olennaisista asioista, jotta sidosryhmät pystyvät tekemään perusteltuja arvioita?

- Tietoomme ei ole tullut mitään sellaista, mikä olisi antanut aiheita epäillä, että olennaisista tietoa olisi jätetty raportin ulkopuolelle. Totesimme tarkastelussamme, että käytössä on tarkoituksenmukaiset järjestelmät, joilla seurataan ja kerätään tietoa asiaankuuluvista johtamisjärjestelyistä ja toiminnasta.
- Kesko on testannut sisäistä prosessia, jolla yhteiskuntavastuunäkökohtien olennaisuutta voidaan arvioida perustuen Keskon näkemukseen sidosryhmien tärkeinä pitämistä asioista. Tässä raportissa raportoidaan kaikki ne asiat, jotka Keskon olennaisuusmatriisissa luokiteltiin vaikutuksiltaan luokkiin ”suuri” tai ”erittäin suuri”.
- Kesko on määrittänyt ilmastonmuutoksen yhdeksi olennaiseksi teemakseen ja on aloittanut toimenpidesuunnitelman, joka kattaa kaikki ilmastonmuutoksen alueet ja rakentuu jo tehdyn työn pohjalta. Tämä on positiivista kehitystä ja suosittelemme Keskoa raportoitamaan tämä toimenpidesuunnitelman etenemisestä ensi vuonna.

Tietojen kattavuus: Onko Keskona käytössä järjestelmät, joiden avulla se ymmärtää sidosryhmien odotusten muutoksia ja tuottaa kattavaa ja täsmällistä tietoa asioista, jotka on määritelty olennaisiksi ja tähän raporttiin sisällytettäväiksi?

- Oman työemme laajuuden ja menetelmien sekä Keskon antamien tietojen perusteella emme ole havainneet mitään sellaista, mikä olisi antanut aihetta epäillä, ettei tietoa olisi koottu oikein yksikkötasolla raportoiduista tiedoista. Emme ole tietoisia mistään virheistä, jotka vaikuttaisivat olennaisesti konsernin tietoihin. Kesko pystyi esittämään todisteet kaikista tarkastelemistamme päävääntämisistä.
- Seuraava askel tietojen olennaisuuden kehittämisessä on pyrkiä sisällyttämään sidosryhmien näkemykset systemaattisemmin prosessiin, jotta tärkeinä pidettyjä asioita voidaan kehittää sisäiseen johdon ja raportoinnin tarpeisiin.
- Proventian tietokannan käyttöä yhteiskuntavastuutiedon hallinnassa on laajennettu tänä vuonna ja lähdetietojen määrää on lisätty. Koska käyttöä lisätään entuudestaan, suosittelemme, että uusille käyttäjille annetaan selkeät ohjeet ja koulutusta, jotta taataan tietojen oikeellisuuden säilyminen. Lisäksi kaikkia käyttäjiä tulee kannustaa tarkastamaan tiedot toimialatasolla - etenkin henkilöstöasioiden osalta -, jotta varmistutaan tietojen oikeellisuudesta.
- Suomen kuljetusten hiilidioksidipäästötiedot sisältävät nyt ensi kertaa myös runko- ja kaukokuljetusten tiedot, mikä tekee tiedoista aiempaa täydellisemmät. Näitä laskelmia voitaisiin vielä parantaa, jos polttoaineen kulutustiedot olisivat suoraan käytettävissä.
- Raportointijärjestelmissä tapahtuneen muutoksen myötä Kesko raportoi tänä vuonna ainoastaan itse-pakatut pakkausmateriaalit, jotka on ostettu omassa varastossa pakattavia tuotteita varten. Suosittelemme

järjestelmien laajentamista, jotta voidaan varmistaa, että Kesko raportoi tuontituotteiden pakkauksista lainsäädännön vaatimalla tavalla.

- Olemme samaa mieltä Keskon oman ilmoituksen mukaisesta GRI-tasosta B+.

Reagointikyky: Kuinka Kesko osoittaa, että se on vastannut sidosryhmien esilletuomiin asioihin?

- Ruokakesko on perustanut yhteiskuntavastuuryhmän, joka on kehittänyt strategisia yhteiskuntavastuutoimia ja tavoitteita toimialalle. Keskon johdon tulisi harjoittaa, olisiko myös muille toimialoille eduksi perustaa samanlaisia vastuullisen johtamisen ryhmiä. Toimialat voisivat käyttää tällaisia ryhmiä edistämään ja jatkamaan hyviä yhteiskuntavastuukäytäntöjä kauppoissa ja toiminnoissa. Näin olisi helpompi luoda toimialakohtaisia vähimmäisstandardeja ja viedä läpi parannuksia. Se auttaisi myös Keskoa toteuttamaan strateginen tavoitteensa tarjota kuluttajille vastuullisia vaihtoehtoja.
- Vastuullinen hankinta kuuluu edelleen yhtiön kannalta tärkeisiin asioihin. Vastuullisen hankinnan ohjausryhmä on alkanut saada aikaan edistystä auditointitavoitteiden saavuttamisessa. Suosittelemme, että vastuulliselle hankinnalle laaditaan tähänastisen työn pohjalta perustuva yleinen johtamissuunnitelma, johon sisältyy viestintä, koulutus, resurssointi ja auditointitavoitteet.

Toistamme vielä Keskolle viime vuonna antamamme suositukset toimenpiteiksi:

- Ympäristöjärjestelmien rakentaminen ulkomaan toimintoihin
- Raportoinnin lisääminen vastuullisesta vaikuttamisesta

Iso-Britannia
maaliskuussa 2008

Mark Line
Director

Judith Murphy
Consultant

Richard Hughes
Associate

Riippumaton varmennusraportti

KESKO OYJ:N JOHDOLLE

Olemme Kesko Oyj:n johdon pyynnöstä varmentaneet Kesko Oyj:n vuoden 2007 Yhteiskuntavastuun raportin (jäljempänä ”Raportti”) 31.12.2007 päättyneeltä vuodelta seuraavien tietojen osalta:

- Yhteiskuntavastuun tulokset taloudellisen vastuun alueella, mitkä tiedot on esitetty jaksossa ”Taloudellisen vastuun tulokset” sivuilla 31 - 43; ja
- Taloudellisen vastuun tunnuslukujen vertailu Global Reporting Initiative Sustainability Reporting Guidelines G3 -ohjeiston mukaisesti taloudellisen vastuun tunnuslukuun, mitkä tiedot on esitetty jaksossa ”Raportin vertailu Global Reporting Initiativeen suosituksen” sivulla 90.

Kesko Oyj:n johto on vastuussa Raportin laatimisesta ja sen sisältämistä tiedoista ja arvioinneista. Meidän velvollisuutenamme on esittää rajoitetun varmuuden antavan varmennustoimeksiannon perusteella riippumaton johtopäätös varmennustoimeksiannon kohteena olleista tiedoista.

Tämä varmennusraportti on laadittu toimeksiannon ehtojen mukaisesti. Vastaamme työstämme, raportistamme ja esittämistämme johtopäätöksistä vain Kesko Oyj:lle, emme kolmansille osapuolille.

Toimeksiannon lähestymistapa

Olemme suorittaneet riippumattoman varmennustoimeksiannon, jonka kohteena ovat olleet edellä määritel-

lyt Kesko Oyj:n vuoden 2007 Yhteiskuntavastuun raportin sisältämät tiedot. Raportin sisältämät muut tiedot on rajattu toimeksiannon ulkopuolelle.

Global Reporting Initiative Sustainability Reporting Guidelines G3 -ohjeistoa on käytetty kriteerinä, jonka perusteella varmennustoimeksiannon kohdetta on arvioitu.

Toimeksiannon on suoritettu varmennustoimeksi-antostandardin (ISAE) 3000 ”Muut varmennustoimeksiannot kuin menneitä kausia koskevaan taloudelliseen informaatioon kohdistuva tilintarkastus tai yleisluonteinen tarkastus” mukaisesti.

Olemme suunnitelleet ja suorittaneet sellaiset evidenssin hankkimistoimenpiteet, joilla olemme hankkineet tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa evidenssiä johtopäätöksemme perustaksi. Rajoitetun varmuuden antavassa toimeksiannossa evidenssin hankkimistoimenpiteet ovat rajoitetumpia kuin kohtuullisen varmuuden antavassa toimeksiannossa, minkä vuoksi siinä saadaan vähemmän varmuutta kuin kohtuullisen varmuuden antavassa toimeksiannossa.

Johtopäätös

Tässä raportissa kuvaamamme työn perusteella tietoomme ei ole tullut seikkoja, jotka antaisivat aiheen olettaa, että varmennustoimeksiannon kohteena olleet tiedot eivät kaikilta olennaisilta osiltaan antaisi käytettyjen varmennuskriteerien perusteella tasapainoista ja asianmukaista kuvaa Kesko Oyj:n yhteiskuntavastuun tuloksista taloudellisen vastuun alueella.

Helsingissä 26. päivänä maaliskuuta 2008

PricewaterhouseCoopers Oy

Johan Kronberg
KHT

Sirpa Juutinen
Director, Sustainable Business Solutions